

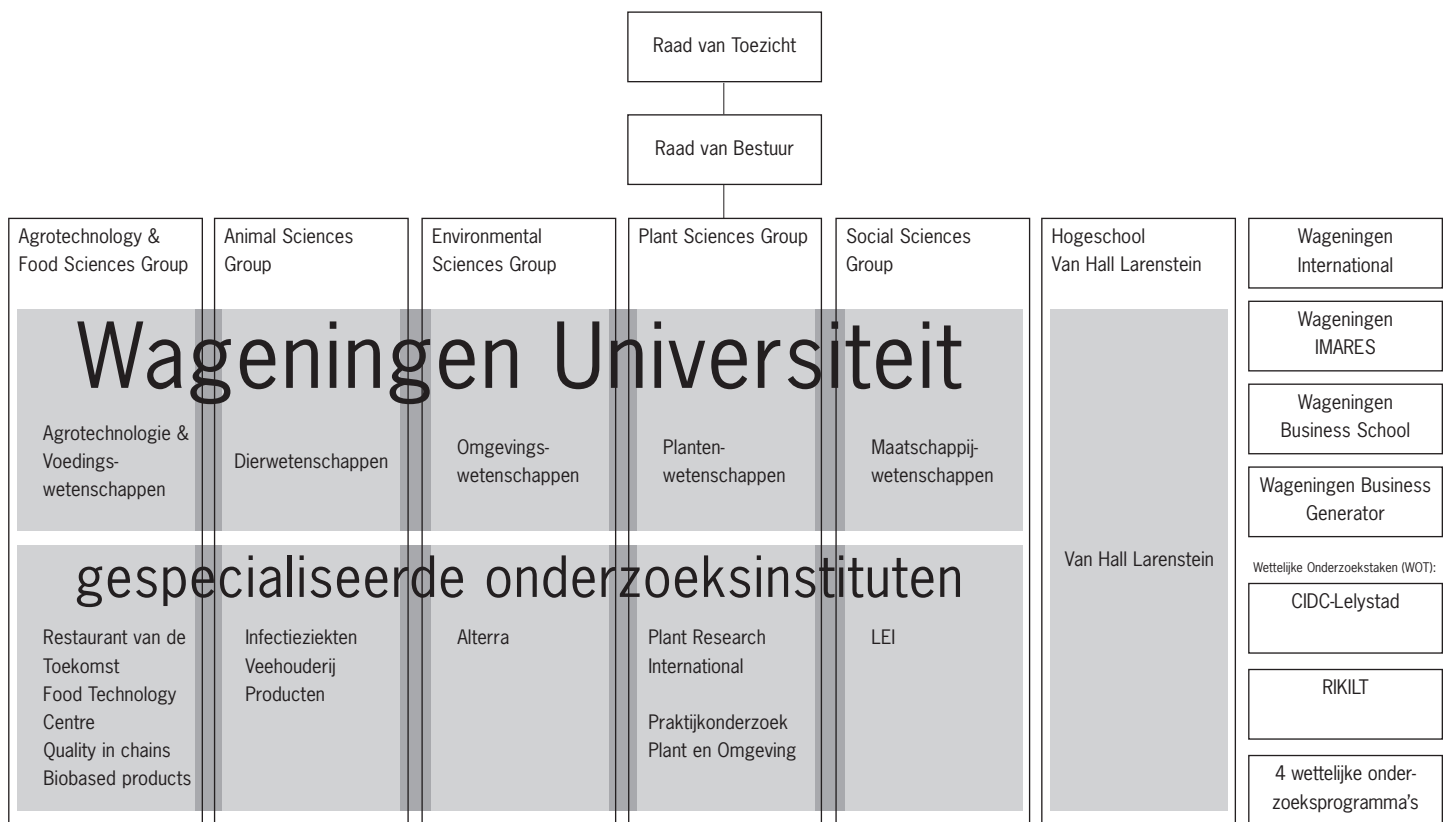
Jaarverslag 2005

Wageningen Universiteit & Researchcentrum

WAGENINGENUR

For quality of life

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Raad van Bestuur en Raad van Toezicht	5
1 Jaarverslag Wageningen UR	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Verslag Raad van Toezicht	7
1.3 Kengetallen Wageningen UR	9
1.3.1 Kengetallen Wageningen Universiteit	9
1.3.2 Kengetallen Van Hall Larenstein	10
1.3.3 Kengetallen Stichting DLO	10
1.4 Instelling algemeen	11
1.4.1 Missie en strategie	11
1.4.2 Werkvelden	11
1.4.3 Interne organisatie	12
1.4.4 Wageningen Universiteit	13
1.4.5 Hogeschool Van Hall Larenstein	14
1.4.6 Stichting DLO	16
1.4.7 Medezeggenschap	17
1.4.8 Klachtenregelingen en Beroep & bezwaar	18
1.5 Onderwijs en studenten	19
1.5.1 Onderwijs en opleidingen Wageningen Universiteit en Hogeschool Van Hall Larenstein	19
1.5.2 Informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs	21
1.5.3 Interne en externe kwaliteitszorg	21
1.5.4 Studierendementen	23
1.5.5 Studentenwerving	23
1.5.6 Opvang van studenten	25
1.5.7 Studievoortgang en studiebegeleiding	26
1.5.8 Studentenbegeleiding	26
1.5.9 Studentenvoorzieningen	28
1.5.10 Alumni en fondsenwerving	29
1.6 Onderzoek	30
1.6.1 Profiel Wageningen Universiteit en Stichting DLO	30
1.6.2 Kwaliteitszorg Wageningen Universiteit en Stichting DLO	31
1.6.3 Onderzoekscholen Wageningen Universiteit	31
1.6.4 Van Hall Larenstein	32
1.6.5 Onderzoeksresultaten Wageningen Universiteit en Stichting DLO	33
1.7 Internationalisering	35
1.7.1 Internationalisering algemeen	35
1.7.2 Internationalisering in het onderwijs	36
1.7.3 Internationalisering in het onderzoek	39
1.8 Faciliteiten	40
1.8.1 Huisvesting	40
1.8.2 Facilitaire Diensten	41

2	Financieel verslag 2005	42
2.1	Financieel jaarverslag Wageningen Universiteit	42
2.1.1	Jaarrekening	46
2.1.2	Overige gegevens	68
2.1.3	Bijlagen	69
2.2	Financieel Jaarverslag Stichting Van Hall Larenstein	74
2.2.1	Jaarrekening	79
2.2.2	Overige gegevens	103
2.2.3	Bijlagen	105
2.3	Financieel jaarverslag Stichting DLO	109
2.3.1	Jaarrekening	111
2.3.2	Overige gegevens	142
2.3.3	Bijlage	146
3	Sociaal verslag	147
3.1	Inleiding	147
3.2	Focus 2006	147
3.2.1	Reorganisatie Van Hall Larenstein	148
3.3	Ontwikkeling van medewerkers; LerenderWijs	148
3.4	Resultaat & Ontwikkelingsgesprekken	149
3.5	Ziekteverzuim	150
3.6	Arbeidsvoorwaardenbeleid	150
3.6.1	Wetgeving en harmonisatie	150
3.6.2	CAO: looptijden en salarissen	150
3.6.3	Loondoorbetaling bij langdurige ziekte	150
3.6.4	Arbeidsongeschiktheid	150
3.6.5	Kinderopvang	150
3.6.6	Seniorenbeleid	151
3.6.7	Nieuwe regels voor universiteiten	151
3.6.8	Reïntegratie	151
3.7	Optare	151
3.8	Funcieordenen	152

4 Arbo- en milieudienst	153
4.1 Inleiding	153
4.2 Algemeen	153
4.2.1 Risico-inventarisatie en –evaluatie (RI&E)	153
4.2.2 Vergunningen	153
4.3 Gezondheid en Welzijn	155
4.3.1 Advisering management	155
4.3.2 Verzuimbegeleiding	156
4.3.3 Verzuimgetallen	157
4.3.4 Preventieve en curatieve psychosociale begeleiding	158
4.3.5 Preventie	158
4.3.6 Arbeidsomstandighedenspreekuur	160
4.3.7 Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)	160
4.3.8 Mediation	160
4.4 Veiligheid & Milieu	160
4.4.1 Nieuwbouwadvisering.	160
4.4.2 Bedrijfshulpverlening (BHV)	160
4.4.3 Incidenten en ongevallen	161
4.4.4 Cursus stralingshygiëne	161
4.4.5 Bodeminventarisatie	161
4.4.6 Afval	161
4.4.7 Energie	162
4.4.8 Geluid	162
4.4.9 Chemicaliënregistratiesysteem (GROS) en elektronisch bestelsysteem (EBS)	162
4.4.10 Klachten en incidenten	163
Bijlage I A Onderwijs Wageningen Universiteit	164
Bijlage I B Onderwijs Hogeschool Van Hall Larenstein	171
Bijlage II Onderzoek	177
Bijlage III A Sociaal verslag	178
Bijlage III B Sociaal verslag	181
Bijlage IV Arbo- en Milieudienst	184
Bijlage V Overzicht gasten Raad van Bestuur	194

Voorwoord

Het jaar 2005 was een jaar waarin het weer in balans brengen van Wageningen UR veel aandacht en energie heeft gevegd. De krimpoperatie om de in het herstelplan Focus 2006 gestelde doelen te realiseren is succesvol in gang gezet. De eerste resultaten – een krimp van het aantal onderzoekers in het praktijkonderzoek en bij enkele instituten, en een vermindering van de staf en ondersteuning Wageningen UR breed – zijn in dit jaarverslag zichtbaar. Per ultimo 2005 zijn 515 fte van de voorziene 758 fte afgevoerd. Voorjaar 2007 zal het totale proces afgerond zijn. Hoewel de financiële resultaten van Wageningen UR als geheel in 2005 nog een negatief beeld opleveren is het herstel daarvan in de tweede helft van het jaar volgens verwachting ingezet.

In 2005 is de nieuwbouw op De Born, waar het onderzoek en onderwijs in de toekomst geconcentreerd gaat worden, goed op gang gekomen. Ook de ontwikkeling van de studentenaantallen mag in 2005 positief worden genoemd. Zeker omdat de instroom vanuit het VWO in de bachelors voor het derde achtereenvolgende jaar een stijgende tendens vertoont. Bij Hogeschool Van Hall Larenstein zijn in 2005 middels een ingrijpende reorganisatie de financiën op orde gebracht, zodat er nu ruimte ontstaat om de integratie binnen Wageningen UR goed vorm te geven.

Het aantal initiatieven om nieuwe markten aan te boren en om mee te dingen naar onderzoeksfondsen groeit en biedt onze organisatie veel kansen, die we volop en met succes aangrijpen. Rondom de thema's van het Innovatieplatform hebben we in 2005 samen met overheid en bedrijfsleven een aantal veelbelovende initiatieven ontplooid die op een brede instemming konden rekenen en naar verwachting in 2006 van start zullen kunnen gaan.

De oriëntatie van Wageningen UR op de internationale markt is versterkt door de oprichting van Wageningen International. Hierdoor is een betere coördinatie mogelijk van de vele internationale activiteiten van onze organisatie. De inrichting van Wageningen Business Generator om resultaten van onderzoek en kennis via patenten en spin-outs tot waarde te brengen heeft in 2005 al geleid tot veelbelovende initiatieven. Het past in de strategie van Wageningen UR om met onderzoek en onderwijs werkelijk van waarde te zijn voor de sectoren in ons domein.

Medewerkers en studenten van Wageningen UR hebben, ondanks de moeilijke tijden, in 2005 met veel elan en inzet hun bijdragen geleverd aan het vestigen en uitdragen van de naam en faam van Wageningen UR. Twee initiatieven hebben een bijzondere erkenning gekregen, omdat ze met hun wetenschappelijke activiteiten heel nadrukkelijk de interactie hebben gezocht met het publiek: de internationale internetsite op het gebied van voeding (<http://www.food-info.net/voedselnet.htm>) en de Natuurkalender. Het leidt tot erkenning en herkenning van het belang van ons onderwijs en onderzoek. Een erkenning die Wageningen Universiteit ook ontving van de studenten: in de Keuzegids Hoger Onderwijs kreeg Wageningen Universiteit de eerste plaats op de ranglijst van Nederlandse Universiteiten.

Bovenstaande illustreert dat Wageningen UR zich steeds meer en met groeiend zelfvertrouwen oriënteert op de ontwikkelingen in de buitenwereld. Dat zal ook de basis vormen voor het nieuwe strategisch plan 2007-2010, waartoe in 2005 de eerste voorbereidingen zijn getroffen en in 2006 zal worden afgerond. De erkenning, nationaal en internationaal, dat onderzoek en onderwijs van Wageningen UR er toe doen, is inspirerend en hoopvol. Onze conclusie is dan ook dat Wageningen UR, na een jaar van ingrijpende maatregelen om de organisatie weer in balans te brengen, met kracht verder kan bouwen aan een gezonde toekomst.

Tot slot hebben we in 2005 afscheid genomen van twee leden van de Raad van Bestuur. Vice-voorzitter Kees van Ast verruilde Wageningen voor de Universiteit van Twente en rector magnificus Bert Speelman ging per 1 september met de VUT. Beiden hebben een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van Wageningen UR, waarvoor de organisatie hen veel dank is verschuldigd. In hun opvolging is voorzien in de personen van respectievelijk Tijs Breukink en Martin Kropff.

*Aalt Dijkhuizen
Voorzitter Raad van Bestuur*

Raad van Bestuur en Raad van Toezicht

Wageningen Universiteit en de instituten van Stichting DLO vormen samen met Stichting Van Hall Larenstein Wageningen UR, voluit Wageningen Universiteit & Researchcentrum.

Het College van Bestuur van Wageningen Universiteit en het College van Bestuur van Stichting DLO en het College van Bestuur van Stichting Van Hall Larenstein vormen de Raad van Bestuur van Wageningen UR, bestaande uit:

Raad van Bestuur Wageningen UR

Leden tot 1 september 2005:

dr. A.A. Dijkhuizen (voorzitter)

ir. K.J. van Ast (vice-voorzitter)

prof. dr. ir. L. Speelman (rector magnificus Wageningen Universiteit)

Leden na 1 september 2005:

dr. A.A. Dijkhuizen (voorzitter)

prof. dr. M.J. Kropff (vice-voorzitter, tevens rector magnificus Wageningen Universiteit)

dr. I.J.J.H. Breukink (lid)

Raad van Toezicht Wageningen UR

prof. dr. J.A. van Kemenade (voorzitter)

mw. M. de Boer (vice-voorzitter)

dr. J.J. van Duijn

mw. J.R.H. Maij-Weggen

dr. J.A.J. Vink

De leden van de Raad van Toezicht van Wageningen UR hebben dezelfde functie in de afzonderlijke Raden van Toezicht van Wageningen Universiteit, van Stichting DLO en van Stichting Van Hall Larenstein.

1 Jaarverslag Wageningen UR

1.1 Inleiding

Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Wageningen UR) geeft een geïntegreerd jaarverslag uit dat bestaat uit de volgende onderdelen:

- Jaarverslag Wageningen UR (met informatie over de instelling, het primaire proces en de faciliteiten, waar relevant geoormerkt per entiteit);
- Financieel verslag van Wageningen Universiteit, van Stichting DLO en van Stichting Van Hall Larenstein;
- Sociaal Jaarverslag Wageningen UR;
- Verslag Arbo en Milieudienst Wageningen UR.

Achtergrondinformatie bij het verslag

In dit jaarverslag wordt vaak verwezen naar de ontwikkeling rond Focus 2006, de nieuwbouw op De Born in Wageningen en het project VOC-Match bij Van Hall Larenstein. Ter verduidelijking hierbij enige achtergrondinformatie.

Focus 2006 *Meer ruimte voor onderwijs en onderzoek*

Wageningen UR wil meer financiële ruimte maken voor onderwijs en onderzoek om haar ambitie als kennispartner in het domein van de life sciences & natural resources (voedsel en groen) te borgen en te versterken. Om een reductie van de overhead van 25% te bereiken is een deel van de overhead (hoofdkantoor, staven, diensten en overige facilitaire taken) teruggebracht. De middelen die hierdoor vrijkomen worden wat de universiteit betreft besteed aan onderzoek en onderwijs. Bij de instituten komt het ten goede aan het tarief.

Het terugdringen van de overhead van Wageningen UR was al aangekondigd in het actieplan Focus 2006. Dit plan werd in april 2004 gepresenteerd als antwoord op moeilijke marktomstandigheden en een verslechterde financiële situatie voor de marktgerichte onderzoeksinstituten die naast Wageningen Universiteit en Van Hall Larenstein Hogescholen onderdeel uitmaken van Wageningen UR. Focus 2006 omvat drie actielijnen: (1) afbouwen en ombouwen van expertise bij de onderzoeksinstituten waar in de markt geen of onvoldoende vraag meer naar is, (2) kostenreductie op overhead en ondersteuning, en (3) versterken van de marktpositie nationaal en internationaal. Per ultimo 2005 zijn ca. 515 fte van de voorziene 758 fte afgevloeid en is het tekort voor 2006 grotendeels teruggebracht. Voorjaar 2007 is het totale proces afgerond.

Nieuwbouw op De Born

In verschillende hoofdstukken van dit jaarverslag wordt gesproken over de nieuwbouw van Wageningen UR op De Born die in 2004 van start ging. Hieronder is de motivatie achter deze nieuwbouwplannen weergegeven. In het jaarverslag wordt bij het onderwerp De Born of Forumgebouw verwezen naar deze tekst:

Wageningen UR wordt gekenmerkt door de hechte samenwerking tussen onderwijs en onderzoek op het gebied van life sciences & natural resources. Na het toetreden van Van Hall Larenstein in januari 2004 bundelt Wageningen UR nu ook een groot deel van haar onderwijs en onderzoek fysiek op één locatie: De Born. De Born is het gebied rond de Droevendaalsesteeg en de Bornsesteeg in Wageningen. Hier ontstaat een combinatie van vier nieuwe gebouwen (het Forumgebouw, Atlasgebouw, Technotron en de uitbreiding van de huisvesting van de Plant Sciences Group), bestemd voor onderwijs en onderzoek, en reeds bestaande gebouwen. Het is straks een plek waar studenten, docenten en onderzoekers elkaar kunnen vinden en ideeën en kennis uit kunnen wisselen.

VOC-Match

Eind 2003 heeft Van Hall Larenstein besloten om over te gaan naar competentiegericht onderwijs. Daartoe zijn er twee omvangrijke projecten gestart, VOC in Leeuwarden en Match in Velp/Deventer. In deze projecten is in 2004-2005 de invoering van het competentiegerichte onderwijs voorbereid door per opleiding de te bereiken competenties vast te stellen, door de wijze waarop competenties getoetst moeten worden vast te leggen en door het uitwerken van de nieuwe rollen van de docenten als inhoudsdeskundige, studieloopbaanbegeleider en assessor. In september 2005 is de uitvoering van het competentiegerichte onderwijs gestart.

1.2 Verslag Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht heeft in 2005 zes maal een reguliere vergadering gehouden. De voorzitter en de andere leden van de Raad van Toezicht hebben regelmatig informeel overleg gevoerd met de Raad van Bestuur. Een delegatie van de Raad van Toezicht heeft een overlegvergadering van de Raad van Bestuur met de medezeggenschap bijgewoond en de Raad van Toezicht is enkele malen bijeen geweest buiten aanwezigheid van de Raad van Bestuur. Daarnaast heeft een gesprek tussen de minister van LNV, de Raad van Toezicht en de Raad van Bestuur plaatsgevonden.

Verder heeft er overleg plaatsgevonden, waarin besloten is prof.dr. M.J. Kropff op voordracht van het College voor Promoties per 1 september 2006 te benoemen tot lid van de Raad van Bestuur met als portefeuille onderzoek, onderwijs en studentenzaken, tevens vice-voorzitter en Rector Magnificus van Wageningen Universiteit. Ook heeft er overleg plaatsgevonden, waarin besloten is om dr. I.J.J.H. Breukink per 1 september 2006 te benoemen tot lid van de Raad van Bestuur met als portefeuille bedrijfsvoering. Eind 2005 heeft er overleg plaatsgevonden, waarin besloten is dr. A.A. Dijkhuizen voor te dragen voor herbenoeming als voorzitter van de Raad van Bestuur van Wageningen UR per 1 maart 2006. Mevrouw M. de Boer is per 1 september 2005 benoemd tot lid van de Raad van Toezicht voor een periode van vier jaar, ter vervanging van de heer dr.ir. H. Bakker, wiens tweede zittingstermijn afliep en niet voor herbenoeming in aanmerking kwam. De Raad van Toezicht heeft mevrouw M. de Boer benoemd als vice-voorzitter van de Raad van Toezicht. Mevrouw M. de Boer was in 2004 al toegevoegd aan de Raad van Toezicht met het oog op haar benoeming in 2005. Verder heeft de Raad van Toezicht in 2005 de financiële auditcommissie ingesteld, bestaande uit dr. J.A.J. Vink en dr. J.J. van Duijn.

Wageningen UR

Het jaarverslag 2004 Wageningen UR, inclusief jaarrekening Wageningen Universiteit 2004 en jaarrekening Stichting DLO 2004 zijn in dit verslagjaar door de Raad van Toezicht goedgekeurd. In het jaarverslag 2004 is de verslaglegging van de entiteiten van Wageningen UR zo veel mogelijk geïntegreerd opgenomen. Om te voldoen aan de formele verplichtingen zijn de jaarrekeningen gescheiden gerapporteerd. Ook de jaarrekening van Van Hall Larenstein is goedgekeurd, zij het na enige vertraging als gevolg van de tijdvrage beschrijving van de consequenties van de nota Helderheid, in het kader van de stabiliteit van studentgegevens. Een betere financiële 'beheersing' van Wageningen UR kan bereikt worden met meer discipline in urenschrijven en projectadministratie bij met name Stichting DLO, directere sturing in alle lagen van de organisatie en een optimale analyse en waardering van het cijfermateriaal. Specifiek ten aanzien van Van Hall Larenstein wordt aangedrongen op een nauwgezette uitvoering en voortgangsrapportage van de inhoudelijke en organisatorische verbeterpunten met betrekking tot de integratie.

Aan de hand van de per kwartaal verstrekte managementberichten heeft de Raad van Toezicht de financiële ontwikkelingen binnen de entiteiten van Wageningen UR in 2005 nauwkeurig gevolgd en besproken met de Raad van Bestuur. De Raad van Toezicht heeft de bevindingen uit de rapportages van de accountant van PriceWaterhouseCoopers onderschreven en de conclusies en aanbevelingen sterk aanbevolen bij de Raad van Bestuur.

In verband met de bestuurswisseling per 1 september zijn de halfjaarcijfers van Wageningen UR besproken, met als beeld dat er in de breedte geen verslechtering optreedt en de eerste tekenen van herstel zich aandienen.

Het budget 2006, dat zowel de entiteiten Stichting DLO, Wageningen Universiteit als Van Hall Larenstein bevat, is kritisch besproken en vervolgens goedgekeurd door de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht heeft dit verslagjaar het tweede (reductie staven) en derde (marktversterking) spoor Focus 2006 (zie 1.1) goedgekeurd, met de opmerking dat de verslechterde marktpositie en de 'terugtrekkende' overheid naar verwachting structureel op de omzet van Stichting DLO blijft drukken. Met de start van het tweede en derde spoor Focus 2006 is ook de universiteit betrokken in de reorganisatie. De Raad van Toezicht wijst op het belang van een optimale beheersing van het veranderingsproces, waarbij gestuurd wordt op samenhang van alle deeltrajecten. De Raad van Toezicht onderkent ook de gevolgen van Focus 2006 op het strategisch nieuwbouwplan (SNP). De Raad van Toezicht heeft tijdens het

verslagjaar de voorgestelde aanpak en voortgang van de drie sporen van Focus 2006 periodiek en zorgvuldig gevolgd en besproken. Met name de reorganisatie van Businessunit Food Quality van de Agrotechnology & Food Sciences Group had ruime aandacht van de Raad van Toezicht. Dit in verband met de voorgenomen samenwerking met het NIZO.

De Raad van Toezicht heeft tijdens het verslagjaar in verband met de financiële situatie van de organisatie een herijking-scenario van het Strategisch Nieuwbouwplan goedgekeurd, waarbij het investeringsbudget en de exploitatiekosten verlaagd zijn, zonder afbreuk te doen aan de visie op de concentratie op De Born. Vanuit het oogpunt van verwaarding van Kortenoord als financiering van de nieuwbouw, heeft de Raad van Toezicht ingestemd met de bouw en inrichting van de nieuwbouw van de Plant Sciences Group op De Born inclusief bijbehorende infrastructurele voorzieningen.

Stichting DLO

De Raad van Toezicht verleende toestemming tot oprichting van een Windmolenpark onder voorbehoud van de goedkeuring van de minister en onder voorwaarde van sluitende contracten zonder risico's voor Wageningen UR. Ook de oprichting van Wageningen Marien (werknaam), een samenwerkingsverband tussen Wageningen UR en TNO, gericht op strategisch en toegepast marien ecologisch onderzoek, had de steun van de Raad van Toezicht. Daarbij golden als uitgangspunten om de interne krachtenbundeling van de onderdelen van Wageningen UR voorop te stellen en het eigendom en de zeggenschap in eigen hand te houden.

Van Hall Larenstein

Per 1 januari 2004 is Hogeschool Van Hall Larenstein toegetreden tot Wageningen UR. In het verslagjaar heeft de Raad van Toezicht het integratieproces Van Hall Larenstein-Wageningen UR en de daaruit volgende prioritaire acties nauwlettend gevolgd en besproken. De Raad van Toezicht spreekt haar zorg uit over de ontwikkelingen bij Van Hall Larenstein in relatie tot de snelheid van de integratie binnen Wageningen UR. Bij Landschapsarchitectuur is wel een goede stap gezet in een gezamenlijk onderwijsprogramma.

De Raad van Toezicht constateerde naar tevredenheid dat de instroom in de opleidingen van Van Hall Larenstein een stijging van ruim 10% vertoonde ten opzichte van 2004. Deze stijging werd gerealiseerd door de locatie Leeuwarden, de instroom in de opleidingen op de locaties Velp en Deventer bleef constant of daalde licht.

Wageningen Universiteit

De inrichting van één onderwijsinstituut met één bestuur en één OWI-directeur voor Wageningen Universiteit heeft geleid tot wijzigingen van het Bestuurs- en beheersreglement (BBR) van Wageningen Universiteit op basis van compromissen om met de medezeggenschap tot een akkoord te komen. De Raad van Toezicht heeft deze BBR-wijzigingen goedgekeurd, onder de voorwaarde dat ze tijdig in kennis wordt gesteld bij problemen in de toepassing van het reglement.

De Raad van Toezicht is verheugd te constateren dat de vorig jaar ingezette opwaartse trend in de aanmeldingen van VWO-scholieren voor de BSc-opleidingen van Wageningen Universiteit zich heeft doorgezet met een stijging van 7%. De daling (van 21%) in de instroom vanuit HBO is aangegeven als een zorgpunt. Bij de wervingsactiviteiten in 2006 zal hierop extra worden ingezet.

Namens de Raad van Toezicht

Prof. dr. J.A. van Kemenade (Voorzitter)

1.3 Kengetallen Wageningen UR

1.3.1 Kengetallen Wageningen Universiteit

	2005	2004	2003	2002
Studenten (totaal per 01-12)	5001	4975	4947	4703
Instream eerstejaars ¹	1049	1103	1163	1033
Totaal reguliere studenten	4433	4459	4485	4046
Extraneï	0	0	5	5
MSc ²	4	18	29	332
Overige ingeschrevenen	564	498	428	320
Aantal afgestudeerden	1297³	1152⁴	652⁵	622
Promoties	192	170	178	214
Waarvan buitenlandse promovendi	102	76	91	76
Gemiddeld personeelsbestand WU (totaal in fte's)	2286	2356⁶	2381	2329
Vermogen WU (in € mln)				
Vermogen in materiële vaste activa	172,7	145,5	145,5	141,1
Eigen vermogen	109,2	116,4	128,0	126,3
Totaal Vermogen	218,8	193,5	201,3	201,4
Solvabiliteitsratio	49,9%	60,2%	63,6%	62,7%
Liquideit WU (in € mln)				
Liquide middelen	24,7	22,9	20,9	31,5
Netto-werkkapitaal	-34,5	-12,5	-8,5	-1,5
Current ratio	0,6	0,8	0,9	1,0

1 Met ingang van 2002 inclusief instroom buitenlandse MSc studenten in de MSc-opleidingen BAMA structuur.

2 Het betreft hier de 'oude' MSc-opleidingen die tot september 2002 zijn aangeboden.

3 In 2005 zijn meegenomen: de afgestudeerden van de ongedeelde opleidingen (395), de afgestudeerden van de 3-jarige BSc-opleidingen (275) en de afgestudeerden van de 2-jarige MSc-opleidingen (627) meegenomen.

4 In 2004 zijn naast de afgestudeerden van de ongedeelde opleidingen (555) ook de afgestudeerden van de 3-jarige BSc-opleidingen (158) en de 2-jarige MSc-opleidingen (439) meegenomen.

5 In 2003 zijn naast de afgestudeerden van de ongedeelde opleidingen (610) ook de afgestudeerden van de 3-jarige BSc-opleidingen (32) en de 2-jarige MSc-opleidingen (10) meegenomen.

6 Met ingang van 2004 zijn deze gegevens exclusief stagiaires. Dit in afwijking tot voorgaande jaren.

Bedragen * € 1000,-

1.3.2 Kengetallen Van Hall Larenstein

	2005	2004	2003	2002
Studenten totaal	3956	3995	4068	4249
Instroom	1209	1094	1164	1344
Afgestudeerden	746	722	769	732
Gemiddeld personeelsbestand VHL (totaal in fte's)	428	474	493	490
Vermogen VHL (in € mln)				
Vermogen in materiële vaste activa	37,5	40,0	41,3	42,5
Eigen vermogen	-2,3	-2,2	2,4	8,9
Totaal Vermogen	52,6	52,2	56,8	61,8
Solvabiliteitsratio (incl. egalisatierekening investeringssubsidies)	13,4%	14,4%	20,5%	29,9%
Liquideiteit VHL (in € mln)				
Liquide middelen	8,4	5,0	7,7	10,1
Netto-werkkapitaal	-4,2	-4,9	-4,7	3,4
Current ratio	0,78	0,70	0,75	1,23

1.3.3 Kengetallen Stichting DLO

	2005	2004	2003	2002
Omzet	322.051	328.818	333.708	352.562
Aandeel omzet LNV	53%	53%	54%	52%
Bedrijfsresultaat	-14.729	-22.914	5.994	11.599
Eigen Vermogen	194.495	217.898	244.475	242.795
Investeringen in overige materiële vaste activa *	5.720	6.247	13.238	8.120
Afschrijvingen in overige materiële vaste activa	7.356	8.992	8.558	8.610
Liquide middelen	65.690	43.592	38.989	59.976
Cash flow (netto resultaat + afschrijvingen)	2.698	-7.471	18.678	25.023
Gemiddelde personele bezetting in fte **	3.145	3.557	3.759	3.763

* Investerings in overige materiële vaste activa, dus exclusief bedrijfsgebouwen en -terreinen.

** De stand van de personele bezetting exclusief stagiairs eind 2005 bedroeg 2.957 fte, eind 2004 was dit 3.275 fte en eind 2003 was dit aantal 3.576 fte. De daling tussen 2005 en 2004 bedraagt derhalve 318 fte (330 fte inclusief stagiairs) en tussen 2004 en 2003 een daling van 301 fte (342 fte inclusief stagiairs).

1.4 Instelling algemeen

1.4.1 Missie en strategie

Missie

Wageningen UR leidt mensen op en ontwikkelt kennis op het gebied van life sciences en natural resources, met het doel om bij te dragen aan de kwaliteit van leven. Onder kwaliteit van leven wordt verstaan: voldoende, veilig en gezond voedsel en drinkwater. En wonen, werken en recreëren in een evenwichtig ingerichte groene ruimte met een grote variëteit aan planten en dieren.

Strategie

Wageningen UR is een organisatie, waarbinnen Wageningen Universiteit, de Hogeschool Van Hall Larenstein en gespecialiseerde onderzoeksinstituten nauw samenwerken. Deze combinatie van kennis en ervaring maakt dat Wageningen UR met 6.000 medewerkers en 9.000 studenten in staat is om actief bij te dragen aan de oplossing van zowel wetenschappelijke, maatschappelijke als bedrijfsmatige vraagstukken op het gebied van de life sciences en natural resources. Deze nationale en internationale vraagstukken benadert Wageningen UR vanuit verschillende disciplines in een integrale aanpak en in zeer nauwe samenwerking met overheden, belangenorganisaties, burgers en andere kennisinstellingen. Met aandacht voor de balans tussen drie prioriteiten in de samenleving: economie, cultuur en natuur.

1.4.2 Werkvelden

Wageningen UR staat midden in de samenleving en is toegerust om adequaat in te spelen op veranderingen in de omgeving. Op basis van een vooraanstaande wetenschappelijke positie binnen zijn werkterrein formuleert Wageningen UR oplossingen voor strategische vraagstukken. De vraagstukken waar Wageningen UR zich op richt, vinden vaak hun oorsprong in wereldwijde trends zoals de globalisering van de samenleving, internationalisering van markten, het meer en meer pluriforme karakter van de Europese landbouw en de grotere invloed van maatschappelijke organisaties met daaraan gekoppeld het toenemende belang van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Vanuit een algemene omgevingsanalyse heeft Wageningen UR vier brede werkvelden gedefinieerd.

Voeding en voedselproductie

Wageningen UR werkt aan kennis om veilige, gezonde en bovenal smakelijke voeding te maken. Gezond en veilig voor de mens, maar ook voor het milieu. Wageningen UR ontwikkelt efficiëntere productie- en distributiemethoden, waarbij zo min mogelijk natuurlijke grondstoffen verloren gaan. Tegelijkertijd neemt Wageningen UR de nieuwe kennis op in zijn onderwijsprogramma's.

Plant en dier

Wageningen UR bestudeert planten en dieren in het wild en als onderdeel van duurzame visserij- en landbouwproductiesystemen. Dat doet Wageningen UR op veel verschillende manieren. De onderzoekers van Wageningen UR ontrafelen genen, bestuderen interactie tussen planten en insecten, ontwerpen kassen en teeltsystemen en onderzoeken het gedrag van varkens, kippen, koeien, als ook van honden. Met zijn kennis levert Wageningen UR een bijdrage aan een prettige leefomgeving en een maatschappelijk verantwoorde productie van gezond en lekker voedsel.

Omgeving en klimaat

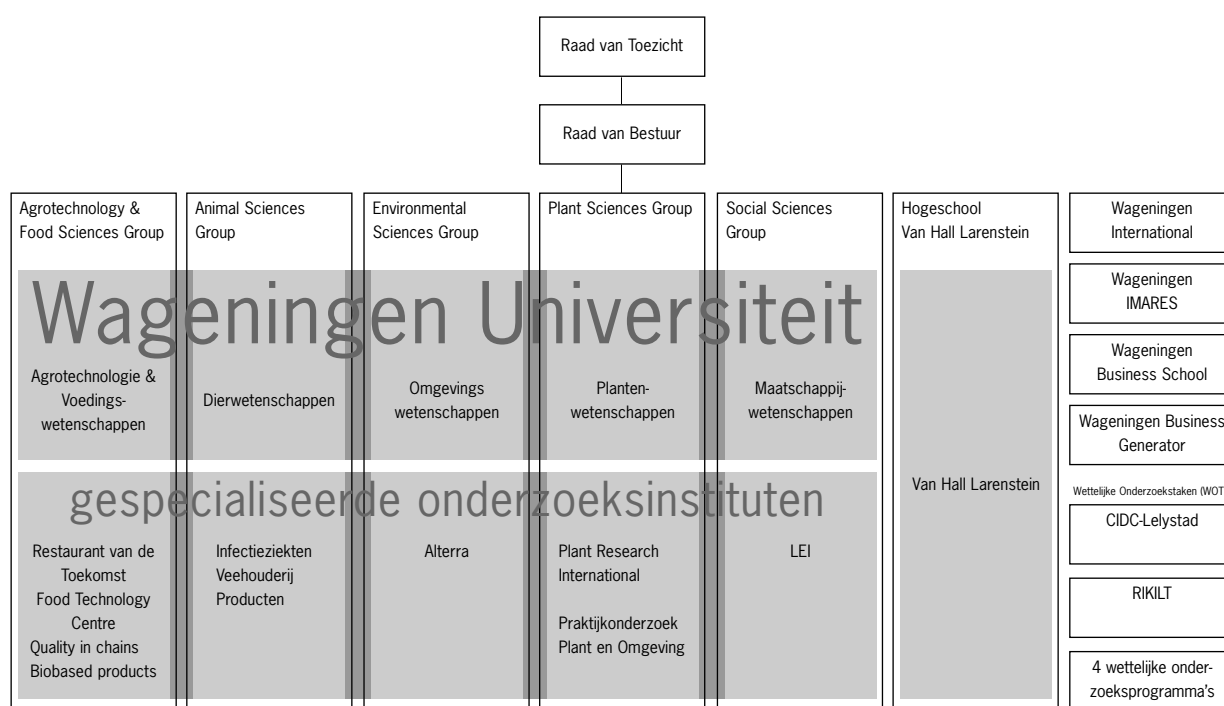
Wageningen UR beschikt over een unieke waaier van expertise op het gebied van natuur en groene ruimte. Wageningen UR onderzoekt water, natuur, bos, milieu, bodem, landschap, klimaat, recreatie en allerlei andere aspecten, die van belang zijn bij de ontwikkeling en het beheer van de leefomgeving. Dit hangt af van de situatie op lokale, nationale of internationale schaal. De gevolgen van klimaatverandering hebben de bijzondere aandacht van Wageningen UR.

Economie en maatschappij

Sociaal-economisch onderzoek geeft een belangrijke toegevoegde waarde aan het technische onderzoek van Wageningen UR. Daarin richt Wageningen UR zich op land- en tuinbouw en visserij, het beheer van het landelijk gebied, de agribusiness en de productie en consumptie van voedingsmiddelen. Dit onderzoek ondersteunt overheden en bedrijven bij hun keuzes op het gebied van ondernemerschap, besturing van productieketens, ruimtelijke ordening, milieuzorg, beheer van natuurlijke hulpbronnen, het Europese landbouwbeleid en het mondiale handelsverkeer.

1.4.3 Interne organisatie

Wageningen UR is het samenwerkingsverband tussen Wageningen Universiteit, Stichting DLO en Hogeschool Van Hall Larenstein (VHL). Deze samenwerking is vormgegeven in zes eenheden, waarvan vijf Sciences Groups. De juridische entiteiten worden daarbij niet vermengd. De kenniseenheden zijn het organisatorische, inhoudelijke en bestuurlijke instrument om door bundeling van krachten te komen tot een grotere slagvaardigheid en kwaliteit van het onderzoek en onderwijs. In elke *Sciences Group* is een departement van Wageningen Universiteit organisatorisch geïntegreerd met één of meerdere DLO-instituten. Dit geldt niet voor de zesde eenheid, de HBO-instellingen van Van Hall Larenstein, die met ingang van 1 januari 2004 zijn toetreden tot Wageningen UR. De samenwerking richt zich hier primair op de onderwijsverzorgende delen. De hogescholen functioneren als zelfstandig onderdeel binnen Wageningen UR, binnen de door de Raad van Bestuur gestelde concernkaders. Stichting VHL is een zelfstandige rechtspersoon en heeft vestigingen in Deventer, Leeuwarden en Velp.

Interdisciplinariteit en vraagsturing worden onder meer verzekerd door de matrix van de Sciences Groups met het Onderwijsinstituut, de onderzoeksscholen en programmaleiders, die Wageningen UR-breed functioneren.

Aanvullend aan de Sciences Groups kent Wageningen UR nog de units Wettelijke Onderzoekstaken, het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC) en het Noord-Zuid Centrum, die eind 2005 zijn samengevoegd tot Wageningen International, Wageningen Business School, VHL Training & Consultancy en Wageningen Business Generator. Voor een beschrijving van deze onderdelen wordt verwezen naar 1.4.4, 1.4.5 en 1.4.6.

1.4.4 Wageningen Universiteit

De universiteit

Wageningen Universiteit verzorgt wetenschappelijke opleidingen en verricht fundamenteel onderzoek op het gebied van life sciences en natural resources. Het onderwijs is probleemgericht (zie 1.5); onderwijs en onderzoek zijn sterk internationaal geïntendeerd (zie 1.7). Het onderzoek is ondergebracht bij onderzoekscholen en vindt verder plaats via de tweede en derde geldstroom (zie 1.6). Voor een aantal onderzoekscholen berust het penvoerderschap bij Wageningen Universiteit. Docenten participeren in zowel het onderzoek als het onderwijs van de instelling en werken intensief samen met zusteruniversiteiten in binnen- en buitenland. In 2005 heeft Wageningen Universiteit 2817 wetenschappelijke artikelen gepubliceerd.

In 2005 heeft Wageningen Universiteit als eerste Nederlandse universiteit van de Europese Commissie het *ECTS-label* toegekend gekregen. Dat betekent dat Wageningen Universiteit voldoet aan de normen voor het European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). Het ECTS is een belangrijke peiler om de mobiliteit van studenten binnen Europa te vergroten. Het label weerspiegelt dat de informatievoorziening aan studenten van topkwaliteit is (studiegids, op papier en digitaal) en het garandeert de erkenning van het onderwijs dat uitwisselingsstudenten gevolgd hebben, zowel in Wageningen als internationaal.

Wageningen Universiteit is in september 2005 op de eerste plaats geëindigd in de jaarlijkse ranking van de *Keuze Gids Hoger Onderwijs*. De ranking is voor een belangrijk deel gebaseerd op de oordelen van studenten over de eigen universiteit. In Wageningen worden vooral de keuzevrijheid in het onderwijs, de kwaliteit van de docenten en van de faciliteiten hoog gewaardeerd.

In 2005 zijn voor het eerst *onderwijsbonussen* uitgereikt om docenten die zich bijzonder inspannen voor de kwaliteit van het onderwijs extra te belonen. In 2005 zijn achtenzeventig voorstellen ingediend; na een zorgvuldige afweging zijn drie onderwijs-elementen gehonoreerd met een bonus van 50.000 euro en zeven met een bonus van 30.000 euro. De voorstellen zijn beoordeeld op criteria als vernieuwend en breedte toepasbaarheid.

Om wetenschappelijke excellentie te bevorderen, zijn ook in 2005 *onderzoekbonussen* toegekend aan 23 leerstoelgroepen die uitzonderlijk goed gepresteerd hebben. Deze toekenning vond plaats op basis van criteria als meest recente visitatiescores, succes bij NWO subsidieverwerving, aantallen promoties en successen bij vernieuwingsimpuls. Deze bonussen vertegenwoordigden een totaalbedrag van € 600.000 en werden in vier waarderingscategorieën toegekend: uitzonderlijk, zeer goed, goed en beloftevol. Ook werden twee bonussen verstrekt aan groepen die sterk hebben bijgedragen aan de goede naamsbekendheid van Wageningen UR.

In 2005 is op voordracht van Wageningen Universiteit het Wageningse team van prof.dr. Marcel Dicke door de landelijke jury genomineerd voor de Academische Jaarprijs, *Battle of the Universities*. De Academische Jaarprijs is een nieuw, jaarlijks initiatief om studenten en onderzoekers te motiveren om de resultaten van wetenschappelijk onderzoek op aansprekende wijze onder de aandacht van het brede publiek te brengen. Op 1 juni 2006 wordt bekend welke team van welke universiteit de eerste prijs van € 100.000 in de wacht sleept om het plan ten uitvoer te brengen.

Vanaf 1 januari 2005 is de *Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening* van kracht voor alle Nederlandse universiteiten. De gedragscode is in opdracht van de Vereniging van Universiteiten (VSNU) opgesteld en beschrijft vijf principes van gewenst gedrag van wetenschappers bij wetenschappelijk onderwijs en onderzoek: zorgvuldigheid, betrouwbaarheid, controleerbaarheid, onpartijdigheid en onafhankelijkheid. Deze principes worden uitgewerkt in gewenst gedrag. Wageningen UR heeft al eerder eigen ethische richtlijnen opgesteld (april 2004) en voor de organisatie beschikbaar gesteld via intranet. De richtlijnen gelden voor geheel Wageningen UR en zijn in overeenstemming met de door de VSNU opgestelde gedragscode.

In 2005 stond de Dies Natalis van Wageningen Universiteit in het teken van 'Ethiek'. De Diesrede 'Wetenschap en beroepsethiek' werd uitgesproken door prof. Ronald Plasterk, hoogleraar Ontwikkelingsgenetica van de Universiteit Utrecht.

Wageningen Business School

Wageningen Business School (WBS) verzorgt postacademische opleidingen, workshops en bijeenkomsten, gericht op verdieping en verbreding van competenties van professionals en managers werkzaam in de agri-food en life sciences. WBS is actief in projecten op het gebied van kenniscirculatie, business development en ondernemerschap. Daarnaast worden in-company programma's ontwikkeld in nauwe samenwerking met bedrijven.

Jaarlijks helpt Wageningen Business School zo'n 750 professionals in 30 programma's zich in hun loopbaan te ontwikkelen. Daarnaast ondersteunt WBS een actief netwerk van alumni en ondernemers in de Food Valley met haar maandelijks business café en Wereld Lezingen.

Bijzondere programma's in 2005 waren onder meer het European Food & Agribusiness Seminar (met Harvard University), de masterclass Biobusiness, meerdere business challenges gericht op ondernemende onderzoekers en programma's rond nieuwe thema's zoals Biomassa, Food Design en Ons Eten Gemeten.

In het komende jaar zal WBS nieuwe initiatieven ontwikkelen rond marketing, ondernemerschap en actuele thema's van de Sciences Groups.

1.4.5 Hogeschool Van Hall Larenstein

Hogeschool

Voor Van Hall Larenstein was 2005 het jaar van de verdere éénwording en van de bepaling van de strategische koers. De bestuurlijke fusie van de beide hogescholen dateert al van 2003 maar de echte samenwerking tussen de beide instellingen moest nog op gang komen. In 2005 zijn er 7 centrale afdelingen opgericht die werkzaam zijn voor alle locaties. De contractafdelingen van de hogescholen, Larenstein Transfer en Business Center van Van Hall, zijn samengevoegd tot één organisatie, Van Hall Larenstein Training en Consultancy. In alle stafafdelingen en bij Training en Consultancy stond het afstemmen van de processen en versterking van de samenwerking centraal.

Tegelijkertijd is in 2005 het proces van integratie van de hogeschool in de organisatie van Wageningen UR versterkt. Van Hall Larenstein nam intensief deel aan bestuurlijke organen zoals de Concernraad en de Onderwijsraad maar ook in de planning & control cyclus en andere processen werd de samenwerking voelbaar. De onderwijsraad ontwikkelde beleid voor de gezamenlijke onderwijsvisie en voor het onderwijshuis, het samenhangende aanbod van bachelor- en masteropleidingen van de universiteit en de hogeschool .

Naast de samenwerking met de universiteit is de hogeschool ook gericht op samenwerking met andere partners. In Leeuwarden is in 2005 de Kenniscampus voorbereid, een samenwerking van Van Hall Larenstein met de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en de Christelijke Hogeschool Noord-Nederland (NHL en CHN). Met de NHL wordt ook al intensief samengewerkt in de Life Sciences opleidingen die geheel in het gebouw van het Van Hall Instituut worden uitgevoerd. In Velp werkt de hogeschool samen met de Hogeschool Arnhem Nijmegen aan het ontwikkelen van nieuw onderwijsaanbod en in de sfeer van sport- en andere voorzieningen. Ook met AOC's en ROC's in de omgeving van de hogescholen bestaan intensieve relaties, gericht op doorstroming en op gezamenlijk gebruik maken van voorzieningen.

Na de intensieve inzet op de financiële gezondmaking van Van Hall Larenstein in 2004, had het bestuur in 2005 vooral behoefte aan het uitzetten van een nieuwe koers voor de organisatie. In lunchbijeenkomsten met het personeel, in het Managementplatform en in de Medezeggenschapsraden is intensief gesproken over de hoofdpunten van beleid. Dat leidde tot een concept instellingsplan dat eind 2005 en begin 2006 breed in de instelling werd en wordt besproken. Belangrijke elementen in het concept instellingsplan zijn de inhoudelijke domeinen waarin Van Hall Larenstein wil uitblinken, de onderwijsvisie waarin competenties en de relatie met het beroepenveld centraal staan en de visie die de hogeschool heeft over de samenhang van onderwijs, toegepast onderzoek in de lectoraten en contractactiviteiten.

De onderwijsdirecties hebben zich in 2005 beziggehouden met de implementatie van het competentiegericht onderwijs en met het vaststellen van het onderwijsaanbod in majoren en minoren. De aandacht ging daarbij vooral uit naar de nieuwe vormen van toetsen (assessments) en de veranderende rol van de docenten in het competentiegericht onderwijs.

In 2005 is de hogeschool ook voor het eerst in haar communicatie als één hogeschool naar buiten getreden. De hogeschool lanceerde een nieuwe wervingscampagne waarin majoren, minoren en 'teasers' zijn ondergebracht in drie verschillende etalages voor de mensgerichte, de ruimtegerichte en de economisch gerichte opleidingen. Om de doelgroep van havisten en MBO-ers duidelijk te maken dat Van Hall Larenstein intensief samenwerkt met de universiteit maar toch een echte hogeschool blijft wordt in deze campagne gebruik gemaakt van een eigen beeldmerk van de hogeschool. In de internationale werving wordt intensief samengewerkt met de universiteit.

In financieel opzicht was 2005 voor Van Hall Larenstein een redelijk jaar. Na de intensieve bezuinigingen is het jaar conform de verwachting afgesloten met een klein verlies ondanks de tussentijdse neerwaartse bijstelling van de bekostiging door het ministerie van LNV. Het verlies van 2004 werd in sterke mate veroorzaakt door de reservering die de hogeschool maakt voor de claim naar aanleiding van de conclusies van de Commissie Schutte. De bezwaar- en beroepsprocedure van de hogeschool tegen de claim is nog in behandeling.

Ook voor het personeel was 2005 een intensief jaar. Er vond een reorganisatie plaats bij de stafafdelingen waar een reductie van ongeveer 25 fte noodzakelijk was, ofwel met ca. 18 %.

Iedereen kreeg in 2005 een nieuwe functiewaardering volgens de HAY-systematiek. Het proces van functiewaardering was complex en riep veel emoties op, met name in de onderwijsdirecties. Eind 2005 zijn de voorbereidingen getroffen voor de nieuwe CAO, ingaand op 1 januari 2006. In de nieuwe CAO zijn afspraken gemaakt over beoordelen en belonen en over een standaard werkdag van 8 uur (i.p.v. 9 uur).

Van Hall Larenstein Training & Consultancy

In 2005 zijn Larenstein Transfer en Van Hall Business Center samengevoegd tot *Van Hall Larenstein Training & Consultancy (T&C)*, de organisatie voor contractactiviteiten van de hogeschool op het gebied van bij- en nascholing, onderzoek en advisering. Ondanks forse ingrepen in personeelsomvang en product-/marktcombinaties is 2005 positief afgesloten. De kosten zijn afgenomen en tegelijkertijd was er sprake van een lichte omzetgroei, vooral op de internationale markt. In 2005 is meer gebruik gemaakt van de expertise binnen de hogescholen. In totaal is in 2005 18 fte ingekocht vanuit het onderwijs. Een toename ten opzichte van 2005 met 6 fte.

In 2005 is gewerkt aan de strategische doelstellingen in het businessplan:

- *Training & Consultancy als intermediair tussen markt en onderwijs.* T&C vervult een belangrijke rol in de transitie van Van Hall Larenstein van kennisinstelling naar kennisonderneming door op te treden als portfoliomanager van een aantal grote projecten voor het onderwijs en deskundigheidsbevordering op het terrein van projectmatig werken.
- *Financieel onafhankelijk en risicodragend:* T&C opereert vanaf 2005 in financieel opzicht zelfstandig.
- *Nieuwe producten, innovatie van bestaande producten;* T&C ontwikkelt nieuwe cursussen op bekende thema's en werkt aan de ontwikkeling van nieuwe thema's als sustainable energy.
- *Bijdrage aan het maatschappelijke debat:* door symposia als 'samen voor natuur' en publicaties.

- *Internationalisering*: T&C heeft in 2005 samengewerkt met de voorlopers van Wageningen International en brengt daar haar expertise in op het terrein van institutional building en capacity building.
- *Samenwerking Wageningen Business School*: de samenwerking met de Wageningen Business School is verder geïntensiveerd.
- *Opzet organisatie en personeel*: versterking van de samenwerking tussen de locaties en professionalisering van de medewerkers.

1.4.6 Stichting DLO

Onderzoeksinstituten & Wettelijke onderzoekstaken

De 6 onderzoeksinstituten van Wageningen UR houden zich bezig met toepassingsgericht en praktijkonderzoek: Agro-technology & Food Sciences Group, Alterra, Animal Sciences Group, LEI, Plant Research International, Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO).

Het *toepassingsgericht onderzoek* is deels gericht op ontwikkeling van expertise voor mogelijke toepassing binnen twee tot drie jaar. Daarbij kan het gaan om nieuwe duurzame productiesystemen, de verbetering van het functioneren van agroketens of het inspelen op klimaatverandering. Een ander deel is beleidsondersteunend van aard, zoals onderzoek voor de implementatie van de kaderrichtlijn water en onderzoek naar de invloed van ontwikkelingen op de wereldmarkt op de inkomenspositie van boeren. Daarnaast gaat het om kortlopende onderzoeksopdrachten, vanuit de overheid, het bedrijfsleven en vanuit publiekprivate fondsen.

Het *praktijkonderzoek* richt zich op de toepassing van kennis voor de beantwoording van concrete praktijkgerichte vragen. Op basis van kennis en inzichten uit de praktijk, worden oplossingen ontwikkeld op het gebied van teelt, dierenwelzijn, huisvesting, milieu en nieuwe bedrijfssystemen. Ook worden nieuwe variëteiten en rassen uitgetest, vaak in samenwerking met de latere gebruikers. Financiering van het toegepaste onderzoek is voor een aanzienlijk deel afkomstig van het bedrijfsleven en van brancheorganisaties.

Wageningen UR ondersteunt met onderzoek de Nederlandse en Europese overheid bij de uitvoering van wet- en regelgeving die noodzakelijk is om veilig voedsel, gezonde dieren en een duurzame leefomgeving te kunnen garanderen. Wageningen UR en het ministerie van LNV hebben dit in een overeenkomst - het WOT- statuut - vastgelegd. Hierin worden onder meer de onafhankelijkheid, betrouwbaarheid en transparantie van deze ondersteuning geborgd.

De uitvoering van de *wettelijke onderzoekstaken* is ondergebracht in resp. twee instituten en vier programma units:

- RIKILT-Instituut voor Voedselveiligheid
- CIDC-Lelystad (Centraal Instituut voor Dierziektecontrole)
- WOT Natuur & Milieu
- Centrum voor Economische Informatievoorziening (CEI)
- Centrum Genetische Bronnen Nederland (CGN)
- Centrum voor Visserijonderzoek (CVO)

Ook in 2005 zijn aansprekende resultaten geboekt (zie 1.6.11).

Internationaal Agrarisch Centrum, Noord-Zuid Centrum, Wageningen International

Het *Internationaal Agrarisch Centrum (IAC)* biedt mid-career professionals en beleidsmakers (op maat gemaakte) internationale cursussen in Nederland en in het buitenland. De cursussen worden gekenmerkt door interactieve leerprocessen gericht op institutionele ontwikkeling: tailor-made trainingen binnen een bredere context van organisatieverandering, 'training van trainers' en regionale trainings- en ontwikkelingsactiviteiten in landen in ontwikkeling en Midden- en Oost-Europa. Trainingen en seminars die in Wageningen worden georganiseerd hebben vooral betrekking op de laatste ontwikkelingen op beleidsniveau en op wereldschaal. Via NUFFIC is het ministerie van Buitenlandse Zaken een belangrijke financier o.a. via *Netherlands Programme for Institutional Strengthening of Post-secondary Education and Training Capacity (NPT)* en *Netherlands Fellowship Programmes (NFP)*.

Het *Noord-Zuid Centrum (NZC)* is verantwoordelijk voor Sciences Group-overstijgend regionaal relatiebeheer met instituties en organisaties in Afrika, Azië en Latijns Amerika en voor institutioneel relatiebeheer met bijvoorbeeld DGIS. Vanuit het NZC worden de twee Sciences Group-overstijgende internationale programma's (Cluster Internationaal en INREF) gecoördineerd. Verder draagt het NZC bij aan het internationale debat door het organiseren van workshops en de publicatie van Policy Briefs en International Discussion Papers.

In 2005 is door een Wageningen UR-brede werkgroep een businessplan voor *Wageningen International* opgesteld. Dit front office van en voor Wageningen UR, het resultaat van de samenvoeging van het Noord-Zuid Centrum en het Internationaal Agrarisch Centrum in 2006, zal gaan functioneren als faciliteit voor internationaal relatiebeheer. Wageningen International zet zich tevens in voor de participatie van Wageningen UR in grote internationale onderzoekprogramma's onder andere gericht op institutionele capaciteitsopbouw en veranderingsprocessen. Ook de Europadesk zal opgaan in Wageningen International.

Voor de activiteiten van IAC, NZC en de Europadesk in 2005: zie 1.7 Internationalisering.

Wageningen Business Generator

Het jaar 2005 was het opstartjaar voor *Wageningen Business Generator (WBG)*.

In Wageningen Business Generator bundelt Wageningen UR alle expertise en activiteiten op het gebied van kennisvalorisatie; het zo goed mogelijk benutten van beschikbare expertise en infrastructuur om kennis tot waarde te brengen.

Wageningen Business Generator doet dat voor zowel de universiteit als voor de onderzoeksinstituten.

Wageningen Business Generator heeft tot taak:

- Potentieel interessante marktproducten voor heel Wageningen UR te scouten.
- Het intellectueel eigendom, IP (Intellectual Property), te beheren en tot waarde te brengen.
- Het via business cases opzetten en financieren en tot waarde brengen van nieuwe bedrijven die als 'spin out' voortkomen uit Wageningen UR.
- Het participeren in initiatieven van derde partijen met een relatie tot Wageningen UR
- Pro-actief ondernemerschap te bevorderen en organisatiebreed te ontwikkelen.

Wageningen Business Generator koppelt specifieke expertises als octrooikennis, specialistische juridische kennis, financiële en commerciële kennis met wetenschappelijke domeinkennis, die bij de vijf Sciences Groups van Wageningen UR voorhanden is. Zij opereert binnen Wageningen UR als een netwerkorganisatie op het kruispunt van wetenschap en business.

In 2005 is Wageningen Business Generator door het ministerie van EZ aangewezen als trekker van het aan het Food Valley Consortium toegekende 'Subsidieprogramma Kennis Exploitatie (SKE)' van ruim 2 miljoen euro. Het programma beoogt jonge starters in de agrifood en life sciences te helpen met de start van hun bedrijf. In het Food Valley Consortium nemen naast de drie onderdelen van Wageningen UR (Wageningen Universiteit, de Stichting DLO en Van Hall Larenstein Hogescholen) ook de Stichting Food Valley, de Ontwikkelingsmaatschappij Oost Nederland en BioPartner Center Wageningen deel. SKE stelt samenwerkingsverbanden van kennisinstellingen en bedrijfsleven in staat om technostarters te helpen. Kennisinstellingen krijgen van het samenwerkingsverband steun bij het beter benutten van kennis, bijvoorbeeld voor het aanvragen van octrooien met het doel deze door technostarters te laten vermarkten.

1.4.7 Medezeggenschap

Op grond van het feit dat binnen de Sciences Groups sprake is van integrale besturing door de Algemeen Directeuren van het Wageningen Universiteit deel en het Stichting DLO deel van de organisatie, is ook de medezeggenschap van zowel de organisatieonderdelen en als het concern geïntegreerd vormgegeven. Dat betekent dat elke Sciences Group één gemeenschappelijke ondernemingsraad heeft voor alle Wageningen Universiteit en Stichting DLO werknemers, die binnen die Sciences Group werkzaamheden verrichten. Daarnaast kent Wageningen UR aparte ondernemingsraden voor Bestuurscentrum, Facilitair Bedrijf, IAC, CIDC en RIKILT.

Boven deze ondernemingsraden is er één Centrale Ondernemingsraad (COR) Wageningen UR ingesteld waarin leden zitting hebben, die gekozen zijn door en uit het midden van de leden van de ondernemingsraden.

De studentenraad (SR) en de Gemeenschappelijke Vergadering (GV) zijn medezeggenschapsorganen van de universiteit. De GV wordt gevormd door Wageningen Universiteitsleden van de COR, aangevuld met direct gekozen leden en de studentenraad (SR).

Het Van Hall Instituut en Hogeschool Larenstein bezitten beiden een Medezeggenschapraad (MR). Verder kent Van Hall Larenstein een Gemeenschappelijke Medezeggenschapraad, waarvan de helft gekozen is door en uit de leden van de MR van het Van Hall Instituut en de helft door en uit de leden van Hogeschool Larenstein. De GMR overlegt met het College van Bestuur/de directieraad van Van Hall Larenstein. In 2005 is de Raad van Bestuur tweemaal aanwezig geweest bij de vergaderingen van de GMR waar de samenwerking Wageningen Universiteit-Van Hall Larenstein werd besproken. Er zijn in het verslagjaar ook contacten gelegd tussen de COR/GV en de GMR.

De medezeggenschap is voor de Raad van Bestuur en de directies van de organisatieonderdelen een belangrijke partner en schakel in de totstandkoming van beleid, het maken van keuzes en het stellen van prioriteiten. Daarbij wordt gestreefd naar wederzijds respect en vertrouwen gericht op continuïteit, groei, ontwikkeling en synergie van de organisatie Wageningen UR.

1.4.8 Klachtenregelingen en Beroep & bezwaar

Wageningen Universiteit

In 2005 heeft het College van *Beroep voor de Examens* (CBE, art. 7.60 ev WHW) geen enkele zaak te behandelen gekregen. De Commissie van Advies voor de Beroep- en bezwaarschriften (CAB) heeft 1 zaak te behandelen gekregen; het betrof een zaak van een student rond de (her-)inschrijving en de studiefinanciering.

De *Bezwarencommissie Rechtspositionele Geschillen* (AWB hoofdstuk 6 en 7, CAO-NU) heeft in 2005 17 zaken te behandelen gekregen, waarvan 7 bezwaren zijn ingetrokken, 5 ongegrond zijn verklaard, 1 deels gegrond/deels ongegrond is verklaard, 1 herzien besluit is genomen en 3 bezwaren nog lopen.

De *Landelijke Bezwarencommissie Functieordenen* (CAO-NU) heeft voor Wageningen Universiteit 10 bezwaren behandeld, waarbij 3 bezwaren zijn ingetrokken, 4 gegrond en 2 ongegrond zijn verklaard en 1 herzien besluit is genomen.

Hogeschool Van Hall Larenstein

In Van Hall Larenstein zijn er verschillende regelingen rond klachten en beroep en bezwaar van personeel en studenten. De 'Klachtenregeling ongewenst gedrag' betreft personeel en studenten. In de klachtenregeling wordt uitgegaan van twee stappen: eerst opvang en begeleiding door de vertrouwenspersonen en waar nodig klachtenbehandeling door de klachtencommissie. Vrijwel alle gevallen worden door de vertrouwenspersonen afgehandeld. In 2005 heeft de klachtencommissie 1 klacht in behandeling gehad. Deze is ongegrond verklaard. Verder is een zaak uit 2004 afgehandeld (gegrond). Daarnaast is er een ombudsman voor personeel en studenten waar personen of groepen terecht kunnen die zich benadeeld voelen door een handeling of nalatigheid van de instelling of van een functionaris daarvan. De ombudsman kan bij een klacht vier verschillende dingen doen: doorverwijzen, adviseren, bemiddelen of formeel onderzoeken. In de praktijk komt een formeel klachtenonderzoek nauwelijks voor. Het accent ligt bij bemiddelen en adviseren. De ombudsman heeft in 2005 25 zaken behandeld.

Voor studenten die in beroep willen tegen besluiten van de examencommissie is er het College van Beroep voor de examens. In 2005 zijn 5 zaken behandeld, steeds over een bindend negatief studieadvies: 2 gevallen zijn gegrond, 3 zijn ongegrond verklaard.

In het kader van functiewaardering start de bedenkingencommissie haar werkzaamheden in 2006. Voor personeel dat in beroep gaat tegen een ander personeel besluit van het College van Bestuur is er de Commissie Heroverweging. In 2005 heeft de commissie 3 zaken behandeld en alle ongegrond verklaard.

Stichting DLO

De *Klachtencommissie Individueel Klachtrecht* (CAO-DLO) heeft in 2005 2 bezwaren behandeld, waarbij 1 bezwaar is ingetrokken en 1 ongegrond is verklaard.

De *Bezwarencommissie Functieordenen DLO* heeft 15 bezwaren behandeld, waarbij 1 bezwaar is ingetrokken en 8 bezwaren gegrond en 6 ongegrond zijn verklaard.

1.5 Onderwijs en studenten

1.5.1 Onderwijs en opleidingen Wageningen Universiteit en Hogeschool Van Hall Larenstein

Universiteit

Het opleidingsaanbod 2005/2006 voor ruim 5000 studenten bestaat uit 18 Nederlandstalige bacheloropleidingen en 28 Engelstalige masteropleidingen op het gebied van Levenswetenschappen, Maatschappijwetenschappen, Omgevingswetenschappen en Technologie & Voeding (zie bijlage Onderwijs tabel 1). Ten opzichte van het opleidingsaanbod in het academisch jaar 2004/2005 betekent dat een uitbreiding met één bachelor- en één masteropleiding. Na accreditatie door de NVAO en een positieve uitslag van de macrodoelmatigheidstoets door het ministerie van LNV, is Wageningen Universiteit in september 2005 gestart met de bacheloropleiding *Gezondheid en maatschappij*. In september 2005 is tevens de masteropleiding *Aquaculture and fisheries* van start gegaan. Accreditatie is ook verkregen voor de bacheloropleiding *Toegepaste communicatiewetenschap* en de masteropleiding *Applied Communication Science*. Als de toets van de macrodoelmatigheid door LNV voor deze opleidingen positief uitvalt, zullen beide opleidingen starten in september 2006.

Vanaf 1 januari 2005 ligt de verantwoordelijkheid voor de inrichting van de onderwijsprogramma's en de kwaliteitszorg bij één Onderwijsinstituut (OWI). In het proces om te komen tot dat ene instituut (er waren er vier) zijn tevens de verantwoordelijkheden en bevoegdheden doorgelicht en aangepast. Belangrijkste accenten zijn de versteviging van de adviseerende rol van de opleidingscommissies over de inrichting van hun programma, vanuit de gedachte dat de werkvloer het beste zicht heeft op de wensen van studenten en werkveld en op de ontwikkelingen in de wetenschap. Het besluitvormingsproces is bekort doordat binnen de door het College van Bestuur gestelde kaders het OWI-bestuur besluit over de adviezen van de opleidingscommissies. Het College van Bestuur beziet achteraf de hoofdlijnen van de werkwijze van het OWI-bestuur. Een andere belangrijke wijziging in de opzet van de OWI-werkwijze is het uitbreiden van de functie van opleidingsdirecteur die de Opleidingscommissie ondersteunt en bestuursbesluiten implementeert. Vanwege het feit dat de directeuren in de nieuwe situatie een aantal opleidingen onder hun hoede hebben ontwikkelen ze een breder blikveld en vanwege de omvangrijker functie is professionalisering mogelijk.

In 2005 is een aanzet gemaakt om te komen tot een visie op *het onderwijshuis* en *het masterpalet* van Wageningen UR. Aanleiding voor deze vraag was de discussie over de toekomst van het binaire stelsel in het algemeen en de samenwerking tussen Wageningen Universiteit en Van Hall Larenstein binnen Wageningen UR in het bijzonder. Als uitgangspunt is gehanteerd dat de mogelijkheden voor de student (van de toekomst) voorop staan. De student bewandelt de ideale weg, hetzij de professionele weg (van professional bachelor naar professional master en eventueel professional docterate), hetzij de academische weg (van academische bachelor naar academische master en eventueel PhD-opleiding). Tussen beide wegen bestaan dwarsverbindingen om over en weer te kunnen overstappen. Mede tegen die achtergrond zijn in 2005 *criteria voor academische bachelor- en masteropleidingen* vastgesteld. Het betreft generieke eindkwalificaties voor alle opleidingen van de universiteit op terreinen als onderzoek, multidisciplinariteit, internationale oriëntatie en de herkenbaarheid als 'typisch Wageningse opleidingen en afgestudeerden. Binnen opleidingen is voortgang gemaakt met het koppelen van te realiseren competenties aan vakken. Hierdoor wordt geborgd dat te verwerven competenties evenwichtig in de opleidingen aan de orde komen.

In 2006 wordt een start gemaakt met het vaststellen van criteria voor professionele bachelor- en masteropleidingen gepaard aan het ontwikkelen van een visie op de bacheloropleidingen van Wageningen UR. De voorgenomen verdere uitwerking van de visie op het onderwijshuis behelst het scheppen van helderheid over de terreinen waarop professionele masteropleidingen gewenst en mogelijk zijn en het ontwikkelen van instroomprogramma's in bepaalde academische masteropleidingen.

In 2005 is besloten om de procedure voor de vaststelling van noodzakelijke programmawijzigingen in lijn te brengen met de accreditatieprocedures die de NVAO hanteert. Halverwege de accreditatieprocedure beargumenteren de opleidingen tijdens een *interne audit* de inhoud en opzet van hun opleiding tegen de achtergrond van een minder gedetailleerde centrale kaderstelling die voor alle opleidingen geldt ('criteria academische bachelor- en masteropleidingen').

Aan de academische vorming van studenten is ook in 2005 door *Studium Generale* bijgedragen door het aanbieden van een extra-curriculair programma van lezingen, debatten, workshops, films en podiumkunsten. De lezingen en workshops focussen op thema's uit het actuele maatschappelijk debat. In Filmhuis *Movie W* en theater *'t Hemeltje* gaat het ook om kunst en cultuur en esthetische vorming.

In 2005 zijn 60 lezingen, 3 workshops, 3 excursies en een symposium georganiseerd (Non-linear dynamics in land use and climate change in Amazonia). Daarnaast werd een groot vak over duurzaamheid ontwikkeld en uitgevoerd. De voorbereidingen voor deelname aan een SURF-project over streaming-media werd succesvol afgesloten; de projectaanvraag samen met VU en UvA werd goedgekeurd. *Movie W* trok ongeveer 5.000 bezoekers en naar *'t Hemeltje* kwamen circa 750 bezoekers (25 voorstellingen). Het cursusprogramma Hoger Onderwijs voor Ouderen (HOVO) gestart in 2004 en in 2005 voortgezet onder de naam Open Onderwijs zal in de toekomst niet meer plaatshebben onder auspiciën van *Studium Generale*.

Hogeschool

De hogeschool bood aan de ruim 4000 studenten 13 professionele bacheloropleidingen en 6 professionele masteropleidingen aan in de domeinen Integrale gebiedsontwikkeling, Diermanagement en Landbouw en Voedsel en Gezondheid. Dat gebeurde op drie locaties: Leeuwarden, Velp en Deventer. Alle opleidingen van de locatie Deventer en de opleiding Voedingmiddelentechnologie uit Velp gaan in 2006 verhuizen naar Wageningen. Het aanbod is in 2005 met één bacheloropleiding afgenomen omdat de opleiding Laboratoriumtechniek uit Velp is overgeheveld naar de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN). Tot 2008 heeft Larenstein nog de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit en de uitvoering van deze opleiding binnen de muren van de HAN. In Leeuwarden wordt een groep opleidingen van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en Van Hall Larenstein aangeboden in één unit Life Sciences.

De bacheloropleidingen in Deventer zijn met ingang van 2005 volledig Engelstalig, in de Nederlandstalige bacheloropleidingen wordt gestreefd naar het aanbieden van minimaal één Engelstalige major. De masteropleidingen zijn voor het merendeel Engelstalig.

Elke student doet een opleiding die bestaat uit een major en daarnaast een minor naar eigen keuze. De opleidingen bieden, afhankelijk van hun omvang, één of meer majoren aan. De minoren worden zoveel mogelijk instellingsbreed aangeboden en zijn verdiepend, verbredend of gericht op doorstroom naar de universiteit.

Met Wageningen Universiteit is gewerkt aan de onderwijsvisie en het masterpalet. Het complete aanbod aan professionele en academische bachelor- en masteropleidingen en de mogelijke overstapmomenten zijn in kaart gebracht.

Het belangrijkste kenmerk van het onderwijs van Van Hall Larenstein is dat het competentiegericht is. Uitgaande van de belangstelling en de aanwezige competenties, wordt studenten geleerd de vereiste professionele competenties te verwerven voor toepassing in uiteenlopende (internationale) beroepscontexten. Belangrijke aandachtspunten voor de invoering zijn het inrichten van de leeromgeving, het adequaat toetsen van de competenties en de nieuwe rol(len) van de docenten. In het gemeenschappelijke onderwijskader (vastgesteld in 2003) zijn afspraken gemaakt over de praktijkcomponent in het onderwijs, de vaststelling van de vereiste algemene en opleidingsspecifieke competenties, de wijze

van toetsen van de competenties en de omvang van majoren en minoren. Ook het jaarrooster en de omvang van onderwijselementen zijn vastgelegd. In Leeuwarden en in Velp/Deventer zijn twee projecten opgezet (respectievelijk VOC en Match) om de invoering van het concept voor te bereiden en uit te voeren.

In september 2005 zijn alle eerstejaarsstudenten ingestroomd in het nieuwe programma met competentiegericht onderwijs. De eerste evaluaties wijzen uit dat studenten over het algemeen enthousiast zijn over de nieuwe vorm maar dat er in de organisatie, begeleiding en toetsing nog belangrijke verbeteringen kunnen en moeten plaatsvinden.

In 2005 hebben de opleidingen met het College van Bestuur het aanbod aan majoren en minoren vastgesteld en voorgelegd aan de Gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. In totaal zijn er 41 majoren vastgesteld. Veel majoren vertonen gelijkenis of overlap met oude afstudeerrichtingen maar er zijn ook nieuwe thema's zoals Forensic Sciences bij de Life Sciences-opleidingen, Equine, Leisure and Sports bij Dier en Veehouderij en de nog te ontwikkelen major Natuur en gezondheid. Er is gestreefd naar een samenhangend aanbod dat studenten voldoende ruimte biedt voor keuzes en toch financieel uitvoerbaar blijft.

Naast de reguliere bachelor- en masteropleidingen boden Larenstein Transfer en Van Hall Business Center in 2005 verschillende cursussen en onderwijs op maat aan voor afgestudeerden en andere professionals in het werkveld.

1.5.2 Informatie- en communicatietechnologie in het onderwijs

Universiteit en hogeschool

In 2005 is de digitale leeromgeving Eduweb/Educlass in de universiteit in docenten- en studentenevaluaties positief beoordeeld. Er is dan ook besloten dat Eduweb als centrale voorziening geldt voor de hele organisatie en verder geïmplementeerd zal worden. Voor de universiteit zijn daartoe voorzieningen getroffen. Van Hall Larenstein besloot in 2005 om ook mee te gaan met Eduweb/Educlass. De hogeschool startte medio 2005 onder de naam EduVHL met de invoering van dit systeem. Wageningen Universiteit en Van Hall Larenstein werken nauw samen in de ontwikkeling van een digitaal portfolio voor studenten.

De Mediatheek van Van Hall Larenstein implementeerde het z.g. Desktop Library-programma, een web-based mediatheek-programma, waarbij studenten geleerd wordt om te gaan met de 'digitale mediatheek'.

In 2005 heeft Wageningen Universiteit samen met de Vrije Universiteit en de Universiteit van Amsterdam met succes deelgenomen aan de SURF onderwijstender met het project Triple-L. Dit staat voor Live events als Leerobjecten voor Leeromgevingen en richt zich op de inzet van streaming media in onderwijsvernieuwing. Het project *Manolo*, gericht op wireless toepassingen in het onderwijs is met een onderwijsprijs afgerond. Het project *Videocommunicatie* is eveneens positief afgesloten. Videoconferencing en wireless toepassingen maken nu onderdeel uit van de centrale standaardvoorzieningen. Om versnippering tegen te gaan zijn bij de afdeling ICT de diensten op het gebied van onderwijs binnen een nieuwe eenheid gebracht.

1.5.3 Interne en externe kwaliteitszorg

Universiteit

Eens per twee jaar worden alle cursorische vakken van Wageningen Universiteit met een schriftelijke standaardvragenlijst door studenten geëvalueerd, zo ook in 2005. De resultaten van de vakevaluaties en van de slagingspercentages van de vakken zijn gerapporteerd aan:

- de betrokken opleidingscoördinator en opleidingscommissie;
- de betrokken leerstoelgroepen en docenten;
- het onderwijsinstituut.

Voor de vragen zijn signaalwaarden vastgesteld. Als meer dan 45% van de studenten een negatief antwoord geeft, bespreekt de opleidingscoördinator dit met de betrokken docent met het doel dit 'knelpunt' aan te pakken. Voor het bachelorafsluitende vak is een aparte vragenlijst ontwikkeld.

Aan alle studenten die een afstudeervak hadden afgerond, is gevraagd een standaardvragenlijst in te vullen ter evaluatie van de begeleiding. Deze vragenlijsten zijn periodiek verwerkt; de uitkomsten zijn gerapporteerd aan de betrokken leerstoelhouders.

Het onderwijsinstituut en de opleidingscommissies zijn ook in 2005 van een serie rendement- en studievoortganggegevens voorzien om te kunnen reageren in die gevallen dat de voortgang onvoldoende was.

In 2005 heeft een pilot plaatsgevonden met het doel de bacheloropleidingen te evalueren. Studenten die zich voor het bachelor-afstuderen hebben aangemeld, is gevraagd een elektronische vragenlijst in te vullen. Het ging nog om kleine aantallen studenten per opleiding zodat een evaluatierapportage per opleiding nog niet mogelijk was. Op basis van de pilot wordt de vragenlijst herzien. In 2006 wordt de bachelorevaluatie standaard onderdeel van de procedures in het kader van de kwaliteitszorg.

In het verslagjaar is het rapport van de onderwijsvisitatie 'Life Sciences and Natural Resources' gepubliceerd. Dit betreft de volgende ongedeelde, vijfjarige opleidingen: Plantenwetenschappen, Dierwetenschappen, Landschap, planning & ontwerp, Internationaal land- en waterbeheer, Bos- en natuurbeheer, Agrotechnologie, Voeding en gezondheid, Levensmiddelentechnologie en Biotechnologie. Voor de QANU zijn over de 25 bachelor- en masteropleidingen die voortkomen uit de bovengenoemde, oude opleidingen informatiedossiers gemaakt ten behoeve van de additionele beoordelingen in het kader van accreditatie door de NVAO.

Voor de bacheloropleiding Bedrijfs- en consumentenwetenschappen en de master Management, Economics and Consumer Studies zijn eveneens informatiedossiers gemaakt voor de additionele beoordeling.

Voor opleidingen in een volgende fase van de accreditatieprocedure zijn zelfevaluatierapporten geschreven. Het betreft de bacheloropleidingen Internationale Ontwikkelingsstudies en Bodem, water, atmosfeer en de masteropleidingen International Development Studies, Management of Agro-ecological Knowledge and Social Science, Earth System Science, Hydrology and Water Quality, Meteorology and Air Quality en Soil Science.

Hogeschool

De hoofddoelstellingen voor 2005 waren: het stroomlijnen van de interne kwaliteitszorg en het goed laten verlopen van de accreditaties. De hogeschool is op weg naar EFQM-fase 3 via prestatie-indicatoren, gericht meten en expliciete verbeteracties. Het beleidsplan voor een gezamenlijke Van Hall Larensteinambitie kwaliteitszorg is medio 2005 vastgesteld en dat vormde de formele start van het kwaliteitsplatform ofwel Q-platform. De eerste stappen tot de samenwerking met Wageningen UR op het gebied van kwaliteitszorg zijn gezet.

In 2005 zijn de bestaande opleidingen Biotechnologie, Laboratoriumtechniek en Tropische Landbouw door de NVAO geaccrediteerd. De aanvraag voor 'toets nieuwe opleiding' voor de deeltijd post-initiële professional master: 'Project and Process Management in the domain of land and water' heeft eveneens tot NVAO-accreditatie geleid.

Bij zes opleidingen, te weten Voedingsmiddelentechnologie, Bedrijfskunde & Agribusiness en Plattelands-vernieuwing, zijn door Certiked visitaties uitgevoerd. Bij vijf opleidingen heeft dit een positief rapport opgeleverd; bij B&A in Deventer is het proces nog gaande. Voor de genoemde opleidingen is de formele accreditatie-aanvraag eind 2005 bij NVAO gedaan; het inzenden van rapporten en de beslissing van NVAO is voor 2006 voorzien.

Binnen het door de minister ingevoerde pilot-programma is de aanvraag bij NVAO voor accreditatie van het korte programma (Associate Degree) voor Dier- en Veehouderij in Leeuwarden gehonoreerd. De definitieve uitkomst van de accreditatie van twee nieuwe internationale professional masteropleidingen in Deventer wordt in de zomer van 2006 verwacht.

Het bestuurlijke natraject (door NVAO overgenomen van de inspectie) van de visitatie van Land en Watermanagement en Bos- en Natuurbeheer van de vorige ronde is eind 2005 met succes afgerond.

Het zelfevaluatie-proces bij vier groene/milieu-opleidingen (Bos en Natuurbeheer, Land en Watermanagement, Tuin en Landschapsinrichting en Milieukunde), is eind 2005 gestart en moet leiden tot visitatie medio 2006. Ook bij deze

opleidingen is Certiked als visiterende en beoordelende instantie betrokken. Het proces ligt goed op schema. Het Q-platform begeleidde deze accreditatieprocessen met informatierondes, draaiboeken, meelees-acties, proefvisitaties en coördinatie en bewaking van de feitelijke aanvragen.

De vragenlijsten ten behoeve van de evaluaties van modules zijn over de gehele organisatie inmiddels grotendeels afgestemd. Er is een begin gemaakt met het gebruik van de HBO-spiegel als digitaal enquête-instrument. Ook de metingen van de HBO-monitor bij pas afgestudeerde alumni zijn over de gehele instelling op een uniforme wijze verwerkt. De rol van het Vraagpunt in Velp als voorbeeld van een continue kwaliteitsmonitor van ondersteunende processen is verder uitgebouwd en zal worden nagevolgd in Leeuwarden en Wageningen. De stroomlijning van andere evaluatie-instrumenten en metingen, algemene tevredenheidsmetingen en/of een EFQM-posatiebepaling zijn voor 2006 voorzien. Op module- en programmaniveau worden verbeteracties vaker expliciet gemaakt. Van Hall Larensteinbreed kan daar in 2006 consequenter mee worden omgegaan, bijvoorbeeld door het gericht inzetten van Kwaliteits Actie Teams (zoals nu in Leeuwarden) en expliciet maken van kwaliteitsjaarverslagen van de opleidingen per studiejaar (zoals nu in Deventer en Velp).

In 2005 is een aanzet gegeven tot het formuleren van prestatie-indicatoren bij het concept- instellingsplan. Speerpunt was het helder formuleren van de ijkpunten en beoogde doelen op de diverse gebieden. Voor het bereiken van kwaliteits-niveau 3 (EFQM-terminologie) wordt daar in 2006 verder aan gewerkt, evenals aan betere management-informatie en adequaat informatiemanagement.

1.5.4 Studierendementen

Universiteit

In tabel 7 van bijlage I A staan de doctoraalrendementen van de studentenpopulaties die gestart zijn in 1998 en 1999. De verschillen in rendement tussen de twee populaties zijn na 4 en 5 jaar beperkt. Er zijn grote verschillen tussen de opleidingen en tussen de studentenpopulaties per opleiding.

In tabel 8 staan de rendementscijfers voor de studentenpopulaties 2002 en 2003 van de masteropleidingen. In deze populaties zijn buitenlandse studenten en studenten met een HBO-bachelor oververtegenwoordigd omdat er nog geen of weinig (Wageningen Universiteit) bachelors konden zijn afgestudeerd die voor inschrijving voor een masteropleiding in aanmerking kwamen. Voor de ongedeelde opleidingen scoort Wageningen goed. Uit de rendementen van een aantal grote studierichtingen oude stijl van zusterinstellingen valt af te leiden dat deze na 8 jaar nauwelijks rond de 50% schommelen.

Er zijn nog geen BSc- en MSc-rendementen van andere universiteiten beschikbaar, een vergelijking met Wageningen valt dan ook nog niet te maken.

Hogeschool

In de tabellen 3 en 4 van bijlage I B is aangegeven wat de gemiddelde studieduur in jaren is van de afgestudeerden van Van Hall Larenstein. Het is de hogeschool de laatste jaren gelukt om de gemiddelde studieduur omlaag te brengen van ruim 4,5 jaar naar 4,25 jaar. Dit heeft een positieve invloed op de onderwijsvraagfactor. Deze factor beïnvloedt de hoogte van de bekostiging en wordt berekend op basis van de verblijfsduur van afstudeerders en uitvallers.

De hogeschool werkt met een bindend negatief studieadvies. Studenten die na het eerste studiejaar geen 40 ECTS hebben behaald of studenten die na twee jaar nog geen propedeuse hebben gehaald krijgen zo'n advies en moeten dan de hogeschool verlaten.

1.5.5 Studentenuwerving

Universiteit

De studentenuwerving was in 2005 gericht op de verdere toename van de naamsbekendheid en het overbrengen van de aantrekkelijkheid van de opleidingen van Wageningen Universiteit. Daarbij was een eerste vereiste het vergroten van de

synergie tussen Corporate Communicatie, studentenwerving, VWO-campus en de opleidingen. Ongeacht het communicatiemedium en de afzender binnen de organisatie moet een geïnteresseerde dezelfde boodschap ontvangen over Wageningen Universiteit en haar opleidingen.

In 2005 heeft een reorganisatie plaatsgevonden waarbij de activiteiten van VWO-campus zijn geïntegreerd in de corporate werving en waarbij de corporate werving ondergebracht is bij Corporate Communicatie. Doel is aan te sluiten bij de ontwikkeling van een corporate imago zodat scholieren, ouders, mentoren en decanen beter op de hoogte raken van de thema's waar Wageningen Universiteit zich mee bezig houdt. In 2006 zullen activiteiten en processen verder op elkaar worden afgestemd.

Eind 2005 zijn voorbereidingen getroffen voor een nieuwe campagne gericht op de instroom van Nederlandse aspirant studenten in de Wageningse BSc- en MSc-opleidingen, ter vervanging van de campagne 'Je wordt waker in Wageningen' die vier jaar zijn diensten heeft bewezen. De nieuwe campagne zal in september 2006 van start gaan.

Het werken met thema's in de scholenvoorlichting en de mediacommunicatie is succesvol gebleken ('imagebuilders'). Via de imagebuilders is een aantal typisch 'Wageningse' thema's zoals water, voeding en technologie, concreet onder de aandacht van scholieren gebracht hetgeen heeft bijgedragen aan een lichte stijging van het aantal VWO-instromers in de Wageningse bacheloropleidingen. In 2005 waren de imagebuilders: bedrijfs- en consumentenwetenschappen, voeding en gezondheid, landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning, biologie en dierwetenschappen.

Het opleidingspalet is in 2005 uitgebreid met de BSc-opleiding Gezondheid en Maatschappij. Deze opleiding wordt gericht onder de aandacht gebracht van scholieren met een maatschappijwetenschappelijk profiel.

VWO-Campus bracht ook in 2005 scholieren en vakdocenten via inhoudelijke thema's met Wageningen Universiteit in contact. Belangrijke activiteiten waren de mobiele practica (o.a. DNA-practicum), de vraagbaak voor scholieren en de schoolseminars waarbij scholieren onder begeleiding van studenten een dag aan een probleem werken en bijscholingsactiviteiten voor docenten en ondersteunend onderwijspersoneel.

Door voorlichtingsdagen en meeloopdagen en via diverse media (advertenties, brochures en internet) zijn met name VWO-scholieren, schooldecanen en ouders geïnformeerd over studiemogelijkheden aan Wageningen Universiteit en over het studentenleven in Wageningen.

De belangstelling voor voorlichtingsactiviteiten (voorlichtingsdagen, meeloopdagen) van Wageningen Universiteit is in 2005 wederom toegenomen. Het percentage scholieren dat daadwerkelijk voor Wageningen kiest (minder dan 50%) is echter te laag en lager dan verondersteld.

De aanmelding van VWO-scholieren voor de BSc-opleidingen is in 2005 t.o.v. 2004 met 5 procent gestegen. Het marktaandeel van Wageningen blijft echter onverminderd klein (1,2 %).

De werving voor MSc-opleidingen in Nederland (gericht op studenten met een HBO- of een WO- bachelordiploma) was in 2005 beperkt en bestond voornamelijk uit deelname aan de Masterbeurs. Dat kan mede de oorzaak zijn geweest van het inzakken van de instroom van HBO-afgestudeerden in de masters.

In 2005 werkten Wageningen Universiteit en Van Hall Larenstein samen aan de voorlichting voor de schooldecanen. Op basis van een gezamenlijke strategie is een programma ontwikkeld dat door schooldecanen zeer gewaardeerd wordt. Het aantal decanendagen is gegroeid tot zo'n 10 per jaar, met gemiddeld 20 deelnemers. Daarmee wordt een groot deel van de middelbare scholen bereikt.

Hogeschool

Onder de titel 'Enter your world' is Hogeschool Van Hall Larenstein in 2005 gestart met de eerste wervingscampagne voor de hogescholen gezamenlijk. Alle veertig majors worden via het etalagemodel onder de aandacht gebracht van vooral havisten en wvo'ers. De etalage is onderverdeeld in drie werelden met elk een eigen kleur. In de campagne

bestaat de wereld van Van Hall Larenstein uit 'menselijke en dierlijke aspecten', 'natuurlijke aspecten' en 'zakelijke aspecten'. Binnen de etalages wordt met behulp van teasers extra aandacht gevestigd op actualiteiten, trends en populaire richtingen. Zo zijn er teasers als 'Human Aid' of 'Agrarisch ondernemer' waaronder verschillende majoren worden samengebracht.

Nieuwe folders, een nieuwe website en voorlichtingsdagen ondersteunen de wervingscampagne.

In de werving buiten Europa is de samenwerking met de universiteit in 2005 versterkt.

In 2005 is het aantal aanmeldingen bij Van Hall Larenstein licht gestegen. Met name in Leeuwarden nam het aantal nieuwe studenten toe met bijna 20%, in Velp en Deventer bleven de aanmeldingen ongeveer constant.

1.5.6 Opvang van studenten

Universiteit

De Wageningse populatie eerstejaars bestaat uit BSc- en MSc-studenten; de laatstgenoemde groep is internationaal van samenstelling. De eerste opvang van studenten gebeurt door het Studenten Service Centrum (SSC). SSC regelt voor alle studenten een aantal administratieve en financiële zaken die samenhangen met het volgen van een studie in Wageningen, waaronder voor buitenlandse studenten de aanvraag voor machtiging tot voorlopig verblijf (MVV). Dagelijks kunnen de studenten bij het front office terecht met vragen over alle mogelijke onderwerpen. Daarnaast coördineert SSC in noodgevallen de noodzakelijke assistentie.

In 2005 is een nieuw systeem ingevoerd dat, volledig geïntegreerd met de bestaande systemen, de administratieve procedures en processen voor alle categorieën (buitenlandse) studenten ondersteunt: het Student Tracking Admission Registration System (STARS).

Door de jaren heen zijn goede relaties opgebouwd met de diverse instanties. In 2005 is het contact met instanties waar vooral buitenlandse studenten mee te maken krijgen verder geïntensiveerd (Politie, Immigratie- en Naturalisatiedienst, Gezondheidszorg, Gemeente Wageningen en de stichting die de huisvesting voor o.a. studenten regelt).

De steeds internationaler samenstelling van de groep studenten vraagt om aanpassingen, ook op het terrein van de introductie van eerstejaarsstudenten. Vanaf de eerste kennismaking wordt studeren en leven in Wageningen in de internationale context geplaatst. In augustus 2003 heeft in dit kader een gezamenlijke introductie van alle eerstejaars BSc- en MSc- studenten (dus Nederlandse en niet-Nederlandse studenten) plaatsgevonden. Ook in 2005 is in het introductieprogramma ruime aandacht besteed aan interculturele communicatie, aan het met elkaar laten kennismaken van studenten uit verschillende culturen en ook aan de praktische facetten daarvan in onderwijsgroepen en in de woonsituaties. De opgedane ervaringen waren mede door de inbreng van niet-Nederlandse studentmentoren opnieuw zo positief dat besloten is om ook de introductie in 2006 volgens eenzelfde opzet te organiseren.

Hogeschool

Per 1 november 2005 is als een van de zeven nieuwe centrale stafdiensten het Onderwijsbureau 'nieuwe stijl' van start gegaan. Integratie van de studentenadministratie, administratie van de stages en de werkzaamheden van het International Office, scheiding tussen front- en backoffice en heldere procedures moeten de dienstverlening aan nationale en internationale studenten klantgerichter en efficiënter laten verlopen. Doelstelling is om te komen tot eenvormige werkprocessen en betrouwbare output op alle locaties. Het 'Vraagpunt' is dé plaats waar studenten hun vragen over administratieve, financiële en ICT-zaken kunnen afhandelen. In Velp draait het 'Vraagpunt' nu een jaar. In Wageningen wordt daarmee eind augustus 2006 gestart.

Om de opvang goed te laten verlopen besteedde het International Office veel tijd aan de begeleiding van internationale studenten, met name aan huisvesting en het aanvragen van een MVV en het onderhouden van de goede relaties met politie, de Immigratie- en Naturalisatiedienst, gemeenten en gezondheidszorg. Het kunnen bieden van voldoende en kwalitatief hoogstaande stageplaatsen betekende het verder opbouwen en onderhouden van goede relaties met stagebieders.

1.5.7 Studievoortgang en studiebegeleiding

Universiteit

Wageningen Universiteit staat bekend om de lage drempel tussen studenten en staf. Eén van de factoren daarbij is het systeem van studiebegeleiding. Per opleiding zijn er studiebegeleiders die vooral adviseren over de opzet van het individuele curriculum (invullen van vrije-keuze ruimte, specialisaties, in de BSc-opleiding voorbereiden op de MSc). Zij verwijzen studenten door naar de studentendecanen en bij andersoortige problemen eventueel naar andere medewerkers van de Dienst Studentenbegeleiding (DSB).

In 2005 is een eerste aanzet gegeven om duidelijker te krijgen waar de rol van studiebegeleider begint en ophoudt en hoe evenwichtig om te gaan met de eigen verantwoordelijkheid van de student. Een aparte categorie studiebegeleiders houdt zich bezig met Erasmusuitwisseling, het gestroomlijnd opvangen van studenten van universiteiten binnen de EU waarmee een uitwisselingsovereenkomst bestaat. Ook de wijze van werken van deze begeleiders wordt aangescherpt om er voor te zorgen dat de verwachtingen van de studenten aansluiten bij datgene wat de universiteit biedt.

Hogeschool

Adequate studieloopbaanbegeleiding en een goed gebruik van het portfolio worden door Van Hall Larenstein gezien als wezenlijke onderdelen van het competentiegericht onderwijs binnen het in 2005/2006 geïntroduceerde onderwijsmodel VOC-Match. De studieloopbaanbegeleider heeft expliciet de opdracht om de student gedurende de hele studietijd te begeleiden bij het verwerven van zijn of haar competenties. Bij aanvang van de studie is deze begeleiding sturend maar naarmate de studie vordert komt de nadruk steeds meer te liggen op zelfsturing door de student. Het instrument daarvoor is het digitale portfolio waarmee de student zelf de eigen competentieontwikkeling kan sturen en kan aantonen. Het portfolio is volledig eigendom van de student maar materiaal er uit kan worden ingebracht bij een assessment.

1.5.8 Studentenbegeleiding

Universiteit

Studenten aan Wageningen Universiteit worden inhoudelijk begeleid door de studiebegeleiders van de opleidingen. De Dienst Studenten Begeleiding (DSB, onderdeel van het Studenten Service Centrum) begeleidt en adviseert studenten op het gebied van persoonlijke en studieomstandigheden, onderwijs en onderwijsorganisatie, rechtspositie en financiën. De begeleiding betreft in toenemende mate buitenlandse studenten. De DSB bestaat uit studentendecanen, een studentenpsycholoog en een studentenarts.

In 2005 is door de studentendecanen aandacht besteed aan:

- *Begeleiding van studenten met een handicap*

Wageningen Universiteit is in 2005 door studenten met een handicap opnieuw als beste gewaardeerd. Zo blijkt uit het rapport 'Gebruikerstoets – Studeren met een handicap 2005' (uitgebracht door het Centrum Hoger Onderwijs Informatie (CHOICE) in Leiden).

Een van de studentendecanen is belast met de begeleiding van deze studenten, daarbij ondersteund door de Werkgroep Voorzieningen Gehandicapten van Wageningen Universiteit. Zij had in 2005 – samen met een vertegenwoordiger van het ministerie van OCW – zitting in de onderzoeksbegeleidingscommissie van het onderzoek 'Studeren met een handicap in 2005', uitgevoerd in opdracht van het expertisecentrum voor onderwijs en handicap.

De folder 'Studeren met een handicap' is door 39 eerstejaarsstudenten van Wageningen Universiteit opgevraagd.

- *Dyslexie*

In 2005 ging het om 30 nieuwe gevallen. Deze studenten zijn getest en waar nodig begeleid door de studentenpsycholoog. Via de studentendecanen kunnen studenten extra tijd krijgen voor het afleggen van examens en eventueel een beroep doen op een jaar extra studiefinanciering door de Informatie Beheer Groep (IBG).

In 2005 hebben de studentendecanen in het kader van de toelating van studenten tot de MSc-opleidingen geadviseerd om voor mensen met dyslexie de normen ten aanzien van de Engelse taal aan te passen. Dit advies is overgenomen door het College van Bestuur.

- *RSI*

In 2005 is opnieuw veel gedaan aan RSI-preventie via voorlichting aan met name eerstejaarsstudenten (brochures, onderwijsmodules) en aan begeleiding, ook door de studentenarts. Zonodig kunnen studenten typehulp krijgen en eventueel een laptop lenen met spraaksoftware. Er zijn voor dit doel 3 laptops aangeschaft die doorgaans continu uitgeleend zijn. Ook worden cursussen Tai Chi en yoga aangeboden.

Er is regelmatig contact met de Arbo- en Milieu Dienst over noodzakelijke maatregelen ter preventie van RSI. De daling van nieuwe aanmeldingen van studenten met RSI heeft zich in 2005 voortgezet (68 in 2004, 42 in 2005).

- *Ombudspersoon voor studenten*

De studentendecanen hebben één klacht te behandelen gekregen. Deze is door bemiddeling opgelost.

- *Reïntegratie studenten*

Met de gemeente Wageningen zijn afspraken gemaakt over de afstemming van maatregelen voor de reïntegratie van 'studieongeschikte' studenten.

De *studentenarts* heeft de werkzaamheden op het gebied van vaccinaties en advisering aan studenten die naar de tropen reizen in 2005 verder geprofessionaliseerd. In dat kader is per 1 januari 2005 is een elektronisch registratiesysteem in gebruik genomen. RSI blijft veel aandacht vragen in het spreekuur en in overleg met anderen binnen en buiten de DSB.

De *studentenpsycholoog* is in 2005 door 324 studenten benaderd. In 52% van de gevallen betrof het studenten met een alleen aan de studie gerelateerd probleem; in 37% met een persoonlijk probleem en in 11% met een persoonlijk en studie gerelateerd probleem. De geboden hulp omvatte psychodiagnostiek, dyslexiediagnostiek, studiekeuzebegeleiding en individuele trainingen op het gebied van studievastheid, faalangst en assertiviteit. Daarnaast is kortdurende, met name cognitief gedragstherapeutische hulp geboden.

Hogeschool

Het studentendecanaat van Van Hall Larenstein adviseert en begeleidt studenten bij studeerproblemen en/of problemen van persoonlijke aard, voor zover die het optimaal studeren in de weg zitten. Ook wordt voorlichting en informatie gegeven aan groepen en individuele studenten over studiefinanciering en relevante wet- en regelgeving. Het decanaat rapporteert en adviseert aan interne organen en functionarissen over (knelpunten in) het onderwijs en over student-aangelegenheden binnen Van Hall Larenstein.

In 2005 is ondermeer aandacht besteed aan:

- *Gesprekken met studenten*

De belangrijkste gespreksonderwerpen waren: studeerproblemen, persoonlijke en psychische problemen, vragen over studie- en beroepskeuze en studeren met een functiebeperking (met name dyslexie). In geval van een functiebeperking is nagegaan of er speciale voorzieningen nodig zijn. Steeds wordt met de student besproken hoe de problemen het beste aangepakt kunnen worden en hoe eventuele vertraging tot een minimum beperkt kan worden. Ook wordt, indien gewenst, doorverwezen naar professionele hulpverlening of naar trainingen (Leeuwarden).

- *Trainingen*

In Leeuwarden waren de decanen betrokken bij het opzetten en het geven van een aantal trainingen van het Expertise-centrum Studentenhulpverlening (een samenwerkingsverband tussen de drie Hogescholen van Leeuwarden en de GGZ).

- *Overleg Van Hall Larenstein/Wageningen Universiteit*

In 2005 heeft driemaal een Van Hall Larensteinbreed decanenoverleg plaatsgevonden. Eenmaal n.a.v. de reorganisatie en de plaats van het decanaat binnen de Hogeschool en tweemaal om de werkwijze van de decanaten op de verschillen-

de locaties te bespreken en zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Onderwerpen waren ondermeer: uitschrijfbeleid en restitutie collegegeld, bindend studieadvies en studeren met een functiebeperking. Gedurende het gehele jaar is er regelmatig contact tussen de decanen van de drie locaties.

Er is overleg geweest tussen het decanaat van Van Hall Larenstein en de Dienst Studentenbegeleiding van Wageningen Universiteit om te verkennen in hoeverre samenwerking op dit moment gewenst en mogelijk is. Besloten is om de samenwerking vooralsnog vooral op inhoudelijk terrein vorm te geven. In eerste instantie wordt daarbij gedacht aan het opzetten van gezamenlijke studentcursussen. Overleg daarover is op bescheiden schaal (vanwege personele knelpunten) gestart en zal in 2006 een vervolg krijgen.

- *Exitinterviews*

In navolging van Leeuwarden worden door het decanaat nu ook in Deventer en Velp zogenaamde exitinterviews afgenomen bij voortijdig vertrekkende studenten. Door eenduidige registratie kan hiermee een duidelijker beeld verkregen worden van de redenen van het voortijdig staken van de studie.

1.5.9 Studentenvoorzieningen

Universiteit

Wageningen Universiteit beschikt over een uitgebreid pakket aan studentenvoorzieningen en -verenigingen. De *studentenverenigingen* bestrijken het scala van studentengezelligheidsverenigingen, sportverenigingen, toneel-, koor en orkest tot studentenpolitiek en -vakbond en alles wat daar tussen zit. Het zijn de studenten zelf die deze groepen draaiende houden. Wageningen Universiteit hecht groot belang aan een goed functionerend aanbod van voorzieningen en ondersteunt deze groepen.

Voor hun *huisvesting* kunnen studenten terecht op de particuliere kamermarkt en bij de Stichting Sociale Huisvesting Wageningen (SSHW). De meerderheid van de studenten huurt er een kamer. In totaal verhuurt de SSHW ongeveer 4.500 kamers in vijftien complexen verspreid over Wageningen. Het gaat om zelfstandige kamers en om kamers op afdelingen waar studenten bepaalde voorzieningen met elkaar delen. De kamers in de meeste studentencomplexen beschikken over een snelle internetverbinding. In 2005 had Wageningen Universiteit tot 1 september de beschikking over 1120 kamers speciaal voor buitenlandse studenten, vanaf 1 september waren dat er 1020. Het aantal gelabelde kamers is per 1 september naar beneden gebracht om lagere leegstandkosten te realiseren. In piekperioden is gezocht naar alternatieven zoals tijdelijk huisvesten in Hotel De Paasberg in Ede en het WICC in Wageningen.

Wageningen Universiteit beschikt over een *multifunctioneel sportcentrum* met uitgebreide indoor en outdoor faciliteiten. Aan studenten worden vanuit het programma Sport & Bewegen ongeveer dertig takken van sport aangeboden.

De *Sportstichting Wageningen Universiteit (SWU) Thymos* behartigt de belangen van de sportende studenten, stimuleert sport en bewegen door studenten door het organiseren van een grote diversiteit aan evenementen en toernooien en overkoepelt 18 studentensportverenigingen. Een steeds groter deel van de evenementen staat in het teken van integratie/internationalisering. Op 4 maart vierde *SWU Thymos* haar vijftigste verjaardag. Sinds september 2005 heeft SWU Thymos een permanente zetel in de Sportraad van de Gemeente Wageningen.

Ook in 2005 is een nieuw studentenstatuut verschenen met daarin de voor studenten relevante regelingen. Met ingang van het academische jaar 2005/2006 is een nieuwe regeling Financiële Ondersteuning Studenten van kracht; het onderdeel nadere regeling bestuursmaanden is geheel herzien. Ook de reglementen van de Commissie Aanvragen Subsidie en de Commissie Algemene Introductie Dagen zijn herzien.

Hogeschool

Van Hall Larenstein heeft niet zelf het beheer over de sportvoorzieningen zoals de universiteit. Studenten maken gebruik van het sportaanbod dat bijvoorbeeld door Studentensport Arnhem of Leeuwarden Studiestad wordt georganiseerd. In alle locaties van de hogeschool zijn studentenverenigingen actief die vaak zowel inhoudelijke als ontspannende activiteiten organiseren. Tevens zijn op alle locaties honoreringsregelingen en ondersteuningsregelingen die het mogelijk maken dat studenten actief zijn in studentenverenigingen, opleidingscommissies of medezeggenschapsraden. In 2006 wordt gewerkt aan het op elkaar afstemmen van deze regelingen tot een Van Hall Larensteinregeling.

De studentenhuysvesting is op de drie locaties van Van Hall Larenstein verschillend geregeld. Voor de locatie Velp verzorgt de Stichting Studentenhuysvesting Larenstein de huysvesting van de Nederlandse en Duitse studenten. Daartoe huurt en verhuurt de stichting een groot aantal panden. De stichting werkt tevens voor de Velpse locatie van AOC Helicon. De huysvesting van de internationale studenten wordt rechtstreeks door de hogeschool verzorgd in de vorm van een drietal grote verhuurobjecten.

De huysvesting van de internationale studenten in Deventer wordt eveneens direct door de hogeschool verzorgd. Daartoe heeft de hogeschool een eigen studentenflat in bezit en zijn er contracten gesloten met woningbouwvereniging Rentre en met een aantal particuliere huysbezitters. De huysvesting van Nederlandse en Duitse studenten wordt door hen zelf geregeld, meestal via een van de woningbouwverenigingen of op de particuliere markt.

De studentenhuysvesting in Leeuwarden wordt verzorgd door enkele woningcorporaties en de particuliere markt. Voor de huysvesting van internationale studenten heeft Van Hall Larenstein afspraken met de Corporatieholding Friesland. In 2005 is gewerkt aan nieuwe afspraken gemaakt in het kader van een al jaren slepende discussie over een garantie voor de afname van een bepaald aantal kamers en de daaruit voortvloeiende bekostiging van eventuele leegstand.

1.5.10 Alumni en fondsenwerving

Universiteit

Het alumnibureau heeft in 2005 een aantal alumnibijeenkomsten in binnen- en buitenland georganiseerd, o.a. in de regio Den Haag en Utrecht, en in China en Brazilië. In Wageningen werden twee reünies georganiseerd, in China is een alumni-vereniging opgezet. De Wageningen Ambassadors zijn tweemaal bijeen geweest en hebben een aantal projecten opgestart. Voor de Wageningen Ambassadors is een elektronische nieuwsbrief ontwikkeld.

Er is bij wijze van pilot een fondswervingscampagne opgezet voor het Anne van den Ban Fonds, 10.000 alumni zijn benaderd, de opbrengst was ruim € 16.000. Deze wordt besteed aan studiebeurzen voor getalenteerde studenten uit het buitenland. Daarnaast zijn er twee nieuwe fondsen op naam ondergebracht bij het Wageningen Universiteits Fonds: het Clive West Micronutrient Fund en IDS Fellowships.

Hogeschool

Binnen Van Hall Larenstein zijn 2 alumniverenigingen actief: de VVA (Larenstein) en Aristeus (Van Hall). De VVA heeft momenteel ca. 3000 leden en Aristeus ca. 1500. Tussen Larenstein en de VVA bestaat een samenwerkingsovereenkomst die erin voorziet dat de VVA diensten inkoop van de hogeschool en dat de hogeschool subsidie aan de vereniging geeft. Bij Aristeus is nog geen sprake van een duidelijke samenwerkingsovereenkomst met de hogeschool.

Het ledenaantal van de VVA van de Larensteinse opleidingen stijgt nauwelijks en kent daardoor een sterk vergrijzende leeftijdsopbouw. Pas afgestudeerden herkennen zich echter steeds minder in de vereniging en stellen nadrukkelijk de 'nut'vraag als het om een lidmaatschap gaat. Het afgelopen jaar is men begonnen met het werken aan het revitaliseren van het alumnibestand.

De hogeschool heeft de laatste jaren weinig beleid geformuleerd t.o.v. de alumni. Nu wordt het belang van alumni en van een goed alumnibeleid, mede in het kader van 'levenlang leren', steeds beter onderkend. Ook de fusie met Wageningen UR heeft het denken over alumnibeleid gestimuleerd. Overleg met de Alumni officer en het bestuur van KLV heeft geleid tot het inzicht dat de krachten gebundeld kunnen worden. Die plannen worden in 2006 verder uitgewerkt.

1.6 Onderzoek

1.6.1 Profiel Wageningen Universiteit en Stichting DLO

Medio 2005 is vanuit de derde actielijn Focus 2006 gestart met de aanscherping van de inhoudelijke keuzes. Het werkveld bestaat uit acht kennisdomeinen. De kennisdomeinen zijn in 2003/4 geformuleerd en vormen het kader waarbinnen al het onderwijs en onderzoek is ondergebracht. De 3e actielijn Focus 2006 is gericht op het versterken van de marktpositie van met name de onderzoeksinstituten via het benoemen van potentieel kansrijke thema's binnen de kennisdomeinen. Dit proces heeft een strategisch raamwerk opgeleverd waarbinnen een aantal potentieel kansrijke thema's voor versterking van de marktpositie zijn benoemd. Deze thema's vormen de inhoudelijke basis van het Strategisch Plan 2007-2010.

Het Nederlandse kennislandschap is in verandering en dat heeft consequenties. Het meest concreet was de implementatie van het advies Wijffels over de brugfunctie TNO en de Grote Technologische Instituten (GTI's). Het omvat de vorming van het Delta-instituut en het omzetten van de instituutfinanciering van TNO en GTI's in programmafinanciering (omvang 250 M€ per jaar). De programma's zijn uitgezet binnen 12 nationale onderzoeksthema's, die overlappen met de werkvelden van Wageningen Universiteit en Stichting DLO. De vraagsturing gebeurt interdepartementaal. Andere denkrichtingen waren onder andere het project Andere Overheid, waarbinnen de mogelijkheid van het samengaan van departementen tot kerndepartementen is onderzocht en de nieuwe blauwdruk voor de clustering van Nederlandse kennisinstellingen conform de OECD-indeling van Hessel Speelman in samenwerking met het Innovatieplatform. De commissie Rabbinge (hoogleraar Wageningen Universiteit) stelde voor om per departement een Wetenschappelijk Raadsadviseur te benoemen, departementoverstijgende domeinfora op te richten en bij de aansturing van onderzoek meer gebruik te maken van organisaties als NWO en SenterNovem.

De gevolgen voor Wageningen Universiteit en Stichting DLO op de korte termijn (2006) zijn met name de afstemming en samenhang tussen TNO en Stichting DLO op het thema Voeding en het thema Leefomgeving, de vorming van het Delta-instituut en de gevolgen voor zoetwaterecologie-onderzoek. Op de langere termijn verwacht Wageningen Universiteit en Stichting DLO verschuivingen in budgetten tussen TNO, RIVM, Delta Instituut en stichting DLO. De gevolgen voor onderwijs – bij een interdepartementale herverkaveling – worden nader bestudeerd.

Door de stijgende aardgasbaten van de Nederlandse overheid komen er extra middelen beschikbaar voor onderwijs en onderzoek, de zogenaamde FES-gelden. Wageningen Universiteit en Stichting DLO heeft in 2005 hiervoor een aantal grote voorstellen ingediend, te weten:

- Phytophthora resistente aardappel
- TTI Groene Genetica
- WCFS+ (Food&Nutrition Delta)
- Aardappelgenoom sequencing

Begin 2006 zal duidelijk worden welke programma's definitief en met welke omvang toegekend worden.

Wageningen Universiteit en Stichting DLO heeft in de afgelopen periode haar positie als *preferred supplier* van het ministerie van LNV versterkt door klantgericht te werken. Intense samenwerking via frontspelers zoals de Beleids-ondersteunend Onderzoek-clusterleiders, met de Managementteams van de beleidsdirecties leiden tot een betere vraagarticulatie en kennisbenutting. Er is in 2004 met drie herkenbare blokken gestart met elk hun eigen dynamiek: de Kennisbasis, Beleids-ondersteunend Onderzoek en Wettelijke Onderzoeks Taken. De kennisontwikkeling wordt mede ondersteund via Kennisonline. Het model vindt nu navolging bij andere instituten. Ook de banden met andere ministeries (EZ, VROM, VWS) zijn aanzienlijk versterkt.

De omvang van het tweede geldstroom onderzoek, het onderzoek waarvan de lasten voor een groot deel door NWO worden gedragen, was in 2005 204 fte. Hierbij inbegrepen zijn de medewerkers aan de onderzoeksprojecten die via het

NWO-programma *Vernieuwingsimpuls (VI)* zijn verworven. De toekenning van vier Veni-beurzen, twee Vidi-beurzen en één Vici-beurs bracht het totale aantal laureaten op drie in de VI oude stijl, vier Vici, vier Vidi en dertien Veni. Voor de universiteit betekent dit succes dat haar verplichtingen bij dit onderzoek – de universiteit draagt zelf 32.4% bij – in 2006 ca 650.000 euro zullen bedragen.

1.6.2 Kwaliteitszorg Wageningen Universiteit en Stichting DLO

Gedurende 2005 hebben noch aan universiteitszijde noch aan de zijde van Stichting DLO externe visitaties plaatsgevonden.

Het nieuwe Standaard Evaluatie Protocol (SEP), dat voor de eerste maal in 2004 is gebruikt bij de evaluaties van de onderzoekscholen Production Ecology and Resource Conservation (PE&RC) en Wageningen Institute of Animal Sciences (WIAS) in 2004, is n.a.v. deze visitaties grondig geëvalueerd en aangepast. Mede gebaseerd op de uitstekende resultaten van deze onderzoeksbeoordelingen verwierven deze onderzoekscholen een vervolggaccreditatie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

1.6.3 Onderzoekscholen Wageningen Universiteit

De onderzoekscholen zijn in de negentiger jaren gevormd; naar hun aard zijn zij de belangrijkste spelers in de organisatie en uitvoering van het universitaire onderzoek- en wetenschapsbeleid. De participatie van Wageningen Universiteit in onderzoekscholen was in 2005 als volgt:

Onderzoekscholen met penvoerderschap bij Wageningen Universiteit:

Experimentele Plantwetenschappen (EPS), vervolgerkenning in 2003

Mansholt Graduate School (MGS), vervolgerkenning in 2004

C.T. de Wit Onderzoekschool PE&RC, vervolgerkenning in 2005

Voeding, Levensmiddelen- en Agrobiotechnologie (VLAG), vervolgerkenning in 2004

Wageningen Instituut voor Dierwetenschappen (WIAS), vervolgerkenning in 2005

Instituut binnen onderzoekschool:

Wageningen Instituut voor Milieu- en Klimaatonderzoek, vervolgerkenning in 2002

(participeert in SENSE. WIMEK is medepenvoerder van SENSE per 31 januari 2005)

Overige participaties in onderzoekscholen met penvoerderschap elders:

Centre for Resource Studies for Human Development (CERES)

Onderzoekschool Procestechologie (OSPT)

N.W. Posthumus Instituut

Onderzoekschool Polymeren (PTN)

Biodiversiteit

Wetenschap, Technologie en Moderne Cultuur (WTMC)

Graduate School Biotechnological Sciences Delft Leiden (BSDL)

Buys-Ballot Onderzoekschool

Dutch Institute of Systems and Control (DISC)

Promovendi

Wageningen Universiteit prijst zich gelukkig met haar onderzoekscholen, die zorgdragen voor een uitdagend opleidingsprogramma en alle mogelijkheden aangrijpen om het niveau van hun promovendi op het hoogst mogelijke plan te brengen. Dat zij hierin slagen blijkt onder meer uit positieve beoordeling in de visitaties en de re-accreditatie van de onderzoekscholen.

In 2005 is evenals vorig jaar veel aandacht gegeven aan de loopbaanoriëntatie en carrièreperspectieven van promovendi via zogenaamde *career assessments*, uitstroomcursussen en loopbaanbegeleiding voor jonge excellente onderzoekers. Met deze begeleiding wordt een promovendus ook voorbereid op een carrière buiten de wetenschap.

De instroom van promovendi (207) is gedaald vergeleken met 2004 (234). De instroom van buitenlandse promovendi is nagenoeg gelijk gebleven. In 2005 zijn er 110 internationale promovendi gestart met hun promotieonderzoek. Evenals in 2004 groeide in 2005 de deelname aan Tweede Fase Onderwijs voor promovendi van 673 in 2004 naar 728 promovendi in 2005.

Interne onderzoeksstimulering

De onderzoekscholen hadden in 2005 de beschikking over een bedrag van ruim 2,6 miljoen euro voor de aanstelling van AIO's en postdocs op toekomstgerichte thema's. Een deel van deze middelen wordt gereserveerd om additionele AIO's of Postdocs in te zetten onder leiding van Veni- of Vidi laureaten. Een deel van de middelen uit het College van Bestuur budget voor jonge onderzoekers (ca 50 K€) wordt ingezet ter bevordering van de kansen van talentvolle postdocs op honorering van hun onderzoeksaanvragen. De resultaten hiervan zullen in de loop van 2006 zichtbaar worden.

Kwantitatieve gegevens

Het aantal promoties steeg van 170 in 2004 tot 192 in 2005, waarvan 66 voorbereid door vrouwen. De vooropleiding (doctoraal, MSc) had bij 76 promovendi buiten Nederland plaatsgevonden; de *jonge doctor* had in 102 gevallen niet de Nederlandse nationaliteit.

In de bijlage wordt de ontwikkeling van het AIO-rendement getoond.

Zoals eerder al is opgemerkt is het aantal promovendi met een Opleidings- en Begeleidingsplan (OBP; in het Engels: Training- and Supervision Plan, TSP) wederom gestegen. Ook van deze ontwikkeling mag een gunstig effect op het AIO-rendement worden verwacht. De omvang van het promovendibestand ligt thans op ca.1200, waarvan de helft AIO's en de helft PhD-students. De stand van zaken wat betreft de verdeling van het aantal promovendi waarvoor Tweede-Fase-Onderwijsmiddelen worden toegekend is weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1. Aantallen promovendi met OBP per onderzoekschool in 2003-2005

	EPS	VLG	WIAS	MGS	PE&RC	WIMEK	CERES
2003 Promovendi	88	154	71	98	129	72	61
2004 Promovendi	105	165	67	104.5	127.5	85	67
2005 Promovendi	101.5	170	74	100	134	79.5	70

1.6.4 Van Hall Larenstein

Het onderzoek in het HBO spitst zich toe op het toegepast onderzoek in de lectoraten en op het onderzoek in de sfeer van contractactiviteiten.

Met de introductie van lectoren in het HBO heeft de ontwikkeling van toegepast onderzoek een geweldige impuls gekregen. Van Hall Larenstein had in 2005 vijf parttime lectoren op de domeinen 'stedelijk groen', 'integraal watermanagement', 'welzijn van dieren', 'platteland vernieuwing' en 'voedselveiligheid'. Zij vervulden niet alleen taken op het gebied van de ontwikkeling van het toegepast onderzoek, maar waren tevens werkzaam voor de innovatie van het onderwijs en de externe netwerkontwikkeling. Alle vijf hadden de beschikking over een kenniskring met docenten, die werkzaam waren in (onderzoeks)projecten op het betreffende domein, en met externe klankbordleden. In 2005 werd in toenemende mate de nadruk gelegd op het vergroten van de onderzoeksvaardigheden van de docenten.

1.6.5 Onderzoeksresultaten Wageningen Universiteit en Stichting DLO

Onderstaand een greep uit de onderzoeksresultaten 2005:

Haar verraadt hormoongebruik

Onderzoekers van Rikilt hebben een methode ontwikkeld waarmee ze verboden hormonen in de haren van koeien kunnen aantonen. De nieuwe techniek omzeilt een probleem dat hormoonjagers parten speelt. Als de onderzoekers de hormonen in de haren vinden, kunnen ze met honderd procent zekerheid zeggen dat die niet door het dier zelf zijn aangemaakt.

Waterhoeveelheid bepaalt of savanne in bos verandert

De beschikbare hoeveelheid water bepaalt of een savanne in bos verandert. Regent het meer dan 650 millimeter per jaar, dan groeit de savanne geleidelijk volledig dicht met bomen. Daaronder blijft de savanne bestaan uit grasvlaktes met verspreide bomen. Tot die conclusie komen ecologen van 24 onderzoeksorganisaties in dertien landen, waaronder onderzoekers van Wageningen Universiteit, in een publicatie in het gezaghebbende tijdschrift Nature. In tegenstelling tot wat wel wordt gedacht hebben branden, grote grazers en de bodemgesteldheid weinig invloed op de mate van boombedekking.

Meer tomaten door wilde genen

De tomatenopbrengst in de kas kan verrassend genoeg aanzienlijk worden verhoogd door de planten te kruisen met de wilde tomaat. Deze nieuwe ontwikkeling in de plantenveredeling levert verbluffende resultaten op. De nieuwe lijnen produceren soms tot twintig procent meer opbrengst. En dat hoeft niet ten koste te gaan van de smaak.

Transgene plant trommelt met geurstof zijn lijfwachten op

Onderzoekers zijn erin geslaagd een modelplant zo te bewerken dat hij zijn 'lijfwachten' aantrekt. De aangetrokken roofmijten beschermen de plant tegen spintmijten die grote schade aan het gewas kunnen toebrengen. De onderzoekers ontdekten hoe een gen uit de aardbeiplant, ingebracht in de zandraket (*Arabidopsis*), ertoe leidt dat de plant geurstoffen afgeeft die de roofmijten aantrekt. De resultaten van het onderzoek staan in Science.

Wortelknolvorming ontrafeld

De heilige graal van agronomen is het inbouwen van stikstofbinding in gewassen. Met de ontdekking van twee transcriptiefactoren voor wortelknolvorming bij vlinderbloemigen komt dit volgens ir. Patrick Smit van de leerstoelgroep Moleculaire biologie van Wageningen Universiteit een flink stuk dichterbij. 'We kennen nu alle spelers die de start van de symbiose tussen bacteriën en vlinderbloemigen mogelijk maken.

Hoe een plantje malariamedicijn maakt

Wageningse onderzoekers hebben in kaart gebracht hoe het plantje *Artemisia annua* de stof artemisinine maakt. En dat is niet zo maar een stof. Artemisinine is een medicijn tegen malaria. Het is bovendien één van de weinige antimalariamiddelen waartegen de veroorzaker van de ziekte nog niet resistent is geworden.

Hormoonvrij water met biologisch zuivering

Rioolwater dat door een gangbare zuiveringsinstallatie is geweest, bevat nog te veel hormonen. Biologische zuivering met bacteriën biedt uitkomst. Vooral natuurlijke geslachtshormonen zijn op die manier goed te verwijderen.

Vaccin kan vogelgriep stoppen

Het vaccineren van kippen tegen de vogelgriep kan de verspreiding van de ziekte indammen. Die conclusie trekken onderzoekers van CIDC-Lelystad na experimenten met het H7N7-virus, dat in 2003 de Nederlandse vogelgriep epidemie veroorzaakte. Een minpunt: het duurt zeven tot veertien dagen voordat gevaccineerde kippen de ziekte niet meer doorgeven.

Foliumzuur toont alarmerend effect

Patiënten met een voorstadium van darmkanker moeten niet experimenteren met fikse doses van de vitamine foliumzuur. Foliumzuur in hoge doseringen doet de kans op kanker toenemen. Opvallend, omdat tot dusver in studies bijna alleen positieve effecten van de vitamine zijn beschreven. Foliumzuur laat in dit onderzoek een zorgwekkend gezicht zien.

Nieuwe kas is zuinig met water

Wageningse onderzoekers hebben een nieuwe, waterzuinige kas ontwikkeld. Deze zogeheten Watergy-kas is bedoeld voor gebruik in droge gebieden. Hij blijft gesloten waardoor het water dat door de planten verdampt wordt, binnenblijft. De eerste metingen geven aan dat circa zeventig procent van het beregeningswater wordt teruggewonnen.

Cholesterolarm dieet helpt dikkerds niet

Slanke mensen met een te hoog cholesterol reageren goed op een cholesterolarm dieet. Dikke mensen niet. Het in de buik opgeslagen vet verstoort de werking van hun lever. Daarom zullen ze eerst moeten afvallen.

Geschuif met bos funest voor opslag CO₂

Het lijkt goed te gaan met de Nederlandse bossen. Jaarlijks stijgt het areaal met zo'n duizend hectare. Toch is dat niet per se goed nieuws, want oud bos verdwijnt, terwijl nieuw bos wordt aangeplant. Dat is slecht voor de biodiversiteit en voor de opslag van CO₂.

Genezende planten Benin sterven uit

In de bossen van Benin worden veel meer plantensoorten met uitsterven bedreigd dan altijd werd aangenomen, waaronder zeer waardevolle medicinale planten die bijvoorbeeld gebruikt worden voor behandeling van malaria en psychiatrische aandoeningen. Om de planten te behoeden voor uitsterven is bescherming van de bossen nodig.

Satelliet brengt stadsnatuur in beeld

Satellietbeelden vormen een goede methode om gestandaardiseerd de natuur in de stad in kaart te brengen. Daarop is bijvoorbeeld makkelijk te zien waar de knelpunten in de stedelijke groenstructuur zitten.

Ruilverkaveling nodig in China

De landbouwgrond van China bestaat grotendeels uit heel kleine akkertjes. Ruilverkaveling is nodig wil China meekunnen in de vaart der volkeren. Boeren in China hebben gemiddeld maar een halve hectare, en die is ook nog eens verdeeld over gemiddeld zes veldjes. Deze minuscule veldjes zijn alleen met smalle voetpaden met elkaar verbonden, waardoor er geen machines gebruikt kunnen worden. Als boeren moderner willen gaan boeren, moeten ze hun land herverkavelen.

Wagenings onderzoek brengt allergeenvrije appel binnen handbereik

Ongeveer 2% van de West-Europese bevolking leidt aan appelallergie. Door genetische data te combineren met de resultaten van huidpriktesten bij allergische patiënten is meer inzicht ontstaan in de betrokkenheid van specifieke genen bij deze vorm van allergie. Wageningen Universiteit heeft genen geïdentificeerd en gelokaliseerd die betrokken zijn bij allergeniciteit. De veredeling en ontwikkeling van laag allergene appelrassen is hiermee een stap dichterbij gekomen.

Stappenteller vertelt wanneer koe ovuleert

Enkele dagen voordat bij een koe de eisprong plaatsvindt, daalt de hoeveelheid van het zwangerschapshormoon progesteron in de melk van de koe. Boeren kunnen echter niet aan de hand van die afname bepalen wanneer ze hun dieren moeten insemineren, maar in combinatie met een stappenteller zou het moeten lukken. Koeien lopen meer als hun eisprong nadert.

Quercetine werkt als vrouwelijk hormoon

Quercetine, de stof in groenten en fruit die volgens de supplementindustrie beschermt tegen kanker en hart- en vaatziekten, imiteert de werking van het vrouwelijke hormoon estradiol. Dat ontdekte een Wageningse toxicoloog. Al bij concentraties die in het lichaam kunnen voorkomen overtreft de hormonale werking van de plantstof die van het echte hormoon.

Bacterie laat zieke big sneller groeien

De toevoeging van een goedaardige bacterie, die van nature al in varkens voorkomt, beschermt biggen tegen infecties en bevordert ook nog eens hun groei.

Tabak heeft lak aan gewichtsloosheid

Het kweken en kloneren van planten kan op ruimtestations problematisch zijn. Door het ontbreken van zwaartekracht verliezen de plantencellen wellicht hun oriëntatie, denken wetenschappers. De tabaksplant lijkt hier echter weinig last van te hebben.

Oudere heeft megadosis B12 nodig

Eén op de tien, en misschien wel één op de vijf ouderen, heeft een tekort aan de vitamine B12, en daardoor een verhoogde kans op cognitieve achteruitgang en depressie. Het tekort ondervangen door extra op de voeding te letten is praktisch onmogelijk, suggereert een Wageningse onderzoek. Alleen fors gedoseerde supplementen bieden uitkomst.

Onverteerbare suikers verbeteren flesvoeding

Kinderen die borstvoeding krijgen zijn minder vaak ziek dan kinderen die met flesvoeding worden grootgebracht. Een Wageningse promovenda heeft voor fabrikant Numico onderzoek gedaan naar een mengsel van onverteerbare suikers dat de kloof tussen flesvoeding en moedermelk moet verkleinen.

1.7 Internationalisering

1.7.1 Internationalisering algemeen

Verdergaande internationalisering van zowel onderwijs als onderzoek en van het studeer- en leefklimaat van Wageningen UR is een van de hoofddoelstellingen van het beleid.

Geografisch gezien is Europa de thuismarkt. De sterke Europese positie van Wageningen UR in het onderzoek, gefaciliteerd door de Europa Desk, kwam in 2005 onder andere tot uiting in de deelname aan ongeveer 400 EU-onderzoeksprojecten. In de thematische prioriteiten 'Food safety and food quality' en 'Sustainable development, global change and ecosystems' van het Zesde Kaderprogramma (2002-2006) is Wageningen sterk vertegenwoordigd. Ook in andere aandachtsgebieden zoals 'Nanotechnologies and nano-sciences, knowledge-based multifunctional materials and new production processes' wordt deelgenomen. In Food is Wageningen zelfs de grootste speler in Europa. Vijf zeer grote EU-onderzoeksprojecten zijn in 2005 onder leiding van Wageningen UR opgestart. Jonge onderzoekers uit de hele wereld werken met EU-fellowships bij de diverse departementen en instituten. Binnen de EU-projecten wordt veel aandacht besteed aan de samenwerking met partners uit de nieuwe lidstaten van de EU. Naast de kaderprogramma's heeft Wageningen UR in 2005 sterker ingezet op EU kennisvalorisatiemogelijkheden in de vorm van inschrijvingen op Twinning en EuropeAid.

Ook buiten Europa heeft Wageningen UR zich sterk geprofileerd als internationale kennisinstelling door zowel activiteiten van individuen en groepen als die van het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC, zie 1.7.2) en het Noord-Zuid Centrum (NZC, zie 1.7.3).

In 2005 is een begin gemaakt met de vorming van een internationaal Wageningen UR loket, *Wageningen International*, waarin de expertise van verschillende onderdelen van Wageningen UR is samengebracht. Hierdoor ontstaat een sterk

kenniscentrum op het gebied van onderwijs en onderzoek, ook ten behoeve van ontwikkelingslanden en wordt de internationale onderwijs- en onderzoekmarkt beter bewerkt. Ook de Europadesk gaat op in Wageningen International.

1.7.2 Internationalisering in het onderwijs

Wageningen Universiteit profileert zich door de internationalisering van het onderwijs en het opleidingsaanbod. De universiteit speelt in op het Europees van de grond komen van het BSc-MSc-PhD-systeem waardoor goede studenten wereldwijd passende opleidingen kunnen vinden in Wageningen. Eén van de consequenties van dit beleid is dat MSc- en PhD-opleidingen volledig Engelstalig zijn. Dat geldt veelal ook voor het derde jaar van de BSc-opleiding zodat buitenlandse studenten eventuele aansluitingsproblemen kunnen oplossen.

Wageningen Universiteit werkt actief aan een aantal *Erasmus Mundus programma's*, gericht op het gezamenlijk over EU-universiteiten heen opzetten van programma's. Een tweede belangrijke ontwikkeling zijn zogenaamde double degrees. De meest voorkomende vorm is die waarbij studenten deels in hun thuisland studeren en deels in Wageningen. In 2005 is voor double degrees een aantal nieuwe programma's gestart. Het betreft hier o.a. een programma met FESIA, een samenwerkingsverband van Franse Grandes Ecoles op het gebied van Life Sciences. Wageningen Universiteit participeert nu in de volgende goedgekeurde Erasmus Mundus masteropleidingen:

- the Masters in European Forestry (EF),
- the International Masters in Rural Development (IMRD),
- Agris Mundus: Sustainable Development in Agriculture (2005).

Verder participeert Wageningen in het Erasmus Mundus project AMEU, gericht op verhoging van aantrekkelijkheid van Europese masteropleidingen op het gebied van life sciences.

In kwantitatief opzicht zagen de (Europese) uitwisselingsprogramma's er in het jaar 2004/2005 als volgt uit: aan de Erasmusprogramma's hebben 44 uitgaande studenten deelgenomen voor in totaal 212 maanden, het aantal inkomende studenten bedroeg 398 voor in totaal 2388 maanden. Ondertussen is gestart met de herziening van het beleid ten aanzien van uitwisselingsstudenten.

Aan het uitwisselingsprogramma met Illinois hebben 2 uitgaande studenten voor in totaal 8 maanden deelgenomen; aan het programma met Michigan hebben geen studenten deelgenomen.

De *Euro League for Life Sciences (ELLS)*⁷, een initiatief van Wageningen Universiteit uit 2001, is een Europees consortium van universiteiten dat zich beweegt in het veld van de life sciences and natural resources. De gezamenlijke activiteiten zijn gericht op kwaliteitszorg, het ontwikkelen van onderwijsmateriaal, internationale programma's en modules, en studenten- en stafmobiliteit. De groep bestaat uit Uppsala, Kopenhagen, Hohenheim, Wenen en Wageningen en is in 2005 uitgebreid met twee waarnemers: Warschau en Praag. De eerste gezamenlijke MSc-programma's beginnen van de grond te komen.

In 2001 heeft Wageningen Universiteit met twee toonaangevende *Chinese universiteiten* overeenkomsten gesloten, onder andere gericht op een structurele instroom van studenten. In 2005 zijn naast docenten ook Nederlandse studenten twee weken naar China gegaan om ter plaatse samen te werken met Chinese collega-studenten. De kwaliteit van de instroom en de controle daarop blijft echter een moeilijk punt. De instroom in China is (tijdelijk) stilgelegd en het gehele samenwerkingsverband op onder graduate niveau is geëvalueerd. In overleg met Van Hall Larenstein lijkt het onderbrengen van het samenwerkingsverband bij Van Hall Larenstein de meest reële optie.

⁷ De Euro League bestaat uit: Wageningen Universiteit, Universität für Bodenkultur Wien (Oostenrijk), Universität Hohenheim (Duitsland), The Royal Veterinary and Agricultural University (Denemarken) en de Swedish University of Agricultural Sciences (Zweden).

Binnen het universitaire internationale onderwijsbeleid bestaat speciale aandacht voor studenten uit ontwikkelingslanden en voor institutionele versterking van instellingen in deze landen. Ook in 2005 was er een grote vraag van studenten uit ontwikkelingslanden naar onderwijs in Wageningen, met name voor de masteropleidingen. Door middel van het actief verwerven van studiebeurzen en internationaal relatiebeheer is Wageningen Universiteit erin geslaagd tijdens het verslagjaar wederom een groei in het aantal studentbeurzen te realiseren.

In 2005 is actief deelgenomen aan landelijk overleg over onderwijs en ontwikkelingssamenwerking via het Platform International Education (PIE). Ook speelde Wageningen Universiteit actief in op de nieuwe internationale onderwijsprogramma's van het ministerie van Buitenlandse Zaken, gericht op ontwikkelingssamenwerking: NFP (Netherlands Fellowship Programmes) en NPT (Netherlands Programme for institutional strengthening of Post-secondary education and Training). In het kader van NFP is een aanzienlijk aantal masterbeurzen verworven (70). Ook via andere donoren (STUNED, Ford Foundation, DELTA, Alban) zijn studenten uit ontwikkelingslanden van financiële middelen voorzien.

In 2005 heeft Wageningen Universiteit succesvol meegedongen naar projecten gefinancierd uit het door NUFFIC beheerde NPT-programma en is daarin inmiddels een van de belangrijkste uitvoerders.

Er is actief deelgenomen aan overleg met belangrijke stakeholders zoals NUFFIC en DGIS. Vooral met DGIS zijn de banden versterkt op grond van een hernieuwde DGIS-belangstelling voor partnerships met het Nederlands Hoger Onderwijs. Dat blijkt uit het nieuwe DGIS onderzoekprogramma en de zogenoemde IS Academie.

In een aantal targetlanden zijn internationale *student fairs* bezocht om de naamsbekendheid van Wageningen Universiteit te vergroten en om te onderzoeken welke buitenlandse universiteiten interessant zijn om studenten naar Wageningen te laten doorstromen. De 33 Wageningse alumni die in 23 landen optreden als vertegenwoordiger van Wageningen hebben in 2005 een belangrijke rol gespeeld in de contacten met potentiële studenten. De vertegenwoordigers richten zich uitsluitend op zelfbetalende gekwalificeerde studenten. Toch komt de werving van buitenlandse studenten steeds meer onder druk te staan, wat zich na een jarenlange gestage groei uit in een stabilisatie van de instroom. Reden hiervoor is dat landen in Azië als China, India, Thailand en Maleisië zich steeds nadrukkelijker manifesteren als onderwijsaanbiedende landen. Dat leidt er toe dat, gecombineerd met een dure euro en de nog altijd langdurige procedures voor de aanvraag van een visum, de groei van het aantal buitenlandse studenten in de Wageningse MSc-opleidingen wordt geremd.

De grote instroom van buitenlandse studenten brengt de noodzaak met zich mee om na te denken over de wijze waarop de universiteit omgaat met culturele verscheidenheid, maar ook om verschillen in educatieve achtergrond en Engelse taalvaardigheid. Uitgangspunt is dat Wageningen Universiteit een universiteit is met een optimaal leer- en leefklimaat voor alle studenten. In 2005 is met het oog op de integratie van studenten wederom een gezamenlijke introductie voor Nederlandse en buitenlandse studenten georganiseerd.

Uniek voor Nederland en ook voor niet-Angelsaksische landen is de deelname van buitenlandse studenten aan de studentenraad. Dit heeft als consequenties dat tijdens vergaderingen de voertaal Engels is en dat beleidsstukken in het Engels beschikbaar zijn.

Hogeschool

Van Hall Larenstein profileert zich als een internationale hogeschool. Zowel in het onderwijs als in de contractactiviteiten speelt de internationale oriëntatie een belangrijke rol.

Het internationale aspect komt het sterkst naar voren in de locatie Deventer. Daar zijn al jaren opleidingen gevestigd met een forse internationale instroom of gericht op de internationale arbeidsmarkt. Vanaf september 2005 worden alle bacheloropleidingen in Deventer volledig in het Engels verzorgd. De masteropleidingen waren al in het Engels. Dit is een behoorlijke omschakeling voor de hele organisatie: de ontwikkeling van Engelstalig lesmateriaal, het geven van het Engelstalig onderwijs en het beschikbaar zijn van Engelstalige informatie in de hele organisatie (intranet en dergelijke) doet een fors beroep op inzet en competenties van het personeel.

In Deventer en Leeuwarden is ook een zogenaamde prep course van start gegaan voor een groep Thaise studenten. Zij werden in een jaar voorbereid op deelname aan een volledig bachelorprogramma in het Nederlandse HBO.

Voor de hele hogeschool is in 2005 is een begin gemaakt met het formuleren van een gezamenlijk internationaliseringsbeleid in een nieuwe stuurgroep. Het geplande position paper Ontwikkelingssamenwerkings is nog niet verschenen. Wel is met ICCO een strategisch akkoord overeengekomen. Daar zijn nog geen initiatieven uit voortgekomen.

Er is een begin gemaakt met een heroriëntering rond de beurzenprogramma's, maar door onduidelijkheid over met name de kennisbeurzen en het Huygensprogramma is dit in 2005 niet veel verder gekomen.

In 2005 is er wel een wervingsplan voor de internationale markt gemaakt met prioritering voor doellanden en middelen. Belangrijk is dat we met vasthouden van de bestaande markten, kiezen voor een concentratie op Europa en de nieuwe landen in de EG. De werving van Duitse studenten is op gang gekomen.

De reorganisatie bij de ondersteunende diensten heeft effect gehad op de opvang van buitenlandse studenten in 2005. Het international office moest met veel minder menskracht opereren en was alleen in staat de lopende zaken te behandelen. Er is wel een verbeteringslag gemaakt in de aansluiting van buitenlandse studenten op de zogenaamde 2+2 programma's. Initiatieven voor dergelijke acties liggen bij de diverse onderwijsdirecties.

De afdeling voor contractactiviteiten, Training & Consultancy, heeft in 2005 een belangrijke plaats verworven binnen Wageningen International door haar expertise op het terrein van institutional building en capacity building. In 2005 is wederom van elke drie tenderinschrijvingen er een met succes binnengehaald. Op het gebied van institutional building en capacity building heeft Transfer voor het onderwijs een aantal zeer grote projecten binnengehaald in Colombia, Vietnam, Ghana, Zuid Afrika en China. Voor de komende vier jaren zullen ruim 8 fte vanuit het onderwijs hierbij betrokken zijn.

Internationaal Agrarisch Centrum

In 2005 heeft het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC) als leider van consortia met meerdere onderdelen van Wageningen UR twee NUFFIC-NPT tenders gewonnen voor capaciteitsopbouw in Zuid-Afrika. Tevens maakte het IAC als co-partner deel uit van nog eens vier gewonnen NPT tenders. Ook binnen het NUFFIC-NFP tailor-made programma heeft het IAC vijf tenders gewonnen met name rond het thema agro-biodiversiteit (4).

In het kader van regionalisering zijn twee cursussen die voorheen in Wageningen plaatsvonden in het buitenland georganiseerd. In China en Kenia werden met lokale partners cursussen op het gebied van veehouderij en bosbouw gegeven. Van de dertien trainingen op maat, vonden er zeven in de regio plaats.

In 2005 heeft het IAC vijf 'refresher cursussen' in landen in ontwikkeling georganiseerd, waaronder twee met Wageningen UR partners.

Het IAC is ook actief voor multilaterale organisaties als International Fund for Agricultural Development (IFAD). In opdracht van het IFAD is het IAC in een aantal Afrikaanse landen bezig met evaluatie en het mainstreamen van monitoring. Dit is een vervolg op een eerdere samenwerking op dit vlak in Azië.

De vraag naar korte cursussen gericht op processturing, managementaspecten en multidisciplinaire thema's is in 2005 opnieuw toegenomen: 660 internationale cursisten hebben deelgenomen aan het reguliere, open cursusaanbod van het IAC tegenover 444 in 2004. Verreweg het grootste deel van de deelnemers was afkomstig uit Afrika en Azië.

Voor de EVD, agentschap van het ministerie van Economische zaken voor internationaal ondernemen en samenwerken, blijkt het IAC een gewaardeerde partner. EVD heeft het IAC opnieuw gevraagd op het gebied van food-safety een cursus voor Oost-Europeanen te organiseren.

Het IAC werkt meer en meer samen met andere Wageningen UR partners, en steeds vaker worden geïntegreerde diensten aangeboden als reactie op de vaak brede vraagstelling van opdrachtgevers.

1.7.3 Internationalisering in het onderzoek

Universiteit

Het onderzoek door de leerstoelgroepen van Wageningen Universiteit is in principe internationaal georiënteerd en de contacten tussen onderzoekers zijn van nature grensoverschrijdend. In deze paragraaf worden de activiteiten vermeld van het Noord-Zuid Centrum vanwege de specifieke onderzoeks aandacht van Wageningen UR voor bepaalde delen van de wereld.

Noord-Zuid Centrum

Via het Noord-Zuid Centrum onderhoudt en versterkt Wageningen UR de internationale institutionele relaties in Azië, Afrika en Latijns Amerika.

In Azië heeft Wageningen UR vooral een sterke positie in China. Dit blijkt uit het aantal Chinese BSc-, MSc- en PhD-studenten in Wageningen (ruim 300) en de programma's en projecten die in China worden uitgevoerd.

In 2005 is de ondertekening van een MOU met de Universiteit van Faisalabad (Pakistan) voorbereid (20 PhD-posities per jaar in de sectoren tuinbouw en levensmiddelentechnologie). Ondertekening vindt plaats in 2006. Uit contacten met partnerinstituten in o.a. Maleisië, Thailand, Indonesië, Vietnam en andere landen uit Zuid-Oost Azië blijkt dat er kansen voor Wageningen UR liggen in de regio, zowel op het gebied van onderwijs en cursussen als van onderzoek.

In Afrika heeft Wageningen UR in 2005 een positie verworven binnen de regionale activiteiten van het 'Africa Challenge Programme'. In elk van de drie pilot learning sites is Wageningen UR een partner in voorgestelde activiteiten. Uiteindelijk goedkeuring van de voorstellen vindt begin 2006 plaats. Verder zette Wageningen UR in Afrika sterk in op institutionele capaciteitsopbouw. Deze inzet resulteerde in het zeer succesvol inschrijven op de NPT tenders van NUFFIC.

Wageningen UR probeerde de herkenbaarheid in de verschillende regio's in Afrika te versterken door een liaisonoffice te openen in Zuid-Afrika en het bestaande office in Oost-Afrika te versterken.

Naast bilaterale samenwerking met partners in Afrika willen Europese topinstituten ook gezamenlijk gaan opereren.

ECART (European Consortium for Agricultural Research in the Tropics), opgericht in 2004, begint nu effectief opdrachten binnen te halen voor de verschillende Europese partners.

Door de groeiende handelsrelaties tussen landen in *Latijns Amerika* en de EU, worden de relaties tussen kennisinstellingen in Brazilië, Mexico en Chili met Wageningen UR sterker. Dit spitst zich toe op samenwerking in onderzoek, het opleiden van PhD-studenten en post-doc's en op projecten waarbij ondernemers in Nederland en Latijns-Amerika met Wageningen UR samenwerken. In 2005 hebben de inspanningen geresulteerd in een overeenkomst tussen het ministerie van Onderwijs van Brazilië en Wageningen UR voor een PhD- en postdocbeurzen programma. Met Mexico en Chili zijn in 2005 vergelijkbare programma's voorbereid. In Argentinië en Chili blijkt hernieuwde belangstelling voor onderzoekssamenwerking met universiteiten en overheden te bestaan. Samen met het Nederlandse bedrijfsleven worden de mogelijke kansen voor samenwerking verder uitgewerkt. Met Embrapa, het nationale onderzoeksinstituut van Brazilië, is overeengekomen een Embrapakantoor in Wageningen te openen ter versterking van de samenwerking.

In 2005 is het DGIS-Wageningen UR partnership voorbereid dat in 2006 operationeel zal worden. De prioritaire hoofdthema's zijn beschreven (Competing claims on natural resources, Agro-supply chains, Agro-biodiversity en Institutional development and capacity strengthening) en de beheersstructuur is uitgewerkt. Naar verwachting zal het programma in de eerste helft van 2006 van start gaan.

In nauwere afstemming met de Nederlandse vertegenwoordigers op de ambassades is in 2005 een nieuw programma voor het Cluster Internationaal geformuleerd rond thema's als Markt en handel, Water voor voedsel en ecosystemen, Biodiversiteit en Duurzame landbouw; een door het ministerie van LNV gefinancierd programma voor beleidsondersteunend onderzoek (BO) door de instituten van Stichting DLO. De lopende programma's zijn in 2005 succesvol afgerond. Doel van de nieuwe aanpak is een versterkte interne afstemming en gemeenschappelijke prioriteitstelling met de partners in het Zuiden. Alle nieuwe programma's binnen het Cluster Internationaal starten in 2006.

In het kader van de tweede fase van het INREF programma (Interdisciplinary Research en Education Fund) zijn in 2005 vier nieuwe programma's goedgekeurd die allen starten in de loop van 2006. Ongeveer 40 PhD-studenten uit het Zuiden zullen hun onderzoek doen binnen deze vier programma's welke zich richten op thema's als Competing claims on natural resource, Integrated coastal ecosystem management, en Local food-networks for development.

Het Noord-Zuid Centrum heeft in 2005 bijgedragen aan het internationale debat door middel van het organiseren van verschillende Platform bijeenkomsten in Wageningen, deelname aan een aantal internationale conferenties, het publiceren van een aantal Policy Briefs, de start van de Discussion Paper Serie, en de voorbereiding van de workshop 'Long-term Food Availability'. Deze laatste zal begin 2006 plaatsvinden.

1.8 Faciliteiten

1.8.1 Huisvesting

Geheel volgens het Strategisch Huisvestingsplan 2002-2005 vorderde de bouw van het Forum- en Atlasgebouw op De Born (zie toelichting 1.1, Nieuwbouw op De Born). Ook in de andere projecten zat voortgang, al was dat nog niet direct zichtbaar. De nieuwbouw voor de Plant Sciences Group werd in 2005 nagenoeg bestekgereed en wordt in het voorjaar van 2006 aanbesteed. Het project Infrastructuur De Born, met als onderdeel de terreininrichting, is in december 2005 gunstig aanbesteed. De uitvoering start in maart 2006. In het kader van de nieuwe terreininrichting van De Born neemt Wageningen UR samen met de gemeente Wageningen en de provincie Gelderland deel aan de Valleilijn. Dit heeft geleid tot de busbaan die aan de oost- en zuidzijde over De Born gaat lopen.

In de zomer van 2005 is de renovatie en gedeeltelijke nieuwbouw van de Leeuwenborch opgeleverd. In december 2005 is gestart met de bouw van het kassengedeelte op de nieuwe locatie van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) in Bleiswijk. Het ontwerp van de huisvesting van het RIKILT op De Born is in 2005 afgerond, de bouwwerkzaamheden starten in augustus 2006. Een gedeelte van de bestaande bebouwing wordt gesloopt en een gedeelte wordt gerenoveerd. Aanvullend wordt nieuwbouw gerealiseerd.

Ter vervanging van bestaande proefaccommodaties in Wageningen en Horst wordt voor het PPW een nieuwe accommodatie gebouwd op De Born. In 2005 is begonnen met het ontwerp; naar verwachting begint de bouw in augustus 2006. De oplevering staat gepland voor april 2007.

Door concentratie van de huisvesting op De Born stoot Wageningen UR een aantal locaties in Wageningen af. Wageningen UR voert overleg met de gemeente Wageningen over de ontwikkeling van de locaties die vrijkomen door herhuisvesting en concentratie. Daarin is ook de verdere uitwerking van Kortenoord opgenomen. Ook is een aantal locaties buiten Wageningen afgestoten: de Ambrosiushoeve in Hilvarenbeek, de PPO-vestiging in Horst en de hoofdvestiging van Larenstein in Deventer. Verder is in 2005 groot onderhoud uitgevoerd aan onder meer het Universitair Sportcentrum de Bongerd en de Aula. De in 2004 ingezette ontwikkeling om onderhoudcontracten gebundeld aan te besteden, heeft zich in 2005 doorgezet. Eind 2005 was ca. 90% van het onderhoudsvolume aanbesteed.

In 2005 had Van Hall Larenstein drie gebouwen in gebruik: in Leeuwarden, Velp en Deventer. Deze gebouwen worden gebruikt samen met andere onderwijsinstellingen, verwante bedrijven en organisaties.

Op de locatie Leeuwarden is het ruimtegebruik verder geïntensiveerd door samenwerking met het Friesland College. Het aantal externe huurders is toegenomen.

De gebouwen van Deventer zijn in 2005 verkocht vanwege de verhuizing naar Wageningen. In Wageningen is gewerkt aan de nieuwe huisvesting.

In Velp is een deel van de oude gebouwen buiten gebruik gesteld. Hiervoor wordt een nieuwe bestemming gezocht.

1.8.2 Facilitaire Diensten

Het Facilitair Bedrijf biedt professionele ondersteuning aan ons primaire proces van onderwijs en onderzoek op het gebied van de Informatie- en kennisinfrastructuur (ICT en Bibliotheek), Faciliteiten (Vastgoed en Bouwzaken), Services (Technische en Algemene Diensten) en Inkoop. In 2005 lag de nadruk op betere samenwerking binnen Wageningen UR, standaardisatie en versoering van het productaanbod en bundeling van de dienstverlening. Op basis van de resultaten van het klanttevredenheidsonderzoek is de professionalisering binnen het bedrijf doorgezet. Voor Inkoop en ICT zijn Wageningen UR-brede Shared Service Centra gevormd. Hiermee zijn belangrijke kwaliteit- en efficiencyvoordelen nagestreefd. Effectief starten deze centra in 2006. In de pilotfase bij de Environmental Sciences Group is de invoering van het Elektronisch Bestelsysteem gestart. Eind 2006 functioneert dit systeem voor de hele organisatie.

In 2005 was er veel aandacht voor de nieuwbouw en inrichting van het nieuwe onderwijsgebouw Forum. De Bibliotheek Leeuwenborch is, met een uitbreiding van het aantal studieplekken en voorzieningen, teruggekeerd in het gerenoveerde en gemoderniseerde gebouw van de Leeuwenborch. In 2005 startte de integratie van Hogeschool Van Hall Larenstein in WURnet, het digitale netwerk van Wageningen UR. Ook is een belangrijke bijdrage geleverd aan de systemen, die de bedrijfsvoering op een uniforme wijze ondersteunen, zoals de centrale database Exact, de ontwikkeling van Kameleon (basisgegevens voor projectadministratie) en de Wageningen Basis Administratie (WBA). Deze trajecten lopen door in 2006.

De Facilitaire dienst van Van Hall Larenstein is in 2005 gereorganiseerd. De facilitaire dienstverlening van de verschillende locaties wordt hierdoor meer op elkaar afgestemd. Op het gebied van inkoop van materialen en diensten wordt gebruik gemaakt van de contracten die zijn afgesloten door het Facilitair Bedrijf van Wageningen UR.

2 Financieel verslag 2005

2.1 Financieel jaarverslag Wageningen Universiteit

Instellingsplan 2003-2006 en Contourennota

2005 was het derde jaar van het Instellingsplan 2003-2006. De financiële paragraaf van het Instellingsplan geeft aan dat Wageningen UR wordt aangedreven door twee motoren, kennis en kapitaal die in evenwicht moeten zijn. De bedrijfsvoering speelt een belangrijke rol bij de monitoring en control van deze balans en opereert daarbij vanuit de context dat er waarde wordt gecreëerd. Immers, elke keuze die Wageningen UR maakt heeft tot doel dat er waarde aan de organisatie wordt toegevoegd. Waardecreatie heeft twee kanten. Waardevolle groei, op zowel onderwijs- als onderzoeksgebied wordt gestimuleerd door een juiste financieringsstructuur en tariefstructuur. Aan de andere kant geeft kostenbeheersing ruimte om nieuwe innovaties mogelijk te maken.

De financieringsstructuur van Wageningen Universiteit als takenorganisatie is vooral gericht op het verdelen van de 1e geldstroommiddelen. Daarnaast is er aandacht voor de 2e en 3e geldstroom, die voor additionele financiering zorgen. Bij het alloceren van de 1e geldstroommiddelen zijn de volgende uitgangspunten vastgesteld:

- Het beleid voor strategische vernieuwing op het gebied van onderwijs (€ 3,0 mln.) en onderzoek (€ 2,3 mln.) wordt gecontinueerd;
- De huisvestingsbudgetten voor 1e en 2e geldstroom worden volledig toegekend. Hiermee zijn de budgetten op het bedrijfseconomisch juiste niveau gekomen en is dekking van de toekomstige lasten van het Strategisch Nieuwbouwplan veilig gesteld;
- De kosten voor onderwijs worden volledig aan de departementen vergoed. Indien de kosten van het onderwijs de beschikbare kaders dreigen te overschrijden, dan wordt het volume aangepast en niet de prijs.
- Onderzoek heeft veel meer mogelijkheden om additionele middelen uit 2e en 3e geldstroom te verwerven. De middelenverdeling uit de 1e geldstroom voor onderzoek en beheer vindt daarom pas plaats nadat de kaders voor vernieuwing en onderwijs zijn bepaald.

Kostenbeheersing heeft een hoge prioriteit en wordt gerealiseerd door het behalen van efficiencyvoordelen op het gebied van de administratieve taken, een door het FB gecoördineerde efficiëncyslag op inkoop en door verlaging van het werkkapitaal.

De Raad van Bestuur heeft in 2005 besloten tot een reductie van de overhead en de ondersteunende diensten met 25%. Hiervoor is de contourennota opgesteld die is goedgekeurd door de Raad van Toezicht in januari 2005. Naast een verdere uitwerking van Focus 2006 voor DLO geeft dit plan aan hoe de bezuinigingen op de overhead vanaf 2006 zal worden gerealiseerd. De uitvoering van het plan zal bij de universiteit leiden tot een structurele besparing van 86 fte en € 10,7 mln., die zal worden ingezet voor versterking van de primaire processen. Voor de realisering van het plan is in 2005 een voorziening getroffen van € 9 mln.. In 2005 zijn door alle onderdelen van de staf en een aantal ondersteunende eenheden plannen opgesteld die leiden tot de beoogde reductie. De plaatsing van het personeel is eind 2005 gestart, wat in februari 2006 heeft geleid tot de definitieve plaatsingsplannen. In het kader van het sociaal beleid is in 2005 de 57+ regeling opengesteld voor medewerkers van stafafdelingen en ondersteunende diensten. Voor de herplaatsingskandidaten is een actief outplacementtraject gestart.

Financiële doelstellingen 2005

Wageningen Universiteit heeft in haar budget 2005 de doelstellingen van het Instellingsplan geconcretiseerd. Kern-doelstelling is om bij een afnemende overheidssubsidie een sluitende exploitatie te realiseren door het reduceren van kosten, met name in de overhead. Dit om het primaire proces te ontzien en daar waar mogelijk te versterken. Hiervoor zijn de volgende acties gepland:

- *Realisatie van inkooptaakstelling van € 6,7 mln.* voor geheel Wageningen UR. Deze doelstelling is, met inachtneming van de gekozen uitgangspunten over autonome prijsontwikkeling en inkoopomvang, gerealiseerd. De effecten van de inkoopacties zijn echter voor een deel te niet gedaan door negatieve prijsontwikkelingen op de externe markt, bijvoorbeeld op de energiemarkt en afwijkende inkoopvolumina.
- *Beperking van de overhead, door stroomlijnen ICT-services, reductie van staven en standaardisatie* financiële software. De benodigde acties om de bezuiniging van 25% op de overhead te realiseren zijn gestart. In het budget 2006 heeft dit geleid tot 4 mln. meer ruimte voor de leerstoelgroepen.
- *Doorzetten van het Strategisch Nieuwbouwplan.* Deze doelstelling is gerealiseerd. In 2005 is de bouw van het Forumgebouw voortgezet en is gestart met de bouw van het Atlasgebouw. Bovendien heeft de Raad van Toezicht goedkeuring gegeven voor de nieuwbouw voor de Plant Sciences Group. De realisatie is ten opzichte van de plannen enkele maanden vertraagd.

In het budget 2005 zijn de volgende targets vastgesteld:

- Een resultaat van € 4,4 mln. als gevolg van het ingroeitraject voor het strategisch nieuwbouwplan
- Stijging van de omzet met 3,3% tot € 219,7 mln.
- Een solvabiliteit van 57%

Zoals in de volgende paragrafen nader wordt toegelicht zijn deze doelstellingen, met uitzondering van de omzetontwikkeling, niet gerealiseerd als gevolg van vertraging in het Strategisch Nieuwbouwplan, dotatie aan de reorganisatievoorziening en stelselwijzigingen m.b.t. voorzieningen in 2004 en 2005.

Belangrijke ontwikkelingen

Strategisch Nieuwbouwplan

Het Strategisch Nieuwbouwplan zal in de periode van het Instellingsplan een groot beslag leggen op mensen en middelen van Wageningen UR. De doelstelling van het Strategisch Nieuwbouwplan is het ondersteunen van de vorming van de Kenniseenheden, bevorderen van de kwaliteit van het onderwijs en verhogen van de efficiency van de bedrijfsvoering. De onderdelen van de Kenniseenheden worden zoveel mogelijk op een kerncomplex gehuisvest, zodat samenwerking en integratie worden gestimuleerd. In het Forumgebouw worden hoogwaardige voorzieningen op het gebied van onderwijs, bibliotheek en restauratieve voorzieningen gerealiseerd. Het oorspronkelijke nieuwbouwplan is in 2002 door de RvT goedgekeurd. In juni 2005 heeft de RvT de bijstelling van het plan, noodzakelijk om de krimp van de organisatie als gevolg van de reorganisatie Focus 2006 op te vangen, bekrachtigd. Het totale kader is hierdoor bijgesteld van € 198,4 mln. naar € 169,8 mln. (excl. BTW, prijspeil 2005). Het aandeel van Wageningen Universiteit in het bijgestelde plan bedraagt € 91,5 mln. De investeringen van de WU worden grotendeels gefinancierd uit de verkoop van onroerend goed (€ 82 mln.). Tijdens de bouwfase is een overbruggingskrediet benodigd van maximaal € 41 mln. De lengte van de overbruggingslening is afhankelijk van het tempo van verkoop van onroerend goed en wordt geraamd op circa 10 jaar. In 2003 zijn de renterisico's voor het grootste deel van de benodigde leningen afgedekt. In de 'Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten' is aangegeven welke instrumenten hiervoor zijn gebruikt.

De structurele jaarlasten stijgen als gevolg van de investeringen met € 6 mln.. De dekking van deze hogere lasten wordt gevonden door onder meer inkoopvoordelen en betere doorberekening van overhead aan 3e geldstroomprojecten. Deze voordelen moeten in de periode 2003-2006 worden gerealiseerd. In 2005 is een bedrag van € 3,8 mln. gepland en € 3,2 mln. gerealiseerd, onder andere als gevolg van extra tijdelijke huurkosten.

In 2004 heeft de Raad van Toezicht goedkeuring gegeven voor de bouw van het Forumgebouw en het Atlasgebouw, in 2005 is goedkeuring gegeven voor de nieuwbouw voor PSG. De bouw van het Forumgebouw is in 2004 gestart. In dit gebouw worden de onderwijsvoorzieningen geconcentreerd. Het gebouw wordt in 2007 in gebruik genomen. Het Atlasgebouw is bestemd voor de Environmental Sciences Group. Hiermee kan concentratie van de nu zeer verspreid binnen Wageningen gehuisveste groep worden gerealiseerd. Met de bouw is in 2005 gestart.

Ontwikkeling exploitatieresultaat

Wageningen Universiteit heeft het boekjaar 2005 afgesloten met een negatief exploitatiesaldo van € 3,5 mln.. Ten opzichte van het budget van € 4,4 mln. is dit een verslechtering van € 7,9 mln., die wordt veroorzaakt door een dotatie aan de reorganisatievoorziening van € 9,0 mln..

De baten hebben zich in 2005 positief ontwikkeld. De rijksbijdrage is gestegen van € 137,4 mln. naar € 141,2 mln. als gevolg van loon- en prijsbijstellingen (€ 1,4 mln.) en een eenmalige vergoeding ter dekking van extra uitgaven als gevolg van het vervallen van de regeling Ziektekostenvergoeding Onderwijs en Onderzoekpersoneel per 1-1-2006. De rijksbijdrage zal in de komende jaren verder stijgen als gevolg van de goede prestaties van Wageningen Universiteit op de indicatoren van het bekostigingsmodel (promoties en studenteninstroom).

De baten van werk in opdracht van derden zijn gestegen van € 50,6 mln. naar € 53,2 mln., een stijging van 5%. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door een hogere omzet voor de overheid.

De personele lasten zijn gedaald van € 137,4 mln. tot € 135,6 mln, als gevolg van een daling van de overige personele lasten. De personele bezetting daalde met 2,1%, terwijl de gemiddelde salarislasten per fte 2,1% stegen.

De juiste interpretatie van het resultaat vereist een nadere toelichting. Hiervoor wordt het exploitatieresultaat als volgt gedecomposeerd:

	2005	2004
Exploitatiesaldo conform richtlijnen OCenW	€ - 3,5 mln.	€ - 0,9 mln.
Toevoeging aan bestemmingsreserve voor projectkosten latere jaren	€ 0,0 mln.	€ 0,0 mln.
Exploitatieresultaat op basis van baten/lastenstelsel	€ - 3,5 mln.	€ - 0,9 mln.
Incidentele posten	€ - 9,0 mln.	€ 0,0 mln.
Regulier resultaat	€ 5,5 mln.	€ - 0,9 mln.
Correcties in verband met strategische nieuwbouwplan:		
Resultaat ingroeitraject SNP	€ 3,2 mln.	€ 2,8 mln.
Regulier resultaat uit gewone bedrijfsvoering	€ 2,3 mln.	€ - 3,7 mln.

Toelichting:

Conform de richtlijnen verantwoordt WU de op kasbasis ontvangen rijksbijdrage als baten. De kosten van uit de rijksbijdrage gefinancierde projecten worden deels in volgende jaren gemaakt. In 2004 en in 2005 is deze balanspositie niet gemuteerd.

Als gevolg van de realisatie van het strategische nieuwbouwplan zullen de lasten stijgen met € 3,7 mln. ten opzichte van 2005. Het ingroeitraject om deze extra lasten te dekken heeft in 2005 geleid tot een resultaat van € 3,2 mln..

Ontwikkeling balans

De liquiditeit van Wageningen Universiteit is in 2005 toegenomen van € 22,9 mln. tot € 24,7 mln.. Ten opzichte van het budget is de verbetering € 21,4 mln. De factoren die de betere liquiditeitspositie verklaren zijn:

Lagere investeringen als gevolg van vertraging in het SNP	€ 17,6 mln.
Lagere financiering voor het SNP	€ 30,0 mln. -/-
Verbetering werkkapitaal	€ 32,8 mln.
Toename voorzieningen (excl. stelselwijzigingen)	€ 8,4 mln.
Overige	€ 7,4 mln. -/-

Totaal € **21,4 mln.**

De solvabiliteit van Wageningen Universiteit bedraagt 50% (2004 60%). Deze verslechtering wordt veroorzaakt door een verlaging van het eigen vermogen als gevolg van het negatieve resultaat over 2005, de doorgevoerde stelselwijzigingen waardoor voorzieningen ten laste van het vermogen zijn gevormd, en door een forse verhoging van het totale vermogen. De vermogenspositie biedt voldoende garantie voor de continuïteit van de organisatie. Het verder uitbouwen van reserves met positieve exploitatieresultaten is niet nodig en Wageningen Universiteit streeft er daarom naar resultaten in het jaar zelf in te zetten ten behoeve van de innovatie van het primaire proces. Resultaten uit verkoop van vaste activa in het kader van het strategisch huisvestingplan worden wel aan de reserves toegevoegd, omdat deze nodig zijn voor de financiering van het plan.

2.1.1 Jaarrekening**Geconsolideerde balans****Na bestemming van het netto resultaat**

ACTIVA	31-12-2005	Budget 2005	31-12-2004
VASTE ACTIVA			
Materiële vaste activa	172.315	189.916	144.872
Financiële vaste activa	356	485	665
Totaal vaste activa	172.671	190.401	145.537
VLOTTENDE ACTIVA			
Vorraden	-986	2.638	-86
Vorderingen en overlopende activa	22.427	34.851	25.182
Liquide middelen	24.704	3.258	22.889
Totaal vlottende activa	46.145	40.747	47.985
TOTAAL ACTIVA	218.816	231.148	193.522
PASSIVA			
EIGEN VERMOGEN			
Overige reserve	102.685	125.482	109.827
Bestemmingsreserves	6.544	6.600	6.559
Totaal eigen vermogen	109.229	132.082	116.386
EGALISATIETREKING APPARATUURSUBSIDIES	1.390	433	1.287
VOORZIENINGEN	27.581	4.795	15.306
LANGLOPENDE SCHULDEN	18	30.000	36
KORTLOPENDE SCHULDEN	80.598	63.838	60.507
TOTAAL PASSIVA	218.816	231.148	193.522

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

	Resultaat 2005	Budget 2005	Resultaat 2004
BATEN			
Rijksbijdragen LNV	141.182	136.336	137.369
College-, cursus- en examengelden	10.250	10.705	9.045
Baten werk i.o.v. derden	53.231	46.862	50.566
Overige baten	17.253	25.756	21.826
Totaal baten	221.916	219.659	218.806
LASTEN			
Personele kosten	135.570	134.963	137.445
Algemene kosten	51.602	54.287	51.851
Specifieke kosten	28.678	27.529	31.061
Totaal lasten	215.850	216.779	220.357
Overige baten en lasten	-9.000	0	0
BEDRIJFSRESULTAAT	-2.934	2.880	-1.551
Financiële baten en lasten	-431	-730	623
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	-3.365	2.150	-928
Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	0	0	0
Resultaat uit deelnemingen	-136	0	-18
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	-3.501	2.150	-946
Buitengewone baten en lasten	0	2.205	0
NETTO RESULTAAT	-3.501	4.355	-946

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

	Resultaat 2005	Budget 2005	Resultaat 2004
OPERATIONELE ACTIVITEITEN			
Netto resultaat	-3.501	4.355	-946
Afschrijvingen	10.291	9.665	9.955
	6.790	14.020	9.009
Mutaties voorzieningen	12.275	-102	7.620
Mutaties in werkkapitaal	23.746	1.188	6.105
Resultaat niet geconsolideerde deelnemingen	27	0	18
	36.048	1.086	13.743
Kasstroom uit operationele activiteiten	42.838	15.106	22.752
INVESTERINGSACTIVITEITEN			
Investerings in gebouwen en terreinen	-32.530		-6.396
Investerings in overige materiële activa	-5.365		-3.549
Investerings in deelnemingen en ledenkapitaal	52		87
Desinvesterings in vaste activa	161		82
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-37.682	-51.658	-9.776
FINANCIERINGSACTIVITEITEN			
Mutatie langlopende vordering op Ministerie van LNV	230	-9	-226
Mutatie langlopende schuld aan Ministerie van LNV	0	0	0
Mutaties overige langlopende schulden	-18	30.000	36
Af-/Toename leaseverplichtingen	0	0	0
Mutaties van het eigen vermogen	-3.656	-18	-10.774
Mutatie egalisatierekening	103	-415	18
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-3.341	29.558	-10.946
KASSTROOM	1.815	-6.994	2.030
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN			
Saldo liquide middelen per 1 januari	22.889	10.252	20.859
Saldo liquide middelen per 31 december	24.704	3.258	22.889
Mutatie liquide middelen	1.815	-6.994	2.030

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De voorliggende jaarrekening betreft de jaarrekening van Wageningen Universiteit. De opstelling heeft plaatsgevonden volgens de onderstaande waarderingsgrondslagen. Daar waar van deze grondslagen is afgeweken, wordt dit bij de betreffende financiële gegevens kenbaar gemaakt.

De gepresenteerde cijfers over voorgaand verslagjaar zijn conform de cijfers uit de jaarrekening van het betreffende jaar. Afwijkingen kunnen zijn ontstaan als gevolg van correcties c.q. onderlinge verschuivingen. Daar waar dit aan de orde is en van relevante betekenis, wordt dit kenbaar gemaakt.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Wageningen Universiteit vormt samen met Stichting ISRIC en WU Holding BV een groep.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van historische kosten. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta zijn omgerekend tegen de koers per balansdatum.

Koersverschillen worden in de winst- en verliesrekening verantwoord.

In de winst- en verliesrekening worden opbrengsten en kosten in vreemde valuta verwerkt tegen de koers van afwikkeling.

Uitgangspunt voor het opstellen van de jaarrekening zijn de vereisten uit de OCenW-Richtlijn Jaarverslaggeving en waar deze geen uitsluitel geven de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Stelselwijzigingen

Voorziening WW-verplichtingen

In 2004 is een stelselwijziging doorgevoerd ten behoeve van de verantwoording van de kosten voor WW-uitkeringen. In 2005 bleek dat deze stelselwijziging deels foutief is opgenomen. Daarom is in 2005 alsnog een dotatie aan de voorziening ten laste van het eigen vermogen verricht.

Voorziening gratificaties ambtsjubilea

Deze voorziening is in 2005 conform de richtlijn RJ 271-voorzieningen getroffen. De verwachte verplichting voor toekomstige jubilea-uitkeringen is op basis van historische gegevens berekend. Deze voorziening is in 2005 ten laste van het eigen vermogen gevormd.

Vanwege bovenstaande stelselwijziging zijn voor deze voorziening geen vergelijkende cijfers over 2004 opgenomen.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

Gebouwen en terreinen

Gebouwen en terreinen worden gewaardeerd tegen aanschafwaarde (verkrijgings- of vervaardigingsprijs), verminderd met de cumulatieve lineaire afschrijvingen die gebaseerd zijn op economische levensduur.

Op terreinen en gebouwen in uitvoering wordt niet afgeschreven.

De gehanteerde afschrijvingspercentages luiden:

Onderdeel	Afschrijving
1e geldstroom:	
Gebouwen, woningen en bijgebouwen	2% per jaar
Kassen, barakken, diverse opstallen	6,67% per jaar
Op bouwterreinen aangebrachte infrastructuur	2% per jaar
Investerings in het glasvezelnetwerk	10% per jaar
3e geldstroom:	
Alle investeringen, m.u.v. terreinen	100%

Inventaris en apparatuur

Inventaris en apparatuur wordt tegen aanschafwaarde (verrijgings- of vervaardigingsprijs), verminderd met de cumulatieve lineaire afschrijvingen gebaseerd op economische levensduur, gewaardeerd.

Geactiveerd worden inventaris en apparatuur met een aanschafwaarde van meer dan € 2.500 per stuk.

Onderdeel	Afschrijving
1e geldstroom:	
Apparatuur en meubilair	20% per jaar
Computerapparatuur	33% per jaar
Overige inventaris	10% per jaar
3e geldstroom	
Inventaris en apparatuur	100%

Afboekingen door duurzame waardevermindering, verkoop, tenietgaan of buitengebruikstelling worden afzonderlijk vermeld.

Financiële vaste activa

Deelnemingen en ledenkapitaal waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde. Deze waarde wordt berekend op basis van dezelfde grondslagen die de groep hanteert bij de waardering en resultaatbepaling.

Deelnemingen en ledenkapitaal waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Bij de waardering hiervan wordt rekening gehouden met waardedalingen, indien deze duurzaam zijn.

Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoop- of vervaardigingsprijs.

Onderhanden werk

Het onderhanden werk (saldo nog te factureren kosten per ultimo van het jaar) is gewaardeerd tegen de kosten van direct materiaalgebruik en arbeid met een opslag voor indirecte kosten onder aftrek van de hiervoor reeds gedeclareerde termijnen en, voor zover nodig, onder aftrek van een voorziening wegens risico's 3e geldstroom.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig, onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid.

Egalisatierekening investeringssubsidies

De egalisatierekening investeringssubsidies wordt gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de vrijgevallen bedragen. De rekening bestaat uit van derden ontvangen subsidies ten behoeve van investeringen in apparatuur. De subsidie valt, naar rato van de afschrijvingen op het betreffende apparaat, vrij en de vrijgevallen bedragen worden in de exploitatierekening op de afschrijvingslasten in mindering gebracht.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Het bedrag waartegen de voorziening is opgenomen is de beste schatting van het bedrag dat noodzakelijk is om de betreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Hieronder zijn begrepen:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten welke in een volgend boekjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het boekjaar of in een voorafgaand boekjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal boekjaren.

Voorziening WW-verplichtingen

De voorziening voor WW-verplichtingen wordt getroffen ter dekking van op balansdatum bestaande ww-verplichtingen en voor de te verwachten toekomstige uitgaven in verband met reeds uitgestroomd personeel en personeel in dienst met een tijdelijk dienstverband.

Voorziening WAO-verplichtingen

De voorziening voor WAO-verplichtingen wordt getroffen ter dekking van te verwachten toekomstige WAO-uitkeringen.

Voorziening reorganisatiekosten

Deze voorziening is bestemd om te verwachten kosten te dekken van op basis van genomen, en binnen de organisatie bekendgemaakte besluiten, die verband houden met lopende en voorgenomen reorganisaties.

Voorziening onderhoud

In verband met het Strategisch Nieuwbouwplan, worden de gebouwen die te zijner tijd worden afgestoten op een laag niveau onderhouden. De voorziening onderhoud is bestemd voor extra onderhoudskosten die ontstaan uit wettelijke verplichtingen, aanwijzingen van de gemeente Wageningen en aanpassingen van het Strategisch Nieuwbouwplan.

Overige voorzieningen

Voorziening gratificaties ambtsjubilea

Deze voorziening is in 2005 conform richtlijn RJ 271-voorzieningen getroffen. Deze voorziening is conform de richtlijn maar in tegenstelling tot de waarderingsgrondslagen, gewaardeerd tegen de contante waarde. De verwachte verplichting voor toekomstige jubilea-uitkeringen is op basis van historische gegevens berekend. Deze voorziening is in 2005 ten laste van het eigen vermogen gevormd.

Voorziening pensioenen

De pensioenverzekering is afgesloten bij ABP. De regeling is een toegezegd pensioenregeling, waardoor rekening gehouden moet worden met toekomstige premieontwikkelingen en beleggingsresultaten.

De verplichting is als een toegezegde bijdrage verantwoord op grond van RvJ 271.310. Voor een toegezegde bijdrage-regeling zijn er naast de betaling van premies geen verdere verplichtingen uit hoofde van de pensioenregeling. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Studentenvoorzieningen

Ten behoeve van studenten zijn drie voorzieningen aanwezig:

- het afstudeerfonds voor studenten die vanwege bestuurswerkzaamheden studievertraging oplopen;
- het fonds compensatie 5e studiejaar voor studenten aan enkele studierichtingen waarvoor geen recht bestaat op een 5e jaar studiefinanciering
- het sociaal noodfonds, voor studenten die in moeilijkheden zijn gekomen.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen betreffen verplichtingen jegens medewerkers wegens verlofdagen die mee mogen worden genomen tot het einde van het dienstverband. Daarnaast zijn voorzieningen getroffen ten behoeve van werkplekken in verband met ARBO-normen en ten behoeve van mobiliteitsbevorderende maatregelen.

Langlopende schulden

Er is sprake van langlopende schulden indien de betreffende schuld blijft bestaan voor een periode van meer dan één jaar na datum van einde van het verslagjaar.

Kortlopende schulden

Er is sprake van kortlopende schulden indien de betreffende schuld blijft bestaan voor een periode korter dan één jaar na datum van einde van het verslagjaar.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Algemeen

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen worden in aanmerking genomen in het jaar waarin deze voorzienbaar zijn.

Rijksbijdrage en overige vergoedingen

De rijksbijdrage wordt als opbrengst genomen in het jaar waarin hij wordt ontvangen. De overige vergoedingen worden ten gunste van het resultaat gebracht in het jaar dat het project wordt uitgevoerd en de kosten worden gemaakt.

College- en cursusgelden

Onder de collegegelden worden de aan het verslagjaar toe te rekenen wettelijke collegegelden toegerekend. Onder de cursusgelden zijn de ontvangen instellingscollegegelden en de vergoedingen voor postinitiële cursussen verantwoord.

Baten werk in opdracht van derden

Onder de post Baten werk in opdracht van derden worden de opbrengsten uit contractactiviteiten verantwoord. De baten worden berekend op basis van directe kosten inclusief een opslag voor indirecte kosten tot maximaal het door de financier te vergoeden tarief. Resultaten worden genomen naar rato van voortgang van het project.

Lasten

Afschrijvingen

Inventaris en apparatuur met een aanschafwaarde van meer dan € 2.500 per stuk worden geactiveerd. Indien de aanschafwaarde lager is dan wordt deze, ongeacht de economische levensduur, direct ten laste van het resultaat gebracht. Aanschaffingen ten behoeve van de derde geldstroom worden in het jaar van aanschaf ten laste van het resultaat gebracht. Op de overige investeringen wordt lineair afgeschreven op basis van de hierboven vermelde afschrijvingspercentages.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht wordt de indirecte methode gehanteerd.

Consolidatiekring

In deze jaarrekening zijn de enkelvoudige jaarrekeningen van Wageningen Universiteit, WU Holding BV en Stichting ISRIC opgenomen.

	Statutaire zetel	% in 2004	Mutatie	% in 2005
WU Holding BV	Wageningen	100	-	100

Deelnemingen gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel netto vermogenswaarde

	Statutaire zetel	% in 2004	Mutatie	% in 2005
Biopartner Center Wageningen BV	Wageningen	68	-	68
Green Dino	Wageningen	11	-	11
KLV Professional Match BV	Wageningen	0	5	5

Toelichting op de geconsolideerde balans**MATERIËLE VASTE ACTIVA**

	Terreinen	Gebouwen	Apparatuur en inventaris	Werk in uitvoering	Totaal
Boekwaarde 31-12-2004	12.978	104.632	14.394	12.868	144.872
Investerings	39	12.825	5.494	19.537	37.895
Desinvesteringen *	0	0	161	0	161
Afschrijvingen	60	4.706	5.525	0	10.291
Boekwaarde 31-12-2005	12.957	112.751	14.202	32.405	172.315
Aanschaffingswaarde 31-12-2004	18.190	200.113	81.171	12.868	312.342
Aanschaffingen 2005	39	12.825	5.494	19.537	37.895
Aanschafwaarde desinvest. 2005	0	0	10.240	0	10.240
Aanschafwaarde 31-12-2005	18.229	212.938	76.425	32.405	339.997
Cumulatieve afschrijvingen	5.272	100.187	62.223	0	167.682
Boekwaarde 31-12-2005	12.957	112.751	14.202	32.405	172.315
* Desinvesteringen waarvan:					
- Aanschaffingsprijs	0	0	10.240	0	10.240
- Afschrijvingen	0	0	10.079	0	10.079
Totaal desinvesteringen	0	0	161	0	161

Wageningen UR voert een omvangrijk nieuwbouwprogramma uit. In 2004 is gestart met de bouw van het Forumgebouw, waarin de onderwijsvoorzieningen worden geconcentreerd, in 2005 gevolgd door het ATLAS-gebouw ten behoeve van de Environmental Sciences Group. In 2005 is de nieuwbouw voor de Plant Sciences Group geaccordeerd. De werkzaamheden zullen in 2006 starten. De besluitvorming over de andere onderdelen van het plan vindt later plaats.

Het onroerend goed van Wageningen Universiteit is verzekerd voor € 328,7 mln. (peildatum 1-7-2004).
De WOZ-waarde bedraagt € 103,4 mln. (peildatum 1-1-2003).

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	0	27
Andere deelnemingen	309	388
Ledenkapitaal	27	0
Vordering op het Ministerie van LNV	20	250
Totaal financiële vaste activa	356	665

Wageningen Universiteit heeft een 68% belang in Biopartner Center Wageningen BV (€ 0,3 mln.). Op grond van een aandeelhoudersovereenkomst kan Wageningen Universiteit niet zelfstandig het beleid van Biopartner bepalen. In 2002 is Wageningen Universiteit Holding BV opgericht. Deze volledige dochter van Wageningen Universiteit neemt deel in Green Dino BV en KLV Professional Match B.V. In 2005 is een afboeking van WU Holding BV ad k€ 84 ten laste van het eigen vermogen opgenomen. Dit omdat de netto vermogenswaarde van deze BV in 2004 niet correct is afgewaardeerd. In 2005 heeft WU Holding BV om niet een belang van 5% in KLV Professional Match BV verkregen.

VOORRADEN

	31-12-2005	31-12-2004
Vorraden		
Handelsvoorraad	134	150
Levende have	130	0
	264	150
Af: voorziening voor incourantheid	0	0
Subtotaal voorraden	264	150
Onderhanden werk		
Kosten uitgevoerde werkzaamheden i.o.v. derden	114.589	72.558
Af: Gedeclareerde termijnen	115.059	72.140
	-470	418
Opdrachten van derden, geen LNV	0	0
Voorraad halffabrikaat	-470	418
Af: verwachte verliezen	-780	-654
Subtotaal onderhanden werk	-1.250	-236
Totaal voorraden	-986	-86

Onderhanden werk omvat het saldo van toegerekende projectkosten minus gedeclareerde termijnen. De post wordt gecorrigeerd met een voorziening voor verwachte verliezen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Debiteuren	12.946	18.857
Debiteuren gelieerde partijen	2.485	0
Af: voorziening voor mogelijk oninbare vorderingen	-1.043	-978
Totaal debiteuren	14.388	17.879
Voorschotten	2.448	1.232
Te vorderen BTW	0	983
Vorderingen op ov. gelieerde partijen	259	1.035
Overlopende activa	4.027	3.653
Overig	1.305	400
Totaal voorschotten en overlopende activa	8.039	7.303
Totaal vorderingen en overlopende activa	22.427	25.182

LIQUIDE MIDDELEN

Kas	35	39
Bank (incl. kruisposten)	22.992	21.169
Deposito	1.677	1.681
Totaal liquide middelen	24.704	22.889

De liquiditeit is in 2005 verder verbeterd. Ten opzichte van het budget zijn er € 21,4 mln. meer liquide middelen beschikbaar. Dit wordt veroorzaakt door verbetering van de debiteurenpositie en door het achterblijven van de investeringen in het Strategisch Nieuwbouwplan met € 18,7 mln.. Verder wordt de liquiditeit positief beïnvloed doordat enkele grote financiers projectvoorschotten hebben verstrekt die deels in 2006 worden doorbetaald. Als gevolg van de lagere investeringen en de verbetering van het werkkapitaal was het niet nodig de geplande financiering van € 30 mln. op te nemen.

EIGEN VERMOGEN

	Algemene reserve	Bestemmings reserve	Totaal
Saldo per 31-12-2004	109.827	6.559	116.386
Resultaatbestemming	-3.501	0	-3.501
Toevoeging reserve	15	41	56
Onttrekking reserve	3.656	56	3.712
Saldo per 31-12-2005	102.685	6.544	109.229

Aan de algemene reserve is k€ 3.656 onttrokken i.v.m. de vorming van een voorziening voor WW/BW verplichtingen per 31-12-2005 ad k€ 893 en een voorziening voor uitkeringen ten behoeve van ambtsjubilea ad k€ 2.679. Omdat de netto vermogenswaarde van WU Holding in 2004 niet correct is afgewaardeerd, is in 2005 k€ 84 afgewaardeerd ten laste van het eigen vermogen.

Binnen het eigen vermogen zijn twee bestemde reserves gevormd:

- het innovatiefonds € 3,9 mln.
- reserve i.v.m. nog uit te voeren projecten € 2,6 mln.

EGALISATIEREKENING APPARATUURSUBSIDIES

	Stand per 31-12-2004	Toevoeging / onttrekking reserve	Stand per 31-12-2005 reserve
Egalisatierekening apparatuursubsidies	1.287	103	1.390
Totaal egalisatierekening apparatuursubsidies	1.287	103	1.390

Onder de egalisatierekening investeringssubsidies worden van derden ontvangen subsidies ten behoeve van apparatuur-investeringen gepassiveerd. De subsidie valt naar rato van afschrijvingen van het betreffende apparaat vrij en wordt in mindering gebracht op de afschrijving.

VOORZIENINGEN

	Stand per 31-12-2004	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2005
ww-verplichtingen	10.842	3.097	2.028	1.177	10.734
Voorziening wao	0	1.108	532	0	576
Reorganisatiekosten	1.411	12.070	3.530	0	9.951
Groot onderhoud	1.829	0	0	0	1.829
Studentenvoorzieningen	402	654	727	0	329
Voorziening overig	822	4.079	14	725	4.162
Totaal voorzieningen	15.306	21.008	6.831	1.902	27.581

31-12-2005

31-12-2004

Specificatie van de looptijd van de voorzieningen

Kortlopend (vervallend uiterlijk 31-12-2006)	7.037	5.707
Langlopend (tussen 31-12-2006 en 31-12-2010)	14.188	9.588
Langlopend (vervallend na 31-12-2010)	6.356	11
Totaal voorzieningen	27.581	15.306

WW-verplichtingen

De voorziening voor wachtgelden, WW- en BW-verplichtingen wordt getroffen voor toekomstige uitgaven in verband met reeds uitgestroomd personeel en personeel in dienst met een tijdelijk dienstverband.

WAO-verplichtingen

De voorziening voor WAO-verplichtingen wordt getroffen ter dekking van te verwachten toekomstige WAO-uitkeringen.

Reorganisatiekosten

De voorziening reorganisatiekosten wordt getroffen voor te verwachten uitgaven in verband met getroffen reorganisaties. In dit verband wordt genoemd de herstructurering van het Facilitair Beleid en de sluiting van de Minderhoudhoeve. Conform het instellingsplan is 2005 € 2,6 mln. gedoteerd aan de reorganisatievoorziening. Ook in 2006 zal deze dotatie plaatsvinden. In het instellingsplan 2007-2010 zal in totaal € 3,0 mln. worden gedoteerd. Ten behoeve van Focus 2006 is € 9 mln. gedoteerd aan de reorganisatievoorziening. Deze voorziening zal vanaf 2006 worden uitgefincierd.

Voorziening onderhoud

In verband met het Strategisch Nieuwbouwplan, worden de gebouwen die te zijner tijd worden afgestoten op een laag niveau onderhouden. De voorziening onderhoud is bestemd voor extra onderhoudskosten die ontstaan uit wettelijke verplichtingen, aanwijzingen van de gemeente Wageningen en aanpassingen van het Strategisch Nieuwbouwplan.

Studentenvoorzieningen

Ten behoeve van studenten zijn drie voorzieningen aanwezig:

- het afstudeerfonds voor studenten die vanwege bestuurswerkzaamheden studievertraging oplopen;
- het fonds compensatie 5e studiejaar voor studenten aan enkele studierichtingen waarvoor geen recht bestaat op een 5e jaar studiefinanciering
- het sociaal noodfonds, voor studenten die in moeilijkheden zijn gekomen.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen betreffen verplichtingen jegens medewerkers wegens verlofdagen die mee mogen worden genomen tot het einde van het dienstverband. Daarnaast zijn voorzieningen getroffen ten behoeve van werkplekken in verband met ARBO-normen en ten behoeve van mobiliteitsbevorderende maatregelen.

Verder is opgenomen onder overige voorzieningen eventuele claims die door derden aan Wageningen Universiteit zijn geadresseerd. Eveneens is opgenomen een voorziening voor toekomstige verplichtingen voor gratificaties ambtsjubilea.

LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 31-12-2004	Toename schuld	Afname schuld	Stand per 31-12-2005
Overige langlopende schulden	36	0	18	18
Totaal langlopende schulden	36	0	18	18

KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2005	31-12-2004
Vooruitontvangen van derden	35.727	26.662
Schulden leveranciers	17.371	11.204
Schulden leveranciers gelieerde partijen	1.197	0
Te betalen belastingen	6.047	5.093
Schulden aan overige gelieerde partijen	1.028	892
Nog te besteden doelsubsidies LNV	8.546	6.855
Overlopende passiva	4.532	4.750
Overig	6.150	5.051
Totaal kortlopende schulden	80.598	60.507

De vooruitontvangen bedragen zijn in 2005 gestegen als gevolg van diverse voorschotten voor uit te voeren projecten. Als gevolg van het Strategisch Nieuwbouwplan Wageningen UR stegen de schulden leveranciers met € 5 mln. ten opzichte van 2004.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen en rechten

Wageningen Universiteit heeft in het kader van de overgang van de leerstoelgroep Gezondheidsleer naar de Universiteit van Utrecht garanties verstrekt ter zake van claims met betrekking tot uitgevoerd onderzoek.

Wageningen Universiteit heeft Biopartner Center Wageningen BV te Wageningen een vrijstelling verleend voor de betaling van de erfpachtcanon ad € 56.722 per jaar voor de periode van 18 oktober 2001 tot 18 oktober 2006.

Binnen Wageningen Universiteit is sprake van een zeer groot aantal niet opgenomen verlofdagen. In 1999 is een afbouwregeling vastgesteld, waardoor medewerkers na 2005 niet meer dan 120 uur kunnen meenemen naar een volgend jaar. Voor medewerkers die meer dan 1200 uur hadden openstaan zijn aanvullende afspraken gemaakt, waarvoor een voorziening is getroffen. De verplichting per 31-12-2005 bedraagt 198.300 uur na verrekening van de afbouwregeling over 2005. De waarde van de verplichting is € 5,9 mln.. In 2006 zal een stelselwijziging worden doorgevoerd en wordt de verplichting opgenomen in de balans.

Wageningen Universiteit is uit leasecontracten verplichtingen aangegaan ter waarde van € 0,6 mln..

In het kader van het Strategische Nieuwbouwplan zijn bouwopdrachten aan aannemers verstrekt. De waarde van deze verplichtingen bedraagt € 34,5 mln.. Overige verplichtingen ten behoeve van investeringen en renovaties bedragen € 0,1 mln..

Rente-instrumenten

Om renterisico's zoveel mogelijk te beperken, maakt Wageningen Universiteit gebruik van de financiële instrumenten volgens de richtlijnen van het treasurystatuut. Het treasurystatuut is door het College van Bestuur vastgesteld.

Wageningen Universiteit investeert de komende jaren fors in nieuwbouw, in totaal ruim € 93 mln.. Hiervoor zal ongeveer € 65 mln. externe financiering worden aangetrokken. Door het gebruik van financiële instrumenten is het renterisico afgedekt. Per balansdatum zijn forward starting interest rate swaps en een forward starting cap/floor gebruikt.

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de investeringen weer evenals de aan te trekken financiering. Het afgedekt volume geeft aan voor welk financieringsdeel het renterisico is afgedekt.

	t/m 2005	2006	2007	2008	2009	2010
investeringen	29,7	65,8	84,0	90,9	93,4	93,4
lening ultimo jaar	0,0	40,5	41,0	40,5	31,5	24,0
afgedekt volume	52,0	63,0	59,0	59,0	54,0	46,0

De volgende rente-instrumenten zijn afgesloten

instrument	volume in mln.	datum ingang	datum einde
Renteswap	10	3-1-2005	2-1-2017
Renteswap	7	3-1-2005	4-1-2016
Renteswap	6	3-1-2005	2-1-2015
Renteswap	5	3-1-2005	2-1-2014
Renteswap	6	1-7-2005	2-1-2013
Renteswap	6	1-7-2005	2-1-2012
Renteswap	6	1-7-2005	3-1-2011
Renteswap	2	1-7-2005	2-1-2009
CAP	max 15,0	1-7-2005	1-7-2010
Floor	max 15,0	1-7-2005	1-7-2010
<i>tegenesloten</i>			
Renteswap	44	3-10-2005	2-1-2006
Renteswap	24,5	2-1-2006	3-7-2006
Renteswap	8,5	3-7-2006	1-11-2006

Het rentecomité heeft bij de afsluiting van de rente-instrumenten als beleid vastgesteld dat de renterisico's met betrekking tot 80% van de af te sluiten leningen afgedekt diende te zijn. Door de achterstand in het investeringsprogramma zullen de leningen later worden afgesloten dan verwacht en is er een discrepantie tussen de financieringsbehoefte en de aanwezige renteinstrumenten. In september 2005 is het pakket van renteinstrumenten aangepast voor 2005 en 2006. In 2006 wordt bekeken welke aanpassingen verder nodig zijn.

Verbonden partijen

Wageningen Universiteit heeft beslissende zeggenschap over Stichting ISRIC te Wageningen. De jaarrekening van de stichting is geconsolideerd in deze jaarrekening. Het resultaat van ISRIC bedraagt k€ 7 (2004 k€ 6). Het eigen vermogen bedraagt € 0,345 mln., de omzet bedraagt € 1,3 mln. (2004 € 1,3 mln.).

Wageningen Universiteit heeft in 2001 een belang verkregen van 68% (€ 0,5 mln.) in Biopartner Center Wageningen B.V. te Wageningen. Deze BV heeft tot doel een bedrijfsgebouw te exploiteren ten behoeve van startende ondernemers in de life sciences. Op de aandelen is € 0,2 mln. in contanten gestort en is € 0,3 mln. ingebracht in natura. De storting in contanten alsmede de gerealiseerde inbreng in natura is opgenomen onder de financiële vaste activa. Het eigen vermogen van de BV bedraagt € 0,3 mln.. In 2005 is de deelneming met k€ 136 afgewaardeerd.

Wageningen Universiteit heeft in 2002 Wageningen Universiteit Holding BV opgericht. Deze holding is geconsolideerd in deze jaarrekening. Het resultaat van deze BV bedraagt k€ -1 (2004 k€ -1). Het eigen vermogen is € 0,1 mln. negatief (2004 € 0,1 mln. negatief).

WU Holding BV heeft een participatie van 11% in Green Dino BV. Het resultaat van Green Dino over 2003 bedraagt € 0,04 mln. negatief (2002: € 0,0 mln.). Het eigen vermogen van Green Dino bedraagt € 0,15 mln. (2002: € 0,18 mln.). In 2005 verkreeg WU Holding een 5% aandeel in KLV Professional Match B.V.

Wageningen Universiteit neemt op grond van haar taakstelling deel aan een aantal stichtingen. De universiteit levert bij deze stichtingen een of meer bestuursleden of is op andere wijze betrokken bij de stichting. Consolidatie van de stichtingen die voldoen aan de criteria m.b.t. aanmerkelijk belang zou geen materiële invloed op het resultaat van Wageningen Universiteit hebben gehad.

Wageningen Universiteit heeft in 2003 de stichting Preduza opgericht. Deze heeft in 2005 geen activiteiten verricht.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

BATEN	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Rijksbijdragen		
Rijksbijdrage LNV	139.412	135.384
Overige vergoedingen	1.770	1.985
Totaal rijksbijdragen	141.182	137.369
College- en cursusgelden		
College- en examengelden	8.309	7.470
Cursusgelden	1.941	1.575
Totaal college- en cursusgelden	10.250	9.045
Baten werk i.o.v. derden		
Opbrengst werk i.o.v. derden	54.118	50.552
Mutatie onderhanden werk	-887	14
Totaal baten werk i.o.v. derden	53.231	50.566
Overige baten		
Verkopen en gebruik faciliteiten	1.968	1.618
Verhuurinkomsten	765	956
Sportkaarten	242	290
Overige verkoopopbrengsten	0	1.151
Overige baten	14.278	17.811
Totaal overige baten	17.253	21.826
Totaal baten	221.916	218.806

De Rijksbijdrage is gestegen met 3%. Dit wordt onder meer veroorzaakt door loonbijstelling en stijging van het aantal studenten. De collegegelden zijn ten opzichte van 2004 toegenomen als gevolg van de lichte stijging van het aantal studenten, de cursusgelden stegen ten opzichte van 2004 als gevolg van een hoger aantal cursisten. Ten opzichte van budget zijn de college- en cursusgelden € 0,4 mln. lager. De baten werk in opdracht van derden is verder gestegen. De overige baten zijn ten opzichte van 2004 gedaald door ondermeer eenmalige baten die in 2004 onder deze post zijn verantwoord. De daling van de overige baten wordt veroorzaakt door een betere toerekening en eliminatie van de baten van het Facilitair Bedrijf aan Wageningen Universiteit en Stichting DLO.

In bijlage 3 is een specificatie van het werk in opdracht van derden naar type financier en type omzet opgenomen.

LASTEN**Personele kosten**

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Kosten personeel	123.295	123.379
Uitzendkrachten en ingehuurd personeel	4.985	5.410
Overige personeelskosten	5.155	8.656
Dotatie voorziening ww-verplichtingen	1.027	0
Dotatie voorziening wao	1.108	0
Totaal personele kosten	135.570	137.445

De personele bezetting is in 2005 gedaald van 2.389 fte naar 2.333 fte. De gemiddelde loonsom is gestegen met 2,1 %. De overige personeelskosten zijn ten opzichte van 2004 gedaald doordat in 2004 een eenmalige uitkering is gerealiseerd in verband met decentrale arbeidsvoorwaarden, de uitgaven van WW-uitkeringen in 2005 ten laste van de voorzieningen zijn gebracht en de kosten voor kinderopvang zijn gedaald. De dotatie voorziening ww-verplichtingen is als volgt opgebouwd: Dotatie k€ 2.204 minus vrijval k€ 1.177. Verder is k€ 893 rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gedoteerd aan deze voorziening.

In 2005 is door Wageningen Universiteit k€ 388 (2004: k€ 340) uitgegeven aan salariskosten en vergoedingen van leden van het College van Bestuur en k€ 42 (2004: k€ 34) aan leden van de Raad van Toezicht. De leden van het College van bestuur vormen tevens het College van Bestuur van Stichting DLO en van Stichting Van Hall Larenstein. De leden van de Raad van Toezicht vormen tevens de Raad van Toezicht van Stichting DLO en van Stichting Van Hall Larenstein.

Algemene kosten

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Huisvestingskosten	12.068	11.682
Afschrijvingen (im)materiële vaste activa	10.291	9.955
Overige apparatuurkosten	6.437	6.654
Overige algemene kosten	18.407	20.412
Dotatie voorzieningen:		
Reorganisatiekosten	3.070	2.389
Groot onderhoud	0	0
Studentenvoorzieningen	654	613
Voorziening overig	675	146
Totaal dotatie algemene voorzieningen	4.399	3.148
Totaal algemene kosten	51.602	51.851

Bedragen * € 1000,-

Overige baten en lasten

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Dotatie reorganisatievoorziening Focus 2006	9.000	0
Totaal overige baten en lasten	9.000	0

De overige lasten bestaan uit een dotatie van € 9 mln. aan de reorganisatievoorziening in verband met Focus 2006.

Specifieke kosten

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Specifieke kosten	12.953	14.747
Diensten door derden	11.986	12.316
Bijdragen en subsidies	3.739	3.998
Totaal specifieke kosten	28.678	31.061

De daling van de specifieke lasten wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de omzetgebonden kosten zijn gedaald. Ook werden minder toelagen aan fellows betaald.

Financiële baten en lasten

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Financiële baten	612	623
Financiële lasten	-1.043	0
Totaal financiële baten en lasten	-431	623

De financiële baten hebben betrekking op ontvangen rente op in het verslagjaar aanwezige banktegoeden. Verder zijn rentekosten verantwoord in verband met de derivaten. Hoewel door verschuiving van investeringen nog geen financiering is aangetrokken, moet op grond van aangeschafte derivaten wel rente worden betaald. Door de achterstand in het investeringsprogramma worden de leningen later afgesloten dan verwacht en is er een discrepantie tussen de financieringsbehoefte en de aanwezige rente-instrumenten. In september 2005 is het pakket van rente-instrumenten aangepast voor 2005 en 2006. In 2006 wordt bekeken welke aanpassingen verder nodig zijn.

Bedragen * € 1000,-

Resultaat uit deelnemingen

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
WU Holding BV	0	-18
Biopartner Center Wageningen BV	-136	0
Totaal resultaat uit deelnemingen	-136	-18

Buitengewone baten en lasten

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Totaal buitengewone baten en lasten	0	0

Enkelvoudige balans**Na bestemming van het netto resultaat**

ACTIVA	31-12-2005	31-12-2004
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	172.304	144.868
Financiële vaste activa	681	1.197
Totaal vaste activa	172.985	146.065
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	-975	-73
Vorderingen en overlopende activa	22.524	25.101
Liquide middelen	23.882	22.033
Totaal vlottende activa	45.431	47.061
TOTAAL ACTIVA	218.416	193.126
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Wettelijke reserve	102.340	109.489
Overige reserves	6.544	6.559
Totaal eigen vermogen	108.884	116.048
EGALISATIEREK APPARATUURSUBSIDIES	1.390	1.287
VOORZIENINGEN	27.581	15.306
LANGLOPENDE SCHULDEN	18	36
KORTLOPENDE SCHULDEN	80.543	60.449
TOTAAL PASSIVA	218.416	193.126

In de enkelvoudige balans zijn de gegevens van Stichting ISRIC niet opgenomen. Voorts is WU Holding BV niet opgenomen. In deze balans zijn de vorderingen van Wageningen Universiteit op Stichting ISRIC en WU Holding BV opgenomen. Het eigen vermogen wijkt ten opzichte van de geconsolideerde balans k€ 345 af; dit betreft het eigen vermogen van Stichting ISRIC.

Bedragen * € 1000,-

Enkelvoudige winst- en verliesrekening

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
BATEN		
Rijksbijdragen LNV	140.061	136.261
College-, cursus- en examengelden	10.250	9.045
Baten werk i.o.v. derden	53.227	50.566
Overige baten	17.098	21.683
Totaal baten	220.636	217.555
LASTEN		
Personele kosten	134.521	136.358
Algemene kosten	51.371	51.675
Specifieke kosten	28.662	31.058
Totaal lasten	214.554	219.091
Overige baten en lasten	-9.000	
BEDRIJFSRESULTAAT	-2.918	-1.536
Financiële baten en lasten	-453	602
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	-3.371	-934
Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	0	0
Resultaat uit deelnemingen	-137	-18
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	-3.508	-952
Buitengewone baten en lasten	0	0
NETTO RESULTAAT	-3.508	-952

De Rijksbijdrage LNV ad € 140,1 mln. is exclusief de door Stichting ISRIC verantwoorde Rijksbijdrage ad € 1,1 mln..
Het resultaat van WU Holding BV is opgenomen onder 'resultaat uit deelnemingen'.

2.1.2 Overige gegevens

Gebeurtenissen na balansdatum: Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum te vermelden.

Aan: Het College van Bestuur en de Raad van Toezicht van Wageningen Universiteit

Accountantsverklaring bij de jaarrekening 2005

Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij de op grond van artikel 2.9, lid 1 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek opgemaakte jaarrekening 2005 van Wageningen Universiteit te Wageningen gecontroleerd. Bij de controle hebben wij nagegaan of de jaarrekening voldoet aan de volgende wettelijke eisen:

- De in de jaarrekening opgenomen financiële informatie is getrouw weergegeven;
- De in de jaarrekening opgenomen financiële informatie is totstandgekomen in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving voor zover deze betrekking heeft op de toewijzing en besteding van de rijksmiddelen;
- De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de geldende verslaggevingvoorschriften zoals opgenomen in de "Richtlijn jaarverslaggeving hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek", gewijzigd met de "Regeling tot wijziging van de richtlijn hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek" d.d. 18 oktober 2005.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de rechtspersoon. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Verder hebben wij in onze controle de aanwijzingen betrokken die hieromtrent zijn gegeven in het controleprotocol OCW 2005. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van de rechtspersoon daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening voldoet aan de hierboven beschreven eisen.

Utrecht, 11 april 2006

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. Th.A.J.C. Snepvangers RA

2.1.3 Bijlagen

Bijlage 1: Helderheidsaspecten

Uitbesteding een of meer delen onderwijsprogramma(s) CROHO-opleidingen aan een private organisatie (+ kosten)

Aan WU vindt geen uitbesteding van werkzaamheden plaats in de hierboven bedoelde zin. Waar voor het verzorgen van onderwijs expertise van elders wordt ingehuurd (bijvoorbeeld als gevolg van eerdere operaties 'taakverdeling & concentratie'), gebeurt dat bij zusterinstellingen voor hoger onderwijs en niet bij private instellingen.

Maatwerktraject voor bedrijven/ organisaties

Wageningen Universiteit verzorgt geen maatwerktrajecten voor bedrijven/ organisaties in de vorm van CROHO-opleidingen die leiden tot een diploma. Onder de paraplu van Wageningen UR wordt maatwerk in de vorm van post-initiële cursussen geleverd door het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC) en de Wageningen Business School (WBS).

Eigen personeel ingeschreven voor initiële opleidingen

Wageningen Universiteit kent ook in 2005 een groot aantal studenten dat tegelijkertijd als personeelslid bij de universiteit zijn aangesteld, of anders gezegd, personeelsleden die tevens als student staan ingeschreven. De namen van deze personen zijn bekend. Het betreft ondermeer studentassistenten en studenten met een bijbaantje van geringe omvang. Geen van deze 'personeelslid-studenten' volgt in het kader van opleiding en vorming van Wageningen Universiteits-personeel een van de initiële opleidingen van de universiteit. Er is dus ook geen sprake van dat de universiteit voor enig personeelslid het collegegeld heeft betaald.

Aanwending rijksbijdrage voor private activiteiten

Wageningen Universiteit besteedt middelen aan de volgende private activiteiten:

- postinitieel onderwijs in verband met opzetten van nieuwe opleidingen en overdracht van kennis aan de maatschappij;
- studentenvoorzieningen, zoals mensae, sportvoorzieningen en vormingsactiviteiten.

Wageningen Universiteit heeft in 2005 geen middelen aangewend voor investeringen in private ondernemingen.

Bijlage 2: Personele bezetting

Gemiddelde bezetting

	2005
Faculteit	
Wetenschappelijk personeel:	
Hoogleraar	87,6
Universitair hoofddocent	134,5
Universitair docent	496,3
Assistent in opleiding	471,2
Totaal WP	1.189,6
Ondersteunend en beheerspersoneel:	
Schaal 13 en hoger	40,4
Schaal 9 t/m 12	290,0
Lager dan schaal 9	412,9
Totaal OBP	743,3
Totaal faculteit	1.932,9
Algemene dienst	
Schaal 13 en hoger	32,3
Schaal 9 t/m 12	151,2
Lager dan schaal 9	226,7
Totaal Algemene dienst	410,2
Totaal	2.343,1

In verband met de invoering van de hay-systematiek zijn alle functies opnieuw ingedeeld. Vergelijkende cijfers over 2004 zijn niet beschikbaar. Niet ingedeeld personeel is opgenomen onder het ondersteunend en beheerspersoneel.

Bijlage 3: Werk in opdracht van derden naar type financier en type omzet**Specificatie opbrengsten naar opdrachtgever**

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Tweede geldstroom (NWO)	11.693	11.256
Rijksoverheid	7.184	8.055
Ov. nederlandse overheid	8.819	6.826
Bedrijfsleven	6.672	5.863
EU	10.256	9.641
Buit.overheid&publ.sector	2.561	2.362
Collectebusfondsen	793	1.196
WU	941	558
DLO	1.255	807
Overige	3.057	4.002
Totaal opbrengsten naar opdrachtgever	53.231	50.566

Bijlage 4: Tabel d2, verantwoording LNV-subsidies

Projectomschrijving	Beschikking	Toegewezen bedrag	Ontvangen t/m 2004	Besteding t/m 2004	Saldo 31-12-2004	Ontvangen 2005	Besteding exploitatie 2005	Saldo 31-12-2005
Exploitatiesubsidies								
Plan Dienstverlening 2002-2004	DWK 2002/2013 d.d. 15-7-2002	2.733	2.733	1.015	1.718	684	882	1.520
	DWK 2002/3761 d.d. 25-11-2002							
	DWK 2003/4281 d.d. 4-12-2003							
ICT 2001-2004 1)	DWK 2002/2546 d.d. 24-9-2002	1.045	1.013	288	726	0	152	574
	DWK 2003/4269 d.d. 9-12-2003							
Propedeuse Leeuwarden 2)	DWK 2002/2991 d.d. 20-12-2002	136	136	60	76	0	0	76
KNAW 2)	DWK 2003/4400 d.d. 21-11-2003	136	0	0	0	136	136	0
Aanpassing bekostiging	nvt	1.361	1.361	1.361	0	0	0	0
IPA 2004/2005	Biza SMP/FPC 02/88589 d.d. 22-11-2002	448	448	336	112	0	112	0
BAMA	DWK 2001/4145 d.d. 8-11-2001	998	998	490	508	0	146	362
	DWK 2002/4101 d.d. 9-12-2002							
Kennisplatform	DWK 2003/4885 d.d. 17-12-2003	450	3.310	202	3.108	3.520	2.433	4.195
Culturele diversiteit	DWK 2003/4560 d.d. 4-12-2003	0	37	0	37	0	0	37
Vernieuwing groen onderwijs	DWK 2003/1936 d.d. 17-6-2003	62	62	0	62	0	0	62
Dynamisering geldstromen	TRCDK-DH/05/2671	179	0	0	0	179	0	179
Toelatingsbeleid	TRCDK-DH/05/2671	34	0	0	0	34	0	34
Smaaklessen	Verplichting 3201816 d.d. 5-12-2005	100	0	0	0	100	0	100
Onderzoek op waarde geschat	TRCDKH/2005/2871 d.d. 5-12-2005	90	0	0	0	90	0	90
Huisvestingsmiddelen	TRCDK-DH/05/2671	1.317	240	0	240	1.077	0	1.317
Totaal exploitatiesubsidies		9.091	10.339	3.752	6.587	5.820	3.861	8.546
Investeringsubsidies								
Onderwijsgebouw	DWK 2003-4887 d.d. 17-12-2003	2.269	2.269	830	1.439	0	66	1.373
Totaal investeringsubsidies		2.269	2.269	830	1.439	0	66	1.373

Bijlage 5: Bezoldiging

Overzicht bezoldigingen

		2005	2004
Raad van toezicht			
Kemenade van JA	voorzitter	18.151	18.151
Bakker H	lid, tot 1-9-2005	11.345	11.345
Boer de M	lid	11.345	11.345
Bruijn de MBC	lid, tot 1-9-2004		11.345
Duijn van JJ	lid, per 1-9-2004	11.345	11.345
Peelen J	lid, tot 1-9-2004		11.345
Vink JAJ	lid	11.345	11.345
Weggen JRH	lid, per 1-9-2004	11.345	11.345

bedragen omgerekend naar volledig dienstverband, gedurende het gehele jaar

		2005			2004		
		Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal	Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal
Raad van Bestuur							
Dijkhuizen AA	voorzitter	197.915	44.217	242.132	215.433	33.023	248.456
Ast KJ	vice voorzitter, tot 1-9-2005	180.750	35.191	215.941	174.156	26.007	200.163
Breukink YJH	lid, per 1-9-2005	165.894	32.622	198.516			
Speelman L	rector magnificus, tot 1-9-2005	164.385	33.470	197.855	164.942	24.079	189.021
Kropff M J	rector magnificus, vice voorzitter, per 1-9-2005	165.894	32.622	198.516			
Overige							
	hoogleraar	167.002	32.386	199.388	185.373	28.014	213.387
	hoogleraar				208.704	12.881	221.585

bedragen omgerekend naar volledig dienstverband, gedurende het gehele jaar

Bovenstaande bezoldiging wordt tussen Wageningen Universiteit en Stichting DLO verrekend.

2.2 Financieel Jaarverslag Stichting Van Hall Larenstein

Bestuursverslag

Bestuurlijke structuur

Het algemeen bestuur van de stichting Van Hall Larenstein berust bij de Raad van Bestuur van de Wageningen UR, die verantwoording verschuldigd is aan een Raad van Toezicht. Het dagelijks bestuur wordt gevormd door een directie, die zich extern presenteert als College van Bestuur. De directie bestaat uit mevrouw ir. E. Schaper en de heer ir. M.L.E. Jansen.

Inhoudelijke en organisatorische ontwikkelingen

In 2005 heeft het beleid zich gericht op de volgende doelen:

- Het in samenspraak met de opleidingsdirecteuren ontwikkelen van een nieuw integraal VHL-instellingsplan, waarin de gemeenschappelijke missie, doelstellingen en beoogde resultaten voor de diverse beleidsterreinen staan verwoord.
- De implementatie en verdere ontwikkeling van het nieuwe onderwijsmodel op basis van een gemeenschappelijk didactisch kader en een identieke onderwijsorganisatie op beide instellingen. Daarbij staan de voor de latere beroepsuitoefening te ontwikkelen competenties van studenten centraal.
- Het uitvoeren van extra wervingscampagnes met een nieuwe brochurelijn, gericht op verhoging van de instroom van studenten uit binnen- en buitenland.
- Het samenvoegen van de Stichtingen Larenstein Transfer en Van Hall Business Center tot de Stichting Training & Consultancy is in 2005 voorbereid (organisatorisch en administratief).
- De reorganisatie van de stafafdelingen en de mobiliteit bij het onderwijs hebben conform plan in 2005 plaatsgevonden binnen de daartoe eerder getroffen voorzieningen. Dit heeft geleid tot een aanzienlijke krimp in personeelomvang.
- Het voorbereiden van de verhuizing van locatie Deventer naar Wageningen.
- Het weer sluitend maken en houden van de exploitatie.

Financiële ontwikkelingen

De geconsolideerde jaarrekening 2005 sluit met een klein tekort van € 123.000. Ten opzichte van 2004 is dit een aanzienlijke verbetering.

Kengetallen

Het aantal bekostigde studenten per peildatum 1 oktober 2005 van Larenstein respectievelijk Van Hall is teruggelopen van $2346 + 1649 = 3995$ in 2004 naar $2.229 + 1.726 = 3.955$ een kleine vermindering met 1%. Deze daling werkt door in de bekostiging van 2007.

De totale personeelsformatie met inbegrip van de medewerkers bij de stichtingen voor contractactiviteiten, daalde van $251 + 217 = 468$ fte per ultimo 2004 naar $230 + 205 = 435$ per ultimo 2005. Dat is een daling met 7,1%.

Het resultaat over 2005 vertaalt zich in een verbetering van de relevante financiële kengetallen. Blijkens de geconsolideerde balans blijft de solvabiliteit van de Stichting VHL met 13,3% nagenoeg op hetzelfde peil als verleden jaar. De liquiditeit (current ratio) is gestegen van 70% naar 78% en de rentabiliteit van het eigen vermogen over het verslagjaar bedraagt - 1,6% (was in 2004: - 63%).

Duidelijk is dat evenals verleden jaar de streefwaarden van respectievelijk 30%, > 1,0 en +2% nog niet worden gehaald, zodat voortzetting van het ingezette herstelbeleid noodzakelijk is.

Treasury

Het beleid op het gebied van treasury management beoogt de financiële risico's te minimaliseren. Een beperkt deel van de liquide middelen (0,4 miljoen euro) is in obligaties vastgelegd, de overige middelen worden aangehouden in de vorm van deposito's. De kaders m.b.t. de treasuryfunctie zijn m.i.v. 2005 vastgelegd in het treasurywet van Wageningen UR.

Commissie Schutte

Zoals verleden jaar gerapporteerd, is de claim inzake te veel ontvangen rijksbijdragen over de periode 1996 – 2001 gecijferd op € 4,5 miljoen. Met het ministerie van LNV heeft overleg plaatsgevonden over de mogelijke consequenties voor de continuïteit van de instelling in geval van directe en volledige terugvordering van deze claim. Het overleg heeft geresulteerd in uitstel naar september 2006 en fasering van de terugbetaling over tenminste drie jaar. Intussen loopt er nog een verweerprocedure tegen de rechtmatigheid van de claim.

Helderheid in de bekostiging

De bevindingen van de Commissie Schutte zijn voor de staatsecretaris van OC&W aanleiding geweest de regels voor de bekostiging van het onderwijs aan te scherpen. Hij heeft nadere richtlijnen geformuleerd voor de besteding van de rijksbijdrage. Voor zover niet reeds aan deze richtlijnen werd voldaan, hebben wij intern procedure-afspraken gemaakt en deze vastgelegd in een inschrijvingsprotocol. Voorts is op verzoek van het ministerie van LNV nog een Actieplan Rekenenschap opgesteld. De verscherpte regelgeving is onderworpen aan aanvullende controles van door het ministerie van OC&W aangewezen accountants. Ons beleid is dat binnen de instelling geen activiteiten worden ontwikkeld en uitgevoerd of middelen worden besteed in strijd met de interpretatie volgens de notitie "Helderheid in de bekostiging HO".

Private activiteiten

Naast de uitvoering van het reguliere onderwijs, ontwikkelt de instelling op grond van de desbetreffende wettelijke bepalingen sinds 1986 activiteiten in het kader van de overdracht van kennis aan de maatschappij. De uitvoering en het financieel beheer van deze contractactiviteiten zijn ondergebracht in een aparte stichting met een eigen administratie. Het bestuur bestaat uit de leden van het College van Bestuur van de hogeschool.

Uitgangspunt van beleid is dat de activiteiten van de stichting geheel uit zelf verkregen, private middelen worden gedekt, de derde geldstroom. Als opdracht geldt dat de stichting projecten werft die meerwaarde opleveren voor het onderwijs en financieel rendabel. De activiteiten worden uitgevoerd in of vanuit de gebouwen van de hogeschool, met inzet van deels eigen medewerkers van de stichting, deels met docenten en ander personeel van de hogeschool. De kosten van het ruimtegebruik, faciliteiten, rekening-courant en de personele inzet van de hogeschool worden intern doorbelast aan de stichting tegen kostprijs. De externe tarieven worden zodanig gesteld, dat de stichting zichzelf kan bedruipen, zonder directe of indirecte financiering uit de rijksbijdrage. De externe tarieven zijn in het algemeen marktconform. Bovendien is de stichting BTW-plichtig, zodat geen concurrentievervalsing optreedt.

Conform de richtlijn voor het jaarverslaggeving Hoger Onderwijs worden de kosten en opbrengsten van de stichting BC en Transfer geconsolideerd in de jaarrekening van de stichting VHL. Eventuele winsten bij de stichting worden toegevoegd aan het eigen stichtingsvermogen, eventuele verliezen komen ten laste daarvan en worden niet aangezuiverd door de hogeschool. Dit laatste gebeurt bewust en nadrukkelijk om conflicten met de richtlijnen volgens de helderheidsnotitie te vermijden. In twijfelgevallen vindt overleg plaats met de controlerende accountants.

Het gezamenlijke resultaat van de Stichting BC/LT in 2005 bedraagt € 7.000 negatief. Door middel van reorganisatie, samenvoeging en andere maatregelen wordt er naar gestreefd de exploitatie van de contractstichting verder te verbeteren.

Uitbesteding van opleidingen

Er worden geen (delen van) CROHO-geregistreerde onderwijsprogramma's van de hogeschool door private organisaties uitgevoerd.

Maatwerktrajecten

Maatwerktrajecten in de zin van de notitie "Helderheid" (thema 8), gericht op het behalen van een HBO-diploma, komen niet voor bij de stichting VHL. Wel verzorgt de contractstichting vanuit Velp, Leeuwarden en Deventer cursusactiviteiten voor derden. Deze cursussen zijn geënt op de onderwijsmodulen die voor het reguliere onderwijs zijn ontwikkeld. Voor het overgrote deel gaat het om kortlopende trajecten van 1 tot 12 dagdelen met individuele inschrijvingen, welke afsluiten met een certificaat. Voorbeelden: Microbiologie voor gevorderden, Varkens- en pluimveehouderij, Vastgoed, Bodemspecialist, GEO-informatica, Beheer openbaar groen, Hondengedrag, Grondwaterhydrologie etc. Deelnemers aan deze activiteiten worden als cursist geregistreerd in een eigen registratiesysteem en niet als student ingeschreven bij de hogeschool c.q. voor bekostiging opgevoerd. In 2005 hebben ruim 600 cursisten deelgenomen aan diverse door de Stichting verzorgde cursussen.

Uitwisselingsovereenkomsten

Van Hall Larenstein neemt actief deel aan uitwisselingsprogramma's van SOCRATES. In 2005 zijn uitwisselingen gerealiseerd met ruim 30 universiteiten en hogescholen in 15 landen van Europa. Larenstein en Van Hall zijn bezocht door $14 + 32 = 46$ buitenlandse studenten. Deze uitwisselingsstudenten vallen buiten de bekostiging. Omgekeerd zijn $35 + 22 = 57$ eigen studenten naar het buitenland geweest.

Eigen personeel

Er worden geen medewerkers van de hogeschool ingeschreven als student aan de initiële opleidingen.

Vooruitzichten 2006

Het kalenderjaar 2006 zal in het teken staan van de implementatie van het nog vast te stellen instellingsplan. Voorjaar 2006 wordt het concept-instellingsplan besproken in de organisatie en met de medezeggenschap. In het concept-instellingsplan staan de volgende speerpunten vermeld:

Competentiegericht onderwijs

Van Hall Larenstein ziet het als zijn missie (jonge) mensen te begeleiden in hun groei tot professional. Onze onderwijsvisie is dat we, uitgaande van de belangstelling en de aanwezige competenties van de studenten, hen leren om de vereiste professionele competenties te verwerven die ze kunnen toepassen in uiteenlopende (internationale) beroepscontexten.

We staan nog maar aan het begin van dit traject, in het cursusjaar 2005-2006 is het eerste jaar van het competentiegericht onderwijs begonnen. We blijven de komende jaren heel veel tijd en aandacht besteden aan de invoering van het competentiegericht onderwijs in de volgende studie jaren en in het verbeteren en aanpassen van dit onderwijs.

Werven met een aantrekkelijk onderwijsaanbod

Een belangrijke reden om toe te treden tot Wageningen UR is het bieden van een aantrekkelijk onderwijsaanbod. Een samenhangend stelsel van wetenschappelijke en professionele bachelor en masteropleidingen biedt studenten uitgebreide doorstroom- en combinatiemogelijkheden, afhankelijk van hun meer professionele of een meer wetenschappelijke gerichte belangstelling en capaciteiten. Voor de komende jaren staat het verder ontwikkelen van dit gemeenschappelijk onderwijshuis centraal. Een ander aspect is dat we het aanbod aan majoren en minoren in de professionele bachelors jaarlijks onder de loep nemen om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen in de studentenmarkt en de arbeidsmarkt. Een actief en professioneel wervingsbeleid zal dit aanbod onder de aandacht van jongeren brengen.

Inhoudelijke focus

De hogeschool wil excelleren in de gekozen inhoudelijke domeinen. Daarbij is het wel van belang voldoende focus aan te brengen. Bij inhoud moet gedacht worden aan het volgende:

- **Integrale gebiedsontwikkeling**
De hogeschool richt zich op het creëren van een functionele, gezonde en veilige leefomgeving met oog voor ruimtelijke kwaliteit. Dit omvat het ontwerpen, inrichten en beheren van de ruimte in de stad en het landelijk gebied en de samenhangende bestuurlijke en beleidsmatige processen. Belangrijke aspecten in deze benadering zijn de relatie tussen mens en omgeving, natuur en ecologie, watermanagement, wonen, werken, recreatie en landbouw.
- **Diermanagement en Landbouw**
Van Hall Larenstein wil de belangrijkste hogeschool zijn in het domein Dier. De hogeschool richt zich op productie- en niet-productiedieren en op gezondheid en dierwelzijn als belangrijke invalshoek. Daarnaast is er aandacht voor het brede gebied van de landbouw (plantaardige productie, ondernemerschap etc.)
- **Voeding en Gezondheid**
De hogeschool richt zich op een gezond leven in een wereld met eindige voorraden water, lucht, voeding en grondstoffen. We richten ons daarbij op de technologische en commerciële aspecten van de keten van voedsel en niet-voedselproductie, de handel en het gedrag van de consumenten.

De discussie over welke domeinen en de verdere focus in het portfolio van opleidingen, trainingen en andere producten zal in 2006 verder gevoerd worden op basis van maatschappelijke behoeften, behoeften van het werkveld/de arbeidsmarkt, en diverse behoeften van de verschillende doelgroepen aan toekomstige studenten.

Internationalisering

Van Hall Larenstein is van oudsher een internationale hogeschool. Dat willen we ook blijven. We leiden al onze studenten op voor een internationaal beroepenveld en we stimuleren hen stages of delen van de studie in het buitenland te volgen. We vinden het ook belangrijk dat we veel buitenlandse studenten in huis halen. De aandacht zal daarbij enerzijds uitgaan naar studenten uit Europa (waaronder met nadruk de nieuwe landen van de EG), anderzijds naar studenten uit ontwikkelingslanden. Van Hall Larenstein wil een belangrijke rol spelen als opleidingsinstituut op het terrein van de ontwikkelings-samenwerking.

Werken als Hogeschool Van Hall Larenstein

Wij denken dat er in de samenwerking tussen Van Hall en Larenstein nog veel meer synergie mogelijk is. Na de bundeling van de stafdiensten en de contractactiviteiten denken we dat ook een intensivering van de samenwerking in het onderwijs mogelijk is. Per domein zal er meer overleg komen over afstemming van het onderwijsaanbod en afspraken over de ontwikkeling van nieuw onderwijsaanbod (bijvoorbeeld ontwikkeling op één locatie en uitvoering op meer locaties).

Samenwerking

In een eerder punt is al aangegeven dat we de relaties en samenwerking met de beroepspraktijk willen versterken. Binnen het onderwijsveld positioneert Van Hall Larenstein zich nadrukkelijk in het domein landbouw en natuurlijke omgeving en zoekt daarbinnen naar zinvolle samenwerkingsrelaties. Allereerst binnen Wageningen UR maar ook met andere groene kennisinstellingen in het verband van de Groene Kenniscoöperatie.

Daarnaast staan we nadrukkelijk open voor complementaire en regionale samenwerking met andere hogescholen, bijvoorbeeld in de ontwikkeling van nieuw gezamenlijk onderwijsaanbod. Ook zoeken we de samenwerking met scholen in de beroepskolom (AOC/ROC) en met de aanleverende scholen in het Voortgezet onderwijs.

Een kennisonderneming

Van Hall Larenstein verzorgt niet alleen onderwijs maar speelt ook een rol als kennisinstelling. Wij willen antwoord geven op maatschappelijke en economische vragen uit het midden en kleinbedrijf en instellingen in ons werkveld en we leveren

zo een bijdrage aan de kennisontwikkeling en –circulatie. Wij denken daarbij aan intensieve netwerken en regionale kennisarrangementen. Belangrijke stappen die we willen zetten zijn het versterken van het toepassingsgericht onderzoek en het positioneren van VHL binnen Wageningen UR als partner in de kenniscirculatie. In de organisatie willen we onderwijs, contractactiviteiten en de activiteiten van de lectoren sterker met elkaar verweven.

Randvoorwaarden

Om de eerdergenoemde ontwikkelingen ook echt uit te voeren moet er ook aan een aantal belangrijke randvoorwaarden worden voldaan. We kunnen dat alleen met competent, ondernemend en flexibel personeel. Voortdurende scholing en ontwikkeling van het personeel in nieuwe kennis en nieuwe vaardigheden is nodig.

Lastiger is het om, bij de almaar afnemende bekostiging vanuit de overheid, de hogeschool financieel gezond te exploiteren. Na de reorganisaties van de afgelopen jaren is de hogeschool weer in de zwarte cijfers terechtgekomen (begroting 2006). Er blijft voortdurende aandacht nodig voor beheersing en evenwichtige verdeling van de kosten van het primaire proces en de ondersteunende processen zoals ICT en huisvesting.

Tot slot denken we dat we dat we niet overleven als we niet voortdurend aandacht schenken aan de kwaliteit van onze organisatie. Kleine kwaliteit in de dienstverlening aan student en medewerker, grote kwaliteit in de opleidingen en contractactiviteiten.

In dit bestuursverslag wil het CvB nadrukkelijk de activiteiten vermelden die worden ondernomen om de potentiële meerwaarde van de toetreding van Hogeschool Van Hall Larenstein tot Wageningen UR verder te realiseren. Het betreft hier:

- a. het samen met Wageningen Universiteit ontwikkelen van (professionele) masters;
- b. het ontwikkelen van doorstroomminoren zodat studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein een goede doorlopende leerlijn naar de universiteit hebben

In de zomer van 2006 zullen de 'Deventer opleidingen' en de opleiding Voedingsmiddelentechnologie uit Velp worden verplaatst naar Wageningen. Eerst zullen deze gehuisvest zijn in het IMAG-gebouw en een jaar later in het in aanbouw zijnde nieuwe onderwijsgebouw voor Wageningen UR, het Forumgebouw. De verplaatsing is niet alleen een forse logistieke operatie, het betekent ook een nieuwe (woon)omgeving voor studenten en medewerkers. De positionering in Wageningen maakt het mogelijk de samenwerking met Wageningen Universiteit en de onderzoekinstellingen verder op te pakken.

Ontwikkeling gebouwen

De panden in Deventer zullen worden afgestoten. Het pand aan de Brinkgeverweg is verkocht en zal in 2006 overgaan naar de nieuwe eigenaar. De studentenflat (Shita-flat) wordt eveneens verkocht. Voor het landgoed Larenstein in Velp zal er in samenwerking met de gemeente Rheden een lange termijn ontwikkelingsperspectief worden opgesteld. Het gebouw op de locatie Leeuwarden biedt mogelijkheden voor onderverhuur. Daarbij gaat de voorkeur uit naar aan ons onderwijs gerelateerde organisaties (denk aan: AOC, nieuwe starters, Wetsus)

Voor alle panden geldt dat op basis van het onderwijsconcept (competentie gericht onderwijs) een visie opgesteld wordt voor de inrichting.

Tevens heeft het CvB opdracht gegeven tot planvorming voor het groot onderhoud. Deze zal naar verwachting medio 2006 gereed zijn. Dan zal ook de evaluatie van de voorziening voor groot onderhoud plaatsvinden (keuze handhaving voorziening danwel overgang naar opname in de exploitatie). Daarop vooruitlopend heeft CvB besloten in de jaarrekening 2005 geen dotatie aan de voorziening te laten plaatsvinden.

2.2.1 Jaarrekening

Grondslagen voor de jaarrekening

Financiële jaarverslaggeving

Bij het opstellen van de jaarrekening is uitgegaan van de Richtlijnen verslag jaarrekening en begroting per 2001, zoals deze op grond van artikel 2.14 van de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW) door het Ministerie van OCenW zijn aangegeven.

Alle in de jaarrekening vermelde bedragen zijn opgenomen in duizenden euro's, tenzij anders wordt vermeld.
Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kosten.

De activa en passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders is aangegeven. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar, worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de daarover berekende lineaire afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de termijnen genoemd in bovenvermelde richtlijnen of - indien daar niet vermeld - op de verwachte economische levensduur. Aanschaffingen met een factuurwaarde van minder dan € 1.000 worden niet geactiveerd.

Financiële vaste activa

De hieronder opgenomen effecten worden gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs of lagere marktwaarde en betreffen een belegging voor een termijn langer dan 1 jaar.

Voorraden

De voorraden gebruiks- en verkoopgoederen worden gewaardeerd tegen inkoop- of vervaardigingsprijs, onder aftrek van wegens incourantheid noodzakelijk geachte afwaarderingen. De voorraden onderhanden werken bekostigd door derden zijn verwerkt tegen de kosten van direct materiaalgebruik en arbeid, met een opslag voor indirecte kosten. Voor te verwachten verliezen wordt op deze post een voorziening in mindering gebracht.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van wegens het risico van oninbaarheid noodzakelijk geachte afwaarderingen.

Effecten

De effecten worden gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs of lagere marktwaarde en betreffen een belegging voor een termijn korter dan 1 jaar.

Egalisatierekening investeringssubsidies

De van de rijksoverheid en andere instanties ontvangen investeringssubsidies worden ten gunste van de exploitatie gebracht op basis van de afschrijvingssystematiek aangaande de betreffende materiële vaste activa.

Voorziening onderhoud

De voorziening dient ter egalisatie van de uitgaven voor groot onderhoud die een onregelmatig verloop hebben over de jaren heen.

Voorziening wachtgelden

De voorziening betreft het bovenwettelijk deel van de wachtgelden op grond van het wachtgeldarrangement HBO 1996-2005 en dient ter dekking van de nog niet afgerekende uitkeringsverplichtingen aangaande afgevlode werknemers. De verplichtingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening reorganisatie

De voorziening dient ter dekking van de verwachte kosten van reorganisatie. Het niveau van de voorziening wordt bepaald op basis van jaarlijkse planning en raming.

Afstudeerfonds

Het afstudeerfonds dient ter ondersteuning van studenten die wegens bijzondere omstandigheden geen aanspraak meer kunnen maken op studiefinanciering.

Waarborgfonds

Dit betreft de voorziening welke de hogescholen moeten aanhouden conform de statuten van de Stichting Waarborgfonds HBO te Den Haag, bij welke zij krachtens artikel 2.15 WHW zijn aangesloten. De hoogte van de voorziening is conform de wetgeving bepaald op 1% van de normatieve rijksbijdragen exploitatie 1993.

Kortlopende schulden, vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen onderhanden werken

Deze post betreft het saldo van alle onderhanden werken bekostigd door derden en weerspiegelt de voor de afronding nog te leveren prestaties c.q. een na afronding mogelijke terugbetalingsverplichting inzake eventuele overschotten.

Kortlopende schulden, overlopende passiva

De overlopende passiva betreffen in het algemeen enerzijds vooruitontvangen bedragen die aan het volgend boekjaar worden toegerekend en anderzijds nog te betalen bedragen die niet onder andere kortlopende schulden zijn te plaatsen. De specifieke toerekening van collegegelden aan het volgend boekjaar betreft 8/12 deel van de in rekening gebrachte bedragen (minus restituties) voor het collegejaar dat loopt van 1 september boekjaar tot 1 september volgend boekjaar.

Grondslagen voor de bepaling van het exploitatiesaldo

Normatieve rijksbijdragen LNV/OCenW

Deze lump-sum-vergoedingen zijn gebaseerd op het aantal ingeschreven studenten op de voorgeschreven teldatum, de volgens voorgeschreven methode berekende onderwijsvraagfactor, de vastgestelde normbedragen en andere geldende componenten.

Collegegelden

De collegegelden worden verantwoord in het boekjaar waaraan ze zijn toe te rekenen.

Baten werken bekostigd door derden

De baten van werken bekostigd door derden worden verantwoord in het boekjaar waaraan ze zijn toe te rekenen. Dit geldt eveneens voor de lasten van deze werken.

Bedragen * € 1000,-

Geconsolideerde balans per 31 december 2005

ACTIVA	31-12-2005	31-12-2004
Vaste activa		
Materiële vaste activa	37.542	40.060
Financiële vaste activa	0	907
Totaal vaste activa	37.542	40.967
Vlottende activa		
Voorraden	64	73
Vorderingen	5.644	6.151
Effecten	908	0
Liquide middelen	8.402	5.007
Totaal vlottende activa	15.018	11.231
Totaal activa	52.560	52.198
PASSIVA	31-12-2005	31-12-2004
Vermogen lang		
Eigen vermogen	-2.281	-2.158
Egalisatierekening investeringssubsidies	9.251	9.725
Voorzieningen	14.079	15.836
Langlopende schulden	12.229	12.709
Totaal vermogen lang	33.278	36.112
Vermogen kort		
Kortlopende schulden	19.282	16.086
Totaal vermogen kort	19.282	16.086
Totaal passiva	52.560	52.198

Geconsolideerde exploitatierekening 2005

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Baten			
Rijksbijdragen	25.164	26.238	27.500
Collegegelden	6.444	6.045	6.222
Baten werken bekostigd door derden	8.463	7.362	7.113
Overige baten	3.250	4.116	3.017
Totaal baten	43.321	43.761	43.852
Lasten			
Personele lasten	26.527	27.983	28.645
Afschrijvingen	3.576	3.887	3.697
Overige instellingslasten	12.840	11.116	15.488
Totaal lasten	42.943	42.986	47.830
Saldo baten en lasten	378	775	-3.978
Saldo financiële baten en lasten	-502	-586	-589
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	-124	189	-4.567
Aandeel derden	-1	0	-6
Exploitatiesaldo	-123	189	-4.561

Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2005

	2005	2004
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Exploitatiesaldo	-123	-4.561
Afschrijvingen	3.576	3.697
Mutaties werkkapitaal:		
Vorraden	9	-1
Vorderingen	507	155
Effecten	-908	454
Kortlopende schulden	3.196	-3.116
Mutaties egalisatierekening	-474	565
Mutaties voorzieningen	-1.757	2.581
	4.026	-226
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Materiële vaste activa	-1.058	-2.411
Financiële vaste activa	907	0
	-151	-2.411
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-480	-24
Mutatie liquide middelen	3.395	-2.661
	2005	2004
Beginstand liquide middelen	5.007	7.668
Mutatie liquide middelen	3.395	-2.661
Eindstand liquide middelen	8.402	5.007

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans**Activa****Vaste activa****Materiële vaste activa**

	Verkrij- gingsprijs t/m 2004	Afschrij- vingen t/m 2004	Boek- waarde 31-12-2004	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boek- waarde 31-12-2005	Afschrij- vingsper- centage
Gebouwen	47.984	16.881	31.103	147	0	1.960	29.290	3 - 15
Terreinen	3.967	0	3.967	0	0	0	3.967	0
Gebouwen en terreinen	51.951	16.881	35.070	147	0	1.960	33.257	
Inventaris en apparatuur	27.494	22.504	4.990	911	0	1.616	4.285	5 - 33
Totaal materiële vaste activa	79.445	39.385	40.060	1.058	0	3.576	37.542	

OZB en verzekerde waarde gebouwen en terreinen

	Bedrag	Peildatum
OZB-waarde gebouwen en terreinen	44.760	31-dec-05
Verzekerde waarde gebouwen	78.715	31-dec-05

Financiële vaste activa

	Boek- waarde 31-12-2004	Mutaties bij 31-12-2005	Mutaties af	Boek- waarde	Rente percen- tage	Resteren- de looptijd
Effecten	907	0	907	0	6,25	1
Totaal financiële vaste activa	907	0	907	0		

Effecten:

De effecten betreffen obligaties welke zijn opgenomen tegen de nominale waarde. In 2006 zullen de obligaties afgelost worden. Om die reden zijn ze onder de vlottende activa opgenomen.

Vlottende activa**Vorraden**

	31-12-2005	31-12-2004
Gebruiks- en verkoopgoederen	64	73
Onderhanden werken bekostigd door derden		
Totaal kosten lopende projecten	9.366	7.788
Gedeclareerde termijnen	-9.099	-7.621
Voorziening	-267	-167
	0	0
Totaal voorraden	64	73

Vorderingen

	31-12-2005	31-12-2004
Debiteuren	2.001	2.065
Ministerie van LNV	209	209
Verbonden partijen	273	0
Studenten	2.076	1.854
Overige vorderingen	818	1.553
Overlopende activa	267	470
Totaal vorderingen	5.644	6.151

Op de post debiteuren is een voorziening voor mogelijke oninbaarheid ad K€ 292 in mindering gebracht (boekjaar 2004 K€ 292).

Effecten

	Boekwaarde 31-12-2004	Mutaties bij 31-12-2005	Mutaties af	Boek- waarde	Rente percentage
Obligaties	0	908	0	908	6,25

Dit betreft in 2006 vrijvallende obligaties met een koerswaarde ultimo 2005 van K€ 454.

Liquide middelen

	31-12-2005	31-12-2004
Banken	8.289	3.592
Kasmiddelen	5	12
Deposito's	108	1.403
Totaal liquide middelen	8.402	5.007

Banken

De faciliteit van rekening-courantkrediet bij de Friesland Bank bedraagt K€ 908. De gestelde zekerheden zijn vermeld bij de post langlopende schulden.

Passiva**Eigen vermogen**

	Saldo 31-12-2004	Voorstel bestemming exploitatiesaldo	Overige mutaties	Saldo 31-12-2005
Algemene reserves	-2.158	-123	0	-2.281

Ondanks het ontstaan van een negatieve algemene reserve wordt een duurzame voortzetting van de instelling waarschijnlijk geacht. Dit is mede afhankelijk van de verweerprocedures inzake commissie Schutte en de positieve effecten van de herstructurering.

Egalisatierekening investeringssubsidies

	Saldo 31-12-2004	Ontvangen subsidies	Toegerekende subsidies (vrijval)	Saldo 31-12-2005
Investeringsubsidies Leeuwarden	9.725	11	485	9.251

Bedragen * € 1000,-

Vorzieningen

	Saldo 31-12-2004	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo 31-12-2005
Onderhoud	2.380	0	251	0	2.129
Wachtgelden	4.085	108	676	36	3.481
Reorganisatie	4.396	297	1.035	144	3.514
Afstudeerfonds	101	24	44	0	81
Waarborgfonds	279	0	0	0	279
Commissie Rekenschap	4.595	0	0	0	4.595
Totaal voorzieningen	15.836	429	2.006	180	14.079

Langlopende schulden

	Bedrag lening 31-12-2004	Aangegane leningen o/g	Aflos- singen	Boekwaarde 31-12-2005	Rente percentage	Resterende looptijd
Kredietinstellingen						
Friesland Bank (1)	2.858	0	1	2.857	3,00	19
Friesland Bank (2)	1.588	0	76	1.512	5,00	20
Friesland Bank (3)	1.307	0	43	1.264	3,05	18
Friesland Bank (4)	1.117	0	58	1.059	4,15	18
Bank Nederlandse Gemeenten (1)	2.370	0	101	2.269	5,98	17
Bank Nederlandse Gemeenten (2)	1.700	0	71	1.629	6,28	17
Bank Nederlandse Gemeenten (3)	1.643	0	91	1.552	3,53	17
Nederlandse Waterschaps Bank	126	0	39	87	6,75	3
Totaal langlopende schulden	12.709	0	480	12.229	0	

De aflossingsverplichtingen voor komend boekjaar zijn opgenomen bij de post kredietinstellingen onder de kortlopende schulden.

Zekerheden, achterstellingen en borgingen:

Friesland Bank	Voor leningen alsmede rekening-courantkrediet pandrecht op de rechten en vorderingen inzake rijksbijdrage huisvesting Van Hall Instituut t/m 2024 en borgstelling door de Stichting Waarborgfonds HBO te Den Haag.
Bank Nederlandse Gemeenten (1 t/m 3)	Borgstelling door de Stichting Waarborgfonds HBO te Den Haag, t.b.v. deze stichting is een positieve/negatieve hypotheekverklaring afgegeven.
Nederlandse Waterschaps Bank	Borgstelling door het Ministerie van LNV te Den Haag.

Kortlopende schulden

	31-12-2005	31-12-2004
Kredietinstellingen	624	667
Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen onderhanden werken	5.334	3.585
Crediteuren	1.338	875
Ministerie van OCenW	357	216
Verbonden partijen	24	0
Belastingen en premies sociale verzekeringen	848	806
Schulden terzake pensioenen	513	590
Overige kortlopende schulden	583	622
	9.621	7.361
Overlopende passiva:		
Vakantiegeld en ziektekosten	950	1.586
Vakantiedagen/uren	551	264
Doelsubsidies Ministerie van LNV	3.298	1.989
Vooruitontvangen collegegelden	4.300	4.389
Overige	562	497
	9.661	8.725
Totaal kortlopende schulden	19.282	16.086

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Ten behoeve van de Stichting Waarborgfonds HBO te Den Haag zijn door de bankiers garanties afgegeven ter hoogte van in totaal het saldo van de voorziening ad K€ 279.

Overzicht Verbonden Partijen**Beslissende zeggenschap**

Juridische vorm en naam	Statutaire zetel	Code activiteiten	EV 31/12/05	Expl. saldo 2005	Omzet 2005	Verkl. art.BW 2:403	Consolidatie
Stichting Van Hall Instituut Business Center	Leeuwarden	2	-593	-126	3.916	-	ja
Stichting Larenstein Transfer	Velp	2	32	119	3.203	-	ja
Stichting Onroerend Goed Larenstein	Velp	3	-156	533	1.105	-	ja
Stichting TPL	Velp	4	-10	-3	0	-	ja

Overige (geen beslissende zeggenschap)

Juridische vorm en naam	Statutaire zetel	Code activiteiten
Wageningen Universiteit en Researchcentrum (rijksinstelling met rechtspersoonlijkheid)	Wageningen	4
Stichting Agrarisch Onderwijs Centrum Friesland	Leeuwarden	3 + 4
Stichting Noordelijke Hogeschool Leeuwarden	Leeuwarden	3 + 4
Stichting Christelijke Hogeschool Nederland	Leeuwarden	4
University of Greenwich	Greenwich	4
Stichting Saxion Hogeschool	Deventer	4
Stichting Agrojobs	Dronten	4
Stichting Wetsus	Leeuwarden	3 + 4
Stichting Leeuwarden Studiestad	Leeuwarden	3 + 4
Stichting Waarborgfonds HBO	Den Haag	4
Hogeschool Arnhem Nijmegen	Arnhem	4

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde exploitatierekening**Baten****Rijksbijdragen**

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Normatieve rijksbijdragen LNV/OCenW			
Exploitatievergoeding 2005 (LNV)	20.413		
Inhouding wachtgeld 2005 (LNV)	-369		
Rijksbijdrage naar andere instellingen	-689		
Huisvestingsvergoeding 2005 (LNV)	3.997		
	23.352	24.488	25.828
Overige overheidssubsidies			
Investeren in leraren 2005	78		
Investeren in leraren 2004	37		
Kaderbrief 2002, inhoudelijke vernieuwing groen onderwijs	174		
Bijdrage internationale opleidingen (LNV)	152		
School als kenniscentrum	530		
Culturele diversiteit	7		
Bijdrage internationale opleidingen (BuZa)	350		
Vrijval egalisatierek. invest. subs. (LNV/EG)	484		
	1.812	1.750	1.672
Totaal rijksbijdragen	25.164	26.238	27.500

Collegegelden

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Aan het boekjaar toegerekende collegegelden	6.444	6.045	6.222
Studentenaantallen per teldatum boekjaar	3.955	4.077	3.995

Bedragen * € 1000,-

Baten werken bekostigd door derden

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Projecten contractonderzoek en -onderwijs	6.732	5.392	5.451
Overige projecten bekostigd door derden	1.731	1.970	1.662
Totaal baten werken bekostigd door derden	8.463	7.362	7.113

Overige baten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Verhuur onroerende zaken	1.148	1.397	903
Detachering personeel	590	1.721	499
Diverse opbrengsten	1.512	998	1.615
Totaal overige baten	3.250	4.116	3.017

Lasten

Personele lasten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Lonen en salarissen	21.380	20.826	22.899
Sociale lasten	4.162	3.922	4.487
Overige personele lasten			
Dotatie voorziening wachtgeld (per saldo)	15	-145	-233
Uitzendkrachten, declaranten, e.d.	512	2.631	755
Diverse personeelskosten	631	959	923
Totaal overige personele lasten	1.158	3.445	1.445
Uitkeringen	-173	-210	-186
Totaal personele lasten	26.527	27.983	28.645

Bedragen * € 1000,-

Afschrijvingen

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Gebouwen	1.960	2.014	2.015
Inventaris en apparatuur	1.616	1.873	1.682
Totaal afschrijvingen	3.576	3.887	3.697

Overige instellingslasten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Huisvestingskosten			
Huurkosten	307	55	353
Dotatie onderhoudsvoorziening	0	298	448
Energie en water	811	714	699
Heffingen	274	287	290
Overige huisvestingslasten	1.047	1.302	1.071
Totaal huisvestingskosten	2.439	2.656	2.861
Kosten inventaris en apparatuur	167	231	252
Dotaties overige voorzieningen	65	10	3.295
Lasten werken bekostigd door derden			
Contractonderzoek en -onderwijs	2.913	1.182	1.563
Overige werken bekostigd door derden	1.454	1.743	1.350
	4.367	2.925	2.913
Kosten onderwijs, administratie en beheer	5.802	5.294	6.167
Totaal overige instellingslasten	12.840	11.116	15.488

Financiële baten en lasten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Financiële baten			
Rentebaten	143	35	94
Financiële lasten			
Rentelasten	637	621	666
Overige financiële lasten	8	0	17
Totaal financiële lasten	645	621	683
Saldo financiële baten en lasten	-502	-586	-589

Aandeel van derden

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Vennootschapsbelasting	-1	0	-6

Enkelvoudige balans per 31 december 2005

Activa	31-12-2005	31-12-2004
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
Gebouwen en terreinen:		
Gebouwen	23.786	25.264
Terreinen	3.967	3.967
	27.753	29.231
Inventaris en apparatuur	4.064	4.719
	31.817	33.950
Financiële vaste activa		
Leningen aan verbonden partijen	4.691	4.974
Effecten	0	908
	4.691	5.882
Totaal vaste activa	36.508	39.832
Vlottende activa		
Voorraden		
Gebruiks- & verkoopgoederen	64	73
Onderhanden werken bekostigd door derden	0	0
	64	73
Vorderingen		
Debiteuren	760	1.622
Ministerie van LNV	209	209
Verbonden partijen (te consolideren stichtingen)	2.073	1.370
Studenten	2.076	1.854
Overige vorderingen	514	1.357
Overlopende activa	252	459
	5.884	6.871
Effecten	908	0
Liquide middelen	6.065	4.534
Totaal vlottende activa	12.921	11.478
Totaal activa	49.429	51.310

Bedragen * € 1000,-

Passiva	31-12-2005	31-12-2004
Vermogen lang		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	-1.720	-1.604
Egalisatierekening investeringssubsidies	9.251	9.725
Voorzieningen		
Onderhoud	638	764
Wachtgelden	3.481	4.085
Reorganisatie	3.514	4.396
Afstudeerfonds	81	101
Waarborgfonds	279	279
Aanzuivering negatief eigen vermogen te consolideren stichtingen	166	696
Commissie Rekenschap	4.595	4.595
	12.754	14.916
Langlopende schulden		
Kredietinstellingen	12.229	12.709
Totaal vermogen lang	32.514	35.746
Vermogen kort		
Kortlopende schulden		
Kredietinstellingen	624	667
Vooruitgefactureerde en -ontvangen termijnen onderhanden werken	571	365
Crediteuren	1.259	812
Ministerie van OCenW	357	216
Verbonden partijen (te consolideren stichtingen)	2.888	3.216
Belastingen en premies sociale verzekeringen	783	716
Schulden terzake pensioenen	380	357
Overige kortlopende schulden	444	564
Overlopende passiva, vakantiegeld en ziektekosten	898	1.512
Overlopende passiva, vakantiedagen/uren	551	264
Overlopende passiva, doelsubsidies Ministerie van LNV	3.298	1.989
Overlopende passiva, vooruitontvangen collegegelden	4.300	4.389
Overige overlopende passiva	562	497
Totaal vermogen kort	16.915	15.564
Totaal passiva	49.429	51.310

Enkelvoudige exploitatierekening 2005

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Baten			
Rijksbijdragen	25.164	26.238	27.500
Collegegelden	6.444	6.045	6.222
Baten werken bekostigd door derden	1.731	1.970	1.662
Overige baten	5.680	4.579	6.186
Totaal baten	39.019	38.832	41.570
Lasten			
Personele lasten	25.413	24.658	27.251
Afschrijvingen	3.172	3.467	3.284
Overige instellingslasten	10.171	10.724	14.616
Totaal lasten	38.756	38.849	45.151
Saldo baten en lasten	263	-17	-3.581
Saldo financiële baten en lasten	-379	-239	-279
Exploitatiesaldo	-116	-256	-3.860

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening**Algemeen**

Deze toelichting betreft enkel de posten welke afwijken van de gelijknamige posten in de geconsolideerde jaarrekening, voor zover noodzakelijk en relevant.

Enkelvoudige balans**Activa****Vaste activa****Materiële vaste activa**

	Verkrij- gingsprijs t/m 2004	Afschrij- vingen t/m 2004	Boek- waarde 31-12-2004	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Boek- waarde 31-12-2005	Afschrij- vingsper- centage
Gebouwen	38.443	13.179	25.264	147	0	1.625	23.786	3 - 15
Inventaris en apparatuur	26.798	22.079	4.719	892	0	1.547	4.064	5 - 33

OZB en verzekerde waarde gebouwen en terreinen

	Bedrag	Peildatum
OZB-waarde gebouwen en terreinen	28.952	31-dec-05
Verzekerde waarde gebouwen	64.525	31-dec-05

Financiële vaste activa

	Boek- waarde 31-12-2004	Mutaties bij	Mutaties af	Boek- waarde 31-12-2005	Rente percen- tage	Resteren- de looptijd
Leningen aan verbonden partijen						
Stichting Onroerend Goed Larenstein	4.974	0	283	4.691	6,71	18

Vlottende activa**Vorraden**

	31-12-2005	31-12-2004
Onderhanden werken bekostigd door derden		
Totaal kosten lopende projecten	3.508	2.920
Gedeclareerde termijnen	-3.383	-2.778
Voorziening	-125	-142
Saldo onderhanden werken	0	0

Liquide middelen

	31-12-2005	31-12-2004
Banken	5.952	3.119
Kasmiddelen	5	12
Deposito's	108	1.403
Totaal liquide middelen	6.065	4.534

Begin 2005 zijn de liquide middelen gebruikt ter aflossing van de kortlopende bankschulden.

Passiva**Eigen vermogen**

	Saldo 31-12-2004	Voorstel bestemming exploitatiesaldo	Overige mutaties	Saldo 31-12-2005
Algemene reserve	-1.604	-116	0	-1.720

Vooruitlopend op de beslissing van de Raad van Bestuur is het resultaat over het jaar 2005 in mindering gebracht op de algemene reserve.

Conform het bestuursbesluit zijn de bestemmingsreserves opgeheven en ten gunste van de algemene reserve gebracht.

Aansluiting tussen enkelvoudig en geconsolideerd eigen vermogen

	31-12-2005	31-12-2004
Enkelvoudig	-1.720	-1.604
Stichting Van Hall Instituut Business Center	-593	-467
Stichting Larenstein Transfer	32	-87
Stichting Onroerend Goed Larenstein	-156	-689
Stichting TPL	-10	-7
	<hr/> -2.447	<hr/> -2.854
Eliminatie voorziening aanzuivering negatief eigen vermogen te consolideren stichtingen	166	696
	<hr/> -2.281	<hr/> -2.158

Voorzieningen

	Saldo 31-12-2004	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo 31-12-2005
Onderhoud	764	0	126	0	638
Aanzuivering negatief eigen vermogen te consolideren stichtingen					
Stichting Onroerend Goed Larenstein	689	0	0	533	156
Stichting TPL	7	3	0	0	10
	<hr/> 696	<hr/> 3	<hr/> 0	<hr/> 533	<hr/> 166

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Ten behoeve van de Stichting Waarborgfonds HBO te Den Haag zijn door de bankiers garanties afgegeven ter hoogte van in totaal het saldo van de voorziening Waarborgfonds ad € 279.

De Stichting Van Hall Larenstein vormt samen met de Stichting Van Hall Instituut Business Center, de Stichting Larenstein Transfer en de Stichting TPL een fiscale eenheid voor de omzetbelasting.

De formele bevestiging van de vorming van deze fiscale eenheid moet nog van de Belastingdienst worden ontvangen.

De leden van de fiscale eenheid zijn hoofdelijk aansprakelijk voor elkaars eventuele omzetbelastingsschulden.

Enkelvoudige exploitatierekening**Baten****Baten werken bekostigd door derden**

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Projecten van de hogescholen met bekostiging door derden	1.731	1.970	1.662

Overige baten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Verhuur onroerende zaken	1.290	1.541	1.073
Detachering personeel	2.946	1.948	3.486
Diverse opbrengsten	1.444	1.090	1.627
Totaal overige baten	5.680	4.579	6.186

Lasten**Personele lasten**

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Lonen en salarissen	20.302	19.378	21.809
Sociale lasten	3.973	3.817	4.133
Overige personele lasten			
Dotatie voorziening wachtgeld	15	-145	-233
Uitzendkrachten, declaranten, e.d.	730	880	925
Diverse personeelskosten	565	938	793
Totaal overige personele lasten	1.310	1.673	1.485
Uitkeringen	-172	-210	-176
Totaal personele lasten	25.413	24.658	27.251

Bedragen * € 1000,-

Afschrijvingen

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Gebouwen	1.625	1.679	1.680
Inventaris en apparatuur	1.547	1.788	1.604
Totaal afschrijvingen	3.172	3.467	3.284

Overige instellingslasten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Huisvestingskosten			
Huurkosten	1.412	1.192	1.455
Dotatie onderhoudsvoorziening	0	112	262
Energie en water	811	714	699
Heffingen	274	287	290
Overige huisvestingslasten	1.033	1.282	1.052
Totaal huisvestingskosten	3.530	3.587	3.758
Kosten inventaris en apparatuur	166	231	251
Dotaties overige voorzieningen	-466	10	3.113
Lasten projecten bekostigd door derden	1.454	1.743	1.350
Kosten onderwijs, administratie en beheer	5.487	5.153	6.144
Totaal overige instellingslasten	10.171	10.724	14.616

Financiële baten en lasten

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Financiële baten			
Rentebaten	248	377	497
Totaal financiële baten	248	377	497
Financiële lasten			
Rentelasten	619	616	759
Overige financiële lasten	8	0	17
Totaal financiële lasten	627	616	776
Saldo financiële baten en lasten	-379	-239	-279

Exploitatiesaldo**Aansluiting tussen enkelvoudig en geconsolideerd exploitatiesaldo**

	Realisatie 2005
Enkelvoudig	-116
Stichting Van Hall Instituut Business Center	-126
Stichting Larenstein Transfer	119
Stichting Onroerend Goed Larenstein	533
Stichting TPL	-3
	407
Eliminatie mutatie voorziening aanzuivering negatief EV te consolideren stichtingen	-530
Geconsolideerd	-123

2.2.2 Overige gegevens

Voorstel bestemming exploitatiesaldo

De directie van de Stichting Van Hall Larenstein, dat tevens het bestuur vormt van de geconsolideerde stichtingen, stelt voor het geconsolideerde resultaat 2005 ad € 123 negatief ten laste van de algemene reserves te brengen.

Aan: Raad van Bestuur Stichting Van Hall Larenstein

Accountantsverklaring

Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij de op grond van artikel 2.9, lid 1 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek opgemaakte jaarrekening 2005 van Stichting Van Hall Larenstein te Leeuwarden gecontroleerd. Bij de controle hebben wij nagegaan of de jaarrekening voldoet aan de volgende wettelijke eisen:

- De in de jaarrekening opgenomen financiële informatie is getrouw weergegeven;
- De in de jaarrekening opgenomen financiële informatie is totstandgekomen in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving voor zover deze betrekking heeft op de toewijzing en besteding van de rijksmiddelen;
- De jaarrekening is opgesteld overeenkomstig de geldende verslaggevingvoorschriften zoals opgenomen in de "Richtlijn jaarverslaggeving hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek", gewijzigd met de "Regeling tot wijziging van de richtlijn hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek" d.d. 18 oktober 2005.

De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Verder hebben wij in onze controle de aanwijzingen betrokken die hieromtrent zijn gegeven in het controleprotocol OCV 2005. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bestuur van de stichting daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening voldoet aan de hierboven beschreven eisen.

Utrecht, 11 mei 2006

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. Th.A.J.C. Snepvangers RA

Gegevens over de rechtspersoon

Fusie/overdracht: Per 1 januari 2004 zijn de rijkshogescholen Van Hall Instituut te Leeuwarden en Larenstein te Velp ingebracht in de Stichting Van Hall Larenstein, welke daarvoor reeds bestond onder de naam Stichting Holding Van Hall Larenstein. Bij deze inbreng zijn alle activiteiten, bezittingen, schulden, rechten en verplichtingen onder de verantwoordelijkheid van de stichting en haar bestuurders gebracht.

Stichting Van Hall Larenstein:

Statutair adres: Agora 1, 8934 CJ Leeuwarden
Financiën: Zie hoofdlocatie Van Hall Instituut te Leeuwarden
Secretariaat: Zie hoofdlocatie Hogeschool Larenstein te Velp
Bevoegd-gezagnummer: 41344
Contactpersoon jaarrekening: Drs. J. van Bommel
Telefoon / fax: (058) 2846405 / (058) 2846466
E-mailadres: j.vanbommel@pers.vhall.nl

Van Hall Instituut

BRIN-nummer: 24LE
E-mailadres: cvb@pers.vhall.nl
Internetsite: <http://www.vhall.nl>

Hoofdlocatie Leeuwarden (financiën van de stichting):

Bezoekadres: Agora 1, 8934 CJ Leeuwarden
Postadres: Postbus 1528, 8901 BV Leeuwarden
Telefoon / fax: (058) 2846100 / (058) 2846423

Nevenlocatie Groningen:

Bezoekadres: Zernikeplein 11, 9747 AS Groningen
Postadres: Postbus 3037, 9701 DA Groningen
Telefoon / fax: (050) 5954550 / (050) 5954630

Hogeschool Larenstein

BRIN-nummer: 22ND
E-mailadres: info@larenstein.nl
Internetsite: <http://www.larenstein.nl>

Hoofdlocatie Velp (secretariaat van de stichting):

Bezoekadres: Larensteinselaan 26a, 6882 CT Velp
Postadres: Postbus 9001, 6880 GB Velp
Telefoon / fax: (026) 3695695 / (026) 3695727

Nevenlocatie Deventer:

Bezoekadres: Brinkgreverweg 69, 7413 AB Deventer
Postadres: Postbus 7, 7400 AA Deventer
Telefoon: (0570) 684600

2.2.3 Bijlagen

Bijlage 1: Specificatie posten LNV en OCenW

Vordering Ministerie van LNV

	Beschikkingnummer	Jaar bekostiging	Bedrag beschikking	Ontvangen t/m 2005	Te vorderen 31-12-2005
Van Hall Instituut					
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/1999/3379	1999	31	0	31
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/1999/3379	2000	48	0	48
Bovenwettelijk wachtgeld	TRCDWK/2002/401	2000	-47	-61	14
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/1999/3379	2001	89	0	89
Bovenwettelijk wachtgeld	TRCDWK/2004/3041	2001	-41	-1	-40
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/1999/3379	2002	70	0	70
Aanvullende aflopende huisvestingsvergoeding	Te hoge vaststelling (?)	2002	PM	142	-142
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/1999/3379	2003	72	0	72
Accountantskosten					
bekostigingscontroles	TRCDWK/2004/1379	2003	20	0	20
Arbeidspoolbijdrage	TRCDWK/2004/1379	2004	47	0	47
Totaal			289	80	209

Kortlopende schuld Ministerie van OCenW

	Beschikkingnummer	Jaar bekostiging	Bedrag beschikking	Betaald t/m 2005	Verschuldigd 31-12-2005
Van Hall Instituut					
Bovenwettelijk wachtgeld	LNV: TRCDWK/2004/4504	2003	121	49	72
Bovenwettelijk wachtgeld	LNV: TRCDWK/2004/4525	2003	92	0	92
Bovenwettelijk wachtgeld	LNV: TRCDWK/2005/857	2003	52	0	52
Bovenwettelijk wachtgeld		2005	141	0	141
Totaal			406	49	357

Bijlage 2: Overlopende passiva, doelsubsidies Ministerie van LNV

	Beschikking	Bedrag beschikking	Ontvangen t/m 2005	Besteed t/m 2005	Saldo 31-12-2005
Van Hall Instituut					
Impuls groen onderwijs 2005	TRC 2005/7094	333	333	0	333
Kaderbrief 2002, inhoudelijke vernieuwing groen onderwijs	TRCDWK/2002/4145	174	174	174	0
Culturele diversiteit	TRCDWK/2003/4561	7	7	7	0
School als kenniscentrum	DWK.204/3294	222	222	222	0
Melkvee-academie	RIGO/2004/1/025	78	62	10	52
Food & Life Style	RIGO/2004/1/023	63	50	10	40
Animal Welfare Auditing	RIGO/2004/1/026	137	109	58	51
Vitale Koeien	RIGO/2004/1/027	100	80	40	40
Duurz.Innov.Milieu Onderwijs	RIGO/2004/2/006	326	261	23	238
Europa Insight Out	RIGO/2005/KC/063	93	56	-3	59
Bio-energie	RIGO/2005/KC/058	99	59	-3	62
Co(o)P dierwelzijn	RIGO/2005/KC/084	99	60	0	60
Smaaklessen Noord	RIGO/2005/KC/061	98	59	7	52
Interactief Ondernemen	RIGO/2005/KC/059	98	59	2	57
Vernatuurlijking WaterHh FRL	RIGO/2005/KC/082	87	52	8	44
Boerenervaringen	RIGO/2005/KC/083	100	60	0	60
Food retail	RIGO/2005/OV/050	50	20	0	20
Natuur&Educatie in praktijk	RIGO/2005/OV/063	130	52	0	52
Lectoraat Welzijn van Dieren	SKO 112	454	454	169	285
			2.229	724	1.505
Larenstein					
Culturele diversiteit	TRCDWK/2002/3639(2004/4562)	28	28	11	17
School als kenniscentrum	DWK.204/3293	308	308	308	0
Investeren in leraren	TRCDWK/2004/197	37	37	37	0
Impuls groen onderwijs 2005	TRC 2005/7094	461	461	0	461
Waterlandschap Veluwe	RIGO/2004/1/020	102	81	41	40
Adviseur voedselveiligheid	RIGO/2004/1/022	57	46	18	28
Werkpl.plattel.vernieuwing	RIGO/2004/2/005	216	216	165	51
De leefomgeving centraal	RIGO/2005/KC/057	90	54	0	54
Archeologie, cult. En ruimt.plan.	RIGO/2005/KC/062	99	60	23	37
Design of Biodiversity	RIGO/2005/KC/056	100	60	-9	69
Smaaklessen@Larenstein	RIGO/2005/KC/060	95	57	2	55
Paard als bruggenbouwer	RIGO/2005/KC/081	76	45	0	45
Natuurlijk gezond	RIGO/2005/OV/048	53	43	1	42
Deskundig opdrachtgever	RIGO/2005/OV/047	53	21	5	16
Lectoraat Plattel.vernieuwing	SKO 196	454	355	84	271
Lectoraat Voedselveiligheid	SKO 195	454	454	73	381
Lectoraat Water	SKO 126	454	454	242	212
Lectoraat Stedelijke bepl.	SKO 036	454	454	440	14
			5.463	2.165	3.298

Bijlage 3: Normatieve rijksbijdragen, Ministerie van LNV

	Beschikking	2005	2004
Van Hall Instituut			
Exploitatie 2005	CFI/BHV-2005/212988 U	8.526	
Inhouding wachtgeld	BVH/BVE-05/232838	-154	
Huisvesting 2005	CFI/BHV-2005/212988 U	1.783	
		<hr/>	
		10.155	11.262
Hogeschool Larenstein			
Exploitatie 2005	BVH/BHO-2005/212988 U	11.887	
Rijksbijdrage naar andere instellingen		-689	
Inhouding wachtgeld	BVH/BVE-05/232835	-215	
Huisvesting 2005	BVH/BHO-2005/212988 U	2.214	
		<hr/>	
		13.197	14.566
		<hr/>	
		23.352	25.828

Overige overheidssubsidies, Ministerie van LNV e.a.

	Beschikking	2005	2004
Van Hall Instituut			
Vrijval egalisatierekening investeringssubsidies	(Diverse LNV/EOGFL)	484	
Kaderbrief 2002, inhoudelijke vernieuwing groen onderwijs	TRCDWK/2002/4145	174	
Culturele diversiteit	TRCDWK/2003/4561	7	
School als kenniscentrum	DWK.204/3294	222	
Investeren in leraren 2005	TRCDK-DH/05/2038	33	
		<hr/>	
		920	569
Hogeschool Larenstein			
School als kenniscentrum	DWK.204/3293	308	
Investeren in leraren	TRCDWK/2004/197	37	
Internationaal onderwijs	TRCDK-DH/05/2036	152	
Investeren in leraren 2005	TRCDK-DH/05/2036	45	
Internationale opleidingen	(Ministerie van BuZa)	350	
		<hr/>	
		892	1.103
		<hr/>	
		1.812	1.672

Bijlage 4: Aantal fte per 31-12en bezoldigingen

	Realisatie 2005	Begroting 2005	Realisatie 2004
Totaal aantal fte per 31-12	436	PM-	468

Overzicht bezoldigingen CvB/RvT

Overzicht bezoldigingen

	2005	2004
Raad van toezicht		
Kemenade van JA voorzitter	18.151	18.151
Bakker H lid, tot 1-9-2005	11.345	11.345
Boer de M lid	11.345	11.345
Bruijn de MBC lid, tot 1-9-2004		11.345
Duijn van JJ lid, per 1-9-2004	11.345	11.345
Peelen J lid, tot 1-9-2004		11.345
Vink JAJ lid	11.345	11.345
Weggen JRH lid, per 1-9-2004	11.345	11.345

bedragen omgerekend naar volledig dienstverband, gedurende het gehele jaar

		2005			2004		
		Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal	Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal
Raad van Bestuur							
Dijkhuizen AA voorzitter		197.915	44.217	242.132	215.433	33.023	248.456
Ast KJ vice voorzitter, tot 1-9-2005		180.750	35.191	215.941	174.156	26.007	200.163
Breukink YJH lid, per 1-9-2005		165.894	32.622	198.516			
Speelman L rector magnificus, tot 1-9-2005		164.385	33.470	197.855	164.942	24.079	189.021
Kropff M J rector magnificus, vice voorzitter, per 1-9-2005		165.894	32.622	198.516			

De leden van de Raad van Toezicht en het College van Bestuur vervullen dezelfde functie in de RvT en het CvB van Wageningen Universiteit, Stichting DLO en Stichting Van Hall Larenstein.

De bezoldiging van de RvT en het CvB wordt tussen Wageningen Universiteit en Stichting DLO verrekend.

2.3 Financieel jaarverslag Stichting DLO

Financieel verslag

Financiële ontwikkelingen

Stichting DLO behaalde in 2005 een negatief netto resultaat van € 18,2 miljoen. Dit resultaat wordt grotendeels veroorzaakt door de toevoeging ad € 17,5 aan het herstructureringsplan 'Focus 2006' als aanvulling op de reeds getroffen voorziening van € 31,5 miljoen. In 2004 en 2005 is een bedrag van € 9,0 miljoen van deze voorziening uitgefincierd.

Het resultaat over 2005 bevat een aantal incidentele resultaatcomponenten, met een totaal negatief effect van € 16,7 miljoen. De belangrijkste zijn hieronder opgenomen:

- Voor het herstructureringsplan 'Focus 2006' is een voorziening getroffen van € 17,5 miljoen als aanvulling op de reeds eerder getroffen voorziening ad € 31,5 miljoen. De totale voorziening bedraagt daarmee € 49 miljoen waarvan ultimo 2005 een bedrag van € 9 miljoen is uitgegeven;
- Extra dotatie aan de voorziening groot onderhoud van € 3,3 miljoen;
- Vrijval vanuit de voorziening reorganisatiekosten van € 5,2 miljoen;
- Een bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa van in totaal € 4,4 miljoen, te weten Boskoop voor € 0,4 miljoen in verband met lage taxatieprijs voor verkoop, proefaccommodatie varkens voor € 3,6 miljoen wegens verpachting op basis van lagere waarde dan de boekwaarde en Bleiswijk voor € 0,4 miljoen;
- De opbrengsten van de verkoop van de gehele collectie plantaardig veredelingsmateriaal van aardbei bedraagt € 3 miljoen;
- Boekwinst door verkoop van activa (in Hilvarenbeek) van € 0,3 miljoen.

Over 2004 bedroeg het resultaat na correctie voor incidentele componenten € 15,7 miljoen negatief. Het negatieve resultaat over 2005 bedraagt € 1,5 miljoen na correctie voor incidentele componenten. Per saldo een forse verbetering van het resultaat van € 14,2 miljoen, waarin het positieve effect van het herstructureringsplan 'Focus 2006' op het resultaat zichtbaar wordt.

De omzet over 2005 bedraagt € 322,1 miljoen en is daarmee met € 6,8 miljoen gedaald ten opzichte van 2004. Het ministerie van LNV is met circa 53% van de totale omzet de grootste en tevens de belangrijkste klant van Stichting DLO. De totale kosten zijn ten opzichte van 2004 gedaald met € 20,1 miljoen. Deze daling is hoofdzakelijk het gevolg van de sterk gedaalde personele kosten, een rechtstreeks gevolg van de uitvoering van het herstructureringsplan 'Focus 2006'. De toevoeging aan de voorziening Focus 2006 ad € 17,5 miljoen is verwerkt onder de overige baten en lasten. Onder de financiële lasten zijn de rentelasten van de lening van het ministerie van LNV ad € 5,1 miljoen verantwoord. Onder de financiële baten zijn de ontvangen rentebaten over de uitstaande banksaldi weergegeven.

De liquide middelen zijn ultimo 2005 gestegen ten opzichte van 2004 met € 22,1 miljoen. Deze stijging wordt grotendeels verklaard doordat het werkkapitaal met € 23,7 miljoen is verbeterd. Ten opzichte van 2004 zijn meer bedragen vooruitontvangen en is het saldo openstaande vorderingen afgenomen.

Wijziging en uitbreiding van activiteiten

In 2005 is een aantal nieuwe BV's in de groep opgenomen:

- Het Windmolenpark Neushoortocht BV en Windmolenpark Mammoethocht BV zijn in 2005 opgericht.
- In Lactive BV en Covaccine BV is in 2005 een kapitaalbelang van respectievelijk 12% en 25% verkregen.
- In 2005 is de gehele collectie plantaardig veredelingsmateriaal van aardbei ingebracht in Fresh Forward Holding BV. Bij inbreng heeft PRI BV een kapitaalbelang in Fresh Forward Holding BV verkregen van 49%.
- Het kapitaalbelang in Pepscan Systems BV is in 2005 van ID-Lelystad BV en DLO Holding BV overgegaan naar WBG BV. Verder is door de uitgifte van redeemable shares het kapitaalbelang gedaald van 91,3% tot 66,6%.

Focus 2006

De verdere verslechtering van de resultaten in 2004 en een nadere concurrentie- en marktanalyse heeft aanleiding gegeven, in vervolg op Focus 2006, tot het sterker en versneld neerzetten van een herpositioneringsprogramma en een meer flexibele kostenstructuur voor het contractresearch onderdeel van de Animal Sciences Group en het instituut Agrotechnology & Food Innovations. Verder zijn taakstellende plannen ontwikkeld om Wageningen UR breed bij de ondersteunende diensten en staven tot een kostenreductie te komen van 25% ten opzichte van het budget 2005. De genoemde actielijnen, zoals opgenomen in de Contourennota, moeten een totale besparing aan DLO-zijde opleveren van circa € 50 miljoen (inclusief Focus 2006). In 2005 is voor de uitvoering hiervan een voorziening getroffen van € 17,5 miljoen bovenop het bedrag van € 31,5 miljoen voor Focus 2006. In maart 2005 is overeenstemming met de bonden bereikt over de kaders waarbinnen het plan wordt uitgevoerd.

Verwachting voor komende jaren

Naar verwachting neemt de omzet in 2006 licht af. Uitvoering van Focus 2006 zorgt in 2006 voor een verdere reductie van de kosten. Na afronding van het volledige Focusplan herstelt het resultaat in 2007, als gevolg van de uitstroom van herplaatsingskandidaten, uitvoering van het plan voor de ondersteunende diensten en de realisatie van inkoopvoordelen.

2.3.1 Jaarrekening**Geconsolideerde balans****Na bestemming van het netto resultaat**

ACTIVA	31-12-2005	31-12-2004
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	506	923
Materiële vaste activa	275.910	275.115
Financiële vaste activa	95.901	97.887
Totaal vaste activa	372.317	373.925
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	35.126	35.507
Vorderingen en overlopende activa	51.062	63.951
Liquide middelen	65.690	43.592
Totaal vlottende activa	151.878	143.050
TOTAAL ACTIVA	524.195	516.975
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Wettelijke reserve	506	923
Algemene reserve	193.989	216.975
Totaal eigen vermogen	194.495	217.898
AANDEEL VAN DERDEN	-1.345	-10
TOTAAL GROEPSVERMOGEN	193.150	217.888
VOORZIENINGEN	67.505	52.963
LANGLOPENDE SCHULDEN	138.036	131.001
KORTLOPENDE SCHULDEN	125.504	115.123
TOTAAL PASSIVA	524.195	516.975

Bedragen * € 1000,-

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
BATEN	322.051	328.818
LASTEN		
Personele kosten	190.809	208.397
Algemene kosten	72.651	80.792
Specifieke kosten	55.820	50.143
Totaal lasten	319.280	339.332
Overige baten en lasten	-17.500	-12.400
BEDRIJFSRESULTAAT	-14.729	-22.914
Financiële baten en lasten	-4.186	-3.738
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	-18.915	-26.652
Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	-584	-13
Resultaat uit deelnemingen	-51	-113
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	-19.550	-26.778
Aandeel van derden	1.336	201
Buitengewone baten en lasten	0	0
NETTO RESULTAAT	-18.214	-26.577

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
OPERATIONELE ACTIVITEITEN		
Netto resultaat	-18.214	-26.577
Afschrijvingen	21.359	19.106
	3.145	-7.471
Mutaties voorzieningen	14.542	27.194
Mutaties in werkkapitaal	23.651	16.755
Resultaat niet geconsolideerde deelnemingen	1.139	-165
	39.332	43.784
Kasstroom uit operationele activiteiten	42.477	36.313
INVESTERINGSACTIVITEITEN		
Investerings in immateriële activa	-12	-42
Investerings in gebouwen en terreinen	-17.113	-16.937
Investerings in overige materiële activa	-5.720	-6.247
Investerings in deelnemingen en ledenkapitaal	-3.098	546
Desinvesterings in vaste activa	1.108	6.436
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-24.835	-16.244
FINANCIERINGSACTIVITEITEN		
Mutaties langlopende vordering op min. van LNV	3.945	3.946
Mutaties langlopende schuld aan min. van LNV	-3.944	-20.744
Mutaties overige langlopende schulden	8.695	1.492
Mutaties leaseverplichtingen	2.284	41
Mutaties van het eigen vermogen	-5.189	0
Mutaties aandeel van derden	-1.335	-201
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	4.456	-15.466
KASSTROOM	22.098	4.603
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN		
Saldo liquide middelen per 1 januari	43.592	38.989
Saldo liquide middelen per 31 december	65.690	43.592
Mutatie liquide middelen	22.098	4.603

Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Verrekeningen en schuldverhoudingen tussen de verschillende groepsonderdelen (zgn. interne verrekeningen) zijn geëlimineerd. De gepresenteerde cijfers over voorgaand verslagjaar zijn conform de cijfers uit de jaarrekening van het betreffende jaar. Afwijkingen kunnen zijn ontstaan als gevolg van correcties c.q. onderlinge verschuivingen. Daar waar dit aan de orde is en van relevante betekenis, wordt dit vermeld.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) vormt samen met DLO Holding BV en diverse (klein)dochtermaatschappijen een groep. Medewerkers hebben een dienstverband bij Stichting DLO. De onroerende goederen, waarvan door de werkmaatschappijen op basis van gebruiksovereenkomsten gebruik wordt gemaakt, zijn eigendom van Stichting DLO. Personeel wordt op basis van doorberekening van de werkelijke loonkosten tewerkgesteld bij de diverse werkmaatschappijen.

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van historische kosten. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. Koersverschillen worden in de winst- en verliesrekening verantwoord. In de winst- en verliesrekening worden opbrengsten en kosten in vreemde valuta verwerkt tegen de koers van afwikkeling.

Uitgangspunt voor het opstellen van de jaarrekening zijn de vereisten van het Burgerlijk Wetboek Boek 2 Titel 9 en de richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

Ontwikkelingskosten, octrooien en licenties, software, goodwill en productierechten worden niet geactiveerd, tenzij deze van derden gekocht zijn, dan wel de vervaardigingskosten betrouwbaar kunnen worden vastgesteld. Bovendien dient het immateriële vaste actief toekomstige economische voordelen te kunnen genereren. Waardering vindt plaats tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Afschrijving vindt plaats naar rato van de realisatie van de verwachte opbrengsten in 5 jaar. Als de realisatie van de opbrengsten niet op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld, wordt de lineaire methode gehanteerd. Overeenkomstig de wettelijke verplichting wordt voor het geactiveerde bedrag van de ontwikkelingskosten een wettelijke reserve aangehouden. Afboekingen door duurzame waardevermindering, verkoop, tenietgaan of buitengebruikstelling worden afzonderlijk vermeld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. Afschrijving vindt lineair plaats op basis van de verwachte economische levensduur en de restwaarde. In het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Materiële vaste activa in uitvoering of in bestelling worden gewaardeerd tegen vervaardigingsprijs respectievelijk de bedragen die door derden reeds aan de vennootschap in rekening zijn gebracht. Investerings kleiner dan € 2.500,- worden direct ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht.

De afschrijving voor de verschillende groepen van objecten is als volgt:

Onderdeel	Afschrijving
• Bedrijfsterreinen / Werk in uitvoering	0 %
• Terreininrichting en infrastructuur	40 jaar lineair
• Bedrijfsgebouwen	40 jaar lineair
• Vaste inrichting bedrijfsgebouwen	15 jaar lineair
• Kassen	15 jaar lineair
• Windmolens	10 jaar lineair
• Automatiseringsapparatuur (inclusief programmatuur) en overige inventaris:	
- Kantoormeubilair / machines en werktuigen / inventaris restauratieve voorzieningen / overige inventaris / glasvezelnet	10 jaar lineair
- Laboratoriumapparatuur / audiovisuele apparatuur / vervoermiddelen / PR- en voorlichtingsmateriaal	5 jaar lineair
- Automatiseringsapparatuur incl. programmatuur (hardware t.b.v. netwerken)	5 jaar lineair
- Automatiseringsapparatuur incl. programmatuur (hardware overig)	3 jaar lineair

Uitzondering hierop vormen gebouwen en apparatuur die conform eisen financier in één keer in rekening worden gebracht. Voor deze vaste activa worden de kosten voor 100% in het jaar van aanschaf verwerkt.

Afboekingen door duurzame waardevermindering, verkoop, tenietgaan of buitengebruikstelling worden afzonderlijk vermeld.

Financiële vaste activa

Deelnemingen en ledenkapitaal waarin invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen netto-vermogenswaarde. Deze waarde wordt berekend op basis van dezelfde grondslagen die de groep hanteert bij de waardering en resultaatbepaling. Deelnemingen en ledenkapitaal waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Bij de waardering hiervan wordt rekening gehouden met waardedalingen, indien deze duurzaam zijn.

Vorraden

Deze post bestaat uit de handelsvoorraad, gereed product, de levende have en de voorraad geogoste landbouwproducten. De handelsvoorraad en gereed product worden gewaardeerd volgens de FIFO-methode tegen de verkrijgings- of vervaardigingskosten, inclusief een opslag voor indirecte kosten.

De voorraad halffabrikaat wordt gewaardeerd volgens de FIFO-methode tegen de verkrijgings- of vervaardigingskosten, inclusief een opslag voor indirecte kosten.

De waardering van de levende have en de voorraad geogoste landbouwproducten is gebaseerd op de laatstbekende LEI-normen. Deze normen zijn inclusief 6% BTW en zijn om die reden met dit percentage gecorrigeerd.

Bij incurantheid of lagere marktwaarde wordt de voorraad overeenkomstig afgewaardeerd.

Onderhanden werk

De waardering van het onderhanden werk ten behoeve van derden vindt plaats tegen de kosten van direct materiaalgebruik en arbeid inclusief een opslag voor indirecte kosten. Gedeclearde termijnen en voorzienbare verliezen op projecten worden op dit saldo in mindering gebracht. Toerekening van het resultaat vindt plaats naar rato van de voortgang (mate van gerealiseerde kosten) van een project.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig, onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid.

Effecten

De effecten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs (FIFO-methode) of lagere marktwaarde.

Eigen vermogen

- Wettelijke reserve
Voor het op de balans geactiveerde bedrag van kosten verband houdend met onderzoek en ontwikkeling bestaat de verplichting om een wettelijke reserve aan te houden.
- Algemene reserve
Deze reserve wordt gemuteerd voor het exploitatieresultaat van enig jaar waaraan geen specifieke bestemming wordt gegeven.

Aandeel van derden

Het belang van derden in een deelneming die door de groep volledig is geconsolideerd, wordt onder 'Aandeel van derden' in de jaarrekening opgenomen.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gewaardeerd tegen contante waarde. Het bedrag waartegen de voorziening is opgenomen is de beste schatting van het bedrag dat noodzakelijk is om de betreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen.

Hieronder zijn begrepen:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten welke in een volgend boekjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het boekjaar of in een voorafgaand boekjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal boekjaren.

Voorziening ww-verplichtingen

De voorziening voor WW -verplichtingen wordt getroffen ter dekking van op balansdatum bestaande ww-verplichtingen en voor de te verwachten toekomstige uitgaven in verband met reeds uitgestroomd personeel en personeel in dienst met een tijdelijk dienstverband.

Voorziening wao

De voorziening voor wao-verplichtingen wordt getroffen ter dekking van op balansdatum te verwachten wao-verplichtingen.

Voorziening reorganisatiekosten

Deze voorziening is bestemd om te verwachten kosten te dekken van op basis van genomen, en binnen de organisatie bekendgemaakte besluiten, die verband houden met lopende en voorgenomen reorganisaties.

Voorziening product-/contractrisico's

Deze voorziening dekt de kosten van verlieslatende contracten, garantstellingen en claims voortvloeiende uit aan derden geleverde diensten en producten.

Voorziening groot onderhoud

De voorziening groot onderhoud wordt getroffen ter dekking en gelijkmatige spreiding van de kosten van groot onderhoud van bedrijfsterreinen en bedrijfsgebouwen.

Voorziening gratificaties ambtsjubilea

Deze voorziening is in 2005 conform de richtlijn RJ 271-voorzieningen getroffen. De verwachte verplichting voor toekomstige jubilea-uitkeringen is op basis van historische gegevens berekend. Deze voorziening is in 2005 ten laste van het eigen vermogen gevormd. Vanwege bovenstaande stelselwijziging zijn voor deze voorziening geen vergelijkende cijfers over 2004 opgenomen.

Voorziening pensioenen

De pensioenverzekering is afgesloten bij ABP. De regeling is een toegezegd pensioenregeling, waardoor rekening gehouden moet worden met toekomstige premieontwikkelingen en beleggingsresultaten.

De verplichting is als een toegezegde bijdrage verantwoord op grond van RvJ 271.310. Voor een toegezegde bijdrage-regeling zijn er naast de betaling van premies geen verdere verplichtingen uit hoofde van de pensioenregeling. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Langlopende schulden

Er is sprake van langlopende schulden indien de betreffende schuld blijft bestaan voor een periode van meer dan één jaar na datum van einde van het verslagjaar.

Kortlopende schulden

Er is sprake van kortlopende schulden indien de betreffende schuld blijft bestaan voor een periode korter dan één jaar na datum van einde van het verslagjaar. Onder kortlopende schulden zijn mede begrepen de verplichtingen uit hoofde van omzetbelasting, af te dragen loonheffing, sociale verzekeringspremies, verlofdagen en vakantiegeld.

Ontvangen investeringssubsidies

De ontvangen investeringssubsidies worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de vrijgevallen bedragen. De rekening bestaat uit van de overheid ontvangen subsidies ten behoeve van investeringen in apparatuur. De subsidie valt, naar rato van de afschrijvingen op het betreffende apparaat, vrij en de vrijgevallen bedragen worden in de exploitatierekening op de afschrijvingslasten in mindering gebracht.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Algemeen

Als opbrengsten en kosten worden aangemerkt die baten en lasten die bedrijfseconomisch kunnen worden toegerekend aan het onderhavige verslagjaar of activiteit, onverschillig of zij tot ontvangsten en uitgaven in het verslagjaar hebben geleid.

Opbrengsten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten ten behoeve van opdrachtgevers zijn verricht. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Onder de post contractresearch en programmaonderzoek LNV worden de opbrengsten uit contractactiviteiten verantwoord. De baten worden berekend op basis van directe kosten inclusief een opslag voor indirecte kosten tot maximaal het door de financier te vergoeden tarief. Resultaten worden genomen naar rato van voortgang van het project.

Grondslagen voor de opstelling van het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht wordt de indirecte methode gehanteerd.

Consolidatiekring

Van onderstaande BV's zijn de jaarrekeningen integraal geconsolideerd.

		Statutaire zetel % ultimo 2004	Mutatie	% ultimo 2005
Agri New ventures BV	Wageningen	100%	-	100%
Agrotechnology & Food Innovations BV	Wageningen	100%	-	100%
Alterra BV	Wageningen	100%	-	100%
Cedi Diagnostics BV	Wageningen	91,1%	-	91,1%
DLO Holding BV	Wageningen	100%	-	100%
Exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV	Wageningen	100%	-	100%
ID-Lelystad, Instituut voor Dierhouderij en Diergezondheid BV	Wageningen	100%	-	100%
Landbouw-Economisch Instituut (LEI) BV	Wageningen	100%	-	100%
Pepscan Systems BV	Lelystad	91,3%	-24,7%	66,6%
Plant Research International BV	Wageningen	100%	-	100%
Praktijkonderzoek Veehouderij BV	Wageningen	100%	-	100%
PPO BV	Wageningen	100%	-	100%
PPO Beheer BV	Wageningen	100%	-	100%
RIVO BV	Wageningen	100%	-	100%
Wageningen Business Generator BV	Wageningen	100%	-	100%
Wageningen Software Labs BV	Wageningen	100%	-	100%
Windmolenpark Neushoortocht BV nww	Wageningen	0%	+100%	100%
Windmolenpark Mammoethocht BV nww	Wageningen	0%	+100%	100%

Deelnemingen gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel netto vermogenswaarde (nww)

		Statutaire zetel % ultimo 2004	Mutatie	% ultimo 2005
Bfactory BV verkrijgingsprijs	Wageningen	17%	-	17%
Isolife BV verkrijgingsprijs	Wageningen	17%	-	17%
Lactive BV verkrijgingsprijs	Lelystad	0%	+12%	12%
Solar Dew BV verkrijgingsprijs	Wageningen	5%	-	5%
Telemetronics Biometry BV verkrijgingsprijs	Heteren	4%	-	4%
Acrovet GmbH nww	Oldenburg, Duitsland	49%	liquidatie in 2005	nvt
CoVaccine BV - nww	Lelystad	0%	+25%	25%
Fresh Forward Holding BV nww	Wageningen	0%	+49%	49%
Knowhouse BV nww	Horst	35%	-	35%
Oostwaardhoeve Beheer BV nww	Wageningen	50%	-	50%
VOF Letsgrow.com nww	Vlaardingen	60%	-	60%
VOF Oostwaardhoeve nww	Slootdorp	50%	-	50%

STELSELWIJZIGINGEN

De voorziening gratificaties ambtsjubilea is in 2005 conform de richtlijn RJ 271-voorzieningen getroffen. De verwachte verplichting voor toekomstige jubilea-uitkeringen is op basis van historische gegevens berekend. Deze voorziening is in 2005 ten laste van het eigen vermogen gevormd. Vanwege bovenstaande stelselwijziging zijn voor deze voorziening geen vergelijkende cijfers over 2004 opgenomen.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening**IMMATERIËLE VASTE ACTIVA**

	Ontwikkelingskosten	Totaal
Boekwaarde 31-12-2004	923	923
Investerings	12	12
Desinvesteringen	0	0
Afschrijvingen	429	429
Boekwaarde 31-12-2005	506	506
Aanschaffingswaarde -/- desinvesteringen	2.167	2.167
Cumulatieve afschrijvingen	1.661	1.661
Boekwaarde 31-12-2005	506	506

De post ontwikkelingskosten betreft de activering door LEI van het softwarepakket ARTIS (€ 1,9 miljoen) alsmede de activering van de BSE-test (€ 0,3 miljoen) door CEDI Diagnostics. Op het softwarepakket ARTIS en de BSE-test wordt jaarlijks een bedrag van € 0,4 miljoen afgeschreven. Voor de BSE-test is door CEDI-diagnostics in 2005 nog een beperkt bedrag geïnvesteerd. Zowel Artis als de BSE-test worden over een periode van 5 jaar afgeschreven.

Bedragen * € 1000,-

MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- terreinen	Bedrijfs- gebouwen	Vaste inrichting bedrijfs- gebouwen	Automati- serings apparatuur en overige inventaris	Werk in uitvoering	Totaal
Boekwaarde 31-12-2004	106.417	123.175	461	21.896	23.166	275.115
Investerings	1.040	25.232	21	5.699	-9.159	22.833
Desinvesteringen *	99	0	0	1.009	0	1.108
Afschrijvingen	n.v.t.	9.096	41	7.315	0	16.452
Bijzondere waardeverminderingen	0	4.478	0	0	0	4.478
Boekwaarde 31-12-2005	107.358	134.833	441	19.271	14.007	275.910
Aanschaffingswaarde 31-12-2004	106.417	161.753	733	106.154	23.166	398.223
Aanschaffingen 2005	1.040	25.232	21	5.699	-9.159	22.833
Aanschafwaarde desinvesteringen 2005	99	0	55	18.629	0	18.783
Aanschafwaarde 31-12-2005	107.358	186.985	699	93.224	14.007	402.273
Cumulatieve afschrijvingen	n.v.t.	45.563	258	73.953	0	119.774
Cumulatieve waardeverminderingen	0	6.589	0	0	0	6.589
Boekwaarde 31-12-2005	107.358	134.833	441	19.271	14.007	275.910
* Desinvesteringen waarvan:						
- Aanschaffingsprijs	99	0	55	18.629	0	18.783
- Afschrijvingen	n.v.t.	0	55	17.620	0	17.675
Totaal desinvesteringen	99	0	0	1.009	0	1.108

De toevoeging aan de post werk in uitvoering in 2005 bedroeg € 10,4 miljoen en de onttrekking € 19,6 miljoen. In de toevoeging aan de post werk in uitvoering is naast een aantal kleinere bouwprojecten het Strategisch Nieuwbouw Plan in Wageningen en de bouw van de windmolenparken in Lelystad verwerkt. Opgeleverde gebouwen zijn de biologische melkveehouderij Aver Heino, pluimveestallen en kantoorruimte in Lelystad, varkensstallen in Sterksel, biologisch leer- en proefbedrijf Droevendaal, windmolens in Lelystad en kantoren, laboratoria, kassen en bedrijfsgebouwen in Lisse.

Er heeft een bijzondere waardevermindering van materiële vaste activa van in totaal € 4,4 miljoen plaatsgevonden, te weten Boskoop voor € 0,4 miljoen in verband met lage taxatieprijs voor verkoop, proefaccommodatie varkens voor € 3,6 miljoen wegens verpachting op basis van lagere waarde dan de boekwaarde en Bleiswijk voor € 0,4 miljoen.

Het onroerend goed van Stichting DLO is verzekerd voor € 444 miljoen (peildatum 1-7-2004). De WOZ-waarde bedraagt € 268,5 miljoen (peildatum 1-1-2003).

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	1.636	220
Overige deelnemingen	9	5
Vorderingen op overige gelieerde partijen	4.595	4.168
Ledenkapitaal	795	683
Vordering op het Ministerie van LNV	88.866	92.811
Totaal financiële vaste activa	95.901	97.887

Uitsplitsing van de post deelnemingen in groepsmaatschappijen:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2004	Investerings/ desinvestering	Overige mutaties	Afwaardering	Resultaat 2005	Boekwaarde 31-12-2005
Covaccine BV	0	0	0	0	11	11
Knowhouse BV	0	0	0	0	0	0
Fresh Forward Holding BV	0	1.470	0	0	-115	1.355
Oostwaardhoeve Beheer BV	18	0	0	0	0	18
VOF Letsgrow.com	0	0	0	-3	3	0
VOF Oostwaardhoeve	202	0	0	0	50	252
Totaal	220	1.470	0	-3	-51	1.636

Uitsplitsing van de post overige deelnemingen:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2004	Investerings/ desinvestering	Overige mutaties	Afwaardering	Resultaat 2005	Boekwaarde 31-12-2005
Bfactory BV	5	0	0	0	0	5
Isolife BV	0	1	0	0	0	1
Lactive BV	0	3	0	0	0	3
Solar Dew BV	0	0	0	0	0	0
Telemetronics Biometry BV	0	0	0	0	0	0
Totaal	5	4	0	0	0	9

Het ledenkapitaal geeft de waarde weer van diverse leveringsaandelen Avebe, Boskoopse Veiling, Campina, Cosun, Dumeco, Flora Holland, Friesland Coberco Dairy Foods, Greenery VTN, Potatopol en Bloemenveiling Aalsmeer (VBA).

De vordering op het ministerie van LNV bestaat uit een drietal bedragen:

Omschrijving	Totaal	Rente	Cumulatieve aflossing	Langlopend	Kortlopend
Overdracht gebouwen en terreinen ivm verzelfstandiging van DLO	83.949	0%	19.599	61.550	2.800
Overdracht gebouwen en terreinen ivm integratie Praktijkonderzoek	28.702	0%	5.024	22.721	957
Overdracht gebouwen en terreinen IAC en ILRI	5.627	0%	844	4.595	188
Totaal	118.278	0%	25.467	88.866	3.945

Het deel van de vordering dat jaarlijks vervalt, bedraagt € 3,9 miljoen en is verwerkt onder de overige vorderingen.

VOORRADEN

Voorraden	31-12-2005	31-12-2004
Handelsvoorraad en gereed product	2.792	2.474
Levende have	2.170	2.150
Geoogste landbouwproducten	395	255
Voorraad halffabrikaat	4.286	5.692
Vooruitbetalingen op voorraden		
	9.643	10.571
Af: voorziening voor incourantheid	-1.841	-1.618
subtotaal	7.802	8.953
Onderhanden werk		
Kosten uitgevoerde werkzaamheden i.o.v. derden	269.893	213.446
Af: Gedeclareerde termijnen	241.218	186.466
Opdrachten van derden, geen LNV	28.675	26.980
Voorraad halffabrikaat	0	0
	28.675	26.980
Af: verwachte verliezen en incourantheid	-1.351	-426
subtotaal	27.324	26.554
Totaal voorraden	35.126	35.507

De producten in bewerking worden tegen 50% van de verkoopprijs van de te vervaardigen eindproducten gewaardeerd. In afwijking van voorgaande jaren is de voorraad halffabrikaat verwerkt onder de post voorraad in plaats van onderhanden werk.

Onderhanden werk omvat het saldo van toegerekende projectkosten minus gedeclareerde termijnen. De post wordt gecorrigeerd voor een voorziening voor verwachte verliezen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Debiteuren	38.076	44.860
Debiteuren gelieerde partijen	1.515	0
Af: voorziening voor mogelijk oninbare vorderingen	-4.156	-5.328
Totaal debiteuren	35.435	39.532
Voorschotten	662	2.052
Vorderingen op overige gelieerde partijen	1.010	1.129
Overlopende activa	9.104	15.301
Vordering op het Ministerie van LNV	3.944	3.944
Overig	907	1.993
Totaal voorschotten en overlopende activa	15.627	24.419
Totaal vorderingen en overlopende activa	51.062	63.951

De vorderingen en overlopende activa zijn gedaald met € 12,9 miljoen, waaronder de post debiteuren met € 4,1 miljoen. De post vorderingen op overige gelieerde partijen bestaat naast een vordering van € 0,1 miljoen op Knowhouse BV volledig uit vorderingen op Wageningen Universiteit.

LIQUIDE MIDDELEN

Kas	51	62
Bank (incl. kruisposten)	63.823	41.688
Deposito	1.816	1.842
Totaal liquide middelen	65.690	43.592

De liquiditeit is, ondanks het negatieve resultaat van € 18,2 miljoen, verbeterd met € 22,1 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt doordat het werkkapitaal met € 23,7 miljoen is verbeterd. Ten opzichte van 2004 zijn de kortlopende schulden met € 10,4 miljoen gestegen en is het saldo openstaande vorderingen met € 13,3 miljoen afgenomen. Daarnaast worden de in 2005 genomen voorzieningen pas in de komende jaren uitgefincierd. Dit blijkt uit de stijging van de voorzieningen met € 14,5 miljoen. Investerings en financieringen in verband met de windmolenparken hebben voor € 2,1 miljoen bijgedragen aan de betere liquiditeitspositie.

Van het saldo liquide middelen is € 2,8 miljoen geblokkeerd ten behoeve van bankgaranties en borgstelling, het overige saldo staat vrij ter beschikking. De kredietfaciliteit van Stichting DLO bedraagt € 18,2 miljoen.

EIGEN VERMOGEN

	Algemene reserve	Wettelijke reserve	Totaal
Saldo per 31-12-2004	216.975	923	217.898
Resultaatbestemming	-18.214	0	-18.214
Toevoeging reserve	417	0	417
Onttrekking reserve	5.189	417	5.606
Saldo per 31-12-2005	193.989	506	194.495

Voor de afschrijvingskosten verband houdend met de ontwikkelingskosten van het softwarepakket ARTIS bij LEI en voor de BSE-test bij CEDI Diagnostics BV is vanuit de wettelijke reserve een bedrag van € 0,4 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd. Verder is de voorziening uitgestelde beloningen ad € 5,2 miljoen rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gevormd.

AANDEEL VAN DERDEN

	Stand per 31-12-2004	Toevoeging / onttrekking	Stand per 31-12-2005
Aandeel van derden	-10	-1.335	-1.345
Totaal aandeel van derden	-10	-1.335	-1.345

De activa en passiva van CEDI Diagnostics BV en Pepscan Systems BV zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. Het kapitaalbelang in CEDI Diagnostics BV en Pepscan Systems BV bedraagt 91,3% respectievelijk 66,6%. Om deze reden is de post aandeel van derden direct aansluitend op de post eigen vermogen in deze jaarrekening opgenomen.

VOORZIENINGEN

	Stand per 31-12-2004	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2005
WW-verplichtingen	7.201	1.870	2.038	533	6.500
WAO	0	1.856	827	0	1.029
Reorganisatiekosten	39.786	18.023	7.799	5.787	44.223
Product-/contractrisico's	0	300	0	0	300
Groot onderhoud	5.976	6.071	1.783	0	10.264
Voorziening gratificaties ambtsjubilea	0	5.189	0	0	5.189
Totaal voorzieningen	52.963	33.309	12.447	6.320	67.505

31-12-2005   31-12-2004

Specificatie van de looptijd van de voorzieningen

Kortlopend (vervallend uiterlijk 31-12-2006)	20.307	11.422
Middellang (tussen 31-12-2006 en 31-12-2010)	46.809	38.184
Langlopend (vervallend na 31-12-2010)	389	3.357
Totaal voorzieningen	67.505	52.963

In 2005 is de voorziening voor het herstructureringsplan 'Focus 2006' ad € 17,5 miljoen als aanvulling op de eerder getroffen voorziening van € 31,5 miljoen. Voor groot onderhoud zijn de komende jaren hoge uitgaven te verwachten. Dit heeft in 2005 geresulteerd in een extra dotatie aan de voorziening ad € 3,3 miljoen. Verder is in 2005 de voorziening uitgestelde beloningen voor een bedrag ad € 5,2 miljoen gevormd.

LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 31-12-2004	Toename schuld	Afname schuld	Stand per 31-12-2005
Schuld aan ministerie van LNV	127.518	0	3.944	123.574
Overige langlopende schulden	3.442	9.019	324	12.137
Subtotaal langlopende schulden	130.960	9.019	4.268	135.711
Financiële leaseverplichtingen	41	2.325	41	2.325
Totaal langlopende schulden	131.001	11.344	4.309	138.036

Op de openstaande schuld aan het ministerie van LNV is in 2005 een bedrag van € 3,9 miljoen afgelost.

De schuld aan het ministerie van LNV bestaat uit een drietal leningen:

Omschrijving	Totaal	Rente	Cumulatieve aflossing	Langlopend	Kortlopend
Overdracht gebouwen en terreinen ivm verzelfstandiging van DLO	135.408	4,5%	36.398	96.210	2.800
Overdracht gebouwen en terreinen ivm integratie Praktijkonderzoek	28.701	5,2%	5.023	22.722	956
Overdracht gebouwen en terreinen IAC en ILRI	5.627	5,0%	797	4.642	188
Totaal	169.736		42.218	123.574	3.944

De jaarlijkse lineaire aflossing van de lening bedraagt € 3,9 miljoen en is verwerkt onder de overige kortlopende schulden.

De post overige langlopende schulden ad € 12,1 miljoen bestaat uit een aantal componenten:

- opgebouwde verlofuren in het kader van sparen voor sabbaticals € 0,8 miljoen
- egalisatiereserve afschrijvingen € 0,9 miljoen
- lening van Pepscan Systems BV € 2,2 miljoen
- leningen Exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV € 2,6 miljoen
- koopverplichting lease Exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV € 0,4 miljoen
- lening Windmolenpark Mammoethocht BV € 2,7 miljoen
- lening Windmolenpark Neushoortocht BV € 2,5 miljoen

Aanvullende informatie met betrekking tot de overige langlopende schulden:

	Lening (m€)	Rente	Looptijd in jaren	Opgenomen (m€)	Cumulatieve aflossing (m€)	Kortlopend (m€)
Exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV	3,0	3,75%	10	3,00	0,1	0,3
Windmolenpark Mammoethocht BV	20,7	3,00%	10	2,75	0	0
Windmolenpark Neushoorntocht BV	20,2	3,00%	10	2,50	0	0

De jaarlijkse lineaire aflossing van de lening exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV bedraagt € 0,3 miljoen en is verwerkt onder de overige kortlopende schulden. Voor de jaren 2007 t/m 2010 wordt een aflossing voorzien van € 1,2 miljoen en € 1,4 miljoen wordt afgelost in de jaren na 2010.

De financiële leaseverplichtingen ultimo 2005 betreffen de nog verschuldigde toekomstige leasetermijnen ad € 2,4 miljoen minus de in deze termijnen begrepen rentevergoeding ad € 0,1 miljoen.

KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2005	31-12-2004
Vooruitontvangen van derden	27.661	20.179
Schulden leveranciers	15.054	12.895
Schulden leveranciers gelieerde partijen	2.422	0
Te betalen belastingen	9.771	10.317
Schulden aan overige gelieerde partijen	650	4.531
Nog uit te voeren onderzoek	32.967	27.006
Overlopende passiva	21.154	23.715
Schuld aan Ministerie van LNV	3.944	3.944
Overig	11.881	12.536
Totaal kortlopende schulden	125.504	115.123

Onder de overige schulden is onder andere het per balansdatum aan het personeel verschuldigde vakantiegeld (€ 5,7 miljoen) en de nog niet opgenomen vakantiedagen (€ 5,1 miljoen). De jaarlijkse lineaire aflossing van de langlopende schuld aan het ministerie van LNV ad € 3,9 miljoen is eveneens verwerkt onder de overige schulden. De toename van de post nog uit te voeren onderzoek bedraagt € 6,0 miljoen. Deze stijging wordt onder meer veroorzaakt doordat in december 2005 voorschotten van het ministerie van LNV zijn ontvangen.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Het totaal van de uitstaande bankgaranties bedraagt € 0,4 miljoen, er zijn zekerheden gesteld ten bedrage van € 4,7 miljoen en is een saldo ad € 2,8 miljoen verpand. Daarnaast heeft Stichting DLO zich richting de Europese Commissie borggesteld voor een bedrag van € 4,1 miljoen.

Overzicht aangegane verplichtingen ter zake van huur, operational lease en dergelijke:

Omschrijving	Totaal verplichtingen	Vervallend in 2006	Vervallend tussen 2006 en 2010	Vervallend na 2010
Huurverplichtingen	6.706	2.025	4.513	168
Leaseverplichtingen	955	537	418	0
Onderhoudscontracten	87	29	58	0
Licenties	633	633	0	0
bankgaranties	334	62	198	74
lening Knowhouse	142	142	0	0
Totaal	8.857	3.428	5.187	242

Per 31 december 2005 bedraagt het totaal aan investerings- en renovatieverplichtingen voor materiële vaste activa € 4,2 miljoen respectievelijk € 1,0 miljoen welke alle in 2006 vervallen.

De octrooi- en licentierechten, varkensrechten en melkquota zijn om niet verkregen dan wel overeenkomstig de waardeeringsgrondslagen op nul gewaardeerd.

DLO heeft de samenwerking in het Biosciencepark beëindigd. Momenteel worden met de andere partners in dit project afspraken gemaakt over de financiële afwikkeling.

Stichting DLO beschikt op balansdatum over een kredietfaciliteit van € 18,2 miljoen.

Windmolenparken

Zowel Windmolenpark Mammoethocht BV als Windmolenpark Neushoorntocht BV hebben een recht van opstal verkregen van Stichting DLO voor de bouw van de windmolens.

De totale investering in het windmolenpark Mammoethocht BV bedraagt € 20,1 miljoen. Hiervan is in 2005 € 3,2 miljoen aan facturen betaald, waardoor per 31 december 2005 nog een investeringsverplichting voor materiële vaste activa resteert van € 16,9 miljoen. De totale investering in het windmolenpark Neushoorntocht BV bedraagt € 19,7 miljoen. Hiervan is in 2005 € 3,1 miljoen aan facturen betaald, waardoor per 31 december 2005 nog een investeringsverplichting voor materiële vaste activa resteert van € 16,6 miljoen.

Als onderpand van de lening van zowel Windmolenpark Neushoorntocht BV en Windmolenpark Mammoethocht BV is een hypotheek gevestigd op het recht van opstal. Daarnaast zijn de windturbines, de leverings- en garantieovereenkomst, de onderhoudsovereenkomst, de energieleveringsovereenkomst en het saldo van de bankrekeningen aan de financier verpand. Verder is met de financier overeengekomen dat beide BV's een deposito van € 1,2 miljoen aanhouden ter zekerheid voor rente- en aflossingstermijnen.

In 2005 is ten behoeve van Exploitatiemaatschappij Windmolenparken Lelystad BV een bankgarantie afgegeven ad € 3,3 miljoen. Verder zijn de vorderingen op de energiemaatschappijen verpand aan de financier.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Contractresearch		
EU	13.334	12.914
Overheden	23.886	21.940
Productschappen	17.641	25.989
Bedrijfsleven	33.772	32.853
LNV-financiering anders dan programma-onderzoek	10.734	11.621
Overig	11.783	13.722
Totaal contractresearch	111.150	119.039
Octrooien en licenties	7.649	16.049
Opbrengst verkopen	16.898	14.466
Analyses en adviezen	11.861	9.845
Programma-onderzoek Ministerie van LNV		
Programma-onderzoek, Wettelijke en dienstverlenende taken	125.313	124.770
Strategische Expertise Ontwikkeling	21.223	17.092
Overig, waaronder additionele onderzoeksprojecten	14.515	19.271
Totaal Ministerie van LNV	161.051	161.133
Overige baten	13.442	8.286
Totaal baten	322.051	328.818

De LNV subsidie is licht gedaald ten opzichte van 2004 en komt tot uitdrukking in het contractresearch LNV en het programma-onderzoek voor het ministerie van LNV.

De opbrengst van octrooien en licenties is in 2005 € 8,4 miljoen lager door hoge incidentele opbrengsten in 2004. De overige baten zijn onder meer hoger door de verkoop van de gehele collectie plantaardig veredelingsmateriaal van aardbei.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Personele kosten		
Kosten vast personeel	165.364	174.487
Kosten tijdelijk personeel	9.306	14.076
Uitzendkrachten en ingehuurd personeel	7.977	8.173
Overige personeelskosten	4.969	7.700
Dotatie voorziening ww-verplichtingen	1.337	3.961
Dotatie voorziening wao	1.856	0
Totaal personele kosten	190.809	208.397

De daling van de directe personeelskosten bedraagt bijna € 13,9 miljoen. Deze daling wordt veroorzaakt door een daling in het volume met grofweg 335 fte (inclusief stagiaires). Anderzijds zijn de gemiddelde lasten per fte hoger (4%) als gevolg van salarisstijgingen en hogere sociale lasten.

Personeel met een arbeidscontract voor onbepaalde tijd is opgenomen onder vast personeel. Onder tijdelijk personeel worden gastmedewerkers en personeel met een arbeidscontract voor bepaalde tijd weergegeven.

Het gemiddeld aantal medewerkers bedroeg in het verslag jaar 3.222 (2004: 3.557). In de personele kosten is voor sociale lasten € 6,3 miljoen (2004: € 7,5 miljoen) begrepen en voor pensioenpremies € 21,2 miljoen (2004: € 20,6 miljoen).

Het aandeel van Stichting DLO in de beloning van het College van Bestuur bedroeg in het verslagjaar € 0,4 miljoen (2004: € 0,3 miljoen). Dit is inclusief pensioen- en soortgelijke verplichtingen. Onder de post kosten vast personeel is k€ 42 (2004: k€ 34) begrepen voor beloningen aan de leden van de Raad van Toezicht.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Algemene kosten		
Huisvestingskosten	17.455	17.987
Afschrijvingen (im)materiële vaste activa	16.881	16.995
Bijzondere waardeverminderingen mat. vaste activa	4.478	2.111
Overige apparatuurkosten	6.761	7.296
Overige algemene kosten	25.969	29.928
Dotatie voorzieningen:		
Reorganisatiekosten	-5.264	614
Product- / contractrisico's	300	-99
Groot onderhoud	6.071	5.960
Totaal dotatie algemene voorzieningen	1.107	6.475
Totaal algemene kosten	72.651	80.792

Onder overige algemene kosten zijn begrepen bureaunkosten, voorziening dubieuze debiteuren, reis- en verblijfkosten, representatiekosten, automatiseringskosten, PR-activiteiten en kosten catering.

Er heeft een bijzondere waardevermindering van materiele vaste activa van in totaal € 4,4 miljoen plaatsgevonden, te weten Boskoop voor € 0,4 miljoen in verband met lage taxatieprijs voor verkoop, proefaccommodatie varkens voor € 3,6 miljoen wegens verpachting op basis van lagere waarde dan de boekwaarde en Bleiswijk voor € 0,4 miljoen.

De daling van de overige algemene kosten wordt veroorzaakt doordat in 2004 onder deze post de afwaardering van de deelneming in Pepsan Systems BV en een afwaardering van de post debiteuren heeft plaatsgevonden.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Specifieke kosten		
Specifieke kosten	24.541	24.840
Diensten door derden	30.748	24.880
Bijdragen en subsidies	531	423
Totaal specifieke kosten	55.820	50.143

De specifieke kosten stijgen in 2005 ten opzichte van 2004. Deze stijging wordt veroorzaakt door de post diensten door derden. Oorzaken van deze stijging zijn divers, maar wordt onder meer bepaald doordat het type projecten van jaar tot jaar verschilt. Een andere oorzaak is dat in 2005 meer projecten in het kader van consortia zijn uitgevoerd. Verder is het onderzoek dat bij Wageningen Universiteit wordt uitbesteed ten opzichte van 2004 gestegen. Dit onderzoek wordt onder diensten door derden verantwoord.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Overige baten en lasten		
Dotatie voorziening reorganisatiekosten	-17.500	-29.200
Kwijtschelding lening Ministerie van LNV	0	16.800
Totaal overige baten en lasten	-17.500	-12.400

Voor het herstructureringsplan 'Focus 2006' is in 2005 een voorziening getroffen van € 17,5 miljoen als aanvulling op de reeds eerder getroffen voorziening ad€ 31,5 miljoen.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Financiële baten en lasten		
Financiële baten	1.576	1.444
Financiële lasten	-5.762	-5.182
Totaal financiële baten en lasten	-4.186	-3.738

Onder de financiële baten zijn de ontvangen rentebaten op in het verslagjaar aanwezige banktegoeden weergegeven. Onder de financiële lasten is onder andere de betaalde rente van de leningen ter financiering van de gebouwen en terreinen van het ministerie van LNV verantwoord voor € 5,1 miljoen.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Belastingen uit gewone bedrijfsvoering		
Te betalen vennootschapsbelasting	-584	-13
Totaal belastingen uit gewone bedrijfsvoering	-584	-13

De post te betalen vennootschapsbelasting is verwerkt bij ID-Lelystad BV voor een bedrag van € 0,5 miljoen en voor een bedrag van € 0,1 miljoen bij CEDI Diagnostics BV.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Resultaat uit deelnemingen		
VOF Oostwaardhoeve	50	22
Fresh Forward Holding	-115	0
Covaccine	11	0
VOF letsgrow.com	3	-132
Knowhouse	0	-3
Agri New Ventures	0	0
Totaal resultaat uit deelnemingen	-51	-113

Het resultaat uit deelnemingen betreft het resultaat van tegen nettovermogenswaarde en tegen verkrijgingprijs gewaardeerde deelnemingen.

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
Aandeel van derden in het resultaat		
Aandeel van derden	1.336	201
Totaal aandeel van derden	1.336	201

De post aandeel van derden betreft het 33,4% belang van derden in Pepsan Systems BV en het 8,9% belang in CEDI Diagnostics BV.

Bedragen * € 1000,-

Enkelvoudige balans

Na bestemming van het netto resultaat

ACTIVA	31-12-2005	31-12-2004
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	248.524	257.462
Financiële vaste activa	99.228	114.370
Totaal vaste activa	347.752	371.832
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	-746	2.638
Vorderingen en overlopende activa	40.586	48.021
Liquide middelen	34.806	25.659
Totaal vlottende activa	74.646	76.318
TOTAAL ACTIVA	422.398	448.150
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN	194.495	217.898
VOORZIENINGEN	61.983	46.800
LANGLOPENDE SCHULDEN	124.010	128.035
KORTLOPENDE SCHULDEN	41.910	55.417
TOTAAL PASSIVA	422.398	448.150

Bedragen * € 1000,-

Enkelvoudige winst- en verliesrekening

	Resultaat 2005	Resultaat 2004
BATEN	94.685	100.018
LASTEN		
Personele kosten	31.651	32.046
Algemene kosten	34.762	37.958
Specifieke kosten	17.237	16.238
Totaal lasten	83.650	86.242
Overige baten en lasten	-17.500	-12.400
BEDRIJFSRESULTAAT	-6.465	1.376
Financiële baten en lasten	-2.063	-2.131
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING VOOR BELASTINGEN	-8.528	-755
Belastingen uit gewone bedrijfsuitoefening	0	0
Resultaat uit deelnemingen	-9.686	-25.822
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING NA BELASTINGEN	-18.214	-26.577
Aandeel van derden	0	0
Buitengewone baten en lasten	0	0
NETTO RESULTAAT	-18.214	-26.577

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening**Algemeen**

Voor zover niet anders vermeld, zijn de in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening opgenomen grondslagen tevens van toepassing op de enkelvoudige jaarrekening.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- terreinen	Bedrijfs- gebouwen	Vaste inrichting bedrijfs- gebouwen	Automatiserings- apparatuur en overige inventaris	Werk in uitvoering	Totaal
Boekwaarde 31-12-2004	106.350	123.161	3	4.933	23.015	257.462
Investeringen	1.040	19.063	0	1.144	-15.343	5.904
Desinvesteringen *	99	0	0	33	0	132
Afschrijvingen	n.v.t.	8.556	1	1.675	0	10.232
Bijzondere waardeverminderingen	0	4.478	0	0	0	4.478
Boekwaarde 31-12-2005	107.291	129.190	2	4.369	7.672	248.524
Aanschaffingswaarde 31-12-2004	106.350	161.737	19	17.536	23.015	308.657
Aanschaffingen 2005	1.040	19.063	0	1.144	-15.343	5.904
Aanschafwaarde desinvesteringen 2005	99	0	1	1.335	0	1.435
Aanschafwaarde 31-12-2005	107.291	180.800	18	17.345	7.672	313.126
Cumulatieve afschrijvingen	n.v.t.	45.021	16	12.976	0	58.013
Cumulatieve waardeverminderingen	0	6.589	0	0	0	6.589
Boekwaarde 31-12-2005	107.291	129.190	2	4.369	7.672	248.524
* Desinvesteringen waarvan:						
- Aanschaffingsprijs	99	0	1	1.335	0	1.435
- Afschrijvingen	n.v.t.	0	1	1.302	0	1.303
Totaal desinvesteringen	99	0	0	33	0	132

De toevoeging aan de post werk in uitvoering in 2005 bedroeg € 4,3 miljoen en de onttrekking € 19,6 miljoen. In de toevoeging aan de post werk in uitvoering is naast een aantal kleinere bouwprojecten het Strategisch Nieuwbouw Plan in Wageningen verwerkt. Opgeleverde gebouwen zijn de biologische melkveehouderij Aver Heino, pluimveestallen en kantoorruimte in Lelystad, varkensstallen in Sterksel, biologisch leer- en proefbedrijf Droevendaal en kantoren, labs, kassen en bedrijfsgebouwen in Lisse.

Er heeft een bijzondere waardevermindering van materiele vaste activa van in totaal € 4,4 miljoen plaatsgevonden, te weten Boskoop voor € 0,4 miljoen in verband met lage taxatieprijs voor verkoop, proefaccommodatie varkens voor € 3,6 miljoen wegens verpachting op basis van lagere waarde dan de boekwaarde en Bleiswijk voor € 0,4 miljoen. Het onroerend goed van Stichting DLO is verzekerd voor € 444 miljoen (peildatum 1-7-2004). De WOZ-waarde bedraagt € 268,5 miljoen (peildatum 1-1-2003).

FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Deelnemingen in groepsmaatschappijen	-7.833	1.853
Vorderingen op groepsmaatschappijen	15.085	15.885
Vorderingen op overige gelieerde partijen	3.110	3.821
Vordering op het Ministerie van LNV	88.866	92.811
Totaal financiële vaste activa	99.228	114.370

Uitsplitsing van de post deelnemingen in groepsmaatschappijen:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2004	Investerings / desinvestering	Overige mutaties	Afwaardering	Resultaat 2005	Boekwaarde 31-12-2005
DLO Holding BV	1.853	0	0	0	-9.686	-7.833

De post vorderingen op groepsmaatschappijen is ten opzichte van vorig jaar gedaald. Dit wordt veroorzaakt door een daling van de onderlinge vorderingen tussen Stichting DLO en DLO Holding.

De vordering op het ministerie van LNV bestaat uit een drietal bedragen:

Omschrijving	Totaal	Rente	Cumulatieve aflossing	Langlopend	Kortlopend
Overdracht gebouwen en terreinen ivm verzelfstandiging van DLO	83.949	0%	19.599	61.550	2.800
Overdracht gebouwen en terreinen ivm integratie Praktijkonderzoek	28.702	0%	5.024	22.721	957
Overdracht gebouwen en terreinen IAC en ILRI	5.627	0%	844	4.595	188
Totaal	118.278	0%	25.467	88.866	3.945

Het deel van de vordering dat jaarlijks vervalt, bedraagt € 3,9 miljoen en is verwerkt onder de overige vorderingen.

Bedragen * € 1000,-

VOORRADEN

Vorraden	31-12-2005	31-12-2004
Handelsvoorraad en gereed product	77	0
	77	0
Af: voorziening voor incurantheid	0	0
subtotaal	77	0
Onderhanden werk		
Kosten uitgevoerde werkzaamheden i.o.v. derden	34.953	26.753
Af: Gedeclareerde termijnen	34.957	23.809
Opdrachten van derden	-4	2.944
Voorraad halffabrikaat	0	0
	-4	2.944
Af: verwachte verliezen en incurantheid	-819	-306
subtotaal	-823	2.638
Totaal voorraden	-746	2.638

Onderhanden werk omvat het saldo van toegerekende projectkosten minus gedeclareerde termijnen. De post wordt gecorrigeerd voor een voorziening voor verwachte verliezen.

VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

	31-12-2005	31-12-2004
Debiteuren	3.150	2.646
Debiteuren groepsmaatschappijen	1.395	530
Debiteuren gelieerde partijen	154	0
Af: voorziening voor mogelijk oninbare vorderingen	-18	-589
Totaal debiteuren	4.681	2.587
Voorschotten	68	160
Te vorderen BTW	48	1.463
Vorderingen op groepsmaatschappijen	27.764	34.821
Vorderingen op overige gelieerde partijen	0	1
Overlopende activa	3.879	4.931
Vordering op het Ministerie van LNV	3.944	3.944
Overig	202	114
Totaal voorschotten en overlopende activa	35.905	45.434
Totaal vorderingen en overlopende activa	40.586	48.021

De vorderingen en overlopende activa zijn gedaald met € 7,4 miljoen. Deze daling wordt veroorzaakt door een daling van de onderlinge vorderingen tussen Stichting DLO en de instituten.

LIQUIDE MIDDELEN

Kas	25	21
Bank (incl. kruisposten)	36.873	26.704
Deposito	-2.092	-1.066
Totaal liquide middelen	34.806	25.659

De stijging van de liquide middelen ultimo 2005 wordt verklaard door een tweetal tegengestelde bewegingen. De kasstroom wordt positief beïnvloed doordat de onttrekking aan de voorzieningen € 15,2 miljoen lager is dan de dotatie, de investeringen € 9,6 miljoen lager zijn dan de afschrijvingen en het resultaat uit deelnemingen € 9,7 miljoen bedraagt. Anderzijds is het beslag op het werkkapitaal met € 2,7 miljoen toegenomen, bedraagt het negatieve resultaat over 2005 € 18,2 miljoen en is de negatieve kasstroom uit financieringsactiviteiten € 4,4 miljoen.

Van het saldo liquide middelen is € 2,8 miljoen geblokkeerd ten behoeve van bankgaranties en borgstelling, het overige saldo staat vrij ter beschikking. De kredietfaciliteit van Stichting DLO bedraagt € 18,2 miljoen.

EIGEN VERMOGEN

	Algemene reserve	Totaal
Saldo per 31-12-2004	217.898	217.898
Resultaatbestemming	-18.214	-18.214
Toevoeging reserve	0	0
Onttrekking reserve	5.189	5.189
Saldo per 31-12-2005	194.495	194.495

Het negatieve resultaat is onttrokken aan de algemene reserve. Verder is de voorziening uitgestelde beloningen ad € 5,2 miljoen rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen gevormd.

VOORZIENINGEN

	Stand per 31-12-2004	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Stand per 31-12-2005
ww-verplichtingen	2.198	795	388	528	2.077
wao	0	1.856	827	0	1.029
Reorganisatiekosten	38.626	17.759	7.878	5.083	43.424
Groot onderhoud	5.976	6.071	1.783	0	10.264
Voorziening gratificaties ambtsjubilea	0	5.189	0	0	5.189
Totaal voorzieningen	46.800	31.670	10.876	5.611	61.983
		31-12-2005			31-12-2004

Specificatie van de looptijd van de voorzieningen

Kortlopend (vervallend uiterlijk 31-12-2006)	15.729	8.319
Middellang (tussen 31-12-2006 en 31-12-2010)	45.938	35.234
Langlopend (vervallend na 31-12-2010)	316	3.247
Totaal voorzieningen	61.983	46.800

In 2005 is de voorziening voor het herstructureringsplan 'Focus 2006' ad € 17,5 miljoen als aanvulling op de reeds aanwezige voorziening van € 29,4 miljoen getroffen. Voor groot onderhoud zijn de komende jaren hoge uitgaven te verwachten. Dit heeft in 2005 geresulteerd in een extra dotatie aan de voorziening ad € 3,3 miljoen. Verder is in 2005 de voorziening uitgestelde beloningen voor een bedrag ad € 5,2 miljoen gevormd.

Bedragen * € 1000,-

LANGLOPENDE SCHULDEN

	Stand per 31-12-2004	Toename schuld	Afname schuld	Stand per 31-12-2005
Schuld aan LNV	127.518	0	3.944	123.574
Overige langlopende schulden	517	23	118	422
Subtotaal langlopende schulden	128.035	23	4.062	123.996
Financiële leaseverplichtingen	0	14	0	14
Totaal langlopende schulden	128.035	37	4.062	124.010

Op de openstaande schuld aan het ministerie van LNV is in 2005 een bedrag van € 3,9 miljoen afgelost. De post overige langlopende schulden bestaat uit de opgebouwde verlofuren in het kader van sparen voor sabbaticals ad € 0,3 miljoen en de egalisatiereserve afschrijvingen ad € 0,1 miljoen.

De schuld aan het ministerie van LNV bestaat uit een drietal leningen:

Omschrijving	Totaal	Rente	Cumulatieve aflossing	Langlopend	Kortlopend
Overdracht gebouwen en terreinen ivm verzelfstandiging van DLO	135.408	4,5%	36.398	96.210	2.800
Overdracht gebouwen en terreinen ivm integratie Praktijkonderzoek	28.701	5,2%	5.023	22.722	956
Overdracht gebouwen en terreinen IAC en ILRI	5.627	5,0%	797	4.642	188
Totaal	169.736		42.218	123.574	3.944

KORTLOPENDE SCHULDEN

	31-12-2005	31-12-2004
Vooruitontvangen van derden	5.180	7.799
Schulden leveranciers	2.999	2.343
Schulden leveranciers groepsmaatschappijen	1.601	887
Schulden leveranciers gelieerde partijen	208	0
Te betalen belastingen	5.652	6.883
Schulden aan groepsmaatschappijen	-2.130	0
Schulden aan overige gelieerde partijen	391	3.208
Nog uit te voeren onderzoek LNV	10.712	14.007
Overlopende passiva	2.418	5.115
Schuld aan Ministerie van LNV	3.944	3.944
Overig	10.935	11.231
Totaal kortlopende schulden	41.910	55.417

Onder de overige schulden is onder andere het per balansdatum aan het personeel verschuldigde vakantiegeld (€ 5,7 miljoen) en de nog niet opgenomen vakantiedagen (€ 5,1 miljoen). De jaarlijkse lineaire aflossing van de langlopende schuld aan het ministerie van LNV ad € 3,9 miljoen is eveneens verwerkt onder de overige schulden.

2.3.2 Overige gegevens

Bestemming resultaat

De statuten van Stichting DLO bevatten geen bepaling over de wijze van winstbestemming. Het College van Bestuur van Stichting DLO stelt voor om het negatieve netto resultaat van € 18,2 miljoen aan de algemene reserve te onttrekken.

Gebeurtenissen na balansdatum

Op 10 maart 2006 zijn alle aandelen van CEDI Diagnostics BV, met terugwerkende kracht tot 1 januari 2006, verkocht aan Prionics A.G. gevestigd te Zurich (Zwitserland).

Aan: Het College van Bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO)

Accountantsverklaring

Opdracht

Ingevolge uw opdracht hebben wij de jaarrekening van Stichting DLO te Wageningen, waarvan de in dit rapport op pagina 111 tot en met pagina 132 opgenomen geconsolideerde jaarrekening 2005 onderdeel is, gecontroleerd. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het College van Bestuur van de stichting. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de geconsolideerde jaarrekening te verstrekken.

Werkzaamheden

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controle-opdrachten. Volgens deze richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de geconsolideerde jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en de toelichtingen in de geconsolideerde jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het College van Bestuur van de stichting daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de geconsolideerde jaarrekening. Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Oordeel

Wij zijn van oordeel dat de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen op 31 december 2005 en van het resultaat over 2005 in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de geconsolideerde jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW.

Tevens zijn wij nagegaan dat het jaarverslag voorzover wij dat kunnen beoordelen verenigbaar is met de geconsolideerde jaarrekening.

Utrecht, 11 april 2006

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. Th.A.J.C. Snepvangers RA

Algemene informatie

Stichting DLO

Costerweg 50, 6701 BH WAGENINGEN
Postbus 9101, 6700 HB WAGENINGEN
telefoon 0317 477477
telefax 0317 484884
e-mail: info@wur.nl
internet: www.wur.nl

CIDC-Lelystad

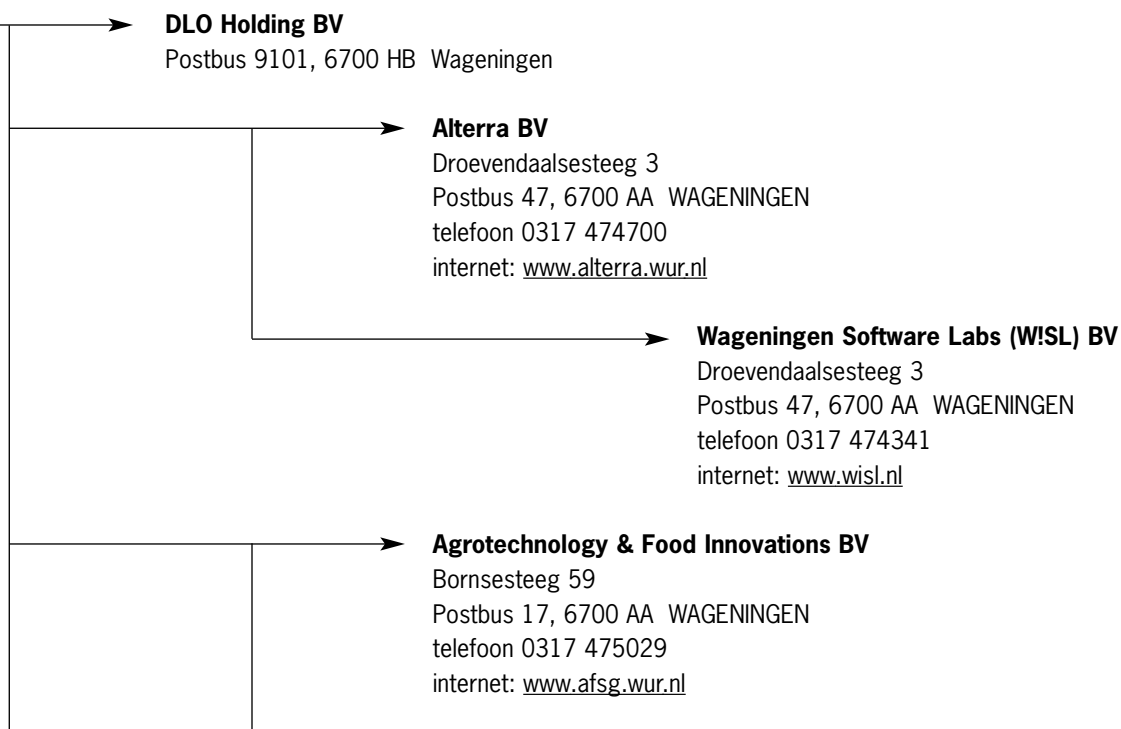
Houtribweg 39
Postbus 2004, 8303 AA Lelystad
telefoon 0320 238800
internet: www.cidc-lelystad.wur.nl

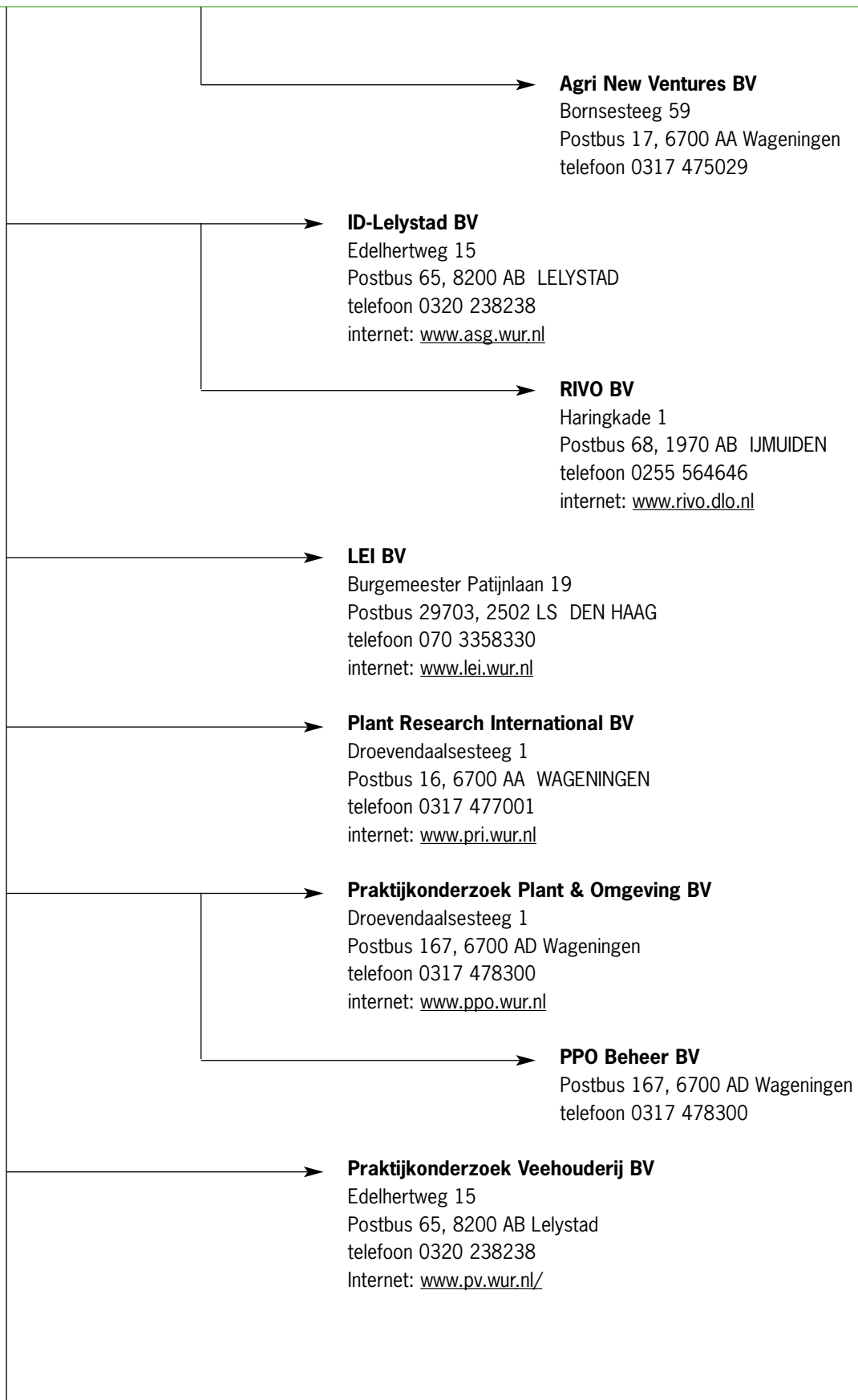
Wageningen International

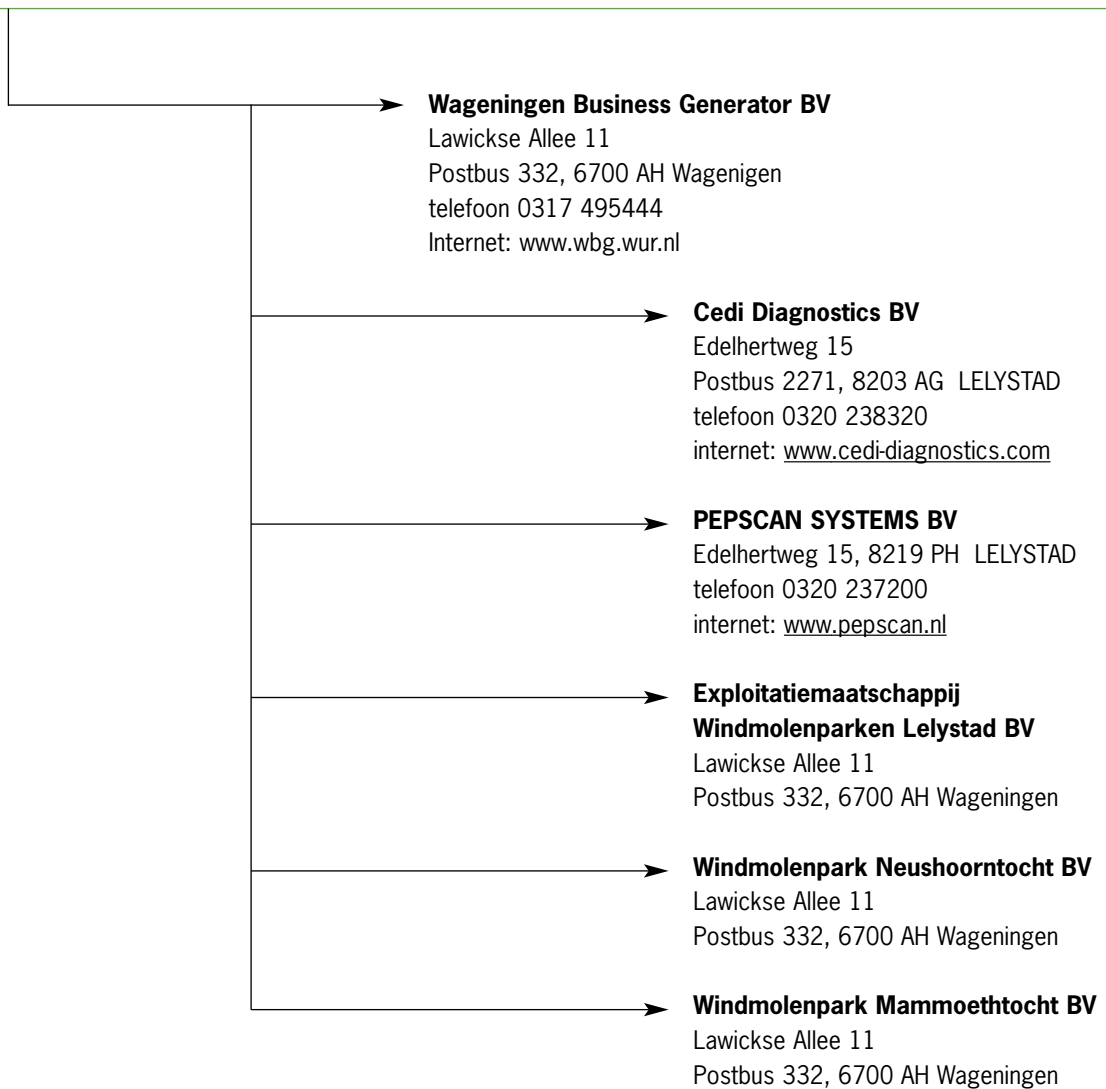
Lawickse Allee 11
Postbus 88, 6700 AB Wageningen
telefoon 0317 495495
internet: www.wi.wur.nl

RIKILT

Bornsesteeg 45
Postbus 230, 6700 AE WAGENINGEN
telefoon 0317 475422
internet: www.rikilt.wur.nl

2.3.3 Bijlage

Bijlage 1: Bezoldiging

Overzicht bezoldigingen

		2005	2004
Raad van toezicht			
Kemenade van JA	voorzitter	18.151	18.151
Bakker H	lid, tot 1-9-2005	11.345	11.345
Boer de M	lid	11.345	11.345
Bruijn de MBC	lid, tot 1-9-2004		11.345
Duijn van JJ	lid, per 1-9-2004	11.345	11.345
Peelen J	lid, tot 1-9-2004		11.345
Vink JAJ	lid	11.345	11.345
Weggen JRH	lid, per 1-9-2004	11.345	11.345

bedragen omgerekend naar volledig dienstverband, gedurende het gehele jaar

		2005			2004		
		Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal	Belastbaar loon	pens.pr. werkg.	totaal
Raad van Bestuur							
Dijkhuizen AA	voorzitter	197.915	44.217	242.132	215.433	33.023	248.456
Ast KJ	vice voorzitter, tot 1-9-2005	180.750	35.191	215.941	174.156	26.007	200.163
Breukink YJH	lid, per 1-9-2005	165.894	32.622	198.516			
Speelman L	rector magnificus, tot 1-9-2005	164.385	33.470	197.855	164.942	24.079	189.021
Kropff M J	rector magnificus, vice voorzitter, per 1-9-2005	165.894	32.622	198.516			
Overige							
	directeur	201.062	18.328	219.390	101.010	16.891	117.901
	directeur	182.423	23.267	205.690	129.414	21.445	150.859

bedragen omgerekend naar volledig dienstverband, gedurende het gehele jaar

Bovenstaande bezoldiging wordt tussen Wageningen Universiteit en Stichting DLO verrekend.

3 Sociaal verslag

3.1 Inleiding

In 2005 zijn grote veranderingen doorgevoerd die voor veel medewerkers merkbaar zijn geweest. Binnen heel Wageningen UR is gereorganiseerd en fors gekrompen. In dit sociaal jaarverslag is daarom veel aandacht voor de reorganisaties; de stafafdelingen zijn anders ingericht en aanzienlijk in omvang verminderd en bij Van Hall Larenstein (VHL) speelde de fusie en daarmee tevens een krimp in de staforganisatie. Bij Stichting DLO was sprake van forse ingrepen in bepaalde werkgebieden.

Verder zijn de CAO's verlengd, de HAY-systematiek is ook bij Van Hall Larenstein ingevoerd, competenties en het R&O-gesprek zijn bij Wageningen Universiteit ingevoerd en het ontwikkelprogramma Lerenderwijs is gestart.

3.2 Focus 2006

Met betrekking tot de maatregelen in het kader van Focus 2006 (zie toelichting paragraaf 1.1) was er begin 2005 nog zicht op een reorganisatie op basis van kwaliteit, maar in het voorjaar werd duidelijk dat dat niet haalbaar was. Uiteindelijk zijn er vlak voor en in de zomer sociale plannen overeengekomen met de vakbonden. Stichting DLO en Wageningen Universiteit kregen aparte, maar in de praktische betekenis gelijkwaardige plannen. In die sociale plannen is opgenomen dat medewerkers, waarvoor geen passende functie gevonden wordt na een periode van 15 maanden, ontslagen kunnen worden. Binnen Wageningen UR is dat uniek, maar ook noodzakelijk, in verband met het grote aantal arbeidsplaatsen dat moet vervallen.

Voor het eerst zijn relevante wetten van toepassing, met nieuwe begrippen als uitwisselbaarheid en last in, first out (lifo). Ter waarborging van een zorgvuldige toepassing van deze technische begrippen zijn twee externe instanties betrokken. In de verdere procedure is de toetsingscommissie ingesteld, ook om de zorgvuldigheid en eenheid van toepassing te bewaken. De toetsingscommissie bestond uit vertegenwoordigers van de vakbonden, de medezeggenschap en de directeur HRM.

Het proces heeft geheel 2005 geduurd. Eind 2005 zijn de medewerkers van de stafafdelingen en een aantal onderdelen binnen het primaire proces geïnformeerd over hun status (wel of geen voorlopig herplaatsingskandidaat). De plannen voor de businessunits van de Plant Sciences Group en de Agrotechnology and Food Sciences Group moesten eind 2005 nog worden goedgekeurd door de Raad van Bestuur.

In dit langdurige reorganisatieproces speelde ook de nieuwe wetgeving op gebied van uitwisselbaarheid een belangrijke rol. De spelregels zijn duidelijk als er sprake is van grote groepen gelijke functies. Echter als het gaat om de kern van uitwisselbaarheid -zijn de taken binnen een periode van maximaal 3 maanden overdraagbaar- is de regeltoepassing bij Wageningen UR lastiger. Per functie is nagegaan of er sprake is van uitwisselbaarheid, die ook nog wederkerig moet zijn. In krimpgebieden waar sprake is van uitwisselbare functies is na bepaling van de uitwisselbaarheid het Lifo principe toegepast. Dat betekent dat de medewerker met de kortste diensttijd herplaatsingskandidaat wordt. In de praktijk bleken veel functies echter niet uitwisselbaar. Deze functies zijn opgeheven en de betrokken medewerkers zijn herplaatsingskandidaat geworden.

In 2005 zijn er 40 stafmedewerkers (36,6 fte) en 48 medewerkers (41 fte) uit het primaire proces herplaatsingskandidaat geworden. In 2006 zullen nog een aantal reorganisatieplannen worden uitgevoerd waardoor het aantal herplaatsingskandidaten naar verwachting nog verder stijgt. De begeleiding van de herplaatsingskandidaten van werk naar werk zal mede door outplacementbureaus uitgevoerd gaan worden. De herplaatsingskandidaten krijgen 15 maanden de gelegenheid om ander werk te zoeken, waarna ontslag volgt met toekenning van een werkloosheidsuitkering (WW) door de UWV (de uitkerende instantie). Medewerkers kunnen gebruik maken van diverse ondersteunende maatregelen die in het sociaal plan zijn opgenomen. Middels het zogenaamde mobiliteitscontract worden hiertoe concrete afspraken gemaakt. In het kader van Focus 2006 hebben veel medewerkers gebruik gemaakt van de FPU-mogelijkheid (in totaal 195 DLO en 34 WU). Deze mogelijkheid bestaat vanaf 1 januari 2006 niet meer.

Voor Anton van Roestel, onderzoeker bij PPO Paddestoelen in Horst, is de onzekere reorganisatietijd voorbij. Op 1 mei 2006 begint hij aan zijn nieuwe baan bij de provincie Noord-Brabant. "Het was toch een vervelende tijd. Je blijft zoeken en denken: is dat de baan?"

3.2.1 Reorganisatie Van Hall Larenstein

Ook voor het personeel van Van Hall Larenstein was 2005 een intensief jaar. Er vond een reorganisatie plaats bij de stafafdelingen waar een reductie van ongeveer 25 fte (18 %) noodzakelijk was. In de loop van 2005 werd na een periode van vrijwillig vertrek en beëindiging van tijdelijke contracten, duidelijk dat er nog 10 herplaatsingskandidaten over waren. De hogeschool ondersteunt hen in 2006 bij het zoeken naar ander werk.

Van Hall Larenstein is op twee fronten bezig met reorganisaties en fusies. Het begon met het ineenschuiven van de twee hogescholen Van Hall en Larenstein. Kort daarop volgde de toetreding tot Wageningen UR. Senior medewerker financiën en control Gina Amerongen: 'De afdeling is vooral afgeslankt door natuurlijk verloop'

3.3 Ontwikkeling van medewerkers; LerenderWijs

Wageningen UR stimuleert haar medewerkers op verschillende manieren om zich te ontwikkelen. In de CAO zijn daar afspraken over gemaakt. Zo is er voor dat doel jaarlijks 2% van de loonsom beschikbaar en wordt er veel nadruk op gelegd om via de Resultaat & Ontwikkelingsgesprekken (R&O-gesprekken) goed af te stemmen welke investering medewerkers en de organisatie doen in hun ontwikkeling. Medewerkers kunnen gebruik maken van een ruim extern en intern aanbod van opleidings- en ontwikkelingsmogelijkheden.

In 2004 was al een begin gemaakt met een Wageningen UR-brede aanpak van professionaliseringsactiviteiten onder de noemer "LerenderWijs". In 2005 is hier verdere invulling aangegeven en is een begin gemaakt met de eerste programma's. Het model LerenderWijs gaat uit van grote betrokkenheid van medewerkers bij het invullen van hun eigen leerproces en zij hebben dus ook veel invloed op hun eigen ontwikkeling. Vanwege de reorganisaties zijn in 2005 slechts enkele programma's van de grond gekomen.

In de vormgeving van het model zijn de vijf loopbaanpaden uit het IP/OP aangehouden. Dit zijn: Onderwijs, Onderzoek, Management, Acquisitie en Ondersteuning. LerenderWijs gaat uit van drie fasen die medewerkers doorlopen in een loopbaanpad, te weten:

Fase 1 (gedurende de eerste 2 jaar in een loopbaanpad): medewerkers richten zich vooral op ontwikkeling van inhoudelijke (basis)vaardigheden en kennis. Programma's zullen veelal in de vorm van cursussen en trainingen opgezet worden.

Fase 2 (na twee tot vier jaar in een loopbaanpad): medewerkers richten zich meer op persoonlijke ontwikkeling.

Fase 3 (vanaf vier jaar in een loopbaanpad): medewerkers richten zich op inhoudelijke en persoonlijke verdieping en verbreding van vaardigheden en kennis.

Het aanbod van ontwikkelingsprogramma's, in allerlei vormen, wordt afgestemd op de genoemde fasen. Medewerkers kunnen zich ontwikkelen binnen het loopbaanpad waarin zij werken of, op enig moment, kiezen om een overstap te maken naar een ander loopbaanpad.

Acquisitievaardigheden

Ten eerste is een Basistraining acquisitievaardigheden Wageningen UR "Acquireren met vertrouwen" ontwikkeld (fase 1 LerenderWijs). Deze training wordt in eerste instantie verzorgd door een extern bureau. Geheel volgens de principes van LerenderWijs wordt er een 'train de trainer' programma verzorgd, waarmee eigen medewerkers opgeleid worden, zodat de organisatie de training zelf kan gaan uitvoeren. Dit is daarmee een fraaie mogelijkheid voor de betrokken medewerkers zich daarin te ontwikkelen.

Professionaliseringsgroep

Ten tweede is een professionaliseringsgroep (fase 2 LerenderWijs) gestart met de Opleidingsdirecteuren van het Onderwijsinstituut (OWI) als deelnemers. De start van deze groep sloot nauw aan op de reorganisatie van het OWI. Ook in deze groep is sprake van werken aan persoonlijke leerdoelen en aan organisatieontwikkeling. Opnieuw invulling geven aan de werkwijzen en afstemming daarvan binnen de nieuwe organisatievorm is een belangrijk vraagstuk.

TOP-professionaliseringsprogramma

Ten derde is het TOP-professionaliseringsprogramma opgezet (fase 3 LerenderWijs). De deelnemers komen uit alle loopbaanpaden. Een belangrijk kenmerk is dat zij in hun ontwikkeling een stadium bereikt hebben, waarin zij bereid zijn en behoefte hebben om zich ook in bredere zin in te zetten voor de ontwikkeling van collega's en medewerkers en voor de organisatie als geheel. In dit programma is dan ook sprake van een leerproces van de deelnemer dat voor een groot deel gericht is op een organisatieontwikkelingsvraagstuk en voor een kleiner deel gericht op de eigen leerprocessen en leerdoelen van de deelnemers. In februari is de eerste groep gestart met 12 deelnemers; in september de tweede groep met 8 deelnemers. De eerste groep heeft inmiddels haar opdracht afgerond, de tweede groep zal dat medio 2006 doen.

Verder is het interne aanbod aan trainingen, cursussen, workshops en opleidingen van de verschillende organisatieonderdelen geïnventariseerd. Medio 2006 wordt dit via intranet ontsloten, zodat medewerkers ook gebruik kunnen maken van het interne aanbod bij andere onderdelen.

3.4 Resultaat & Ontwikkelingsgesprekken

Goede communicatie tussen medewerkers en hun leidinggevendenden over de te leveren prestaties en over hun persoonlijke groei en ontwikkeling is van levensbelang voor Wageningen UR. De Resultaat- en Ontwikkelingsgesprekken (R&O-gesprekken) vormen daarvoor een uitstekend hulpmiddel.

In de eerste helft van 2005 is de besluitvorming over verdere invoering van R&O-gesprekken afgerond. Overleg met de vakorganisaties heeft ertoe geleid dat binnen geheel Wageningen UR, behalve Van Hall Larenstein, het R&O gesprek wordt ingevoerd. In de praktijk is het R&O-gesprek bij Wageningen Universiteit ingevoerd en bij Stichting DLO wat aangepast. Per 1 april 2006 moeten alle medewerkers minimaal één R&O-gesprek gevoerd hebben.

Op grond van de evaluatie in 2004 is het gebruikte materiaal bijgesteld. De definities van de competenties en de gedragsindicatoren zijn verbeterd; het formulier is sterk vereenvoudigd, onder ander door het weglaten van de Balanced Score Card. Extra aandacht is besteed aan de eis dat de hulpmiddelen voor het R&O-gesprek bij Wageningen Universiteit zowel als bij Stichting DLO goed bruikbaar zijn, zodat er één systeem ontstaat. Het enige onderscheid is dat, als uitkomst van het overleg met de vakorganisaties, bij de universiteit naast de R&O-gesprekken de formele personeelsbeoordeling vooralsnog in stand blijft.

Begin juli is het systeem voor elektronische ondersteuning van de R&O-gesprekken opgeleverd, "E-tool R&O" genaamd. In een aantal bijeenkomsten zijn HRM-adviseurs geïnformeerd over het vernieuwde materiaal en geïnstrueerd in het werken met de E-tool R&O, zodat zij de medewerkers en leidinggevendenden binnen het eigen onderdeel kunnen informeren. De kracht van de elektronische ondersteuning zit hem in dat je nadrukkelijk uitgedaagd wordt om een R&O-gesprek goed voor te bereiden, waarbij voor het gebruiksgemak de E-tool R&O gekoppeld is aan de database met functieprofielen met resultaatgebieden en aan de competentielijst. Tevens is het een goed hulpmiddel voor het maken van verschillende overzichten, voor direct gebruik door de leidinggevende zelf en voor het maken van managementrapportages.

Marijke Hartog over haar eerste R&O-gesprek: 'Het was goed dat het eens alleen om mij ging'

3.5 Ziekteverzuim

Het gemiddelde verzuimpercentage over heel Wageningen-UR is in 2005, ten opzichte van 2004 gedaald. Dat past in de trend van het dalend ziekteverzuim sinds 2002. De norm die we ons hebben gesteld is 4%, daar blijven we onder. In het jaarverslag van de Arbo- en Milieudienst is een uitgebreide analyse opgenomen over het ziekteverzuim (zie 4.3.2 en 4.3.3).

3.6 Arbeidsvoorwaardenbeleid

Wageningen UR heeft in het arbeidsvoorwaardenbeleid te maken met drie CAO's:

CAO Nederlandse Universiteiten, CAO Stichting DLO en de CAO HBO. In de CAO Stichting DLO is de afspraak gemaakt dat onderzocht wordt hoe de CAO Stichting DLO en de CAO Nederlandse Universiteiten als geheel geharmoniseerd kunnen worden. Resultaat zou kunnen zijn dat voor Wageningen UR er naast de CAO HBO één CAO geldt.

Bij Van Hall Larenstein zijn eind 2005 voorbereidingen getroffen voor de nieuwe CAO, ingaande op 1 januari 2006.

In de nieuwe CAO zijn afspraken gemaakt over beoordelen en belonen en over een standaard werkdag van 8 uur (in plaats van 9 uur).

3.6.1 Wetgeving en harmonisatie

Bij de totstandkoming van de CAO's wordt gestuurd op harmonisatie van CAO-afspraken en –regelingen die uit de CAO's voortvloeien voor geheel Wageningen UR.

In 2005 was dat veelvuldig aan de orde: het Kabinet rondde nieuwe wetgeving op het gebied van de sociale zekerheid af. Een nieuwe wet over vervroegde uittreding (VUT), prepensioen en levensloop (VPL), nieuwe wetgeving voor volledige en gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid (WIA en WGA), loondoorbetaling in het eerste en tweede ziektejaar en de invoering van het nieuwe ziektekostenstelsel. De CAO-afspraken die tot dusver over deze zaken zijn gemaakt zijn voor Wageningen Universiteit en Stichting DLO hetzelfde.

3.6.2 CAO: looptijden en salarissen

De CAO Stichting DLO werd voor de periode 1 april 2005 tot 1 januari 2006 op een beperkt aantal punten aangepast. Per 1 juli 2005 zijn de salarissen structureel verhoogd met 0,75%. Naast de structurele eindejaarsuitkering van 0,5% van het jaarsalaris werd in januari 2006 een incidentele uitkering uitbetaald van € 150 bruto, op basis van een voltijds dienstverband.

In de CAO Nederlandse Universiteiten met een looptijd van 1 september 2004 t/m 31 december 2005 is een loonsverhoging van 0,55% per 1 september 2005 en een eenmalige uitkering van € 100 netto per 1 juli 2005 overeengekomen.

3.6.3 Loondoorbetaling bij langdurige ziekte

Er is afgesproken om de loondoorbetaling in het eerste en tweede ziektejaar gedurende 6 maanden op 100% te laten en daarna terug te brengen naar 80%. Het doel hiervan is om de reïntegratie van langdurig zieken te bevorderen en arbeidsongeschiktheid te vermijden. In bijzondere gevallen is er sprake van een derde ziektejaar. Wordt therapeutische arbeid verricht dan wordt 100% van het loon doorbetaald.

3.6.4 Arbeidsongeschiktheid

Afspraken rond de invoering van WIA en WGA houden in dat bij minder dan 35% arbeidsongeschiktheid de werknemer in dienst blijft. Bij arbeidsongeschiktheid tussen 35% en 80% spant Wageningen UR zich in de capaciteiten van werknemers zo volledig mogelijk te benutten binnen de organisatie of bij een andere werkgever.

3.6.5 Kinderopvang

Per 1 januari 2005 is de nieuwe Wet Kinderopvang in werking getreden. Uitgangspunt van deze wet is een verdeling in financiering tussen ouders, werkgevers en overheid waarbij een ieder circa 1/3 bijdraagt aan de kosten van kinderopvang. De beide werkgevers betalen samen (op vrijwillige basis) 1/3 van de opvangkosten. Wageningen UR heeft gekozen voor een werkgeversbijdrage van 1/6 van de werkelijke kosten tot 1/6 van het door SZW gestelde maximum.

3.6.6 Seniorenbeleid

Met ingang van 1 januari 2005 treedt de nieuwe seniorenregeling voor Wageningen UR in werking. Alleen op het punt van de ingangleeftijd is er nog een verschil tussen Wageningen Universiteit en Stichting DLO.

Werknemers van Wageningen Universiteit van 59 jaar of ouder en werknemers van Stichting DLO van 57 jaar of ouder kunnen 1 dag per week korter werken met behoud van salaris en onder inlevering van hun seniordagen en een aantal verlof dagen. Maximaal 1 jaar voor de pensioendatum kunnen deze werknemers 3 dagen per week werken tegen 90% van het salaris en inlevering van extra verlofdagen.

Stichting DLO kent tevens de regeling dat werknemers van 55 jaar en ouder op eigen verzoek geplaatst kunnen worden in een lager gewaardeerde functie met behoud van de pensioenopbouw en de grondslag voor de sociale zekerheidsregelingen op het oorspronkelijke niveau.

3.6.7 Nieuwe regels voor universiteiten

De CAO Nederlandse Universiteiten is sterk vereenvoudigd door de samenvoeging van de CAO van de publieke universiteiten en die voor de bijzondere universiteiten. Er gelden nieuwe regels, bij voorbeeld voor aanstelling, ontslag en reorganisaties. Voor promovendi kan de duur van de aanstelling verlengd worden als er een bestuursfunctie bekleed wordt. Bij reorganisaties wordt de ontslagbeschermingstermijn bij publieke en bijzondere universiteiten 12 maanden, waarna een opzegtermijn van 3 maanden geldt. De ontslagbeschermingstermijn gaat lopen vanaf het individuele besluit.

Voor Stichting DLO geldt in geval van reorganisaties een herplaatsingsperiode van maximaal 15 maanden die valt vóór de ontslagdatum.

3.6.8 Reïntegratie

Er zijn in de CAO Nederlandse Universiteiten afspraken gemaakt over reïntegratie in geval van werkloosheid. In sociale plannen moet geregeld worden dat voor iedere werknemer die met ontslag wordt bedreigd een persoonlijk traject (herplaatsingsplan) wordt opgesteld waarin outplacement-, begeleidings- en scholingsfaciliteiten zijn opgenomen.

De universiteiten willen in samenwerking met de Taskforce Jeugdwerkloosheid voor eind 2006 voor 100 of meer jonge werklozen stageplaatsen, leerplekken en korte tijdelijke aanstellingen organiseren om hun arbeidsmarktpositie te verbeteren. Wageningen UR zal haar bijdrage hieraan leveren.

In 2005 zijn, vooruitlopend op nieuwe wetgeving, afspraken gemaakt over de ziektekosten (afschaffing regelingen ter tegemoetkoming in de ziektekosten en salarisafspraken ter compensatie) en er is een tijdelijke levensloopregeling gemaakt die begin 2006 zal worden vervangen door een definitieve regeling.

3.7 Optare

Al enkele jaren bestaat er voor werknemers van Wageningen UR de fiscaal vriendelijke mogelijkheid om (delen van) het arbeidsvoorwaardenpakket te "ruilen" voor doelen die beter passen bij de individuele behoefte. Aan het eind van ieder jaar worden werknemers in staat gesteld door middel van een geautomatiseerd simulatiemodel deze keuze(s) kenbaar te maken. Na schriftelijke overeenstemming met de werkgever wordt het salaris en verlof van het daaropvolgende jaar aangepast aan deze formele wijziging op de aanstelling c.q. arbeidsovereenkomst.

Vanaf 1 januari 2005 zijn de vakbondscontributie en het ABP-extra pensioen als nieuwe doelen aangewezen binnen Optare. Bij medewerkers van Wageningen Universiteit was er dit jaar meer animo om gebruik te maken van Optare 2005 dan bij hun collega's van Stichting DLO. Ter illustratie: bijna 32% van de universiteitsmedewerkers maakte een keuze voor uitruil van arbeidsvoorwaarden, terwijl bij Stichting DLO dit jaar een deelnemerspercentage gold van bijna 19%. Overigens is dit nog altijd ruim boven het landelijk gemiddelde (10-15%). De teruggang is mede te verklaren door de reorganisaties en de krimpmaatregelen.

Een opvallend verschil: ruim 46% van de keuzedoelen van Wageningen Universiteit bestond uit het cashen van verlofuren als extraatje in de maand december, terwijl dat percentage bij Stichting DLO beduidend lager lag, te weten: 20%.

Een doorkijkje naar 2006: eind 2005 maakten opnieuw veel werknemers gebruik van de mogelijkheid te kiezen voor een ander arbeidsvoorwaardenpakket. Ruim 36% van het Wageningen Universiteitspersoneel maakte haar keuze via het simulatiemodel op de intranetmodule en ook bij Stichting DLO was er weer een toename van meer dan 10% te constateren: ruim 30% van het -inmiddels fors gekrompen- personeelsbestand leverden hun aanvraagformulier in.

De nieuwe keuzes van vorig jaar scoorden iets anders, te weten vakbondscontributie bij zowel Wageningen Universiteit als Stichting DLO is nu met 1% verhoogd naar ruim 2,5%, terwijl het inzetten ten behoeve van extra pensioen bij Wageningen Universiteit gelijk bleef op 4,1% en bij Stichting DLO terugliep van 2,4% naar 1,3%. Een verklaring voor het laatste verschijnsel is wellicht het inwerkingtreden van het nieuwe ABP-keuzepensioen en het vervallen van de FPU per 1 januari 2006, én het feit dat daardoor beduidend minder fiscale ruimte ontstaat om een eventueel pensioengat aan te vullen.

3.8 Functieordenen

In het najaar 2005 zijn alle medewerkers binnen Van Hall Larenstein ingedeeld in een HAY-functieprofiel. Voor het ondersteunend personeel is daarbij gebruik gemaakt van het functiemateriaal zoals dat binnen Wageningen UR wordt gehanteerd. Voor het onderwijzend personeel is er binnen de VSNU-functieprofielen geen functiemateriaal beschikbaar. Om die reden is voor het onderwijzend personeel en het onderwijsmanagement gebruik gemaakt van functieprofielen die op basis van de VSNU-model in overleg met de Haygroup zijn ontwikkeld door de Hogeschool Arnhem Nijmegen. Een aantal medewerkers heeft tegen de indeling bedenkingen ingebracht. Deze worden in de eerste maanden van 2006 afgehandeld.

De indelingen functie-ordenen bij Wageningen Universiteit en Stichting DLO (uitgevoerd in 2003 en 2004) hebben 221 bedenkingen opgeleverd.

Bij Wageningen Universiteit zijn 13 bezwaren ingediend, waarbij: 4 gegrond, 1 ongegrond, 1 krijgt een nieuwe indeling, 6 ingetrokken en 1 geval is nog in behandeling.

Bij Stichting DLO zijn 15 bezwaren ingediend, waarbij: 6 gegrond, 8 ongegrond, 1 ingetrokken.

Begin 2006 zijn alle bezwaren afgehandeld en beschikt iedere medewerker binnen Wageningen UR over een functieprofiel volgens de HAY-systematiek.

4 Arbo- en milieudienst

4.1 Inleiding

In het jaarverslag is de output gegroepeerd naar werkerterreinen: Gezondheid & Welzijn en Veiligheid & Milieu. Daarnaast hebben acties op grond van vergunningen een aparte plek gekregen in het hoofdstuk Algemeen. Al de werkzaamheden zullen bewaakt worden via een kwaliteitsmanagementsysteem, dat in de loop van 2006 binnen de Arbo- en Milieudienst operationeel wordt. Dit systeem vervangt voor het merendeel het eerder aangekondigde systeem van SLA's, dat nu beperkt blijft tot een aantal wettelijke taken.

Samen met de arbo- en milieufunctionarissen van alle organisatieonderdelen, wordt zo invulling gegeven aan het voldoen aan wettelijke vereisten en vermindering van risico's in de organisatie.

In dit jaarverslag van de werkzaamheden van de Arbo- en Milieudienst voor Wageningen UR is Van Hall Larenstein nog niet betrokken. De komende jaren zal onze dienstverlening, zoals in een dienstencatalogus vastgelegd, ook voor hen gelden.

4.2 Algemeen

4.2.1 Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)

Een Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is een onderzoek naar risicofactoren in de werkomgeving op het gebied van veiligheid, gezondheid en welzijn. Op basis van de resultaten wordt een RI&E-rapportage plus plan van aanpak opgesteld. In 2005 is de vragenlijst 'basis risico-inventarisatie en -evaluatie' (basis-RI&E) bij diverse organisatieonderdelen uitgezet. De uitvoering van de RI&E lag bij de verschillende organisatieonderdelen zelf. Vanuit de Arbo- en Milieudienst werd coachend en adviserend opgetreden.

De Environmental Sciences Group, de Agrotechnology and Food Sciences Group, CIDC-Lelystad en de Animal Sciences Group in IJmuiden hebben de RI&E eind 2005 afgerond en ter toetsing aan de Arbo- en Milieudienst aangeboden. Bij het RIKILT is de RI&E in 2005 uitgevoerd door de Arbo- en Milieudienst.

Bij het Facilitair Bedrijf is de basis-RI&E wegens capaciteitsproblemen in 2005 niet afgerond.

Bij de Social Sciences Group is door nieuwbouw en renovatie van de Leeuwenborch en het LEI besloten de uitvoering van de basis-RI&E uit te stellen. Bij het LEI is op de decentrale vestigingen de basis RI&E in de afrondingsfase. Bij PPO (Lisse) van de Plant Sciences Group is eind 2005 een RI&E-machineveiligheid uitgevoerd en ter toetsing aangeboden aan de Arbo- en Milieudienst.

Mede op basis van veranderde arboregelgeving zijn door de Arbo- en Milieudienst criteria opgesteld voor de inhoudelijke en procedurele toetsing van de RI&E, inclusief het plan van aanpak. Er zijn daarnaast toetsingscriteria opgesteld met betrekking tot de competenties van de preventiemedewerker.

Op verzoek van diverse decentrale onderdelen heeft de Arbo- en Milieudienst meerdere arbeidshygiënische onderzoeken uitgevoerd die hebben geleid tot adviezen voor werkplekverbetering.

Zo is er bij het RIKILT onderzoek gedaan naar geluid en fysieke belastingen en zijn er metingen verricht naar blootstelling aan organische oplosmiddelen.

4.2.2 Vergunningen

De coördinatie van vergunningen (inclusief verrichten van rechtshandelingen) ligt sinds half december 2005 bij de Arbo- en Milieudienst. Ook het beheer wordt centraal opgepakt. Onderdeel hiervan is de heroriëntatie van vergunninghouders (vermindering aantal). Het betreft de volgende vergunningen: Wm, Wvo, WVMC, Kew, Wod, Besluit ggo. Gebruiksvergunningen worden beheerd door Vastgoed en Bouwzaken, in nauw overleg met de Arbo- en Milieudienst.

Gebruiksvergunningen

De gemeente Wageningen heeft geëist dat alle gebouwen van Wageningen UR eind 2006 een gebruiksvergunning hebben. Er zijn dit jaar nauwelijks gebruiksvergunningen afgegeven. Discussie met de brandweer over al dan niet uit te voeren aanpassingen in gebouwen die na het gereedkomen van het Forum en Atlas afgestoten gaan worden, geeft het nodige oponthoud.

Dierenexperimentencommissie (DEC)

De Wet op de dierproeven (Wod) schrijft, dat een dierproef pas mag uitgevoerd worden als een dierenexperimentencommissie (DEC) een positief advies heeft gegeven. Aan de hand van het onderzoeksplan dat de onderzoeker indient, beoordeelt een DEC de dierproef. Ook aan de informatie in dit onderzoeksplan zijn vanuit de Wod eisen gesteld. Deze ethische toetsing van het onderzoeksplan betreft in het bijzonder het afwegen van het ongerief van proefdieren tegen het wetenschappelijke en maatschappelijke belang van de proef. Ook wordt veel aandacht gegeven aan de toepassing van de drie V's (Vervanging, Vermindering en Verfijning). Binnen Wageningen UR zijn twee dierenexperimentencommissies ingesteld, één voor Wageningen Universiteit en één voor Stichting DLO. In verband met het stroomlijnen van het vergunningenbeheer, zijn sinds juli 2005 de beide DEC's en de proefdierdeskundigen ondergebracht bij de Arbo- en Milieudienst van Wageningen UR.

In 2005 hebben de commissies samen circa 400 proeven beoordeeld. De DEC streeft ernaar om de communicatie met alle betrokkenen bij dierproeven te bevorderen. Hiertoe is ook in 2005 een 'gebruikersbijeenkomst' georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst zijn ervaringen uitgewisseld en wederzijdse verwachtingen verhelderd.

Kernenergiewet (Kew) plus externe diensverlening

Voor het zogenaamde Landbouwkundig Complex is een complexvergunning volgens de Kernenergiewet (Kew) afgegeven. Naast organisatieonderdelen van Wageningen UR zijn de bedrijven Keygene N.V. te Wageningen, het Nederlands Instituut voor Oecologisch Onderzoek/Centrum voor Terrestrische Ecologie te Heteren en NIZO food research B.V. te Ede vergunninghouders. Met de drie laatstgenoemde bedrijven is in 2005 afgesproken dat de dienstverlening met betrekking tot stralingsaangelegenheden wordt beëindigd. De aanvraag van nieuwe vergunningen voor Keygene en NIZO food research zijn ingediend. Zodra de gevraagde vergunningen worden verleend wordt de complexvergunning aangepast. In de Kernenergiewetvergunning is de verplichting opgenomen om voor 1 april een jaarverslag van het voorafgaand jaar te sturen naar de vergunningverlener (VROM). Met dit jaarverslag wordt verantwoording afgelegd voor de stralingshygiënische zorg bij de instellingen die gebruik maken van radioactieve bronnen.

Dit jaarverslag omvat een overzicht van de werkzaamheden en zaken met betrekking tot handelingen met radioactieve bronnen en geeft inzicht in het gevoerde stralingshygiënische beleid.

Vergunningen Wet milieubeheer (Wm)

Binnen Wageningen

Volgens planning is de milieuvergunning van complex de Born verder aangepast en uitgebreid. Door nieuwbouw en verhuizingen is het afgelopen jaar één aanvraag uitbreidingsvergunning ingediend voor nieuw-/verbouw van RIKILT, het Plantkundig Proefcentrum Wageningen van Praktijkonderzoek Plant & Omgeving en Environmental Sciences Group en één melding ex. art. 8.19 Wm ingediend voor de nieuwbouw van de Plant Sciences Group.

Ook is er een melding Woon- en verblijfsgebouwen (ex. art 8.40 Wm) voor het IAC-gebouw (kantoorgedeelte) ingediend.

Buiten Wageningen

Voor de nieuwbouw van een tuberculinelaboratorium voor de locatie van de Animal Sciences Group in Lelystad is bij de gemeente Lelystad een melding ex. Art. 8.19 Wm ingediend. Verder is er een ambtshalve wijziging geweest van de Wm-vergunning van de Animal Sciences Group in IJmuiden. En als laatste is er een melding ex. Art. 8.19 Wm melding ingediend voor tien tunnelkasjes op Nergena (Bennekom) bij de gemeente Ede.

Verder zijn er diensten voor BioPartner Center Wageningen B.V. gedaan. Voor en namens dit bedrijf is een aanvraag revisievergunning ingediend. BioPartner faciliteert en stimuleert (startende) ondernemers bij onderzoek en ontwikkeling van nieuwe (bio)technologische technieken.

Vergunning Wet verontreiniging en oppervlaktewateren (Wvo)

Er is gewerkt aan de afronding van de al lopende procedures revisie lozingsvergunningen voor de Agrotechnology and Food Sciences Group (locatie Born-Zuid) en voor proefboerderij De Ossekampen. De vergunningen zijn verleend en er is gewerkt aan het inbedden van de voorschriften binnen de bedrijfsorganisatie.

Voor de locatie Binnenhaven 5 zijn op verzoek van Wageningen UR de voorschriften met betrekking tot de te lozen hoeveelheid afvalwater, de bemonsteringsfrequentie en de te analyseren parameters gewijzigd.

Voor de locatie Binnenhaven 7-11 dient de lozingsvergunning gereviseerd te worden. Er zijn voorbereidingen getroffen, maar dit heeft nog niet geresulteerd in een aanvraag.

Voor de locaties Gaia en Lumen van Alterra is revisie van de lozingsvergunningen nodig. Tevens is een oprichtingsvergunning nodig voor de locatie Atlas. Alledrie de locaties vallen onder de Environmental Sciences Group. In overleg met het Waterschap Vallei & Eem is besloten om het een en ander te combineren tot één vergunningaanvraag, Wvo Environmental Sciences Group - de Born. De eerste conceptaanvraag is hiervoor opgesteld.

Het afvalwater van veel Wageningen UR-locaties wordt regelmatig bemonsterd en geanalyseerd om te zien of er wordt voldaan aan de in de lozingsvergunningen gestelde lozingseisen. De resultaten worden overlegd aan het betrokken Waterschap. Wageningen UR heeft bestuurlijke waarschuwingen ontvangen voor de volgende overschrijdingen:

- Locatie Born-Zuid van de Agrotechnology and Food Sciences Group: overschrijding van de norm voor onopgeloste bestanddelen.
- Locatie de Dreijen - Fysko/OC: overschrijding van de norm voor dichloormethaan.
- Locatie Plant Research International - de Haaff: overschrijding van de norm voor onopgeloste bestanddelen en chloroform.

Het betreft incidentele overschrijdingen. Op alle betrokken locaties zijn maatregelen getroffen om de overschrijdingen op te heffen en herhaling te voorkomen.

Wet voorkoming misbruik chemicaliën (WVMC) en Verdrag chemische wapens (VCW)

Onze organisatie heeft steeds getracht op een zorgvuldige wijze met chemicaliën om te gaan, zeker die categorieën, die voor drugs of chemische wapens gebruikt zouden kunnen worden. Toch is door de handhavende instantie (FIOD-ECD) geconstateerd dat de toegankelijkheid nog te groot was. Tevens was er sprake van een zekere naïviteit bij de gebruikers. Een gesloten kringloop werd verplicht gesteld.

Met de invulling van chemicaliënregistratiesysteem (zie 4.4.10) en de komende koppeling aan het elektronische bestelsysteem (zie 4.4.10) is in dit laatste voorzien. Deze invulling heeft het afgelopen jaar veel inspanning geëist, maar met hulp van iedereen wel tot goede resultaten geleid. De organisatie loopt hiermee voorop ten opzichte van andere universiteiten. Daar is men net gestart met de inventarisatie, de bewaking zal een volgende stap zijn.

Wat de andere twee punten (toegankelijkheid en naïviteit) betreft: daar is nog werk te verrichten. Dit zal echter meeliften met de te maken brochure: 'veilig en gezond werken', die in 2006 zijn beslag krijgt.

4.3 Gezondheid en Welzijn

4.3.1 Advisering management

Om het management goed te adviseren zijn bij alle organisatieonderdelen van Wageningen UR beleids-sociaalmedisch team (beleids-SMT) overleggen ingesteld. Dit overleg vindt plaats onder voorzitterschap van de algemeen directeur of de directeur bedrijfsvoering en is er in 2005 aan deelgenomen door het hoofd van de HRM-afdeling van het desbetreffende organisatieonderdeel, de bedrijfsarts en de bedrijfsmaatschappelijk werker.

In het beleids-SMT staat niet de casuïstiek maar de grote lijn centraal. Ook gevolgen van reorganisaties en organisatieontwikkelingen die consequenties kunnen hebben op het gebied van welzijn en gezondheid, worden besproken, maar ook signalering op basis van jaarcijfers en aanbevelingen daaruit voortvloeiend.

Algemene conclusie is dat beleids-SMT's op een aantal plekken zijn ingevuld, de doelstellingen/taken zijn nog niet altijd helder.

4.3.2 Verzuimbegeleiding

De raad van bestuur kent hoge prioriteit toe aan het versterken van de verzuimbegeleiding én het preventiebeleid. Beide gericht op het structureel laag houden van het ziekteverzuim en de daarmee gepaard gaande kosten. In dat kader zijn de volgende zaken geregeld en activiteiten ontplooid:

- De veranderde rol van de lijnmanager als regisseur in het (preventief) verzuimbeleid, waardoor de bedrijfsarts als adviseur wordt ingeschakeld voor medische arbeidsongeschiktheid, vindt plaats via een projectmatige aanpak (zie Pilot 'Anders omgaan met verzuim').
- Aan de categorie langdurig zieken is speciale aandacht besteed, zodat deze medewerkers niet procedureel blijven hangen tussen Wageningen UR en het UWV. Alle mogelijke energie wordt ingezet ten behoeve van de reïntegratie.

Pilot 'Anders omgaan met Verzuim'

De Wet Verbetering Poortwachter heeft in 2005 geleid tot aanpassing van het verzuimbeleid van Wageningen UR, wat tot uitdrukking komt in de omschrijving 'Verzuim is vooral een zaak van medewerker en leidinggevende'.

Het aangepaste beleid is ingevoerd via een project, ondersteund door de Arbo- en Milieudienst, en gestart met een pilot die in 2005 is uitgevoerd.

Bij de start en het einde van de pilot zijn met een aantal actoren gesprekken gevoerd over de situatie rondom verzuimbeleid. Deze actoren zijn: verantwoordelijke managers, betrokken leidinggevenden, bedrijfsartsen, bedrijfsmaatschappelijk werkers en hoofden-HRM.

Uit de gesprekken aan het eind van de pilot komt naar voren, dat bij de onderdelen die hebben gekozen om met begeleiding de pilot uit te voeren, positieve veranderingen zijn te zien:

- De lijnmanager heeft zich nadrukkelijk aan het onderwerp verzuim en de regiefunctie gecommitteerd en dit in de voorlichting aan de medewerkers ook uitgedragen.
- De direct leidinggevenden hebben de regiefunctie op zich genomen en daar als groep scholing (inhoud en vaardigheden) in gevolgd.
- Met de bedrijfsarts en de bedrijfsmaatschappelijk werkers zijn nieuwe afspraken gemaakt over de rol en advisering aan de leidinggevenden.

Conclusies en aanbevelingen die uit de pilot volgen zijn:

- het expliciete commitment van directie en lijnmanagement is noodzakelijk;
- om de 'regiefunctie' goed vorm te geven, wordt specifieke begeleiding sterk aanbevolen;
- verbetering verzuimadministratie nodig om leidinggevenden actuele informatie te geven; ook besparing haalbaar door te stoppen met de ZIF-administratie (materieel en personeel);
- aanbevolen wordt om een bedrijfsverpleegkundige/verzuimconsulent in te zetten;
- de uitrol van het organisatiebrede project interfereert met Focus 2006. Daarom wordt aanbevolen de uitrol aan te houden tot na de implementatie van Focus.

Sociaalmedisch Team (SMT)

Om tot een effectieve aanpak bij de verzuimbegeleiding te komen, is overleg met de organisatie van groot belang. Het ziekteverzuimbeleid van de organisatie en de inzet van de arbodienst wordt structureel in het sociaalmedisch team (SMT) op elkaar afgestemd. Het hoofddoel van een sociaalmedisch team (SMT) is om de leidinggevende te ondersteunen bij het ziekteverzuimproces van een werknemer. Ook kunnen de knelpunten die spelen bij een organisatieonderdeel aan bod komen en vervolgens direct doorspeeld worden naar het beleids-SMT. Tevens wordt aandacht geschonken aan preventieve aspecten.

Het SMT is een overleg tussen: leidinggevende, de HRM-adviseur, bedrijfsarts en bedrijfsmaatschappelijk werker.

Bijna ieder organisatieonderdeel heeft een SMT, dat over het algemeen goed is ingebed in het algehele personeelsbeleid. Frequentie en samenstelling van het SMT wordt bepaald door het management van het betreffende organisatieonderdeel, variërend van eens per zes weken tot eenmaal per jaar.

De daling van het ziekteverzuim, zoals die zich de laatste jaren heeft afgetekend, wordt ook ondersteund door dit overleg. Tevens blijkt dat korte lijnen tussen de leden van een SMT, de adequate en effectieve aanpak van leidinggevendens bevordert, ook als een medewerker nog niet arbeidsongeschikt is.

Signalen en aanbevelingen:

- Het lage ziekteverzuimpercentage heeft tot gevolg dat leidinggevendens minder gefocust raken op signalen van medewerkers. Preventieve zaken krijgen soms weinig aandacht. Het SMT kan als een structureel ingebed en laag frequent instrument benut worden om de advisering op dit gebied in de aandacht te houden.
- Als er geen langdurig zieken zijn, worden SMT's soms afgezegd, ook bij een lage frequentie.

4.3.3 Verzuimgetallen

Verzuimpercentage

Het verzuimpercentage Wageningen UR bedroeg 3,3% in 2005 tegenover 3,4% in 2004.

Bij Stichting DLO was dat 3,4% in 2005 en 3,6% in 2004 en bij Wageningen Universiteit 2,9% in 2005 tegenover 3,0% in 2004. Beide percentages liggen ruim onder het als doel gestelde niveau van 4%.

Het verzuimpercentage klimt geleidelijk met de leeftijd. Dit beeld zien we bij zowel Stichting DLO als bij Wageningen Universiteit.

Verzuimmelding en -duur

In 2005 ontvingen de bedrijfsartsen 7400 verzuimmeldingen (tegen 7562 in 2004). Naar aanleiding hiervan werden in totaal 2595 spreekuren gehouden waarvan 2011 verzuimspreekuren. In 2004 waren dat respectievelijk 3155 spreekuren waarvan 2491 verzuimspreekuren. Wat bij deze cijfers opvalt, is dat het aantal spreekuren fors is afgenomen dan het aantal ziekmeldingen.

De gemiddelde verzuimduur is dalend, in 2005 was deze bij Stichting DLO 13,6 verzuimdagen tegenover 15,2 in 2004. Bij Wageningen Universiteit is dat 14,6 dagen in 2005 tegen 17,1 dagen in 2004.

Klachten bij verzuimmelding

Van DLO-medewerkers ontvingen de bedrijfsartsen 4030 eigen verklaringen (ZIF-formulieren). Hoofdpijn als reden van ziekmelding blijft hoger scoren dan gemiddeld.

Op 7% van alle retour ontvangen ZIF-formulieren is gemeld van het ervaren van werkgebonden klachten. In absolute aantallen is dit 292 klachten. Dit bovengenoemde percentage loopt geleidelijk iets op over de laatste drie jaar.

In het oog sprongen:

- organisatieproblematiek 113x
- werkhoeveelheid 48x
- arbeidsverhoudingen 35x

Vanuit Wageningen Universiteit werden 2497 eigen verklaringen retour ontvangen. Het klachtenbeeld bij aanvang verzuim wijkt (vrijwel) niet af van het landelijke beeld.

Op 5% van alle retour ontvangen eigen verklaringen werden (ervaren) werkgebonden klachten genoemd. Dit is een lichte daling ten opzichte van 2004. In absolute aantallen betrof het 137 meldingen. Meest in het oog springend was:

- organisatie werk 36x
- werkhoeveelheid 29x

Diagnose bij einde verzuim

Bij Stichting DLO hebben de bedrijfsartsen 355 verzuimdiagnoses gesteld.

Belangrijkste diagnosegroep is de groep van psychische klachten 39% (N=140) tegen 29% landelijke referentie.

Bij Wageningen Universiteit zijn 247 verzuimdiagnoses gesteld. Ook hier was de belangrijkste diagnosegroep de groep van de psychische klachten 41% (N=101) tegen 29% landelijke referentie.

4.3.4 Preventieve en curatieve psychosociale begeleiding

De bedrijfsmaatschappelijk werkers van Wageningen UR bieden kortdurende begeleiding aan medewerkers met psychosociale problemen. Medewerkers komen op eigen initiatief, of worden verwezen door leidinggevende, HRM, bedrijfsarts en collega.

In 2005 deden ongeveer 300 medewerkers een beroep op een bedrijfsmaatschappelijk werker, oftewel 5% van het personeelsbestand. In totaal waren 472 medewerkers (zie Bijlage IV, tabel 1 voor totale caseload) bij een bedrijfsmaatschappelijk werker onder behandeling (8% van alle medewerkers). Dit is eenzelfde percentage als in 2004. Bij éénderde van de nieuwe cliënten speelden organisatorische veranderingen (reorganisaties) en onzekerheid over de toekomst een grote rol in de reden van aanmelding, zie Bijlage IV, Tabel 2 en Tabel 3 in bijlage IV voor een compleet overzicht.

Medewerkers schakelden meer dan vroeger op eigen initiatief een bedrijfsmaatschappelijk werker in (Bijlage IV, Tabel 4). Het merendeel van de medewerkers die zich nieuw aanmelden was nog arbeidsgeschikt op het moment van aanmelding. Hierdoor konden de bedrijfsmaatschappelijk werkers een bijdrage leveren aan het voorkomen van ziekteverzuim. Preventieve begeleiding (primaire preventie) richt zich namelijk op het direct aanpakken van oorzaken en potentiële risico's.

Hierdoor krijgen medewerkers weer snel grip op de situatie en voorkom je ziekteverzuim.

Je spreekt van curatieve begeleiding (secundaire preventie) als een nieuwe cliënt arbeidsgeschikt is bij aanmelding.

Slechts ongeveer 25% van de nieuwe cliënten was in 2005 arbeidsgeschikt op het moment van aanmelding, zie Bijlage IV, Tabel 5. Bij deze groep valt een snel herstel op. Uit de cijfers blijkt namelijk, dat een kwart van deze medewerkers na het eerste gesprek het werk weer hervat en bijna de helft is weer binnen twee maanden aan het werk. Ook is gebleken dat de snelle verwijzing van en een goede samenwerking met de leidinggevendenden, bedrijfsartsen en HRM-adviseurs, bijdraagt aan een snel herstel bij verzuim.

Van alle aanmeldingen werd 84% binnen vijf gesprekken afgerond, Bijlage IV, Tabel 6.

4.3.5 Preventie

Voorlichting Bedrijfsmaatschappelijk Werk

De bedrijfsmaatschappelijk werkers geven ook voorlichting binnen Wageningen UR. Zo zijn er acht workshops gehouden over werkstress (op verzoek van een afdeling) en vond er 16 keer voorlichting plaats over de werkwijze van de bedrijfsmaatschappelijk werkers.

Ook de toegankelijkheid en zichtbaarheid van iedere bedrijfsmaatschappelijk werker binnen het eigen werkgebied heeft een belangrijke preventieve werking. Het zijn immers de persoonlijke samenwerkingscontacten die preventief werken bevorderen. Overleg met leidinggevendenden binnen de diverse organisatieonderdelen leidt regelmatig tot gerichte advisering en consultatie.

Daarnaast is in 2005 tijdens reorganisatieprocessen 27 keer een beroep op het Bedrijfsmaatschappelijk Werk gedaan, bijvoorbeeld bij voorlichtingsbijeenkomsten met als thema ophanden zijnde reorganisaties of transitieprocessen.

Naast het geven van mondelinge voorlichting is er ook schriftelijke informatie beschikbaar over de bijdrage van de bedrijfsmaatschappelijk werkers en hun ondersteuning op het psychosociale vlak. Dit zijn folders met algemene informatie voor leidinggevendenden en medewerkers.

Specifieke brochures zijn beschikbaar over het onderwerp werkstress en het onderwerp ondersteunen van medewerkers en leidinggevendenden in veranderprocessen. De brochures zijn tevens geschikt om te gebruiken als basismateriaal bij specifieke workshops of voorlichtingen.

Cursusprogramma Gezondheidsbevordering

Naast risicopreventie houdt de Arbo- en Milieudienst zich ook actief bezig met het bevorderen van gezondheid en welzijn van medewerkers en studenten. In dit kader zijn afgelopen jaar twee soorten cursussen georganiseerd: RSI-preventie-cursussen (Yoga, Taichi en fitness) en 'mental fitness' cursussen (bedrijfsyoga en zen-meditatie). De totale kosten van deze cursussen bedroegen € 24.000. Afgelopen jaar is de belangstelling voor deze cursussen onverminderd groot geweest (zie tabel 1).

Tabel 1

Aantal deelnemers cursusprogramma Gezondheidsbevordering

Cursus	Aantal groepen	Totaal aantal deelnemers
Yoga en RSI	9	121
Taichi en RSI	3	44
Fitness en RSI	2	20
Zen-meditatie	3	43
Bedrijfsyoga	3	40
Totaal		268

Uit reacties van cursisten blijkt dat het aanbieden van deze cursussen door hen nog steeds zeer wordt gewaardeerd. Naast genoemde cursussen heeft de Arbo- en Milieudienst bij CIDC-Lelystad in de eerste helft van 2005 bijgedragen aan de organisatie en financiering van een drietal cursusgroepen Yoga en Taichi. In totaal hebben bij het CIDC-Lelystad ongeveer 60 medewerkers deelgenomen aan deze cursussen.

RSI-preventie

In het kader van RSI-preventie ontplooidde de Arbo- en Milieudienst een aantal activiteiten. Zo is de campuslicentie van beeldschermtachograaf WorkPace opnieuw verlengd. WorkPace is beschikbaar voor alle medewerkers en studenten, zowel op de werkplek als thuis. Op de website van de Arbo- en Milieudienst is de geplaatste informatie over RSI-preventie bij Wageningen UR geactualiseerd.

Uit de registratiegegevens van de studentenarts (tabel 2) blijkt dat het aantal klachten afneemt waarbij voorzichtig geconcludeerd kan worden dat alle genomen preventiemaatregelen effect sorteren.

Tabel 2

Aantal studenten met RSI-klachten

Kalenderjaar	Studenten* met RSI-klachten
2000	86
2001	114
2002	102
2003	84
2004	68
2005	60

* Studenten die zich voor het eerst bij studentenarts melden met RSI klachten. Studenten die zich al eerder hadden gemeld met RSI-klachten zijn niet meegeteld.

4.3.6 Arbeidsomstandighedenspreekuur

Voor Wageningen UR zijn in 2005 door de bedrijfsartsen 584 arbeidsomstandighedenspreekuren gehouden. In 2004 waren dit er 664 in 2003 waren dit er 577. Voor Wageningen Universiteit betrof het 234 spreekuren en voor Stichting DLO 350 spreekuren.

Naar aanleiding van de spreekuren bekijken de bedrijfsartsen altijd of er een diagnose gesteld kan worden en of bij eventuele (ervaren) klachten er een relatie (in meer of mindere mate) benoembaar is met het werk.

Zie voor een overzicht van de top 3 diagnoses en werkgebonden problematiek Bijlage IV, tabellen 7 t/m 12.

4.3.7 Periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO)

Het oorspronkelijke plan om de organisatieonderdelen hun eigen PAGO-beleid vast te laten stellen op basis van door de Arbo- en Milieudienst vastgestelde uitgangspunten en criteria, is in de loop van 2005 losgelaten. Door recente ontwikkelingen binnen Wageningen UR ligt het meer voor de hand om een centraal PAGO-beleid vast te stellen. Om draagvlak hiervoor te creëren is een werkgroep PAGO samengesteld, bestaande uit het hoofd van de Arbo- en Milieudienst, een bedrijfsarts, een arbeidshygiënist, een arbeid- en organisatie (A&O)-deskundige, een vertegenwoordiger van HRM en een vertegenwoordiger namens de organisatieonderdelen.

4.3.8 Mediation

Mediation is een proces van onderhandelen bij een conflictsituatie, onder leiding van een onafhankelijke en deskundige bemiddelaar (de mediator). Hij begeleidt en ondersteunt de partijen die zelf via onderhandelen tot een oplossing proberen te komen. De mediator houdt hierbij altijd rekening met de belangen van alle betrokken partijen.

Bij Wageningen UR wordt mediation sinds twee jaar vanuit de Arbo- en Milieudienst aangeboden. In 2005 werden acht mediations uitgevoerd en succesvol afgerond in de zin dat er een door beide partijen onderschreven oplossing werd bereikt.

4.4 Veiligheid & Milieu

4.4.1 Nieuwbouwadvisering.

In het kader van het herhuisvestingsplan 2001-2005 wordt door het hoofd Arbo- en Milieudienst als (agenda)lid deelgenomen aan de Stuurgroepvergaderingen voor de nieuwbouw van het RIKILT, Plant Sciences Group, Animal Sciences Group, Agrotechnology and Food Sciences Group en Environmental Sciences Group, de infrastructuur de Born en de directievergadering Forum. Een veiligheidskundige van de Arbo- en Milieudienst neemt deel aan de werkgroep Ontwerp en Inrichting Forum. In 2005 zijn met betrekking tot het Forum gebouw een aantal inrichtingsadviezen gegeven voor balies, studentenwerkplekken, kantoren en laboratoria. Er wordt in het kader van de aanbestedingen voor de inrichting nieuwbouw nauw samengewerkt met de afdeling Inkoop van het Facilitair Bedrijf.

De definitieve ontwerpen van de Plant Sciences Group en het RIKILT, en ook het voorlopig ontwerp Hydraulicaal van de Environmental Sciences Group zijn in 2005 beoordeeld. In het proces van renovatie en nieuwbouw de Leeuwenborch heeft de Arbo- en Milieudienst geadviseerd.

De Arbo- en Milieudienst heeft bij verschillende nieuw- en verbouwprojecten milieuvadvisering uitgebracht, onder andere voor het Forum, Environmental Sciences Group, Atlas, Plant Sciences Group en het RIKILT.

4.4.2 Bedrijfshulpverlening (BHV)

De Arbo- en Milieudienst verzorgt voor Wageningen UR in Wageningen en een aantal externe bedrijven de opleidings- en herhalingslessen voor de bedrijfshulpverlening. Het cursusseizoen loopt van september tot mei. Voor het cursusseizoen 2005-2006 staan 722 personen ingeschreven als bedrijfshulpverlener (BHV-er). Het afnemen van de personeelsterkte is ook merkbaar in het aantal BHV-ers. Niet alle ingeschreven bedrijfshulpverleners volgen cursus bij de Arbo- en Milieudienst. Voor een overzicht van de cursussen zie Bijlage IV, Tabel 13.

Voor de Animal Sciences Group in Lelystad zijn in het najaar twee herhalingsochtenden verzorgd.

Door de Arbo- en Milieudienst zijn 43 oefeningen op de werkplek gehouden. In overleg met het hoofd BHV van een gebouw wordt een oefening georganiseerd met een totaalontuiming of een incident waarbij een deel van het gebouw ontruimd wordt.

Er is voor de BHV-leidinggevenden een bijeenkomst geweest om te inventariseren waar gezamenlijke acties nuttig en nodig zijn. Als eerste punt is naar voren gekomen dat er verschillende BHV-leidinggevenden behoefte hebben aan een gerichte opleiding 'hoofd-BHV'.

Gevraagd en ongevraagd is advies gegeven over bedrijfshulpverlening.

Gebleken is dat niet alle BHV-ers verzekerd waren. De Arbo- en Milieudienst heeft nu centraal voor alle BHV-ers binnen Wageningen UR per 9 december 2005 een ongevallenverzekering afgesloten, met uitzondering van Van Hall Larenstein.

4.4.3 Incidenten en ongevallen

Het incidentenformulier wordt na de aanpassingen door de afdeling ICT steeds beter gebruikt.

Er zijn bij de Arbo- en Milieudienst 68 incidenten gemeld via het elektronische incidentenmeldingsformulier.

Bij een aantal ongevallen zijn aan het hoofd bedrijfshulpverlening en/of de lokale arbo- en milieuoördinator aanwijzingen gegeven om het incident verder te behandelen.

Voor een overzicht van de meldingen, zie Bijlage IV, Tabel 14 en 15.

Met ingang van 1 februari geldt voor aangemelde ongevallen (via het incidentenmeldingsformulier) een algemene ongevallenverzekering voor alle medewerkers, studenten, gedetacheerden, AIO's et cetera.

4.4.4 Cursus stralingshygiëne

Binnen Wageningen UR geldt in principe dat het zelfstandig uitvoeren van radiologische experimenten alleen is toegestaan na een met positief resultaat gevolgde, door de overheid erkende, cursus stralingshygiëne van tenminste het niveau 5 of hieraan gelijkwaardig. Ten behoeve van het Landbouwkundig Complex is door de Hogeschool Larenstein in samenwerking met de Arbo- en Milieudienst vier keer de 5B-cursus 'Safe Handling of Radioactive Materials and Sources' georganiseerd. De cursus wordt gegeven in gebouw 312, het 'Transitorium'. In dit gebouw bevindt zich het C-laboratorium van de leerstoelgroep Moleculaire Biologie waar het 'natte' practicum' wordt gehouden. Met het oog op buitenlandse gastmedewerkers wordt de cursus in het Engels gedoceerd.

In 2005 hebben in totaal 42 medewerkers de stralingscursus gevolgd. Het slagingspercentage na het eerste examen lag op ruim 90%. Cursisten die het examen niet halen krijgen na circa twee maanden een herkansing.

4.4.5 Bodeminventarisatie

In het kader van de Wageningen UR brede bodeminventarisatie is fase 1 zo goed als afgerond. De conceptrapportage van de Grontmij is eind 2005 ontvangen. Het rapport is door de Arbo- en Milieudienst beoordeeld. De voorlopige conclusie is dat er geen ernstige verontreinigingen zijn geconstateerd. Op basis hiervan wordt geconstateerd dat er geen vervolgstappen nodig zijn. Begin 2006 is het definitieve rapport beschikbaar en worden definitieve conclusies getrokken.

4.4.6 Afval

In 2005 zijn de nieuwe afvalcontracten voor bedrijfsafval en papier voor de locaties rondom de gemeentes Wageningen en Lelystad ingegaan. Bij het aangaan van de contracten is er, naast een heleboel andere aspecten, ook aandacht besteed aan verbetering van het verkrijgen van managementinformatie. Hierdoor is het mogelijk om dit jaar voor het eerst cijfers over het bedrijfsafval van Wageningen UR op te nemen in het jaarverslag (Bijlage IV, tabel 17A en 17B).

Ook de afvoer van gevaarlijk afval is in de bijlagen (Bijlage IV, tabel 16A, 16B en 16C) opgenomen.

De hoeveelheden vertonen een schommelend beeld. Dit wordt deels veroorzaakt door verschuivingen in onderzoek, maar ook door het feit dat het overzicht is gebaseerd op afgevoerde hoeveelheden en niet op geproduceerde hoeveelheden. De afvoer van veel stromen vindt vaak onregelmatig plaats. Een aantal locaties voert soms minder dan één keer per jaar gevaarlijk afval af. Ondanks de schommelingen wordt duidelijk dat de hoeveelheid gevaarlijk afval afneemt.

Voor verdere detaillering van de afvalcijfers wordt verwezen naar de gescheiden jaarverslagen van de organisatieonderdelen.

4.4.7 Energie

Het Commodity Team Energie valt onder het Facilitair Bedrijf en heeft in 2005 vaste vorm gekregen. In dit platform zitten permanente vertegenwoordigers van de Sciences Groups, het Facilitair Bedrijf (Vastgoed & Bouwzaken en Inkoop) en de Arbo en Milieudienst. Het team adviseert aan de raad van bestuur in de meest brede zin over het (verbruiks-)artikel 'energie', waaronder het formuleren van energiebeleid, opstellen van een inkoopprocedure, energieopwekking, verbruiksregistratie, het onderwerp energie als onderdeel van bedrijfsinterne milieuzorg(systemen). Op afroep kunnen ontbrekende deskundigheden het team binnen gehaald worden.

Het Commodity Team Energie heeft het afgelopen jaar:

- Wageningen UR geadviseerd op het gebied van de aanleg en exploitatie van het windmolenpark bij Lelystad;
- De monitoring van het energieverbruik geoptimaliseerd (V&B);
- Een eerste aanzet gemaakt voor het optimaliseren van de inkoopprocessen. Uitwerking in concrete voorstellen volgt in 2006.

In 2005 heeft Wageningen UR, samen met acht andere universiteiten, deelgenomen aan het 'Clusterproject invoering energiezorg bij WO & HBO-instellingen 2005', uitgevoerd door Arcadis, in opdracht van SenterNovem. Doel is het opzetten van een energiezorgsysteem binnen de eigen organisatie. Aan het project hebben het Facilitair Bedrijf (Vastgoed & Bouwzaken), Arbo- en Milieudienst en Alterra (pilot-organisatieonderdeel) deelgenomen. Het is in een jaar tijd gelukt om het aantal 'Belangrijke Onvolkomenheden (BO's)' van 23 terug te brengen naar 5. De resterende BO's betreffen het ontbreken van interne Energieaudits. Deze worden naar verwachting in 2006 bij het realiseren van een milieuzorgsysteem conform ISO 14001 bij Alterra opgeheven.

De ervaring die Wageningen UR met dit project heeft opgedaan wordt gebruikt om ook voor de overige organisatieonderdelen een energiezorgsysteem op te zetten.

Dit verslagjaar zijn voor het eerst ook de instituten meegenomen in de centrale energiemonitoring bij het Facilitair Bedrijf (Vastgoed & Bouwzaken). In het kader van de Meerjaren Afspraak Energie-efficiency bij Universiteiten wordt hierover een gescheiden Energiejaarverslag 2005 uitgegeven.

4.4.8 Geluid

Ten behoeve van de uitbreidingen op complex de Born dient een nieuw geluidsonderzoek plaats te vinden. De afdeling Vastgoed & Bouwzaken van het Facilitair Bedrijf heeft in december 2005 ingenieursbureau DGMR uit Arnhem opdracht verstrekt de gevolgen van deze uitbreiding te berekenen. Dit in verband met krappe beschikbare geluidsruimte. Begin 2006 wordt de rapportage van dit geluidsonderzoek verwacht.

Met betrekking tot de geluidscontour van complex Kortenoord zijn nog geen vervolgcacties acties ondernomen. Zodra de plannen in een concreet stadium komen pakt de Arbo- en Milieudienst dit onderwerp weer op. Eén en ander is mede afhankelijk van de plan- en besluitvorming vorming door de gemeente Wageningen.

4.4.9 Chemicaliënregistratiesysteem (GROS) en elektronisch bestelsysteem (EBS)

In 2005 is verder gewerkt aan het invoeren van het chemicaliënregistratiesysteem (GROS) binnen Wageningen UR. Voor de voortgang binnen de diverse organisatieonderdelen wordt verwezen naar de milieujaarverslagen van de organisatieonderdelen zelf.

Wageningen UR heeft in 2005 een elektronisch bestelsysteem (EBS) aangeschaft. Er is door meerdere projectgroepen gewerkt aan de voorbereidingen van de stapsgewijze invoering van het EBS binnen Wageningen UR in 2006.

Een van de werkgroepen heeft als opdracht het realiseren van een koppeling tussen het EBS en GROS. Deze koppeling zorgt ervoor dat chemicaliën en gascilinders zo veel mogelijk 'automatisch' in GROS worden geregistreerd. Verwacht wordt dat er in maart 2006 wordt gestart met de koppeling. De invoering gaat gefaseerd, zowel voor wat betreft de organisatieonderdelen, als het aantal chemicaliën.

4.4.10 Klachten en incidenten

In 2005 zijn er bij de Arbo- en Milieudienst geen milieugerelateerde klachten binnen gekomen.

Er is één milieugerelateerd incident geweest. Het betrof een ongewenste lozing van een beperkte hoeveelheid natriumazide-oplossing op de locatie Plant Research International - De Haaff. De procedures zijn aangescherpt zodat de kans op herhaling in de toekomst uiterst klein is.

Bijlage I A Onderwijs Wageningen Universiteit

Tabel 1: Overzicht bachelor- en masteropleidingen 2005/ 2006

Opleidingen Levenswetenschappen	Biologie (BBI) Biologische productiewetenschappen (BBP) Dierwetenschappen (BDW) Plantenwetenschappen (BPW) Animal science and aquaculture (MAS) Aquaculture and fisheries (MAF) Biology (MBI) Organic agriculture (MOA) Plant biotechnology (MPB) Plant sciences (MPS)
Opleidingen Maatschappijwetenschappen	Bedrijfs- en consumentenwetenschappen (BBC) Economie en beleid (BEB) Gezondheid en maatschappij (BGM) Internationale ontwikkelingsstudies (BIN) Food Quality Management (MFQ) International Development Studies (MID) Management of agro-ecological knowledge and social change (MAK) Management, economics and consumerstudies (MME)
Opleidingen Omgevingswetenschappen	Bodem, water en atmosfeer (BBW) Bos- en natuurbeheer (BBN) Internationaal land- en waterbeheer (BIL) Landschap, planning en ontwerp (BLP) Milieukunde (BMK) Earth system science (MEA) Environmental sciences (MES) Forest and nature conservation (MFN) Geo-information science (MGI) Hydrology and water quality (MHW) International land and water management (MIL) Landscape, planning and design (MLP) Leisure, tourism and environment (MLE) Meteorology and air quality (MMA) Soil science (MSS) Urban environmental Management (MUE)

Opleidingen Technologie & voeding

Agrotechnologie (BAT)
 Biotechnologie (BBT)
 Levensmiddelentechnologie (BLT)
 Moleculaire wetenschappen (BMW)
 Voeding en gezondheid (BVG)

Agricultural and bioresource engineering (MAB)
 Bioinformatics (MBF)
 Biotechnology (MBT)
 Food Safety (MFS)
 Food technology (MFT)
 Molecular sciences (MMS)
 Nutrition and health (MNH)

Tabel 2: Aantal ingeschrevenen aan Wageningen Universiteit naar soort inschrijving: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2005

Inschrijvingsvorm	M	V	T	EJ-M	EV	E
Student (1)	2174	2259	4433	486	563	1049
Student MSc - EC (8)	1	3	4	0	0	0
Phd - Staff Other (30)	6	6	12	0	1	1
PhD - AIO (31)	46	49	95	7	8	15
PhD - Sandwich WU (32)	27	22	49	4	1	5
PhD - Sandwich NWO (33)	9	8	17	1	0	1
PhD - Sandwich Other (34)	18	17	35	9	5	14
PhD - Staff WU (35)	2	1	3	0	0	0
PhD - Guest Employee (36)	23	10	33	1	3	4
PhD - External TSP (37)	10	4	14	0	0	0
PhD - External (38)	2	0	2	0	0	0
Contractant (41)	5	4	9	2	4	6
Toehoorder (43)	1	0	1	1	0	1
Bijvakker (50)	21	35	56	19	24	43
Erasmus Student (51)	71	114	185	70	112	182
Tempus Student (52)	13	2	15	1	0	1
Exch.Student Other (53)	12	26	38	12	25	37
Totaal ingeschrevenen	2441	2560	5001	613	746	1359

Tabel 3: Aantal studenten aan Wageningen Universiteit naar studiefase: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2005

Inschrijvingsvorm	M	V	T	EJ-M	EV	E
Bsc	1049	1067	2116	270	305	575
Doctoraal	273	186	459			
Geen	48	43	91			
Msc	788	959	1747	216	258	474
Propedeuse	16	4	20			
Totaal ingeschrevenen	2174	2259	4433	486	563	1049

Tabel 4: Aantal studenten bacheloropleidingen aan Wageningen Universiteit naar opleiding: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2005

Opleiding	M	V	T	EM	EV	E
Biologie (BBI)	135	124	259	28	33	61
Biologische productiewetenschappen (BBP)	9	15	24	1	2	3
Dierwetenschappen (BDW)	78	120	198	24	41	65
Plantenwetenschappen (BPW)	33	14	47	11	6	17
Levenswetenschappen	255	273	528	64	82	146
Bedrijfs- en consumentenwetenschappen (BBC)	104	93	197	24	24	48
Economie en beleid (BEB)	7	3	10	4	1	5
Gezondheid en maatschappij (BGM)	1	18	19	1	10	11
Internationale ontwikkelingsstudies (BIN)	41	105	146	13	34	47
Maatschappijwetenschappen	153	219	372	42	69	111
Bos- en natuurbeheer (BBN)	115	65	180	38	12	50
Bodem, water, atmosfeer (BBW)	77	56	133	23	14	37
Internationaal land- en waterbeheer (BIL)	52	33	85	14	5	19
Landschaparchitectuur en ruimtelijke planning (BLP)	102	50	152	30	12	42
Milieukunde (BMK)	40	31	71	10	4	14
Omgevingswetenschappen	386	235	621	115	47	162
Agrotechnologie (BAT)	45	0	45	7	0	7
Biotechnologie (BBT)	96	71	167	11	18	29
Levensmiddelentechnologie (BLT)	48	75	123	13	22	35
Moleculaire wetenschappen (BMW)	49	33	82	9	11	20
Voeding en gezondheid (BVG)	17	161	178	9	56	65
Technologie en Voeding	255	340	595	49	107	156
Totaal	1049	1067	2116	270	305	575

Tabel 5: Aantal studenten masteropleidingen aan Wageningen Universiteit naar opleiding: totaal aantal, aantal eerstejaars, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2005

Opleiding	M	V	T	EM	EV	E
Aquaculture and Fisheries (MAF)	2	1	3	2	1	3
Animal Sciences and Aquaculture (MAS)	41	74	115	17	26	43
Biology (MBI)	17	24	41			
Organic Agriculture (MOA)	13	14	27	5	4	9
Plant Biotechnology (MPB)	15	10	25	4	3	7
Plant Sciences (MPS)	49	29	78	19	13	32
Levenswetenschappen	137	152	289	47	47	94
Management of Agro-Ecological Knowledge & Social Change (MAK)	28	35	63	9	11	20
Food Quality Management (MFQ)	24	36	60	6	10	16
International Development Studies (MID)	29	63	92	8	14	22
Management, Economics and Consumer Studies (MME)	72	92	164	20	20	40
Maatschappijwetenschappen	153	226	379	43	55	98
Earth System Science (MEA)	10	9	19	2	2	4
Environmental Sciences (MES)	74	85	159	20	30	50
Forest and Nature Conservation (MFN)	62	59	121	11	10	21
Geo-Information Science (MGI)	37	21	58	6	6	12
Hydrology and Water Quality (MHW)	30	22	52	5	2	7
International Land and Water Management (MIL)	35	18	53	11	8	19
Leisure, Tourism and Environment (MLE)	32	43	75	16	19	35
Landscape Architecture and Planning (MLP)	54	47	101	9	7	16
Meteorology and Air Quality (MMA)	9	3	12	2	1	3
Soil Science (MSS)	8	10	18	2		2
Urban Environmental Management (MUE)	17	28	45	9	10	19
Omgevingswetenschappen	368	345	713	93	95	188
Agricultural and Bioresource Engineering (MAB)	20		20	2		2
Bioinformatics (MBF)	15	2	17	3	1	4
Biotechnology (MBT)	28	34	62	5	13	18
Food Safety (MFS)	13	20	33	9	6	15
Food Technology (MFT)	32	59	91	13	20	33
Molecular Sciences (MMS)	12	19	31		4	4
Nutrition and Health (MNH)	10	102	112	1	17	18
Technologie en Voeding	130	236	366	33	61	94
Totaal	788	959	1747	216	258	474

Tabel 6: Aantal propaedeuse- en doctoraal studenten aan Wageningen Universiteit naar opleiding: totaal aantal, aantal mannen en vrouwen, per 1 december 2005

Opleiding	Propaedeuse			Doctoraal		
	M	V	T	M	V	T
Biologie (B)				27	19	46
Plantenveredeling en gewasbescherming (T15)	1		1	6	2	8
Zootechniek (T20)	1	1	2	11	9	20
Biologie (BI)	1	1	2	16	20	36
Plantenteeltwetenschappen (T16)			8	5	13	
Dierwetenschappen (DW)	4		4	27	35	62
Plant- en gewaswetenschappen (PG)	1		1	10	2	12
Levenswetenschappen totaal	8	2	10	105	92	197
Bedrijfs- en consumentenwetenschappen (BC)	1		1			
Economie van landbouw en milieu (M10)	3		3	11	3	14
Huishoud- en consumentenwetenschappen (M30)		3		3		
Rurale ontwikkelingsstudies (O20)			8	6	14	
Maatschappijwetenschappen totaal	4		4	22	9	31
Landinrichtingswetenschappen (L30)	1	1	24	17	41	
Bosbouw (L10)				2		2
Bos- en natuurbeheer (L10)				20	6	26
Tropisch landgebruik (O10)				17	16	33
Milieuhygiene (T32)	1	1	2	7	5	12
Bodem, water en atmosfeer (L50)			18	16	34	
Landinrichting (LI)					1	1
Omgevingswetenschappen totaal	1	2	3	88	61	149
Moleculaire wetenschappen (T33)			5	7	12	
Agrosysteemkunde (L20)				1		1
Landbouwtechnische wetenschappen (L60)		11		11		
Landbouwtechniek (L60)				5		5
Moleculaire wetenschappen (MW)	1		1		1	1
Bioprocestechnologie (T34)				19	1	20
Voeding en gezondheid (T31)					3	3
Voeding en gezondheid (VG)					1	1
Biotechnologie (BT)	1		1	7		7
Levensmiddelentechnologie (LT)			4	2	6	
Levensmiddelentechnologie (T30)	1		1	6	9	15
Technologie en Voeding totaal	3		3	58	24	82
Totaal	16	4	20	273	186	459

Tabel 7: Doctoraalrendementen van de cohorten 1998/99 en 1999/2000 per opleiding
(N in absolute aantallen, na x jaar in %)

Opl	GENERATIE 1998					GENERATIE 1999			
	N	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr	na 7 jr	N	na 4 jr	na 5 jr	na 6 jr
BIO	74	5	22	46	57	82	10	12	32
L10	73	0	0	21	48	67	0	3	27
L20	10	0	50	70	80	2	*	*	*
L30	50	0	2	30	42	56	4	11	25
L50	50	2	8	32	50	46	4	9	24
L60	22	14	23	45	73	15	7	20	40
M10	43	7	35	44	51	33	24	48	61
M30	31	10	39	52	55	30	27	50	63
O10	52	0	4	15	42	47	2	2	21
O20	37	3	30	62	68	24	0	17	33
T15	12	0	58	58	67	15	7	27	40
T16	26	4	19	46	73	21	0	24	62
T20	100	3	11	49	62	85	0	9	42
T30	49	8	16	49	76	34	9	15	53
T31	77	21	58	84	87	64	34	56	67
T32	36	14	14	39	44	36	17	17	28
T33	27	7	26	52	59	29	0	3	21
T34	34	0	3	29	59	31	0	6	39
	803	6	20	45	60	717	9	18	39

* Om statistisch-technische redenen en redenen van privacy wordt bij N<4 de uitkomst niet afgedrukt.
De uitkomsten zijn wel verdisconteerd in het WU-totaal

Tabel 8: Rendementen van de MSc-opleidingen van de cohorten 2002/03 en 2003/04
(N in absolute aantallen, na x jaar in %)

Opl.	GENERATIE 2002			GENERATIE 2003	
	N	na 2 jr	na 3 jr	N	na 2 jr
MAB	7	43	57	8	38
MAK	32	56	78	28	61
MAS	53	66	89	66	64
MBF	12	50	75	10	70
MBI	-	-	-	10	70
MBT	31	71	90	27	59
MEA	2	*	*	14	29
MES	67	79	90	77	66
MFN	30	63	87	47	45
MFQ	2	*	*	14	86
MFS	1	*	*	16	63
MFT	42	93	95	42	83
MGI	24	71	83	19	58
MHW	13	23	62	21	19
MID	1	*	*	33	39
MIL	18	67	89	16	56
MLE	29	45	59	37	70
MLP	28	18	61	68	49
MMA	2	*	*	1	*
MME	95	48	78	115	56
MMS	5	0	40	12	58
MNH	14	71	100	63	59
MOA	10	30	80	11	64
MPB	8	75	88	10	50
MPS	28	71	86	37	76
MSS	5	60	100	5	60
MUE	35	94	94	35	86
	594	62	82	842	60

* Om statistisch-technische redenen en redenen van privacy wordt bij N<4 de uitkomst niet afgedrukt.
De uitkomsten zijn wel verdisconteerd in het WU-totaal.

Bijlage I B Onderwijs Hogeschool Van Hall Larenstein

Tabel 1: Opleidingen van Van Hall Larenstein

Velp/Deventer	Bachelor	Tuin en Landschapsinrichting
		Land en Watermanagement
		Bos en Natuurbeheer
		Voedingsmiddelentechnologie
		Laboratoriumtechniek (i.s.m. HAN, aflopend)
		Dier en Veehouderij
		Tuin- en Akkerbouw
		Platteland vernieuwing
		Bedrijfskunde en Agribusiness
		Tropische Landbouw/ Agrisystems management
		Master
Master Agricultural Production Chain management		
Project and Process Management (in the domain of Land and Water)		
EMBA Food and Management		
Leeuwarden	Bachelor	Diermanagement
		Dier en Veehouderij
		Tuin- en Akkerbouw
		Milieukunde
		Platteland vernieuwing
		Kust en Zeestudies
		Bedrijfskunde en Agribusiness
		Biotechnologie/Life Sciences (met NHL)
		Voedingsmiddelentechnologie
		IBMS (Met NHL en CHN)
		Master
Master of Environmental Science (TOM) (met Saxion)		

Tabel 2: Aantal studenten per opleiding (VT = Voltijd DT = Deeltijd DU = dual)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Totalen Velp en Deventer						
Instroom	737	840	792	708	691	676
Totaal	2.501	2.465	2.407	2.354	2346	2257
aantallen per opleiding						
Internationale agrarische handel	160	150	89	35	15	4
Bedrijfskunde en agribusiness	25	61	158	180	209	164
Bos en natuurbeheer VT	355	374	365	383	392	390
Bos en natuurbeheer DT	2	20	47	77	101	83
Nederlandse landbouw	11	7	4	1	1	1
Dier- en veehouderij	288	291	288	279	304	301
Land en watermanagement VT	419	364	330	300	290	272
Land en watermanagement DT	1	44	48	57	51	64
Platteland vernieuwing	18	27	38	53	73	88
Tropische landbouw	260	231	151	102	111	103
Tuin- en akkerbouw	6	25	61	105	100	106
Tuin- en landschapsinrichting VT	706	613	543	478	393	383
Tuin- en landschapsinrichting DT	0	48	104	141	176	188
Agroproductkunde	94	51	25	10		0
Voedingsmiddelentechnologie	18	33	38	45	48	55
Laboratoriumtechniek	138	126	118	108	82	55
TOTALEN	2501	2465	2407	2354	2346	2257
Totalen Leeuwarden						
Instroom	589	599	552	456	403	533
Totaal (excl IBMS)	1.830	1.866	1.842	1.714	1649	1699
aantallen per opleiding						
Bedrijfskunde en Agribusiness	232	222	200	166	156,5	158
Biotechnologie	44	53	61	58	75	79
Diermanagement	636	644	674	665	621	666
Dier- en Veehouderij	337	352	328	280	234	218
IBMS (met CHN/NHL, 1/3 = VHI-aantal)				17	?	17
Kust- en Zeemanagement			36	52	67	80
Milieukunde VT	285	294	270	217	201,5	184
Milieukunde DU						
Milieukunde DT	103	112	114	104	108	107
Platteland vernieuwing	15	50	35	33	36	39
Tuin- en Akkerbouw					42	41
Voedingsmiddelentechnologie VT	171	136	120	115	101	122
Voedingsmiddelentechnologie DT	7	3	4	7	7	5
TOTALEN	1830	1866	1842	1714	1649	1699

Tabel 3: Aantallen afgestudeerden en gemiddelde studieduur

A = aantal afgestudeerden J = gemiddelde studieduur in jaren

	00 / 01		01 / 02		02 / 03		03 / 04		04/05	
	A	J	A	J	A	J	A	J	A	J
Velp/Deventer										
Internationale agrarische handel	24	4,75	42	4,6	32	4,75	13	4	10	4,77
Bedrijfskunde en agribusiness							19	5	41	3,49
Bos en natuurbeheer VT	79	4,1	61	4,49	49	4	100	4,3	88	4,22
Bos en natuurbeheer DT							8	3	25	3,37
	4	4,5	2	4,5	2	4,5	1	7	0	0
Dier- en veehouderij	66	4,17	60	4,48	58	4,13	37	4,2	56	4,17
Land en watermanagement VT	114	4,25	80	4,44	84	4,15	62	3,91	78	4,00
Land en watermanagement DT							7	2,29	13	3,23
Plattelandsvernieuwing							3	4	5	0
Tropische landbouw	33	5,03	31	5,19	34	5	16	4,31	10	6,04
Tuin- en akkerbouw							4	3,5	13	3,62
Tuin- en landschapsinrichting VT	129	4,87	123	4,98	117	5,02	102	4,8	75	4,73
Tuin- en landschapsinrichting DT							1	4	11	5,18
Agroproductkunde	36	4,11	25	3,88	15	4,4	0	0	3	8,33
Voedingsmiddelentechnologie					4	3	13	4,38	8	3,88
Laboratoriumtechniek	26	4,27	23	4,09	29	3,76	29	3,9	23	4,09
TOTALEN	511	4,44	447	4,62	424	4,46	415	4,31	454	4,19
Leeuwarden										
Bedrijfskunde en Agribusiness	44	4,27	49	4,47	52	4,31	42	4,26	36	4,22
Biotechnologie	6	4,33	8	4,5	10	4,5	10	4,2	4	4,25
Diermanagement	82	4,87	76	4,93	102	5,03	94	4,87	124	4,56
Dier- en Veehouderij	75	4,27	66	4,12	81	4,35	70	4,3	59	3,99
IBMS										
Kust- en Zeemanagement									0	0
Milieukunde	65	4,65	60	4,77	62	4,52	44	4,5	45	4,42
Plattelandsvernieuwing							1	4	0	0
Tuin- en Akkerbouw									7	4,43
Voedingsmiddelentechnologie	54	4,35	26	4,35	38	3,97	46	4,13	17	3,88
TOTALEN	326	4,51	285	4,56	345	4,54	307	4,47	292	4,25

Tabel 4: Onderwijsvraagfactor

(factor gebruikt bij bekostiging; gebaseerd op studieduur afstudeerders en verblijfsjaren uitvallers)

Velp/Deventer	OVF factor	Aantal afstudeerders	Studieduur afstudeerders	Aantal uitvallers	Verblijfsduur uitvallers
1999	0,970	473	4,46	–	1,53
2000	0,949	589	4,42	–	1,60
2001	0,962	511	4,44	361	1,62
2002	0,928	447	4,62	331	1,51
2003	0,921	424	4,46	341	1,67
2004	0,964	415	4,31	215	2,01
2005	0,999	454	4,19	200	2,06
Leeuwarden					
1999	0,933	320	4,59	212	1,64
2000	0,935	326	4,51	249	1,70
2001	0,910	285	4,56	281	1,71
2002	0,945	307	4,47	278	1,66
2003	0,910	345	4,54	229	1,90
2004	0,959	292	4,25	174	2,15
2005	0,949	308	4,44	154	2,11

Tabel 5: Inkomende en uitgaande Socrates uitwisselingsstudenten per partnerinstelling in 2005-2006.

Country and name INSTITUTION	subject ⁸	Velp-Deventer		Leeuwarden	
		Students From	Students To	Students From	Students To
Austria		0	0	0	2
Universitat fur Bodenkultur		0	0	0	2
Belgium		0	1	0	0
Erasmus Hogeschool	02.5	0	1	0	0
Germany		0	3	1	0
FH Eberswalde	01.6	0	1	0	0
FH Rottenburg	01.6	0	2	0	0
FH Wilhelmshafen		0	0	1	0
Finland		0	0	2	1
Mikkeli Polytechnic		0	0	2	0
Hame Polytechnic, Hameenlinna		0	0	0	1
France		9	1	4	0
FESIA – (ESA Angers, ISA Beauvais, ISARA Lyon)	01.0	9	1	4	0
Hongary		2	0	5	0
Szent Istvan University		2	0	2	0
Szeged College faculty of Food Engineering		0	0	2	0
University of Debrecen		0	0	1	0
Ireland		0	0	0	2
Galway Mayo Institute of Technology		0	0	0	2
Italy		2	0	1	2
U. degli studi di Milano		0	0	1	0
U. degli studi di Udine		0	0	0	2
U. Frederico II Napoli		2	0	0	0
Norway		0	0	0	6
Hogskulen Sogn og Fjordane		0	0	0	6
Poland		0	0	3	2
Agricultural University of Wroclaw		0	0	3	2

⁸ 01.0 = Agricultural Sciences; 01.6 = Forestry; 01.7 = Animal Husbandry; 02.5 = Landscape Architecture; 07.4 = Soil and Water Sciences

Portugal		0	2	1	3
Universidade de Aveiro	07.4	0	2	1	1
Universidade do Algarve		0	0	0	2
Spain		0	0	15	2
Universidad Autonoma de Barcelona		0	0	3	0
Universidad de Cadiz		0	0	2	0
Universidad de Lleida		0	0	1	0
Universidad Politecnica de Madrid		0	0	2	0
Universidad de Navarra	07.4	0	0	2	0
Universidad de Navarra	01.0	2	0	0	0
EUITA / Universidad Politecnica de Valencia	01.0	2	0	0	0
ETSIA / Universidad Politecnica de Valencia	01.6	0	0	5	2
INEA / Universidad de Valladolid	01.0	2	0	0	0
Universidad Miguel Hernandez de Elche	01.0	4	0	0	0
Sweden		0	10	0	0
SLU; Swedish Agricultural University	01.6	0	10	0	0
United Kingdom		1	18	0	2
University of Wales Aberystwyth		0	0	0	1
Coventry University		0	0	0	1
Harper Adams University College	01.0	1	2	0	0
University of Greenwich			4		
Writtle College	01.7	0	12	0	0
TOTALS		14	35	32	22

Bijlage II Onderzoek

AIO-rendement volgens WOPI-richtlijnen (peildatum 31-12-2005)

Jaar	Instroom		totaal	< 4 jaar		4 - < 5 jaar		5 - < 6 jaar		6 - < 7 jaar		> 7 jaar		rendement		<5j % <5j	
	V	M		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M				
1986	2	4	6	0	0	0	3	0	1	0	0	1	0	5	83%	3	50%
1987	13	47	60	0	2	1	7	4	16	1	6	3	9	49	82%	10	17%
1988	34	76	110	1	3	14	27	6	22	5	7	3	8	96	87%	45	41%
1989	14	50	64	0	0	2	15	4	15	2	5	2	5	50	78%	17	27%
1990	31	46	77	0	0	9	14	8	12	5	9	3	6	66	86%	23	30%
1991	31	63	94	0	2	4	16	12	17	6	2	7	15	81	86%	22	23%
1992	38	73	111	1	1	9	21	7	13	6	20	4	6	88	79%	32	29%
1993	38	51	89	0	1	4	10	12	17	3	8	5	7	67	75%	15	17%
1994	33	44	77	1	0	4	10	7	9	8	3	11	10	63	82%	15	19%
1995	36	70	106	0	1	10	22	7	12	11	13	3	10	89	84%	33	31%
1996	39	67	106	0	0	3	11	18	29	5	8	1	9	84	79%	14	13%
1997	49	58	107	0	0	15	26	17	15	10	8	1	7	99	93%	41	38%
1998	49	46	95	1	1	19	13	13	11	7	7	5	7	84	88%	34	36%
1999	44	58	102	1	1	13	29	12	21	1	9	0	0	87	85%	44	43%
2000	75	94	169	4	5	24	33	11	16	0	0	0	0	93	55%	66	39%
2001	70	74	144	5	11	17	20	0	0	0	0	0	0	53	37%	53	37%
2002	62	76	138	1	4	0	1	0	0	0	0	0	0	6	4%	6	4%
2003	56	72	128	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	0	0%
2004	57	62	119	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	0	0%
2005	49	58	107	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0%	0	0%
Totaal	820	1189	2009	15	32	148	278	138	226	70	105	49	99	1160	58%		

Bijlage III A Sociaal verslag

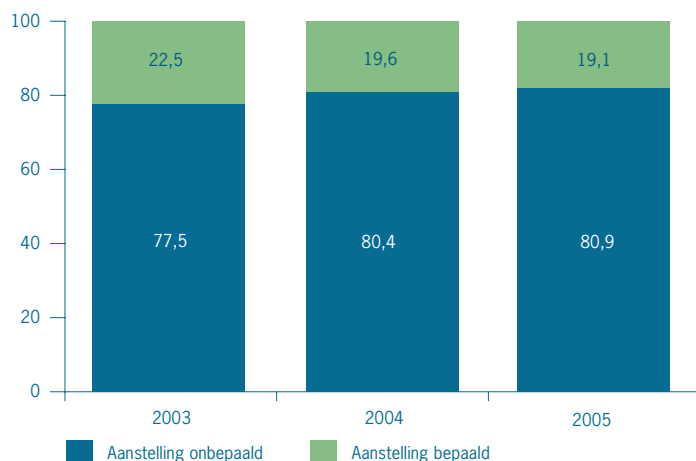
MEDEWERKERS

	2003	2004	2005
Aantal medewerkers op 31-12	6949	6451	6558
Aantal fte op 31-12	6079	5635	5637

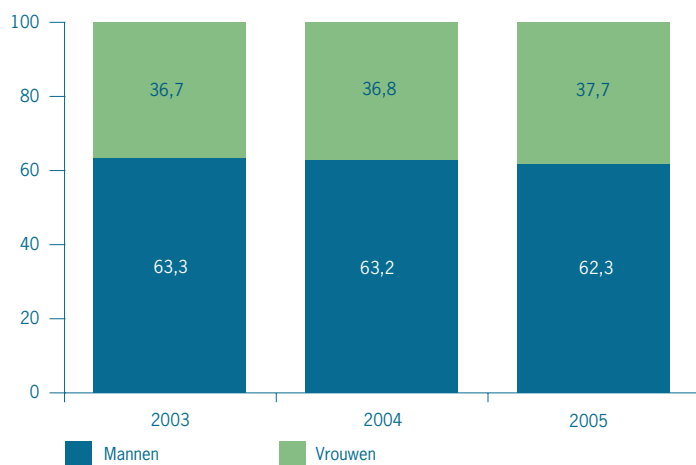
De stijging in 2005 wordt veroorzaakt doordat in 2005 voor het eerst de gegevens van Van Hall/Larenstein zijn meegenomen. Zonder Van Hall/Larenstein zou er een forse daling (-/- 468) zichtbaar geweest zijn, dit als gevolg van de krimpopperatie FOCUS 2006.

Vanaf 2004 zijn de standen excl. stagiaires. In het sociaal jaarverslag staat de stand per 31-12 en in het financieel jaarverslag het gemiddelde over een jaar.

ONBEPAALD/BEPAALD

Toelichting: De 80/20 verhouding is voor het belang van flexibiliteit van de organisatie om optimaal te kunnen inspelen op veranderingen in de omgeving van Wageningen UR. In het kader van Focus 2006 worden tijdelijke contracten niet of incidenteel verlengd wat van invloed is op de verhouding aanstellingen voor onbepaalde/bepaalde tijd.

ZIEKTEVERZUIM

	2003	2004	2005
Incl. verzuim > 1 jaar	3,8	3,4	3,3
Excl. verzuim > 1 jaar	3,0	2,7	2,9

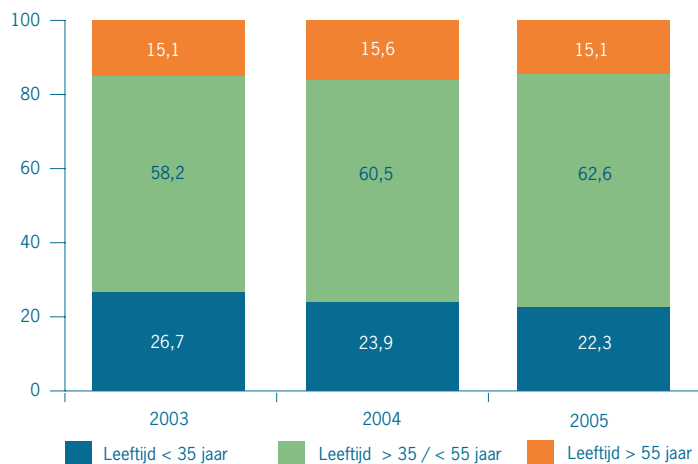
Toelichting: Het resultaat van het gevoerde beleid met betrekking tot preventie van ziekteverzuim, sinds de invoering van de Wet Verbetering Poortwachter in 2002, is zichtbaar in het percentage ziekteverzuim: bij geheel Wageningen UR was dat in 2005 3,3%, ruim onder het als norm gestelde niveau van 4 %.

ONTWIKKELING/OPLEIDINGEN

Kosten (x € 1.000,-) exclusief	2003	2004	2005
Tijdbesteding en afdrachtvermindering	3224	4103	3525
Percentage van de loonkosten	ca. 1,0%	ca. 1,3%	ca. 1,2%

Toelichting: De uitgavennorm voor ontwikkeling en dan vooral gericht op opleiding, is vastgesteld op uitgaven ter grootte van 2% van de loonkosten. Evenals in voorgaande jaren is dit ook in 2005 niet gerealiseerd. Deze gegevens zijn excl. Van Hall/Larenstein.

LEEFTIJD

Toelichting: Als gevolg van FOCUS 2006 worden tijdelijke aanstellingen niet of incidenteel verlengd wat voor een groot deel van invloed is op de groep leeftijd < 35 jaar. De FPU+ regeling heeft er mede toe geleid dat er een afname is in de leeftijd > 55 jaar.

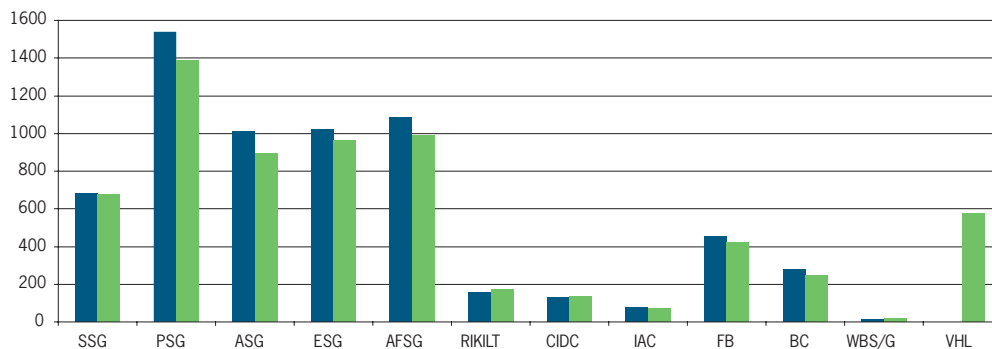
VOLTIJD/DEELTIJD

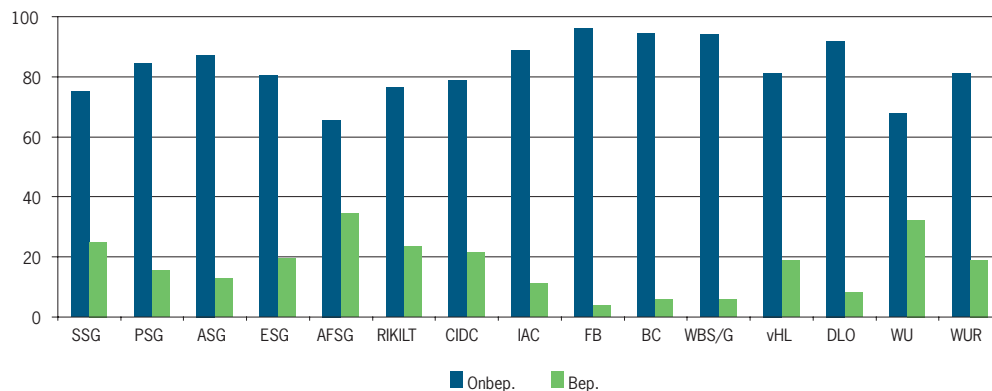
Toelichting: Opvallend is dat in 2005 voor het eerst, het aandeel vrouwen is gezakt en (dus) het aandeel mannen is gestegen.

Bijlage III B Sociaal verslag

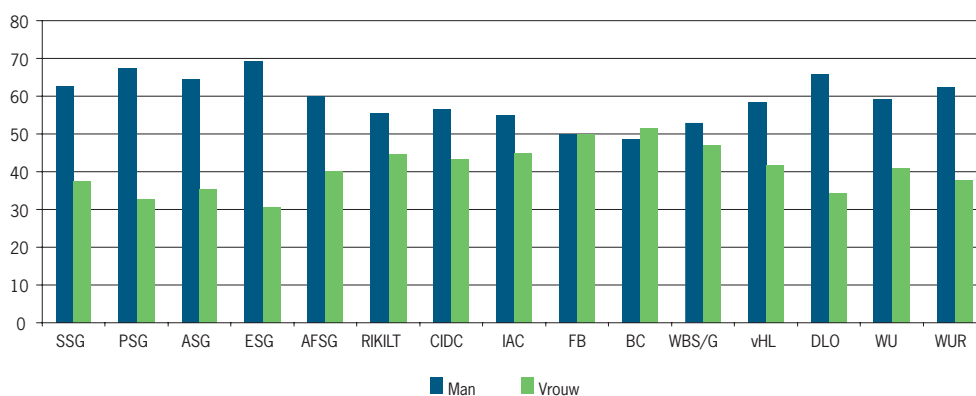
Aantallen 2004/2005

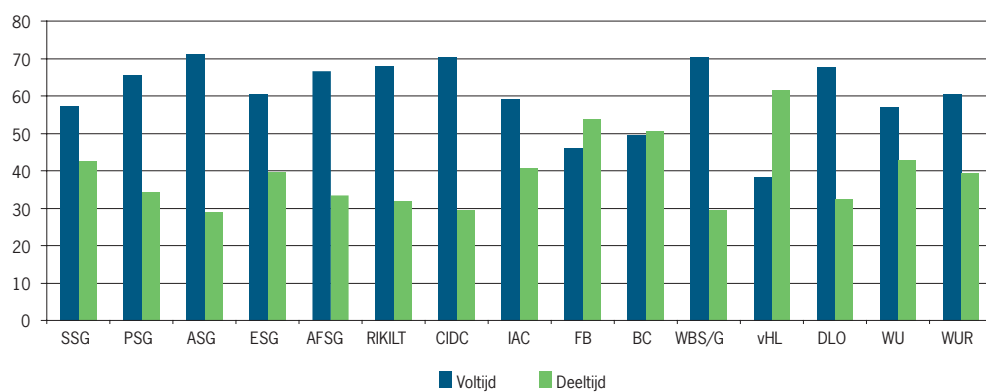
Onbepaald/bepaald 2005

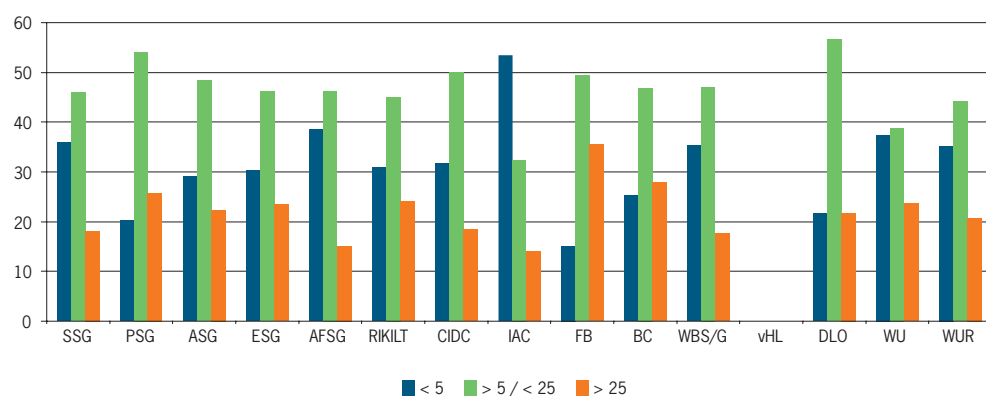
Man/vrouw 2005

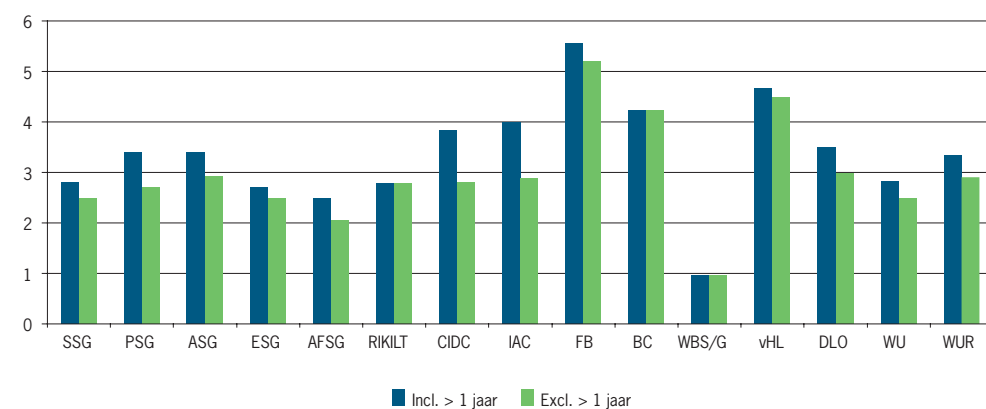
Voltijd/deeltijd 2005

Diensttijd 2005

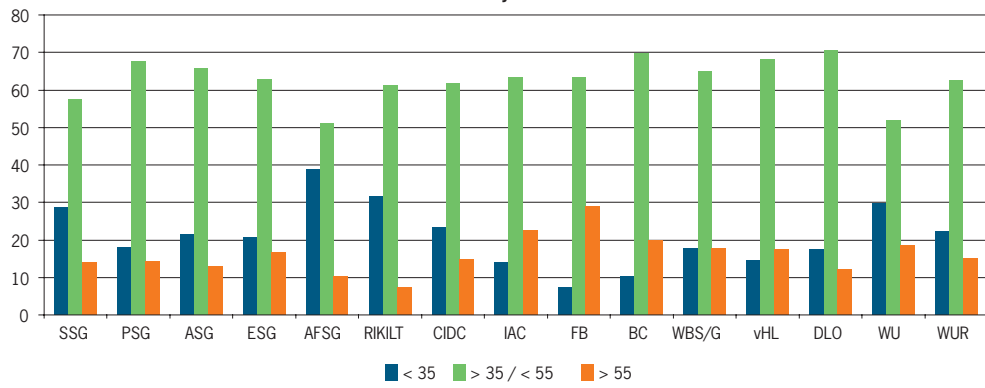

Ziekteverzuim 2005

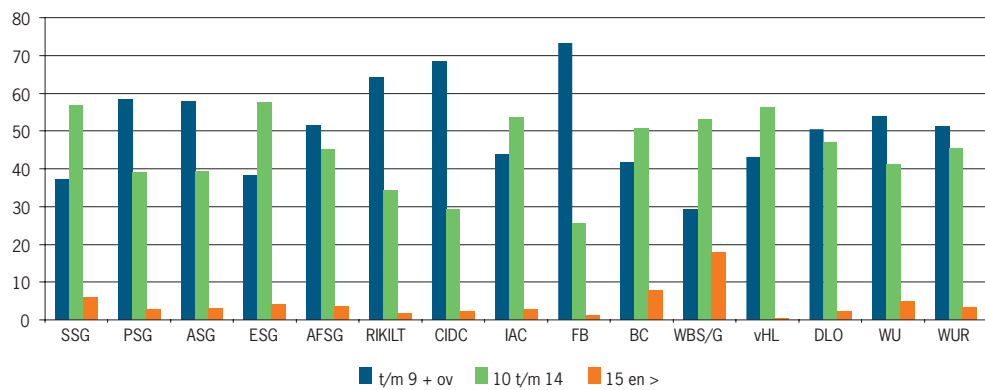

Leeftijd 2005

Inschaling 2005

Bijlage IV Arbo- en Milieudienst

Tabel 1: Totale caseload van cliënten Bedrijfsmaatschappelijk Werk Wageningen UR in aantallen

Kalenderjaar	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Nog in behandeling uit voorgaand jaar	179	224	206	208	262	214
Nieuwe aanmeldingen	293	307	352	357	314	370
Totaal in behandeling	472	531	558	565	576	584
Afgesloten	-311	-352	-334	-359	-367	-322
Meegenomen naar volgend jaar	161	179	224	206	209	262

Tabel 2: Aangemelde problematiek in %

	Nieuw in 2005	Nieuw in 2004	Nieuw in 2003	Nieuw in 2002
Arbeidsinhoud	1	2	2	2
Arbeidsvoorwaarden	6	8	8	8
Arbeidsverhoudingen	16	23	24	18
Arbeidsomstandigheden	57	49	49	49
Privé met gevolg voor werk	20	18	17	23

Tabel 3: Top vier aangemelde problemen in %

	2005	2004	2003	2002
1. Reorganisatie/organisatieverandering	30	19	14	16
2. Werkstress / overspannen	23	23	25	24
3. Privéproblemen met gevolg voor werk	20	18	17	23
4. Samenwerkingsproblemen	16	19	23	17

Tabel 4: Verwijzers van cliënten in %

	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Eigen initiatief	62	57	49	51	44	41
Bedrijfsarts	11	13	12	21	24	24
P&O	7	7	8	8	8	9
Leidinggevende	14	15	21	10	13	12
Collega	6	4	6	6	7	5
Overig	-	4	4	4	4	9

Tabel 5: Arbeidsongeschikt op moment van aanmelding in % en absolute aantallen

Jaar van aanmelding	%	In absolute aantallen
2000 (n =370)	54	200
2001 (n =314)	45	141
2002 (n = 357)	41	146
2003 (n = 352)	29	102
2004 (n = 307)	23	70
2005 (n = 293)	25	73

Tabel 6: Aantal gesprekken met cliënt bij afronding in %

Aantal gesprekken	2005 n = 311	2004 n =352	2003 n=334
1 - 5 gesprekken	84	74	80
6 - 9 gesprekken	11	16	11
10 – 19 gesprekken	4	7	7
> 20 gesprekken	1	3	3

Tabel 7: Top drie diagnoses voor Wageningen UR in 2005 in aantallen

	Aantallen
1. psychische klachten	206
2. ziekten van bot/spierstelsel	93
3. oogaandoeningen	45

Tabel 8: Top 3 diagnoses DLO in % (n = 343) in 2005

	%
1. Psychische klachten	37
2. Rugklachten, klachten van bot- en spierstelsel	15
3. Oogklachten/klachten van longen en luchtwegen	4

Tabel 9: Top 3 diagnoses WU in % (n = 252) in 2005

	%
1. Psychische klachten	36
2. Rugklachten, klachten van bot- en spierstelsel	19
3. Oogklachten	13

Tabel 10: Top 3 werkgebonden problematiek Wageningen UR in 2005 in aantallen (n = 146)

	Aantallen
1. mentale/psychosociale factor	70
2. arbeidsverhoudingen	35
3. arbeidsvoorwaarden	18

Tabel 11: Top 3 werkgebonden problematiek DLO in 2005 in aantallen (n = 98)

	Aantallen
1. Mentale/psychosociale factoren	42
2. Arbeidsverhouding	28
3. Arbeidsvoorwaarden	17

In het arbeidsomstandighedenspreekuur is 62 maal een (mogelijke) beroepsziekte benoemd.

Tabel 12: Top 3 werkgebonden problematiek WU in 2005 in aantallen (n = 48)

	Aantallen
1. Mentale/psychosociale factoren	28
2. Arbeidsverhouding	9
3. Arbeidsverhouding	7

In het arbeidsomstandighedenspreekuren is 13 maal een (mogelijke) beroepsziekte benoemd.

Tabel 13: Overzicht van de deelname aan de opleiding- en herhaallessen bij Wageningen UR

Omschrijving	Seizoen 2004 – 2005	Seizoen 2005 – 2006
Basis opleiding BHV	72	68
Verkorte opleiding BHV	34	48
Opleiding EHBO	17	24
Opleiding Ploegleider	5 ¹	1
Opleiding Adembescherming	2 ¹	2
Herhaallessen BHV	212	198
Herhaallessen BHV met EHBO	292	270
Herhaallessen Adembescherming	39	29
Praktische blusoefening NIET-BHV-ers	31	12
Themadag Receptionistes	15 ¹	25
Themadag Hoofden BHV	21 ¹	21
Totaal	740	698

¹ Opgave termijn is voor deze cursus nog niet beëindigd

Tabel 14: Overzicht oorzaken incidenten

Incidenten	Aantal
beet door dier/insect	5
beknelling/pletten	1
biologische agentia	2
brandmelding door stoom/damp	1
brandmelding door werkzaamheden	1
brandmelding door brand	8
chemicaliën	2
elektriciteit	1
gas	1
lekkage stoomleiding	1
medische oorzaak	2
onwelwording	3
prikincident	2
radioactiviteit	1
rondvliegende/vallende voorwerpen	2
snijden/scherpe voorwerpen	7
stoten	6
trap van dier	1
val/struikelen	17
verbranding	4
Totaal	68

Tabel 15: Ongevals- en brandmeldingen in 2005

		Totaal aantal gemelde incidenten	huisarts	Vervolghulp ziekenhuis/ poli	werkzaam- heden gestaakt
AFSG	ATV	10	1	4	2
	A&FI	-	-	-	-
ASG	Dierwetenschappen	4	-	-	-
	Lelystad	13	5	6	6
	RIVO	1	-	1	1
ESG	Omgevingswetenschappen	2	1	1	1
	Alterra	9	1	2	3
SSG	LEI	1	1	-	1
PSG	Plantenwetenschappen	3	2	-	-
	PRI	5	-	2	1
	PPO	3	-	1	-
IAC		-	-	-	-
RIKILT		5	1	-	-
CIDC-Lelystad		-	-	-	-
BC		4	1	2	1
FB		4	2	1	1
Totaal		65	15	20	17
Brandmeldingen	echte brand	1			
	ongewenste meldingen	3			

Tabel 16A: Gevaarlijk afval Wageningen UR

Afvalstroom (categorienummers)	Hoeveelheid (kg)			
	2002	2003	2004	2005
Zuren (1, 2, 3, 29, 93)	11.680	16.689	12.605	14.953
Logen (4, 5, 6, 7, 92, 95)	8.993	6.359	9.197	9.634
Halogeen rijke vloeistoffen (12)	4.068	3.964	4.460	4.617
Bestrijdingsmiddelen en toxische stoffen (23)	21.095	25.605	21.321	24.040
Afvalwater met bestrijdingsmiddelen (24, 63)	46.186	22.834	25.950	24.688
Biologische materialen /ziekenhuisafval (25, 26)	100.560	88.059	85.171	70.798
Asbesthoudend materiaal (39)	467	248	74	6
Grond verontreinigd met chemicaliën / elementen (36, 59)	928	3.939	1.673	2.884
Vetten, oliën, verontreiniging met olie (38, 42, 46, 47, 48, 52, 71)	5.597	3.290	2.162	2.235
Olie/water/slib mengsels (97)	-	-	-	6.900
Fotografieafval (8, 9, 37, 55)	4.436	1.822	1.877	1.173
Lampen, kantoorafval, huishoudchemicaliën, verf-resten (10, 15,16, 17, 27, 33, 44, 51, 57)	2.185	3.223	2.689	1.654
Elektronica, koelkasten (45,50)	4.961	3.488	4.077	4.210
Divers (overige categorieën)	25.384	26.749	25.204	26.851
Totaal	237.450	206.269	196.460	194.643

Tabel 16B: Volledig overzicht van de door Wageningen UR afgevoerde hoeveelheid gevaarlijk afval in 2002, 2003, 2004 en 2005

Categorie Afvalstroom	Totale hoeveelheid (kg)			
	2002	2003	2004	2005
1 diverse zuren, anorganisch	3.592	4.722	5.223	2.737
2 cod/czv-afval, anorganisch	398	120	103	50
3 salpeterzuur en nitraten, anorganisch	5.400	9.214	5.151	6.207
4 diverse logen, anorganisch	2.369	933	2.657	2.682
5 ammonia, anorganisch	-	-	-	9
6 kjeldahl-loog, anorganisch	6.624	5.426	6.540	4.563
8 fixeer	2.773	924	795	579
9 fotografische ontwikkelaar	1.255	890	1.016	546
10 verf/inkt emballage	673	228	258	12
11 org. zuurstofverbindingen, aceton, MEK	9.554	8.887	9.419	7.375
12 halogeen rijke vloeistoffen	4.068	3.964	4.460	3.480
13 laboratorium chemicaliën, diversen	3.083	3.650	2.138	1.777
14 laboratorium chemicaliën, CN-houdend	76	6	-	64
15 tlampen	1.083	2.240	1.237	1.302
16 hogedruklampen, HPL/HPI/SON, natriumlampen	85	6	24	125

17	lagedruklampen, SOX/SOX-E, natriumlampen	-	-	90	-
18	loodaccu's	2.441	492	852	652
19	batterijen	229	54	238	158
21	sputbussen, pur-bussen	102	40	14	16
22	diverse medicijnen	640	122	262	-
23	bestrijdingsmiddelen en toxische stoffen	21.095	25.605	21.321	24.040
24+63	afvalwater met bestrijdingsmiddelen	46.186	22.834	25.950	24.688
25	chemisch besmet biologisch afval (ziekenhuisaf-val)	100.329	86.837	85.109	70.694
26	injectienaalden	231	1.222	62	104
27	kantoorafval	132	692	288	56
28	lege emballage met chemicaliën resten	1.085	668	711	431
29	organische zuren	2.290	2.633	2.128	5.276
30	metallisch kwik	6	8	-	1
31	kwikhoudende voorwerpen	15	26	100	110
32	lijm- en harsresten	662	467	-	153
34	anorganische zouten > 10 kg.	478	212	378	186
35	PCB-houdende condensatoren	62	-	210	-
36	verontreinigde grond (met PAK-s/bestrijdingsmiddelen)	928	3.645	1.638	1.842
37	fotonegatieven	302	8	-	-
38	oliefilters, alleen olie	176	66	-	24
39	asbesthoudend materiaal	467	248	74	6
40	actieve kool	-	36	78	46
41	waterstofperoxide	22	218	116	23
42	vetten	130	30	304	59
45	koelkasten	2.741	2.458	3.050	2.175
46	afvalolie, remolie (geen afgewerkte olie)	3.428	998	814	1.616
47	boor-, snij-, slijp-, walsolie	129	878	-	232
48	garageafval (droog alleen olieverontreiniging)	172	168	-	244
49	filters met chemicaliënresten	240	4	168	3
50	electronica-afval	2.220	1.030	1.027	2.035
51	spaarlampen (PL/SL) + afwijkende TL lampen	58	-	104	29
52+71	afgewerkte olie	1.562	1.150	1.044	60
53	water met ammoniumacetaat	-	32	-	-
55	mengsel fixeer/ontwikkelaar	106	-	66	48
56	glasafval uit laboratoria	1.261	2.878	2.223	2.988
57	huishoudchemicaliën, zeep/cleaners	154	57	688	130
59	grond met chemicaliën	-	294	35	1.042
62	koelvloeistof	-	-	272	340
64	hoog calorisch vloeistof (halogeen arm)	1.772	1.353	985	713
66	basisch afvalwater	-	62	-	-
70	chloorbleekloog in kpv verpakt in PE-dekselvat	-	14	-	705
72	labchemicaliën, oxiderende stoffen	68	170	16	79
75	materialen vervuild met chemicaliën, droog	1.458	1.094	2.613	1.822
77	biologisch vervuilde chemicaliën	124	1.311	397	1.359
78	laag calorische vloeistoffen	1.180	856	-	362
79	n-Methylpyrrolidon/piperidine	826	1.557	1.772	1.929
80	diverse logen, geen cyaniden, olie/verf verontreinigd	-	242	-	-

81	veevoer met Cu en Zn	-	70	-	-	
82	betadine	-	14	-	-	
83	labafval, halogeenarm, organisch	-	530	66	106	
84	materialen vervuild met bestrijdingsmiddelen	-	336	-	2.731	
85	seleenoxide in oplossing	-	1.340	-	-	
86	trisboraat afvalwater	-	-	102	-	
87	silicalgel	-	-	286	92	
88	flesjes telvloeistof	-	-	222	14	
89	formaldehyde / Formaline	-	-	1.147	591	
90	vis in formaldehyde	-	-	335	-	
91	kaliumpermanganaatoplossing	-	-	-	89	
92	labchemicalien, alkalisch	-	-	-	2.317	
93	labchemicalien, zuur	-	-	-	683	
94	natriumbisulfiet	-	-	-	246	
95	natriumhydroxide	-	-	-	63	
96	waterstofperoxide met peroxyazijnzuurmengsel	-	-	-	663	
97	olie/water/slib mengsels in sludgewagen	-	-	-	6.900	
98	droogmiddel	-	-	-	130	
99	oplosmiddelen halogeen arm	-	-	-	76	
100	oplosmiddelen halogeenrijk	-	-	-	1.137	
101	salpeterzuur/zoutzuur met kwik	-	-	-	142	
102	brandblussers, halon gestript op pallets	-	-	-	103	
103	labchemicalien, organisch brandbaar	-	-	-	336	
104	monsters/gels met DNA/ethidiumbromide	-	-	-	122	
1000	diversen	-	-	84	118	
	Totaal (kg)		237.450	206.269	196.460	194.643

Tabel 16C: Overzicht van de door Wageningen UR afgevoerde hoeveelheid gevaarlijk afval per organisatieonderdeel in 2001 t/m 2004

Organisatieonderdeel	2002	2003	2004	2005
Agrotechnologie & Food Innovations (A&F) - AFSG	19.234	27.388	8.184	8.226
Agrotechnologie & Voeding (ATV) - AFSG	13.947	27.490	32.118	27.295
Rikilt	23.729	20.478	18.851	24.897
Voedsel & Warenautoriteit (LRVV) ³	-	-	-	4.000
Dierwetenschappen - ASG	3.914	3.800	7.547	5.398
Lelystad - ASG	99.812	86.987 ²	75.429	61.858
IJmuiden - ASG	2.012	1.275	2.388	2.660
CIDC - Lelystad	-	2.888 ²	2.541	5.476
Alterra - ESG	8.980	6.995	7.368	7.445
Omgevingswetenschappen - ESG	7.236	9.480	7.021	10.883
Plant Research International (PRI) - PSG	12.232	9.612	5.803	19.949
Plantenwetenschappen - PSG	5.426	3.284	4.621	3.490
Praktijkonderzoek Plant en Omgeving(PPO) - PSG	33.210	1.300	20.952	10.232
Bestuurscentrum	488	22	100	44
Arbo- & Milieudienst ¹	4.694	3.944	1.954	6.431
IAC	-	-	-	-
Facilitair Bedrijf	1.626	1.326	871	359
Totaal	236.540	206.269	195.748	194.643

¹ Het betreft hier het radioactieve afval, dat na langdurig opslag in het Waste-gebouw vervallen is tot niet-radioactief gevaarlijk afval en als zodanig is afgevoerd.

² Met ingang van 2003 is een begin gemaakt met het onderscheid maken tussen de afvalstromen van het CIDC-Lelystad en Lelystad - ASG

³ De VWA is geen onderdeel van Wageningen UR. Pro memorie opgenomen vanwege Wm complex de Born. Telt niet mee voor totaal.

Tabel 17A: Bedrijfsafval Wageningen UR uitgesplitst naar afvalstroom (locaties Wageningen, Bennekom, Renkum en Rhenen)

Afvalstroom	Totale hoeveelheid (kg) 2005	# Transporten 2005
Restafval	708.936	2.593
Glas	2.930	30
Beddingen	8.080	4
Tuinafval	131.700	53
A-hout	680	1
B-hout	14.900	12
C-hout	3.000	1
Autobanden	5 stuks	1
Wit- & bruingoed	8.650	23
Metaal	7.350	5
Tempex	2.400	5
Bouw- & Sloopafval	52.560	6
Grof afval	19.640	9
Olie/vet en boter	336	1
Archiefopruiming	5.880	1
Papier	291.568	wekelijks op route
Totaal	1.258.610	2.742

Tabel 17B: Bedrijfsafval Wageningen UR, uitgesplitst naar organisatieonderdeel (locaties Wageningen, Bennekom, Renkum en Rhenen)

Organisatieonderdeel	Bedrijfsafval (kg)	Papier (kg)	Totaal
Agrotechnologie & Food Innovations (A&F) - AFSG	57.960	15.810	73.770
Agrotechnologie & Voeding (ATV) - AFSG	93.219	34.453	127.672
Rikilt	32.395	19.133	51.528
Dierwetenschappen - ASG	50.281	16.489	66.770
Alterra - ESG	31.204	37.451	68.655
Omgevingswetenschappen - ESG	44.716	25.557	70.273
Isric - ESG	2.197	1.253	3.450
Plant Research International (PRI) - PSG	165.989	29.597	195.586
Plantenwetenschappen - PSG	341.381	21.338	362.719
Maatschappijwetenschappen - SSG	15.146	23.930	39.076
Bestuurscentrum	13.051	18.746	31.797
IAC	15.281	7.600	22.881
Facilitair Bedrijf	104.222	40.211	144.433
Totaal	967.042	291.568	1.258.610

Bijlage V Overzicht gasten Raad van Bestuur

2005	Gasten
April	Universiteit Bonn
Mei	PM Maleisië DIAS Denemarken
Juni	consul general Miami Landbouwminister Maleisië CIHEAM Frankrijk Sloveense delegatie
Juli	Nieuw- Zeeland delegatie Danish Agricultural Council
Augustus	Marianne Sint
September	staatssecretaris van Economische Zaken, Karien van Gennip commissaris van de Koningin in Gelderland, Clemens Cornielje directievoorzitter Albert Heijn, Dick Boer voorzitter college van bestuur Design Academy, Lidewij Edelkoort Koning van Ghana rector Aden (Yemen)
November	staatssecretaris Van Geel

Colofon

uitgave

Wageningen UR, juni 2006

www.wur.nl

redactie

Wageningen UR Concernstaf

eindredactie

Wageningen UR Communication Services

basisontwerp huisstijl

Vormgeversassociatie, Hoog-Keppel

vormgeving en opmaak

Grafisch Atelier Wageningen

drukwerk

Thieme, Nijmegen

foto omslag

Michel Govers

